T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYEDE LGBTİ+ ALANINA DAİR YAPILAN TEZ ÇALIŞMALARININ İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Melike SEMERCİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ömer Miraç YAMAN

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sosyal Hizmet Programı

İSTANBUL, 2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Bu çalışma 02.01.2023 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Ömer Miraç YAMAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Fakülte

Prof. Dr. Orhan KOÇAK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Bedrettin KESGİN
Yalova Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Bir öğe seçin.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve bilimsel etik kuralları içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını ve her türlü hukuki sorumluluğu aldığımı kabul ederim.

Melike SEMERCİ

Yolculuğuma eşlik eden herkese ithafen…

BÜTÇE DESTEKLERİ

TÜRKİYEDE LGBTİ+ ALANINA DAİR YAPILAN TEZ ÇALIŞMALARININ İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Bu tez çalışması için herhangi bir kurumdan bütçe desteği alınmamıştır.

TEŞEKKÜR

Teze karar verdiğimiz anda yolculuğa birlikte başladığımız, süreç boyunca her zaman desteğini hissettiğim, hayata dair fikirleri ve bana kattığı her şey ile kıymetli hocam Prof. Dr. Ömer Miraç YAMAN'a;

Akademik alana ilişkin tecrübelerine sonsuz güvendiğim, zorlandığım her noktada yanımda olduklarını hissettiğim ve yürüdükleri bu yolu kendime örnek aldığım Burak ACAR ve Hakan KARAMAN'a, tez sürecinde tanıştığım, alana yönelik bilgisini, derin bakış açısını hayranlıkla izlediğim ve tezimde emeğini göz ardı edemeyeceğim İlker AKTÜRK'e, teze dair ihtiyaç duyduğum her an yardımıma koşan arkadaşlarım Özge KELEBEK ve Gamze ÇAKIR'a;

Çalışmamın her aşamasında yanımda olan ve desteklerini her daim hissettiğim aileme; birlikteliğimizin ilk adımını anne karnında attığımız ve bu birlikteliğin yaşamım boyunca süreceğine inandığım sevgili ikizim Sümeyye SEMERCİ'ye;

Ve tezimde emeği geçen, ismini sayamadığım herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Aralık 2022 Melike SEMERCİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ KABUL VE ONAYI ..... **ii**
BEYAN ..... **iii**
BÜTÇE DESTEKLERİ ..... **v**
TEŞEKKÜR ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **x**
TABLO LİSTESİ ..... **xii**
GRAFİKLER LİSTESİ ..... **xv**
SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ ..... **xvii**
ÖZET ..... **xviii**
ABSTRACT ..... **xx**
1. GİRİŞ **1**
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **3**
2.1. BİYOLOJİK CİNSİYET 3
2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET 3
2.2.1. Toplumsal Cinsiyet ile İlişkili Kuramlar 5
2.3. CİNSELLİK 12
2.3.1. Cinselliğin Tarihsel Gelişimi 13
2.4. CİNSEL KİMLİK 14
2.5. CİNSEL YÖNELİM 15
2.6. CİNSEL YÖNELİM VE CİNSEL KİMLİK İLE İLİŞKİLİ TEMEL KAVRAMLAR 17
2.6.1. Eşcinsellik 17
2.6.2. İnterseksüellik 21
2.6.3. Biseksüellik 22
2.6.4. Heteroseksüellik 23
2.6.5. Aseksüellik 23
2.6.6. Transseksüellik ve Travestilik 23
3. YÖNTEM **25**

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 25
3.2. ARAŞTIRMA GRUBU 25
3.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ 26
3.4. VERİ ANALİZ SÜRECİ 27
3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 34
4. BULGULAR 36
4.1. TEZLERİN BİBLİYOGRAFİK ANALİZİ 36
4.1.1. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı 36
4.1.2. Tezlerin Uzmanlık Dalına Göre Dağılımı 38
4.1.3. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı 39
4.1.4. Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı 40
4.1.5. Tezlerin Ana Bilim Dalına Göre Dağılımı 41
4.1.6. Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımı 43
4.1.7. Tezlerin Danışmanlara Göre Dağılımı 43
4.2. TEZLERİN TANIMSAL AÇIDAN İÇERİK ANALİZİ 44
4.3. TEZLERİN KONUSAL AÇIDAN İÇERİK ANALİZİ 47
4.4. TEZLERİN TEMATİK AÇIDAN İÇERİK ANALİZİ 54
4.4.1. Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Teması 62
4.4.2. Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Teması 67
4.4.3. Sosyolojik Yapı Teması 71
4.4.4. Politik/Hukuksal Yapı Teması 76
4.4.5. Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Teması 80
4.4.6. Edebiyatta Queer Alan Teması 85
4.4.7. Din ve Maneviyat Teması 88
4.4.8. Görsel Sanatta Queer Alan Teması 92
4.4.9. Queer Tartışmalar Teması 96
4.4.10. Diğer Teması 100
4.5. YÖNTEMSEL VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ 102
4.5.1. Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı 102
4.5.2. Nitel Araştırmalar 103
4.5.3. Nicel Araştırmalar 110
4.5.4. Karma Araştırmalar 118
4.5.5. Sistematik Çalışmalar 123
4.5.6. Derleme Tezler 124

5. TARTIŞMA **128**
5.1. TEZLERİN BİBLİYOGRAFİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 129
5.2. TEZLERİN TANIMSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 131
5.3. TEZLERİN KONUSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 132
5.4. TEZLERİN TEMATİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 135
5.5. TEZLERİN YÖNTEMSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 140
6. SONUÇ VE ÖNERİLER **148**
KAYNAKLAR **150**
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI **163**

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 4.1: Tanımsal Alana Dair Kod-Alt Kod Bölümler Modeli 44

Şekil 4.2: Konusal Açıdan Kod-Alt Kod Bölümler Modeli..... 48

Şekil 4.3: Tezlerin Tematik Açıdan Kod Teori Modeli 55

Şekil 4.4: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler" Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli..... 63

Şekil 4.5: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası..... 67

Şekil 4.6: Sinema/Televizyon ve Tiyatroda Queer Alan Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli..... 67

Şekil 4.7: Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası 71

Şekil 4.8: Sosyolojik Yapı Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli 71

Şekil 4.9: Sosyolojik Yapı Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası..... 76

Şekil 4.10: Politik/Hukuksal Yapı Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli 76

Şekil 4.11: Politik/Hukuksal Yapı Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası 80

Şekil 4.12: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli 80

Şekil 4.13: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının Konu Alanları ile İlişkisin Gösteren Kod Haritası 84

Şekil 4.14: Edebiyatta Queer Alan Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli 85

Şekil 4-15: Edebiyatta Queer Alan Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası 88

Şekil 4.16: Din ve Maneviyat Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli 88

Şekil 4.17: Din ve Maneviyat Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası 92

Şekil 4.18: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli 92

Şekil 4.19: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası 96

Şekil 4.20: Queer Tartışmalar Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli.....96

Şekil 4.21: Queer Tartışmalar Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası 100

Şekil 4.22: Diğer Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası 102

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 4.1: Öne Çıkan Üniversitelerin Dağılımını Gösteren Frekans Tablosu 40

Tablo 4.2: Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımını Gösteren Frekans Tablosu 41

Tablo 4.3: Öne Çıkan Ana Bilim Dallarının Dağılımını Gösteren Frekans Tablosu 42

Tablo 4.4: Öne Çıkan Danışmanların Dağılımını Gösteren Frekans Tablosu 43

Tablo 4.5: Tanımsal Alana Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 47

Tablo 4.6: Konu Alanlarına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 50

Tablo 4.7: Konu Alanlarının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu 51

Tablo 4.8: Konu Alanlarının Tanımsal Açıdan İlişkisellik Tablosu 52

Tablo 4.9: Konu Alanlarının Öne Çıkan Ana Bilim Dallarına Göre Dağılım Tablosu 53

Tablo 4.10: Konu Alanlarının Öne Çıkan Üniversitelere Göre Dağılım Tablosu 54

Tablo 4.11: Temaların Dönemsel Dağılımını Gösteren Çapraz Tablo 57

Tablo 4.12: Temaların 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu 59

Tablo 4.13: Temaların Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu 60

Tablo 4.14: Temaların Tanımsal Alana Göre İlişkisellik Tablosu 61

Tablo 4.15: Temaların Üniversitelere Göre Dağılım Tablosu 62

Tablo 4.16: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının Dönemsel Dağılım Tablosu ... 64

Tablo 4.17: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu 65

Tablo 4.18: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu 66

Tablo 4.19: Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 69

Tablo 4.20: Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu 69

Tablo 4.21: Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu 70

Tablo 4.22: Sosyolojik Yapı Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 73

Tablo 4.23: Sosyolojik Yapı Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu..... 74

Tablo 4.24: Sosyolojik Yapı Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu..... 75

Tablo 4.25: Politik/Hukuksal Yapı Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 78

Tablo 4.26: Politik/Hukuksal Yapı Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu 78

Tablo 4.27: Politik/Hukuksal Yapı Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu ... 79

Tablo 4.28: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 82

Tablo 4.29: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu 83

Tablo 4.30: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu 84

Tablo 4.31: Edebiyatta Queer Alan Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 86

Tablo 4.32: Edebiyatta Queer Alan Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu 87

Tablo 4.33: Edebiyatta Queer Alan Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu... 87

Tablo 4.34: Din ve Maneviyat Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 90

Tablo 4.35: Din ve Maneviyat Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu... 90

Tablo 4.36: Din ve Maneviyat Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu..... 91

Tablo 4.37: Görsel Sanatta Queer Alan Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu 94

Tablo 4.38: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu 94

Tablo 4.39: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu 95

Tablo 4.40: Queer Tartışmalar Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu..... 97

Tablo 4.41: Queer Tartışmalar Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu .. 98

Tablo 4.42: Queer Tartışmalar Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu 99

Tablo 4.43: Diğer Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu..... 100

Tablo 4.44: Diğer Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu 101

Tablo 4.45: Tezlerin Türlerine Göre Dağılımlarını Gösteren Tablo 103

Tablo 4.46: Nicel Araştırmalarda En Sık Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Dağılım Tablosu 116

Tablo 4.47: Sistematik Çalışmaları Gösteren Dağılım Tablosu 124

Tablo 4.48: Yöntemsel Sorun Alanlarına Yönelik Genel Değerlendirme Tablosu 126

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa No

Grafik 4.1: Tezlerin Dönemsel Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....37

Grafik 4.2: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....38

Grafik 4.3: Tezlerin Uzmanlık Dalına Göre Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği 39

Grafik 4.4: Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği 43

Grafik 4.5: Tanımsal Alana Dair Alt Kodların İstatistiğini Gösteren Frekans Grafiği.....45

Grafik 4.6: Tezlerin Konusal Açıdan Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği 49

Grafik 4.7: Tezlerin Temalar İçerisindeki Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....56

Grafik 4.8: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....63

Grafik 4.9: Sinema:/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....68

Grafik 4.10: Sosyolojik Yapı Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği 72

Grafik 4.11: Politik/Hukuksal Yapı Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....77

Grafik 4.12: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....81

Grafik 4.13: Edebiyatta Queer Alan Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....85

Grafik 4.14: Din ve Maneviyat Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....89

Grafik 4.15: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği ...93

Grafik 4.16: Queer Tartışmalar Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği 97

Grafik 4.17: Araştırma Yöntemlerinin Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği.....103

Grafik 4.18: Nitel Araştırmaların Dönemsel Dağılım Grafiği 104

Grafik 4.19: Nitel Araştırma Desenlerine Göre Dağılım Grafiği.....105

Grafik 4.20: Nitel Araştırmaların Örneklem Alanlarına Göre Dağılım Grafiği 106

Grafik 4.21: Nitel Araştırmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılım Grafiği.....107

Grafik 4.22: Nitel Araştırmaların Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği 108

Grafik 4.23: Nitel Araştırmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım Grafiği 109

Grafik 4.24: Nitel Araştırmaların Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği.....110

Grafik 4.25: Nicel Araştırmaların Dönemsel Dağılım Grafiği 111

Grafik 4.26: Nicel Araştırmaların Desenlerine Göre Dağılım Grafiği.....111

Grafik 4.27: Nicel Araştırmaların Örneklem Alanlarına Göre Dağılım Grafiği.....112

Grafik 4.28: Nicel Araştırmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılım Grafiği 113

Grafik 4.29: Nicel Araştırmaların Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği.....114

Grafik 4.30: Nicel Araştırmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım Grafiği 115

Grafik 4.31: Nicel Araştırmaların Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği.....118

Grafik 4.32: Karma Araştırmaların Dönemsel Dağılım Grafiği 119

Grafik 4.33: Karma Araştırmaların Desenlerine Göre Dağılım Grafiği 119

Grafik 4.34: Karma Araştırmaların Örneklem Alanlarına Göre Dağılım Grafiği.....120

Grafik 4.35: Karma Araştırmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılım Grafiği.....121

Grafik 4.36: Karma Araştırmaların Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği 122

Grafik 4.37: Karma Araştırmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım Grafiği 122

Grafik 4.38: Karma Araştırmaların Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği.....123

Grafik 4.39: Derleme Tezlerin Dönemsel Dağılım Grafiği 125

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ

Kısaltmalar	Açıklama
APA	: American Psychological Association
CGB	: Cinsel Gelişim Bozukluğu
CKB	: Cinsel Kimlik Bozukluğu
DSM	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
ICD	: International Classification of Diseases
Lambda İstanbul	: LGBTİ+ Dayanışma Derneği
LGBTİ+	: Lezbiyen, gey, biseksüel, transgender, interseks
KAOS GL	: Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYEDE LGBTİ+ ALANINA DAİR YAPILAN TEZ ÇALIŞMALARININ İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Melike SEMERCİ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sosyal Hizmet Programı

Danışman: Prof. Dr. Ömer Miraç YAMAN

Bu çalışmada; Türkiye'de şu ana kadar LGBTİ+ alanına dair yayınlanan tezlerin geniş bir perspektifte analiz edilerek literatürün detaylı bir değerlendirmesini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; en eski tarihli kaynaklardan başlanarak 2021 yılına kadar olan tezler araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Nitel ve yorumlayıcı bir perspektifte ele alınan çalışmada mevcut alana yönelik ulaşılan 552 tez örneklem grubunu oluşturmuştur. Çalışmanın analiz edilmesinde içerik analizi tekniği kullanılarak tezlerin kapsamlı analizi MAXQDA 2020 Analytics Pro programı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda tezlerin künye bilgileri, tema-konu alanları, tanımsal özellikleri ve yöntemsel verileri betimsel, ilişkisel ve karşılaştırmalı analizler ile ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda; tezlerin yoğunluğunun genel itibariyle 2016-2021 yılları içerisinde dağılım gösterdiği, konu ve tema alanlarının çeşitlilik göstermesinin yanı sıra sınırlı bir perspektiften ele alındığı ve yöntemsel olarak araştırma aşamalarına ilişkin yeterli verinin sunumu ve uygun tekniğin kullanımı açısından sorun alanlarının mevcut olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına bağlı olarak; daha nitelikli tezlerin üretilmesi adına üniversite bünyesinde verilen derslerde tez yazımına yönelik

içeriğin geliştirilmesi, tezlerin sistematik olarak belirli aşamalarla denetlenmesinin sağlanması ve çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla öğrencileri bilimsel araştırmaya teşvik edecek projelerin artırılması önem arz etmektedir.

Aralık 2022 , 184. sayfa.

Anahtar kelimeler: LGBTİ+, Literatür, Tez, İçerik Analizi, MAXQDA

ABSTRACT

M.Sc. THESIS

EXAMINATION OF THESIS STUDIES ON LGBTI+ FİELD IN TURKEY BY CONTENT ANALYSIS METHOD

Melike SEMERCİ

İstanbul University-Cerrahpaşa

Institute of Graduate Studies

Department of Social Work

Social Work of Programme

Supervisor : Prof. Dr. Ömer Miraç YAMAN

This study aims to analyze the theses published so far in Turkey in the field of LGBTI+ in a broad perspective and to present a detailed evaluation of the literature. To this end, starting with the oldest dated sources, theses until 2021 have been included in the scope of this research. In the study, which was approached from a qualitative and interpretive perspective, 552 theses accessed for the available field constituted the sample group. A comprehensive analysis of the theses using the content analysis technique has been carried out through the MAXQDA 2020 Analytics Pro program. In this context, general information about the thesis, theme-subject areas, descriptive features and methodological data of the theses have been presented through descriptive, relational and comparative analyzes. The findings of the study revealed that the intensity of the theses was generally distributed between the years of 2016-2021, that the subjects and themes varied but were addressed from a limited perspective, and that methodologically there were problems in terms of the presentation of sufficient data regarding the research stages and the use of appropriate techniques. Based on the results of the study, in order to create more qualified theses, it is important to improve the content of the university

lectures on how to write thesis, to ensure that theses are systematically checked at certain stages, and to increase the number of projects that will encourage students to conduct scientific research through various institutions and organizations.

December 2022, 184 pages.

Keywords: LGBTI+, Literature, Thesis, Content Analysis, MAXQDA

1. GİRİŞ

LGBTİ+ alanı; sosyal, politik, hukuksal, tıbbi ve dini yönleri ile çeşitli disiplin alanlarını içerisinde barındıran çok boyutlu bir yapıyı içermektedir. Bu alanda var olan konusal çeşitlilik; LGBTİ+ meselesini farklı disiplinlerin üzerinde söz sahibi olduğu ve kendi perspektifinden yorumlayarak ele aldığı tartışmalı bir alana dönüştürmektedir. Nitekim yaşanan gelişmelerle birlikte artan LGBTİ+ eğilimi, bu alanın ilgili disiplinler içerisinde var edilme ve sahiplenilme durumunu ortaya koymaktadır.

Mevcut çalışmada; LGBTİ+ alanına dair tezlerin kapsam ve içerik açısından detaylı incelenerek genel resmin ortaya konulması istenmiştir. Bunun yanı sıra ilişkili disiplinlerin LGBTİ+ konusuna yönelik eğilimlerini ve bakış açılarını ortaya koyma anlayışı çalışmanın ele alınma isteğindeki diğer bir nedeni oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada; Türkiye'de şu ana kadar LGBTİ+ alanına dair yayınlanan tez çalışmalarının geniş bir perspektifte analiz edilerek literatürün detaylı bir değerlendirilmesini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bununla birlikte alana yönelik literatürün konu, tür, kapsam ve teknik olarak analizleri sonucu mevcut literatürün eleştirel bir bakış açısı ile yorumlanması hedeflenmiştir.

Bu kapsamda analiz edilmesi beklenen temel araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

1. LGBTİ+ alanındaki tezlerin genel yapısı nasıldır?
2. LGBTİ+ alanındaki çalışmalar içerik açısından incelendiğinde hangi tema ve konu başlıkları ön plana çıkmaktadır?
3. LGBTİ+ alanındaki çalışmalar yöntemsel açıdan nasıl bir yapıdadır?

Belirlenen temel sorulardan hareket edilerek ele alınan bu çalışmada; LGBTİ+ literatürüne yönelik derleyici ve betimleyici nitelikte herhangi bir çalışmanın üretilmemiş olması, çalışmayı özgün ve önemli bir içerik haline getirmektedir. Mevcut çalışma aynı zamanda, sosyal hizmet disiplini temelinde ortaya konulan bir araştırmayı barındırmaktadır. Bu nokta; tez literatürü açısından sosyal hizmetin LGBTİ+ alanına ilişkin eksik bırakılan veya ilgisiz kalınan yönüne işaret etmektedir. Sosyal hizmet; bir sosyal bilim ve disiplin alanı olarak insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumun iyilik halini artırmayı hedefleyen bir çalışma dalını oluşturmaktadır (Yolcuoğlu, 2014, s. 13). Tanıma bakıldığında;

LGBTİ+ ile hem uygulama hem de teorik açıdan önemli bir ilişkiselliğe sahip olan bu alan; özellikle son yıllarda LGBTİ+ görünürlüğünün artışı ile birlikte sosyal hizmetin bu konuya yaklaşımını önemli hale getirmektedir. Bu kapsamda; mevcut çalışma sosyal hizmet perspektifi doğrultusunda LGBTİ+ konulu literatürün derlenmesi, yorumlanması ve konuya ilişkin yapılması planlanan yeni araştırmalar için bir çerçeve sunması açısından önem arz etmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. BİYOLOJİK CİNSİYET

Biyolojik cinsiyet; bireyin genetik, fizyolojik ve biyolojik yönleriyle var olduğu kadın veya erkek özellikleridir. Bu özellikler itibariyle bireyler, biyolojik cinsiyete uygun olarak doğumda sahip oldukları cinsel organa göre tanımlanmaktadır (Dökmen, 2009, s. 10). Başka bir ifadeyle; çeşitli biyolojik farklılıkların getirdiği doğuştan gelen özellikler biyolojik cinsiyeti oluşturmaktadır (Umar, 2021, s. 1). Biyolojik cinsiyet faktörleri; cinsiyet hormonlarının faaliyetleri, cinsel motivasyon ve cinsel organların gelişimi ile ilgili etkenleri içermektedir (Plotnik, 2009, s. 338).

İnsanlar biyolojik yapıya bağlı olarak bazı özellikler açısından farklılık göstermektedir. Kadın ve erkek arasında bulunan biyolojik farklılıklar "cinsiyet farklılıkları" olarak ifade edilmektedir. Kadın ve erkeğin kromozom farklılıkları sebebiyle oluşan cinsiyet organlarında, hormonal yapıda ve üreme fonksiyonlarında bulunan farklılıklar birincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklardır. Vücut tüyleri, vücut yapısı, ses, göğüs ve ademelması gibi farklılıklar ise ikincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıkları oluşturmaktadır. Birincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıklar kadın ve erkekte daha keskin olarak ayrışmakla birlikte ikincil cinsiyet özelliklerine bağlı farklılıkların ayrışma boyutu değişkenlik gösterebilmektedir. Bununla birlikte her iki cinsiyete ait farklılıklar, erkek ve kadında biyolojik olarak ayrışan yönleri ortaya koymaktadır (Dökmen, 2009, s. 24; Pira & Elgün, 2004).

2.2. TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal cinsiyet terimi; 1968 yılında Robert Stoller tarafından toplumsal cinsiyetin biyolojik cinsiyetten farklı olduğunu ifade etmek amacıyla ortaya konulmuştur (Segal, 1992, s. 98). Toplumsal cinsiyet; cinsiyetin erkek ile dişi arasındaki biyolojik ayrımını temel alarak sosyo-kültürel açıdan eşitsiz bölünmeye işaret eden bir kavramdır. Bu kavram kültürel olarak toplum tarafından belirlenen cinsiyet rollerine karşılık gelmektedir. Benzer bir diğer tanıma göre; kadınlık ve erkekliğe dair özelliklerin kültürel inşası toplumsal cinsiyet kavramını oluşturmaktadır. Bu açıdan toplumsal cinsiyet bireylere özgü bir özellik olmaktan ziyade

toplumsal kurum ve kültürün bir özelliğini barındırır. Diğer bir ifadeyle; kadın ve erkeğin toplumsal yaşam içerisindeki davranış ve tutumları biyolojik bir alt yapının aksine kültürel bir işleve sahiptir (Atay, 2017, s. 19; Ersöz, 2016, s. 21; Saygılıgül, 2016, s. 7).

Toplumsal cinsiyetin kuramsal olarak ele alınması 1970'li yıllarda feminist ve LGBT çalışmaları ile gelişerek sanat ve sosyal bilimler kapsamındaki disiplinler arasında yerini almıştır. Bu kuram; cinsiyetin biyolojik bir belirleyicilik göstermediği ve genel olarak ataerkillik ve toplum baskısı nedeniyle sosyal ve kültürel bir olgu olarak üretildiği temelinden hareket eden bir değerler sistemine sahiptir (İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu, 2022f, s. 9). Connell'a göre (1987, ss. 168-255) toplumsal cinsiyete dair anlayış; kadın ve erkeğin farklı özelliklere sahip olduğu ve buna bağlı olarak düşünüş biçimleri, fiziksel özellikleri, kişilik yapıları, yetenek ve ilgi alanları gibi yönleri itibariyle birbirlerinden ayrıştığı görüşüne dayanmaktadır. Yenidoğan bir birey biyolojik cinsiyete sahip olmasına rağmen toplumsal cinsiyeti zamanla oluşmaktadır. Birey; gelişim süreciyle birlikte cinsiyetine uygun rol ve davranış modelleriyle karşılaşmaktadır. Bu roller; aile, okul, medya ve çeşitli kurumlar aracılığıyla şekillenmektedir. Bireyin var olan cinsiyetine uyumlu yönde edindiği toplumsal rol ve beklentiler ise toplumsal cinsiyet kimliğini ortaya çıkarmaktadır. Benzer şekilde Giddens'a göre (2012, s. 209) de bireyler toplumsal cinsiyet ile çocukluk döneminde karşılaşmakta ve çocuklar kendilerini daha erkek ya da kız olarak tanımlamadan önce anne ve babaları aracılığıyla çevrelerinden toplumsal cinsiyete dair işaretler almaktadır. Çocuk, aldığı işaretler ile birlikte kendisinin ve çevresindeki kişilerin cinsiyetinin ne olduğunu anlamaya ve toplumsal cinsiyet rollerine dair bilgi edinmeye başlamaktadır.

Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrıma bakıldığında; biyolojik cinsiyet kavramı kadın ve erkek arasındaki biyolojik farkları ifade ederken, toplumsal cinsiyet kavramı bireylerin rol ve davranışları açısından "kadınsı" ve "erkeksi" olarak adlandırılan farkları ortaya koymaktadır. Diğer bir deyişle kadın ve erkek arasındaki fizyolojik farklar biyolojik cinsiyeti, cinsiyete özgü aktüel veya normatif davranış örüntüleri ise toplumsal cinsiyeti ifade etmektedir (Ulusoy, 1999, s. 50). Bu kavramlar arasındaki benzer yön ise toplumsal cinsiyetin kültürel yapılanmalarının biyolojik cinsiyeti de kapsamasıdır. Nitekim kadın erkek arasındaki farklılıklar yalnızca biyolojik veya kültürel yönleriyle açıklanamazken, bu nokta esasen iki alanın etkisi ve birleşimi sonucu oluşan bir yapıyı içermektedir (Dökmen, 2009, s. 20).

2.2.1. Toplumsal Cinsiyet ile İlişkili Kuramlar

Toplumsal cinsiyet kuramları; cinsiyetler arasındaki farklılığın temelinde mevcut olan nedenlere ilişkin bakış açılarını ortaya koymaktadır (Keskin & Ulusan, 2016, s. 50). Bu perspektifte toplumsal cinsiyetin oluşumuna ilişkin farklı görüşleri barındıran birkaç temel yaklaşım sunulmuştur.

2.2.1.1. Biyolojik Kuram

İnsan davranışlarının şekillenmesine yönelik en eski yaklaşımlardan birini biyolojik kuram oluşturmaktadır. Biyolojik kuram aracılığıyla 1970'li yıllarda Edward Wilson'ın hayvanlar üzerinden gerçekleştirdiği deney ile cinsiyet farklılıkları arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Wilson, yaptığı deneyde eril ve dişil özelliklerin farklarını keşfederek "Sosyo-Biyolojik Teoriyi" ortaya atmıştır (Caporael, 2001, ss. 608-609).

Biyolojik kuramın savunduğu görüşlerden biri; her iki cinsiyette de küçük yaşlardan itibaren davranışsal farklılıkların görüldüğü yönündedir. Bu davranışsal ayrışmanın temelinde ise beyindeki anatomik, hücresel ve biyokimyasal farklılıklar yatmaktadır. Her iki cinsiyetin sahip olduğu cinsiyet kromozomuna bağlı gonadal steroidlerin beyin hücrelerini erkek ve dişi yönde değiştirmesi, erkek ve kadındaki beyin işlevlerindeki farklılaşmaya yol açmaktadır. Bu açıdan cinsiyetlerdeki beyin işlevlerinde görülen farklılık anne karnında iken tayin edilerek yaşamın ilk evresi olan erken çocukluk döneminde kendini göstermektedir. Nitekim hem kız hem de erkek çocuğa sahip olan bir ebeveyn düşünüldüğünde, çocuklarına yönelik aynı tutumu sergiledikleri halde çocukların davranışları ve ilgi alanlarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Kız çocukları bebeklerle oynamayı tercih ederken, erkek çocukları araba ve silahlara daha fazla ilgi duymaktadır. Benzer şekilde erkek çocukları hareketli ve spora yönelik oyunlara ilgi gösterirken, kız çocukları insanlarla ilişki kurmaya daha fazla eğilimlidir (Buss, 1995, ss. 164-165; Eşel, 2005, ss. 138-139-148).

Biyolojik kuramın savunduğu görüşlerden bir diğeri ise; kadınların çocuk doğurabilme özelliğinin toplumsal cinsiyet farklılıklarının kökenini oluşturduğu yönündedir. Kadınların üreme yeteneği erkeklerin ev dışında mücadele göstermesine sebep olurken, kadınlar ev ile ilgili işlerde varlık göstermiştir. Bu durum erkeğin başat, kadının ise edilgen davranış örüntüsü içerisinde var olmasına zemin hazırlamıştır. Fakat günümüzde doğum kontrol yöntemleri, çekirdek ailenin yaygınlaşması, erkeğin fiziksel güç kullanmasını gerektiren işlerin azalması gibi etkenler ile görülen rol dağılımındaki farklılaşmalar, kadın ve erkeğe yönelik koşulları büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır (Udry, 1994, s. 562; Wood & Eagly, 2002, s. 721). Bunun

yanı sıra toplumsal cinsiyet farklılaşması ile bağdaştırılan kadının doğurganlık özelliği evrimsel psikoloji ile yakından ilişkilidir. Buss'a göre (1995, s. 164) kadın ve erkeğin doğuştan getirdiği özellikleri, iki cinsin toplumsal rollerinin birbirinden ayrışmasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte kadın ve erkeğin yaşam koşullarına adaptasyonu toplumda üstlendikleri roller bağlamında kendini göstermektedir. Buss (1995, s. 165) kadın ve erkeğin doğuştan getirdiği özelliklerinin doğal bir sonucu olarak psikolojik açıdan birbirlerinden ayrıştığını savunmakta ve doğal bir oluşuma bağlı yaşanan bu süreci evrimsel psikoloji ile ifade etmektedir. Buna göre toplumsal cinsiyet farklılıklarının kökeninde üretim stratejileri, eş seçimi, ebeveynliğe ilişkin süreçler ve erkeklerin saldırganlığa eğilimli doğası yatmaktadır. Bu açıdan günümüzdeki mevcut toplumsal cinsiyet farklılıkları her iki cinsiyetin yeniden üretim taleplerine ve soyun devamlılığına yönelik başarılı bir adaptasyon sürecini içermektedir (Bussey & Bandura, 1999, s. 680).

2.2.1.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura tarafından ortaya konulan sosyal öğrenme kuramı; toplumsal cinsiyete yönelik davranış kalıplarının toplum tarafından öğretilmesi ile oluştuğu temeline dayanmaktadır. Kuram; 1960'lı yıllarda koşullanma teorisine paralel olarak ortaya atılmıştır (Dökmen, 2009, s. 59).

Sosyal öğrenme kuramına göre; bireylerin sergilediği davranış kalıplarının çoğu gözlem ve taklit sonucu kazanılmakta ve cinsiyetlere yönelik farklılaşan roller, gözlem sonucu her iki cinsiyet için farklı davranış kalıplarının öğrenilmesini sağlamaktadır (Bandura, 1977, ss. 3-5). Özellikle rol model alma yolu ile öğrenilen davranışlar; çocuğun cinsiyet rollerinde karşı cinsten ziyade hem cinslerini tercih etmelerini sağlayarak cinsiyet kimliğinin oluşumuna zemin hazırlamaktadır (Slaby & Frey, 1975, s. 849). Kuramı destekler şekilde Grusec ve Brinker'ın (1972) yapmış oldukları deneysel çalışmada 5-7 yaş aralığındaki çocuklara erkek ve kadın modellerine ilişkin videolar izletilmiştir. Bunun sonucunda erkek ve kız çocukların videolardaki kendi cinsiyet modellerine yönelik davranış kalıplarını hatırladıkları görülmüştür. Bu durum cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde, dikkatin aynı cinsiyete sahip olan kişilerin davranışlarına yöneltildiğini göstermektedir (Dökmen, 2009, s. 62).

Sosyal öğrenme kuramında ebeveynler çocukların cinsiyet rollerini kazanması açısından önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynler doğumdan itibaren çocuklarına cinsiyet temelindeki farklılıklara özgü bir tutum sergilemekte ve buna bağlı olarak çocukların cinsiyet rollerine uygun davranışları öğrenmeleri ve bu davranış kalıplarını pekiştirmeleri mümkün olmaktadır

(Güldü & Kart, 2009, s. 104). Kız çocukları annelerini ve kadın figürlerini; erkek çocukları ise babalarını ve erkek figürlerini model alarak ve taklit ederek cinsiyet rol ve kimliklerini pekiştirebilmektedir (Dökmen, 2009, s. 60). Sosyal öğrenme kuramının diğer davranışçı kuramlardan ayrılan yönü ise çocuğun, bireylerin davranışlarını basit bir şekilde taklit yoluyla değil, olayları zihninde bilişsel açıdan işleyerek öğrenebileceği görüşüdür (Hood & Eyberg, 2003, s. 419).

2.2.1.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Jean Piaget tarafından ortaya atılan ve Kohlberg tarafından geliştirilen bilişsel gelişim kuramı 1950-1960'lı yıllarda baskın olan sosyal öğrenme teorisinin aksine çocukların cinsiyete dair gelişimlerinin dışsal motivasyonlardan ziyade içsel motivasyonlar aracılığıyla olduğunu öne sürmektedir (Ruble vd., 2007, s. 1121). Kurama göre; bir çocuğun kadınsı ve erkeksi olma isteğinin sebebi çevresi tarafından bu rollere dair sunulan ödüllendirme sistemleriyle değil, bilişsel olarak kendisini bir kız ya da erkek olarak tanımlama ihtiyacıyla ilgilidir. Bu bağlamda çocuklar ilk olarak kendi cinsiyet kimliklerini daha sonra başkalarının cinsiyet kimliğini gözlemleyerek kendi cinsiyetlerine ilişkin kalıplaşmış tutumlara göre davranmaları gerektiğini öğrenmektedir (Demir vd., 2021, s. 53).

Bilişsel gelişim kuramına göre; bireyler yaşamlarında dengeli ve uyumlu bir bütünlüğü sağlayabilmeleri için bilişsel tutarlılığa ihtiyaç duymaktadır. Bilişsel tutarlılığı sağlayabilmenin ilk adımı ise; toplumsal rollere uygun olan erkek ve kız çocuk olmayı keşfetmektir. Toplumsal cinsiyet kimliğine göre bakış açısını şekillendiren çocuklar, kendi cinsiyetlerine yönelik bilgiyle karşılaştıklarında kız ve erkek davranış kalıpları oluşturarak hem cins davranışlarına yönelik karşılıklı etkileşim gerçekleştirmektedir. Bu sayede çocuk için "ben kızım" veya "ben erkeğim" şeklinde cinsel kimlik algısı oluşmaktadır (Bussey & Bandura, 1999, s. 694).

Kohlberg çocuklarda toplumsal cinsiyet anlayışının gelişimini bilişsel açıdan 3 aşamaya ayırarak tanımlamaktadır: Temel cinsiyet kişiliği olarak adlandırılan ilk aşamada; çocuklar kendi cinsiyetleri ve başkalarının cinsiyetlerine yönelik sınıflandırma ve etiketleme becerisini kazanmaktadır. Başka bir ifadeyle; bu aşama kız ve erkek cinsiyetleri arasındaki farklılığın keşfedildiği aşamadır. Diğer bir aşama olan cinsel denge aşaması; çocukların cinsiyetin ne olduğu bilgisini edindikleri ve bunu zaman içerisinde sabitledikleri aşamayı oluşturmaktadır. Yani çocuk açısından cinsiyetlerin aynı kalacağı ve büyümenin bu şekilde gerçekleşeceğinin anlaşılması aşamasıdır. Son olarak cinsel korunum/cinsel sabitlik aşaması ise cinsiyetlere yönelik değişmenin mümkün olmayacağı düşüncesinin geliştiği aşamadır. Bu bağlamda her üç

bilgi düzeyini de kazanan çocukların cinsiyet kimliğine sahip oldukları söylenebilmektedir (Arthur vd., 2009, ss. 427-428; Dökmen, 2009, ss. 66-67). Bu tanımlamaya benzer olarak DeVries (1974) ve Slaby ve Frey (1975) de cinsiyete yönelik tutarlığın ardışık bir şekilde gelişim gösterdiği ve belli bir aşamadan sonra sabitlendiği görüşünü savunmaktadır.

2.2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarına yönelik temel görüşlerin bileşiminden oluşmaktadır. Cinsiyetleri ayrıştırmanın çocuğun bilişsel süreci içerisinde kadınlık ve erkeklik tanımlarını kodlaması ve organize etmesi sonucu oluştuğu görüşü bilişsel gelişim kuramı ile benzerliği içerirken, cinsiyet şeması temelinde edinilen bilgi işlemenin toplumun cinsiyet uygulamalarından kaynaklandığı görüşü ise sosyal öğrenme kuramına benzer yönü ortaya koymaktadır (Dökmen, 2009, s. 68).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre; cinsiyete dair şemanın gelişiminde cinsiyet kimliğinin farkında olmak ilk aşamayı oluşturmaktadır. Bu aşamada toplumsal cinsiyete dair aktiviteler, kişilik yapısı ve sosyal yüklemeler çocukluk çağından itibaren şemaya işlenerek gelişmektedir. Şemaya işlenen veriler ile çocukların geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile uyumlu davranışlar oluşmaktadır. Çocukların toplumsal cinsiyet rollerine uyum sağlamasındaki motivasyon ise toplumda var olan cinsiyete dayalı etiketlerin eşleştirilmesine dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyete uyum aşamasında olan çocuk için asıl hedef, kendisiyle aynı cinsiyete sahip bireylere benzeme çabasıdır (Bem, 1983, s. 603-605). Başka bir deyişle; çocuklar, eril veya dişil olarak geliştirdiği toplumsal cinsiyet şemaları ile teori ve fikirler oluşturmaktadır. Oluşturdukları bu fikirler ise cinsiyet kimliklerine dair kategorilere ilişkin kararlar almalarına ve bu kararlara uygun davranışlar sergilemelerine zemin hazırlamaktadır (Starr & Zurbriggen, 2017, s. 567).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramına ilişkin Bem'in 1974 yılında geliştirdiği Bem Cinsiyet Rolü Envanteri cinsiyetin kategorik olarak sınıflandırılmasını içermektedir. Bem'in envanterine göre bireyler kadınsı ve erkeksi özellikleri itibari ile şu 4 grupta sınıflandırılmaktadır:

"-Kadınsı özellikleri daha çok, erkeksi özellikleri daha az taşıyanlar 'kadınsı';

- Erkeksi özellikleri daha çok, kadınsı özellikleri daha az taşıyanlar 'erkeksi';

-Hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri eş zamanlı olarak eşit ve yüksek oranda taşıyanlar 'androjen';

-Bu iki grup özelliği düşük düzeyde gösterenler ise 'belirsiz cinsiyet tiplemeli' şeklindedir (Bem, 1981, s. 357). Bu sınıflandırma, toplumsal cinsiyete ilişkin tanımlar ve bu tanımlar üzerinden gerçekleştirilen ölçekler için temel bir yapıyı içermektedir.

2.2.1.5. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik gelişim kuramı Sigmund Freud tarafından ortaya konulan kişilik kuramlarından birini oluşturmaktadır. Psikanalitik gelişim kuramının temel dayanaklarından biri; erken çocukluk yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki kişiliğin şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı yönündedir (Santrock, 2017, s. 22).

Freud'a göre; psikoseksüel kişilik gelişimi doğumdan itibaren 5-6 yaşlarına kadar gelişim göstermekte ve bu gelişim süreci oral, anal ve fallik dönem olmak üzere 3 dönemden oluşmaktadır (İnanç & Yerlikaya, 2016, s. 30). Oral dönem; 0-1 yaşlarını kapsayan ve bebeğin ilgisinin ağız ve çevresinde yoğunlaştığı ve haz aracı olarak ağız ile ilgili etkinliklerin tercih edildiği dönemdir. Anal dönem; 1-3 yaş arası dönemi kapsayan ve çocuğun ilgisinin anal bölgede yoğunlaştığı dönemi oluşturmaktadır. Bu dönem çocuk için kız ve erkek cinsiyetinden hangisine sahip olduğunun farkına vardığı yaşları içermektedir. Fallik dönem ise 3-6 yaş arasında çocukların cinsel kimliklerini büyük oranda kazandıkları dönemi kapsamaktadır. İlginin genital bölgeye yoğunlaştığı bu dönemde karşıt cinsiyetteki ebeveyne karşı ilgi gelişir. Bu dönemde erkek çocukları anneye ilgi duymaya başlar ve babayı kaybetme korkusu ile baba ile özdeşim gerçekleşir. Benzer şekilde kız çocukları da babaya ilgi duymaya başlayarak anneyi kaybetme korkusu ile anne ile özdeşim yaşanır. Bu özdeşim sonucu çocukta cinsel kimlik ve roller oluşmaya başlamaktadır (Gerrig & Zimbardo, 2014, s. 414; Plotnik, 2009; Zastrow & Krist-Ashman, 2014, s. 162).

Psikanalitik kuram, erkek ve kız çocuklarının cinsiyet gelişimini açıklamak için farklı süreçlerin mevcut olduğunu varsaymaktadır. Kurama göre; ilk başta anne ile özdeşleşme yaşayan kız ve erkekler 3 ile 5 yaşları arasında aynı cinsiyetteki ebeveyn ile bu süreci gerçekleştirmektedir. Bu özdeşleşme, karşı cins ebeveyne yönelik erotik bağlanma deneyimi ve aynı cins ebeveyni kıskanma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte erkeğin hadım edilme korkusu, kızların ise penisin eksikliğinden kaynaklı öfke ve aşağılık hissi mevcuttur. Bu çatışmalı ilişkiler aynı cinsiyetteki ebeveyn ile özdeşleşme sonucu çözümlenmektedir. Çocukların aynı cinsiyetteki ebeveynin özelliklerinin ve niteliklerinin tamamını benimsemesi ile özdeşim gerçekleşmekte ve bu süreçte çocukların cinsiyetleri tek tipleştirici bir yön göstermektedir (Akvardar vd., 2006, ss. 96-97; Bussey & Bandura, 1999, s. 677).

Tobin'e göre (2001) çocukların kendi cinsiyetlerine yönelik davranış kalıplarını edinmeleri ve bu sayede sağlıklı cinsel kimlik geliştirmeleri açısından ebeveyn ile kurulan özdeşim son derece önemlidir. Fallik dönemin sağlıklı koşullarda tamamlanması çocuğun kendi cinsiyetini benimsemesini, suçluluk ve utanç duymadan merakını giderebilmeyi öğrenmesini, içsel dürtülerine egemen olmayı başarabilmesini sağlamaktadır (Yılmaz, 2021, s. 291).

2.2.1.6. Feminist Kuram

Kadınların toplumda sistematik olarak sosyal adaletsizliğe uğradığı savından hareket eden feminizm, *"insanın biyolojik yeniden üretim alanını toplumsal olgudan soyutlayarak"* ele almaktadır. Bu bağlamda feminizmin temel amacı; fırsat eşitliğinin sağlanarak kadınların kişisel, ekonomik, kurumsal ve politik güce sahip olmalarını öncelemektir (Naiman, 1988, s. 55; Pilalis & Anderton, 1986, s. 103).

Feminist düşüncenin ortaya çıkış süreci; Avrupa'da 18. ve 19. yüzyıllarda meydana gelen sosyal, kültürel ve ekonomik gelişim ve değişimlere dayanmaktadır. Bu gelişim sürecinde kadınlar, sosyal ve ekonomik olarak kendilerine uygulanan eşitsiz tutum ve baskıya tepki göstermeye başlamıştır. Kadınların bu eşitlik talepleri ise endüstrileşme ile birlikte meydana gelen modernleşme hareketleri ile görünürlük kazanmıştır. Bir diğer deyişle sanayileşme süreci kadınların sosyal, siyasal ve ekonomik alanda yaşadığı engelleri ortadan kaldıracak feminist algı ve süreçlerin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Feminist kuramlar bu çerçevede geliştirilerek toplumsal eşitsizliğe yönelik çözüm arayışlarını ortaya çıkarmıştır (Akbaş, 2020, ss. 91-92).

Feminist kuramlar; bütünsel olmayan bir yapı içermekle birlikte geleneksel kadın hakları ekseninde kadının sistem içerisinde eşit konumda var olmasını temelleyen bir yaklaşıma dayanmaktadır. Günümüzde feminizm anlayışı ise ataerkillik sistemin ortadan kaldırılmasına yönelik kadın devrimi olarak adlandırılan köklü bir dönüşümü içermektedir (Naiman, 1988, s. 55). Bu yaklaşımlardan beslenen feminist kuram; sosyal olguların analiz edilmesine yönelik toplumsal cinsiyet perspektifini temel alan bir çerçeve sunmaktadır (Buz, 2009, s. 53).

2.2.1.7. Queer Kuram

Queer kavramı; kültürel yönden marjinal olarak kabul edilen cinsel kimlikleri ortak bir çatı altında birleştiren bir terimdir. Bu kavram aynı zamanda cinsel yönelimleri kapsayan bir teori modelini oluşturmaktadır. Heteroseksüelliğin asıl ve doğru yönelim olduğu savına direnen queer, bir teori olarak biyolojik ve toplumsal cinsiyet ile arzular arasındaki uyumsuzluğa odaklanmaktadır(Jasoge, 2017, ss. 9-11) Yardımcı ve Güçlü'nün (2016, s. 18) tanımına göre

ise queer teori; biyolojik cinsiyet/toplumsal cinsiyet, eşcinsellik/heteroseksüellik, kadın/erkek gibi ikili düşünce yapısı barındıran her türlü kategoriye karşı çıkarak cinsiyetin toplumsal bir inşa olduğu doktrininden hareket eden bir yaklaşımdır.

Kimliğin bütünlüklü yapısının sorgulanabilir hale gelmesiyle kimlik politikalarının yerini giderek farklılık politikaları almış ve bu bağlamda liberal ve eşitlikçi teoeriler önemini kaybetmiştir. Bu durum queer teorinin ortaya çıkışı için düşünsel bir ortam hazırlamıştır (Yardımcı & Güçlü, 2016). Queer kuramın toplumda düşüncel açıdan politik bir çerçevede yer almaya başlaması ise 1990'lı yıllara dayanmaktadır. 90'lı yıllarda "Queer Nation" adlı bir grup tarafından New York Onur Yürüyüşü'nde kullanılan bu kavram daha sonra LGBTİ+ bireylerin sahiplendiği bir kavrama dönüşmüştür. Kavramın sahiplenilmesindeki temel amaç ise bir direniş ve mücadele algısı ortaya çıkarmaktadır.(Halperin, 2003, ss. 339-340).

1970'li yıllarda feminist teoride önemli bir değişim olarak ele alınan biyolojik cinsiyet/toplumsal cinsiyet ayrımının ardından 1990'lı yıllarda Foucault'nun çalışmasında cinsiyete dair bu ayrımın sorunsallığı ortaya konularak sosyal teori çerçevesinde yeni bir yaklaşım sunulmuştur. Bu farklı anlayışları ele alan teorisyenlerden biri olan Butler, toplumsal cinsiyetin kültürel bir kurgu olduğu fikrini savunmaktadır. Butler'a göre doğumla belirlenen biyolojik cinsiyetin yanında kültürel normlar tarafından var olan toplumsal cinsiyet de mevcuttur. Bu durum cinsiyetlerin toplumsal yaşam içerisinde dışlayıcı ve hiyerarşik bir yapısını ortaya çıkarmaktadır. Butler'ın savunduğu şey, cinsel kimlikler üzerine kurgulanmayan siyasal bir toplum anlayışıdır (Butler, 2018, s. 55). Bu açıdan Butler toplumsal cinsiyet kavramını heteronormatiflik eleştirisinin merkezine koymakta ve cinsiyet farklılığını işlevsiz ve zararlı bir söylem olarak değerlendirerek bu kavramı dışlamaktadır (Direk, 2018, s. 209).

Toplumsal cinsiyete dair her bir kuramın cinsiyet gelişimin açıklanmasına yönelik katkısı bulunmaktadır. Psikanalitik kuram; bireyin zamana bağlı olarak haz kaynaklarının farklılık gösterdiğini, sosyal öğrenme kuramı; çocuğun kendi cinsiyetine yönelik davranış kalıplarını taklit ve gözlem sonucu edindiğini, bilişsel gelişim kuramı; çocuğun toplumsal cinsiyet kazanımının sürece bağlı olarak gerçekleştiğini, toplumsal cinsiyet şeması kuramı; çocukların cinsiyete özgü davranışları bilişsel olarak algıladıktan sonra oluşturdukları anlamlar ile kendi cinsiyetine özgü kalıpları sergilemeye başladıklarını savunmaktadır (Aydoğdu, 2017, s. 82). Son iki kuram olarak sunulan feminist ve queer kuram ise toplumsal cinsiyetin oluşumu ve gelişimine dair bir nedenselliği ortaya koymamakla birlikte toplumsal cinsiyet alanında sıklıkla

ele alınan kuramları oluşturmaktadır. Bu açıdan ortaya konulan bu iki kuramın yalnızca cinsiyet kalıplarına dair genel bir yaklaşım sunduğunu söylemek mümkündür.

2.3. CİNSELLİK

Cinsellik sözlükteki tanıma göre; *"bireylerin kromozomal kalıplarına, testis ve overlerin bulunmasına, uterus ya da prostatın bulunmasına ve dış üretim organlarına göre erkek ve kadın olarak ikiye bölünmesi, seks, cinsiyet, eşey"* olarak ifade edilmektedir (Bakırcıoğlu, 2016, s. 311). Doğal bir olgu olan cinsellik beden, davranış ve toplumsal ilişkilerde oluşturduğu etkilerle çok boyutlu bir alanı kapsamaktadır. Cinsellik ve cinsel gelişim biyolojik, psikolojik ve toplumsal bir işleve sahiptir. Biyolojik düzeydeki cinselliğin temel işlevi; üremeyi ve bu sayede nesillerin devamlılığını sağlamaktır. Psikolojik düzeyde cinsellik; cinsel ilişkiden haz alma, sevme, sevilme gibi temel ihtiyaçların karşılanmasını ve buna bağlı bireysel ve çevresel ilişkileri içermektedir. Toplumsal düzeyde cinselliğin işlevi ise; toplumun yaşam biçimi, değer yargıları, cinselliğe bakışı gibi toplumsal olarak insanın yaşamını etkileyen farklı süreçler ile yakından ilişkilidir (Foucault, 1978, Kaynak: Yılmaz, 2021).

Cinsellik; türün devamı ve yaşamın sürdürülebilmesi için temel bir ihtiyaçtır. Canlı varlıklar karşı cins ile çiftleşme sonucu genetik varlıklarını devam ettirebilmektedir (Yılmaz, 2021, s. 280). Cinsellik konusundaki ilk bilimsel çalışmalar, Kinsey ve meslektaşları tarafından 1930'lu yıllarda yapılmaya başlanmıştır. Büyük bir örneklem grubu ile gerçekleştirilen bu çalışmalar; homoseksüel deneyimler, cinselliğin yaşı, sıklığı, kendini tatmin gibi pek çok konuda önemli bilgilere ulaşılmasını sağlamıştır. Bu alandaki diğer bir önemli çalışma ise jinekolog William Masters ve Virginia Johnson tarafından 1996 yılında gerçekleştirilmiştir. Laboratuvar ortamında yürütülen deneysel çalışmada insana yönelik cinsel döngü evreleri ortaya çıkarılarak kadın ve erkeklerdeki cinsel döngünün benzer örüntülere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özgüngör, 2021, s. 189).

Cinselliğe dair düşünceler zaman içerisinde büyük bir değişim geçirmiştir. Geleneksel toplumlarda cinsellik, genel olarak üreme sürecine bağlı iken, günümüzde cinsellik üremeden ayrışarak insanın yaşam içerisinde kendisini keşfetmesi ve biçimlendirmesi gereken bir boyut haline gelmiştir. Cinsellik ile birlikte cinsel yönelim ve davranış biçimleri de çeşitlenerek günümüz toplumlarında yerini almıştır (Giddens, 2012, s. 483).

2.3.1. Cinselliğin Tarihsel Gelişimi

Doğal yaşamın bir parçası olan cinsellik, çağlar öncesi dönemlerden itibaren toplumlarda farklı şekillerde yaşanmaktadır (Poroy, 2013, s. 22). Cinsellik anlayışının değişimini başlatan olgu ise Foucault'a göre (1978, s. 84) kurumsallaşmış ve tek tanrılı dini inancın ortaya çıkışıdır. Bu dönemlerde dini kurumların etkin bir hale gelmesi cinsellik tarihi açısından bir dönüm noktası oluşturarak cinselliğe ve farklı cinsel yönelimlere dair daha katı bir tutumu meydana getirmiştir. Batı toplumlarında Hristiyanlık tarafından şekillenen cinsel davranış algısı 2000 yıl boyunca etkisini sürdürmüştür. Ortaçağ dönemi olarak adlandırılan bu dönemde mezhep ve tarikatlara göre cinselliğin insan yaşamındaki yeri konusunda görüş ayrılıkları söz konusu olsa da Hıristiyan Kilisesi'nin baskın görüşü, üreme amaçlı olmayan her türlü cinsel davranışa şüpheyle yaklaşılması yönünde olmuştur (Giddens, 2012, s. 489). Rönesans ve Aydınlanma Dönemi'nde de benzer şekilde Orta Çağ anlayışı ve dini yapının, cinsellik ve aile yaşamında etkin rol oynadığı görülmektedir. Bu açıdan 19. yüzyıl cinsel baskının yoğun bir şekilde görüldüğü hatta doruk noktasında yaşandığı bir dönemi oluşturmaktadır. Bu dönemde yalnızca kadın-erkek arasındaki cinselliğin normal görüldüğü bir ön kabul mevcuttur. 19. yüzyılın sonlarına doğru ise bilim adamları tarafından cinsellik konusuna dair bilimsel ve akılcı bir bakış açısı getirilerek bu algı değişmeye başlamıştır. Bu dönemde kilisenin toplumdaki hakimiyetini tıbba bırakması da cinsellik kavramının daha görünür hale gelmesinde etkili olmuştur. Dönemin önemli bilim adamlarından Freud'un kuramları ilk başta büyük tepkilere neden olmasına rağmen cinselliğin bilimsel bir disiplin olarak kabulünü ortaya koymayı başarmıştır. 20. yüzyılın başlarında cinsel bilimin öncüleri tarafından bu alana dair araştırmalar yoğunlaştırılarak önemli keşifler ortaya çıkarılmıştır. Bu dönemde cinselliğin tıbbi boyutta ele alınması ile heteroseksüellik ve homoseksüellik kavramları da bu çerçevede tanımlanmaya başlamıştır. 20. yüzyılın ortalarında cinsellik daha sosyolojik bir noktadan ele alınarak cinselliğe dair cinsel kimlik ve yönelim ifadeleri daha fazla görünürlük kazanmıştır (Odabaş, 2020, ss. 210-211-212-213).

Günümüzde, cinsellik ile ilgili geleneksel tutumlar, büyük bir değişim göstererek özgürlükçü bir yöne evrilmiştir. Cinsellik dünyanın farklı coğrafyalarında pek çok açıdan çeşitlilik göstermektedir. Medya ve iletişim olanakları cinselliğe dair evrensel değerlerin yayılmasına zemin hazırlamasına rağmen cinselliğin farklı toplumlarda öznellik barındıran yönleri bulunmakta ve buna bağlı olarak cinsellik ve cinsel yönelimler toplumlara göre önemli ölçüde farklılaşmaktadır (Giddens, 2012, s. 491; Poroy, 2013, s. 75).

2.4. CİNSEL KİMLİK

Cinsel kimlik terimi ilk olarak Hooker ve Stoller tarafından 1960'lı yıllarda ortaya atılmıştır. Bu tanımda bir çocuğun herhangi bir cinsiyete ait olmaya yönelik temel inancı çekirdek cinsel kimlik olarak ele alınmıştır (Zucker & Cohen-Kettenis, 2008, s. 378). Cinsel kimlik; bireyin kendi bedeni ve benliğine yönelik cinselliği algılayışı, kabullenişi ve buna bağlı olarak duygu ve davranışları ile uygun cinsellik anlayışına yönelişidir. Başka bir ifadeyle cinsel kimlik; öznel bir özdeşim duygusu olarak bireyin kendisini erkek veya kız cinsiyetine ait hissetmesidir. Bireyin kendisine yönelik farkındalığı ve kabullenişi, görünüm ve davranışlar ile dışa vurularak cinsel kimliğin varlığını ortaya koymaktadır. Bu süreç cinsel kimliğin bilişsel bir gelişim basamağı ile birlikte duygusal farkındalık yönünü içermektedir (Mangır & Baran, 1990, s. 70; Özsungur, 2010, s. 164).

Cinsel kimliğin gelişimi yaşamın ilk yıllarında oluşmaya başlamakta ve hızla gelişim göstermektedir. Yapılan çalışmalar cinsel kimliğin ve cinsiyete özgü tanımların farkındalığının çok küçük yaşlarda geliştiğini ortaya koymaktadır. Buna ilişkin olarak Zosuls ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan deneysel bir çalışmada; çocukların cinsiyete özgü tanımlarının erken yaşta ortaya çıktığı, çocukların %25'inin 17 aylıkken ve %68'inin 21 aylıkken cinsiyete özgü tanımları kullandıkları belirlenmiştir. Sonuçlar çocukların cinsiyet kategorilerini düşünülenden daha erken yaşlarda kazandığını ve temel cinsiyet bilgisinin cinsel gelişim için düzenleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Benzer bir başka araştırmada 20 aylık çocukların oyuncak tercihleri incelenmiş ve çocuğun cinsiyeti ve oyuncak tercihi arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Greta vd., 1975).

Cinsel kimliği belirleyen etkenler ise karmaşık bir süreci içermekte ve biyolojik, bireysel, ailesel, çevresel birçok faktör cinsel kimliğin gelişiminde etkili rol oymaktadır. Başka bir ifadeyle cinsel kimliğin gelişimi biyolojik faktörler ile birlikte psikososyal faktörlerden de etkilenmekte ve genetik, doğum öncesi, doğum sonrası ve ergenlik dönemi hormonal ve psikososyal etkiler cinsel kimlik gelişiminde önemli olmaktadır (Glover vd., 2009; Güner, 2016, s. 11; Özsungur, 2010, s. 165).

Öztürk'e göre (2001) ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki dinamikleri yaşamın ilk yıllarından itibaren başlamaktadır. Ebeveynlerin çocuk ile kurduğu dinamiklerden biri olan model alma ve özdeşim cinsel kimlik gelişiminde etkin olan psikososyal faktörleri oluşturmaktadır. Kız çocuğunun anne ile erkek çocuğunun baba ile yakın ve olumlu ilişkisi özdeşimin güçlü bir

şekilde kazanılmasını sağlamaktadır. Karşı cins ile özdeşim sonucu birey kendini güvenli ve değerli hissetmektedir. Anne-baba psikopatolojisi, ebeveyn ilişki sorunları, aile içi şiddet, ihmal-istismar gibi durumlar ise sağlıklı özdeşimi engelleyen unsurlar arasında yer almaktadır (Öztürk, 2001, Kaynak: Özsungur, 2010, ss. 166-167)

Kişilik gelişim teorisine göre; bireyin kendilik algısı 6-18 ayları arasında Lacan'ın ayna evresi olarak tanımladığı evrede gelişim göstermektedir. Bireyin kendi ile bütünleşmesi ise uygun bir ayna evresi geçirmesi ile mümkündür. Yaşamın ilk evresinde oluşan çekirdek kimliği çocuğun hem karşı cinsi olan ebeveyni ile ayrışması hem de kendi cinsi ebeveyni ile özdeşleşmesini içermektedir. Bu noktada toplum ve özellikle ebeveynler aynalama ile çocuğun kendilik algısını geliştirerek güçlendirmektedir (Fraser, 2009, s. 130). Bir başka deyişle aynalama ile çocuğun kendi cinsiyetine yönelik eğilimlerinin desteklenmesi sağlanmakta ve cinsel kimliğin kazanılması mümkün olmaktadır (Mangır & Baran, 1990, s. 66).

Cinsel gelişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmemesi ise çocuklarda cinsel kimlik bozukluklarının oluşumunda etken olabilmektedir. Özellikle bireysel veya ailesel psikopatoloji, çocukların karşı cinsiyette var olma isteğini ortaya çıkaran veya destekleyen bir süreci oluşturmaktadır. Nitekim cinsel kimlik bozukluğu (CKB) tanısı alan çocukların anneleri ile yapılan çalışmalarda psikopatoloji oranlarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Marantz ve Coates'in (1991) pilot çalışmasında CKB tanısı alan erkek çocukların annelerine ilişkin %53 oranında sınırda kişilik bozukluğu veya depresyona rastlanılmıştır. Bununla birlikte anneler ile ilgili çocukların özerklik gelişimini engelleyici ve sembiyotik ilişkiyi pekiştirici bir ebeveyn tutumunun var olduğu saptanmıştır. Bu açıdan anne-oğul arasında kurulan uzun süreli sembiyotik ilişki erkek çocuğun anne ile özdeşim kurmasına ve kendisini kadın kimliğinde tanımlamasına sebep olabilmektedir (Keskin vd., 2015, s. 439).

2.5. CİNSEL YÖNELİM

"Bireyin cinselliğini ya da erotik ve romantik ilgilerini herhangi bir cinsiyete yönlendirmesi ya da herhangi bir cinsiyet tarafından cinsel olarak uyarılması" cinsel yönelim olarak tanımlanmaktadır (Özsungur, 2010, s. 164). Bailey ve arkadaşlarına göre (2016, s. 45) ise cinsel yönelim; erkek, kadın veya her iki cinsiyete yönelik olan cinsel çekimdir. Buna göre cinsel yönelim; heteroseksüel, homoseksüel veya biseksüel olabilmektedir. Cinsel yönelim bireylerin duygusal ve cinsel olarak ilgi duydukları ve aşk veya cinsel uyarılma deneyimledikleri kişilerin

cinsiyetine göre şekillenmektedir (Schneider vd., 2002, s. 266). Bununla birlikte yönelim, kimileri için sabit bir olgu iken kimileri için akışkan bir yapıyı içermektedir (Phelan vd., 2022, s. 20)

Cinsel yönelime ilişkin kişi ve toplumların algıları çeşitlilik gösteren bir alanı oluşturmaktadır. Bireylerin cinsel yönelime dair tutumları genellikle cinsel kimlik gelişiminin nedenlerine ilişkin algıları ile bağlantılı olma eğilimindedir. Nitekim cinsel yönelim ile ilgili olumsuz bir tutuma sahip olanlar eşcinsellik, biseksüellik gibi yönelimlerin sosyal nedenlere bağlı olduğunu savunurken, olumlu tutuma sahip olanlar ise yönelimleri sosyal olgulardan ziyade genetik faktörlere dayandırmaktadır (Bailey vd., 2016, s. 46). Bununla birlikte cinsel yönelimin değişip değişemeyeceğine dair görüşler bu alandaki diğer bir tartışmalı konuyu oluşturmaktadır (İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu, 2022c). Uzun yıllar cinsel yönelimlerin hastalık olduğunu savunan ve daha sonrasında yönelime dair görüşleri farklı bir yöne evrilen Amerikan Psikiyatri Derneği (APA) 2008 yılında yayınlanan kitabında eşcinselliğe yönelik şunları ifade etmiştir: *"Lezbiyen, gey ve biseksüel yönelimler birer bozukluk değillerdir. Araştırmalar, bu cinsel yönelimlerin hiçbiri ile psikopatoloji arasında doğal bir bağlantı bulamamıştır. Heteroseksüel davranış da eşcinsel davranış da insan cinselliğinin normal birer unsurudur. İkisi de birçok farklı kültürel ve tarihsel dönemde belgelenmişlerdir. Lezbiyen, gey ve biseksüel insanları rahatsız olarak gösteren basmakalıp görüşlerin devam etmesine rağmen, on yıllarca süren araştırmalar ve klinik tecrübeler bu ülkedeki bütün ana akım tıbbi ve ruhsal sağlık kuruluşlarının, bu yönelimlerin insan deneyiminin normal bir özelliğini gösterdiği sonucuna ulaşmasını sağlamıştır. Lezbiyen, gey ve biseksüel ilişkiler insan bağının normal bir formudur. Dolayısıyla, bu ana akım kuruluşlar eşcinselliği bir ruhsal bozukluk olarak sınıflandırmayı çok uzun süre önce terk etmişlerdir"* (APA, 2008, Kaynak: Phelan vd., 2022, s. 11).

Kinsey ve arkadaşları ise (1948) yaptığı çalışmada cinsel yönelimin akışkan olduğu ve kendi içerisinde değişim geçirdiğini savunarak bu alanda öncü bir görüş ortaya koymuştur. Buna ilişkin geliştirilen ve Kinsey Ölçeği olarak da bilinen "Heteroseksüel-Eşcinsel Derecelendirme Ölçeği" cinsel yönelimi değerlendirmede sıklıkla kullanılan araçlardan biri haline gelmiştir. Bu görüşü destekler nitelikte cinselliğin sabit bir değişken olmadığı ve dalgalı bir yapı izlediği alandaki diğer bir araştırmacı olan Klein (1978) tarafından savunulmuştur. Hatta Klein, Kinsey'in görüşünü bir adım daha ileri taşıyarak cinselliği akışkan olarak tanımlamanın yanında bireyin kimliğini etkileyebilecek farklı unsurların var olduğunu ileri sürmüştür (Phelan vd., 2022). Cinselliğin değişkenliğine ilişkin yürütülen deneysel çalışmalar ise; bir dönem

eşcinsel, biseksüel gibi farklı yönelim içerisinde olan bireylerin daha sonra heteroseksüelliğe geçiş yaptıkları, aynı şekilde heteroseksüel olan bireylerin de diğer yönelimlere geçiş yapabildiği bulgularını ortaya koymuştur (Cameron vd., 1985; Diamond & Rosky, 2016; Rosario vd., 1996, 2006).

Cinsel yönelimin değişkenliğine ilişkin yapılan deneysel çalışmalar değişim ve tedaviye yönelik girişimlerin de değerlendirilmesine yol açmıştır. Buna ilişkin olarak; cinsel yönelimin tedavisine yönelik çeşitli terapötik çalışmaların varlığı farklı araştırmacı ve uzmanlar tarafından ortaya konulan bir alanı oluşturmaktadır (Beckstead, 2001; Byrd vd., 2008; Cameron vd., 1985; R. Cohen, 2022; Hamilton, & Henry, 2022; İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu, 2022h, 2022i, 2022b, 2022a, 2022d; Nicolasi, 2022; Nicolosi vd., 2000a, 2000b; Phelan, 2022).

2.6. CİNSEL YÖNELİM VE CİNSEL KİMLİK İLE İLİŞKİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Cinsel yönelim ve cinsel kimliğe dair kavramlar geniş bir çeşitlilik göstermekle birlikte bu bölümde yalnızca temel kavramlara yer verilmiştir. Bu kapsamda cinsel yönelim grubunda yer alan eşcinsellik, interseksüellik, biseksüellik, heteroseksüellik ve aseksüellik kavramları incelenmiştir. Cinsel yönelim grubuna dahil edilmeyen fakat bir cinsel kimlik olarak sıklıkla karşılaşılan kavramlar olan transseksüellik ve travestilik kavramları da bu başlık altında ele alınmıştır.

2.6.1. Eşcinsellik

Eşcinsellik; bireyin hemcinslerine yönelik duyduğu cinsel çekimin tasviri olarak tanımlanmaktadır (Jasoge, 2017, s. 17). Bireylerin romantik, duygusal ve cinsel çekimlerini tanımlamak için eşcinselliğe dair lezbiyen ve gey terimleri kullanılmaktadır. Bu terimlerden "lezbiyen" terimi kendi cinsine yönelen kadınları, "gey" terimi ise kendi cinsine yönelen erkekleri ifade etmektedir (Bölükbaşı, 2021, s. 7). Eşcinsellik terimi ilk olarak 1869 yılında Karl Maria Benkert tarafından kullanılmıştır. Bu kavram LGBTİ+ hareketleri ile birlikte görünürlük kazanarak yaygın bir kullanım halini almıştır (Karataş, 2018, s. 34).

Tarihsel süreçte farklı cinsel yönelimlere sahip bireyler toplumlarda "hasta" veya "sapkın" olarak adlandırılmış ve eşcinsel ilişkiler yasaklanmıştır (Karataş, 2018, s. 24). Eşcinsellik tartışmaları bir kimlik meselesi olarak bilimsel alana 19. yüzyılın ortalarında girmiştir. Bu dönemde tıp bilimi, eşcinselliği bir hastalık olarak değerlendirerek tedavi girişimlerinde bulunmuştur. Sanayi Devrimi ile birlikte modern toplum yapısında evliliğin ve ailenin

kavramsal olarak yüceltilmesi ise eşcinselliğe yönelik daha katı bir anlayışın gelişmesine yol açmıştır. Bu dönemde eşcinselliğin önemli bir sorun olarak görülmesi sebebiyle eşcinsel bireyler toplumsal yaşam içerisinde aktif olarak yer almaktan kaçınmıştır. Bu süreç 20. Yüzyılın ortalarına kadar devam etmiştir. (Segal 1992, Kaynak: Dondurucu, 2018, s. 518). 20. yüzyılda ise insan hakları alanındaki düzenlemeler 1960'lı yılların cinsel devrimi ile birlikte cinselliğe olan bakış açısını değiştirerek daha fazla ön plana çıkarmıştır. Bu doğrultuda yaşanan gelişmeler eşcinsellerin kendilerini daha rahat ifade edebilmesine ve hak taleplerinin görünür hale gelmesine zemin hazırlamıştır (Karataş, 2018, s. 24).

Psikiyatrik açıdan eşcinsellik 1935 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından, "patolojik cinsellikli psikopatik kişilik" olarak tanımlanırken; 1952 yılında ise "sosyopatik kişilik bozukları" ana kategorisinin bir alt grubu olarak "cinsel sapkınlıklar" arasında yer almıştır (Herek & Garnets, 2007). Bu durum 1970'lere kadar devam etmiş ve eşcinsellik cinsel davranış bozukluğu olarak bir ruhsal bozukluk veya hastalık sınıfında yer almıştır. Sivil toplum örgütleri ve aktivistlerin baskıcı sonucu ise Amerikan Psikiyatri Birliği'nin Terminoloji Komitesi tarafından "homoseksüellik" kategorisinin "cinsel yönelim sorunu" kategorisi olarak değiştirilmesi önerilmiştir. Bu yeni tanımlama ölçütü cinsel yönelim konusunda sorun yaşayan ve cinsiyetini değiştirmek isteyen kadın ve erkekler için kullanılmıştır (Butcher vd., 2013, s. 782). Sonuç olarak 1973 yılında eşcinsellik ruhsal bozukluklar listesinden (DSM II) çıkarılmıştır. APA ise 1974´de yayınladığı bildirgede, *"Homoseksüellik muhakeme, denge, güvenilebilirlik, sosyal veya mesleki yeterlilikte herhangi bir bozulma anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, APA homoseksüellere karşı işe alım, barınma, konaklama ve belge verme gibi alanlarda uygulanan her türlü kamusal veya özel ayrımcılığı kınar. APA ırk, inanç, renk ve benzeri konularda başkalarının korunmasını sağlayan ve homoseksüellere de eşit oranda garanti sağlayabilecek olan insan hakları yasalarının yerel ve federal seviyelerde uygulanmasını destekler ve teşvik eder. Ayrıca APA, homoseksüellik konusunda ayrımcılık yapan her türlü yasanın iptalini destekler ve teşvik eder."* ifadelerini kullanmıştır (Scasta & Bialer, 2013). Bu kararı destekler nitelikte Amerikan Psikiyatri Birliği de eşcinselliğin ruhsal bir bozukluk olmadığını beyan etmiştir (Conger, 1975, s. 633). 2000 yılında APA psikiyatristleri tarafından hazırlanan Psikoterapi Komisyonu ile eşcinselliğin tedavisine yönelik girişimlerin uygun olmadığına yönelik bir bildiri yayınlamıştır. 2009 yılında yine APA tarafından yayınlanan bir çalışma ile cinsel yönelimi değiştirme çabalarından kaçınılması gerektiği vurgulanmıştır. Günümüzde ise APA'nın eşcinselliğe yönelik görüşü; eşcinselliğin insanların cinselliğinin pozitif ve normal olan çeşitlerinden biri olduğu yönündedir (Whitehead

& Whitehead, 2022, ss. 268-269-270). Bu bağlamda APA'nın eşcinselliğe dair yaklaşımının ilk zamanlardan bu yana değişken bir ivme izleyerek başlarda savunulan görüşün tam tersi bir yöne doğru evrildiğini söylemek mümkündür.

Eşcinselliğe etki eden faktörlere bakıldığında karmaşık ve çeşitlilik gösteren bir yapının var olduğu görülmektedir. Çeşitli araştırmacılara göre eşcinsellik; genetik ve çevresel etmenlere bağlı olarak gelişen biyolojik, psikolojik ve sosyal bir olgudur (Diamond, 2008; İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu, 2022e, 2022d, 2022a). Bu konuya dair farklı araştırmacı ve kuramcıların görüşleri mevcuttur. Bunlar arasında psikaanaliz üzerine yaptığı çalışmalarla öne çıkan kuramcılardan olan Sigmund Freud; eşcinselliği ödipal dönemdeki oidipus kompleksi ile açıklamaktadır. Ona göre eşcinsellik bir hastalık olmamakla birlikte bireyin cinsel gelişiminde yaşanan bir duraklama sonucu oluşmaktadır. Bu dönemde görülen oidipus kompleksi olumlu olarak çözümlenemez veya kompleks üzerinde egemenlik kurulamaz ise nevrozlar meydana gelmektedir. Bu kompleksin çözümü uygun bir özdeşim ile gerçekleşmektedir. Bireyin özdeşim süreci, başkalarının değer ve inançlarını benimseyerek kendi bedeni üzerinde sindirmesi ve kişiliğinin bir parçası haline getirmesi sonucu oluşmaktadır. Bu sürecin gerçekleşmesinde ebeveynler etkin bir rol oynamaktadır (Butcher vd., 2013, ss. 135-143).

Avustralyalı bir psikolog olan Cass ise (1979) eşcinsel kimlik gelişimini 6 evreli cinsel gelişim modeline dayandırarak açıklamaktadır. Cass'ın modeline göre bu sürecin iki temel varsayımı bulunmaktadır. Bu varsayımlara göre; (1) eşcinsel kimliği gelişimsel bir süreç vasıtasıyla kazanılmakta ve (2) davranışlardaki durağanlık ve değişimler birey ve çevresi arasında meydana gelen etkileşimsel süreçten kaynaklanmaktadır. Bu açıdan eşcinsel kimlik oluşumu, bireyin kendisini heteroseksüel olarak tanımladığı uyumlu pozisyondan eşcinsel olarak tanımladığı uyumlu duruma dönüştüğü süreci içermektedir.

Sutton'a göre (2014, s. 51); eşcinselliği deneyimleyen biri de dahil olmak üzere her insan evrensel, çoğulcu ve benzersiz bir doğaya ve varoluşa sahiptir. Bu noktada genetik ve biyolojik faktörlerin eşcinselliğin gelişimini etkilemesi söz konusu olmakla birlikte önceden belirleyebilmesi mümkün değildir. Bazı erken yaşam deneyimleri ise bu etkilerin birey tarafından nasıl algılandığına ve içselleştirildiğine bağlı olarak cinsel kimliğin gelişimine yön vermektedir. Günümüzde ise eşcinsellik; tıp literatüründe psikopatolojik olmayan bir cinsel varyant olarak kabul edilmekte ve nedensellik açısından pek çok noktada belirsizliğini korumaya devam etmektedir. Psikiyatristlere göre; cinsel yönelimler tek bir faktör ile

açıklanamazken; eşcinselliğin oluşumunun biyolojik ve çevresel etkenlerin bir bileşimi sonucu ortaya çıktığı görüşü hakim olan anlayışı oluşturmaktadır (Butcher vd., 2013, s. 782).

Eşcinsel yönelimi biyolojik faktörler ile açıklamaya çalışan araştırmacılar; beyin, hormonal yapı ve genetik araştırmalar üzerine odaklanmaktadır. Özellikle ikizler üzerinde yürütülen bu çalışmalarda biyolojik yapının belirli ölçüde etkisi ortaya konulmaktadır. Buna ilişkin olarak Bailey ve Pillard'ın (1991) yaptığı çalışmada tek yumurta erkek ikizlerinden birinin eşcinsel olması durumunda diğerinin de eşcinsel olma oranı %52 iken, çift yumurta ikizlerinde bu oran %22 olarak tespit edilmiştir. Kadınlarda bu oran tek yumurta ikizlerinde %48 ve çift yumurta ikizlerinde %16 şeklindedir (Bailey vd., 1993). Bailey ve arkadaşlarının (2000) daha sonraki yıllarda yürüttüğü bir çalışmada ise oranın daha düşük olduğu ve ikizlerdeki eşcinsel uyumun %14 oranında görüldüğü tespit edilmiştir. Kromozom yapısının incelendiği bir başka çalışmada ikiz eşcinsel kardeşlerin %33'nün X kromozumunda benzer yapının söz konusu olduğu bulunmuştur (Hamer vd., 1993). Hormon çalışmalarında ise erkek eşcinsellerin heteroseksüellere göre daha erken ergenlik dönemine girdiği tespit edilirken, kadınlara ilişkin anlamlı bir farka ulaşılmamıştır (Bogaert vd., 2002).

Eşcinselliğe dair çevresel etkenlerin öne çıktığı çalışmalarda, aile dinamikleri ve ebeveyn ilişkileri önemli bir alanı oluşturmaktadır. Nitekim bu alanda yapılan eşcinselliğe dair çalışmalar; hemcins ebeveynler ile kurulan bağın olumsuz ilişkiler, özdeşim kurma ve model almaya karşı direnç ve erken dönemde ilişki problemleri şeklinde kendini gösterdiğini ortaya koymaktadır (İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu, 2022g; Whitehead & Whitehead, 2022, s. 96).

(Whitehead & Whitehead, 2022, s. 96). Ebeveyn kaybı veya eksikliği aile biriminde travmatik bir durumu ortaya çıkarabilmektedir. Bu durum çocuğun kalan ebeveyni ile vekil ortağı olarak kayıp ebeveyni değiştirmek için çaba sarf etmesine neden olmaktadır. Buna bağlı olarak eşcinsel erkeklerde genellikle 3 unsur öne çıkmaktadır: Ebeveynler arasındaki bağ, babanın değersizleştirilmesi ve erotik karışıklık. Bu kurucu unsurlar yeniden inşa edilmediği sürece çeşitli semptomları beslemektedir (İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu, 2022j, s. 37). Nicolasi ise (2022, s. 254) sağlıklı baba-oğul ilişkisinde, aktarılan eril niteliklerin güven ve bağımsızlık, atılganlık ve kişisel güç duygusu olduğunu belirtmektedir. Ona göre baba ile sağlıklı kurulamayan bir bağ ve zayıf bir özdeşleşme geliştiren erkek çocuk eril bir kimlik duygusu geliştirememekte ve çocukluk çağında erkek akran gruplarına uyum sağlayamamaktadır. Buna bağlı olarak erkek eşcinseller genellikle erkek akran grupları tarafından "zayıf, erkeksi olmayan, kabul edilemez" oldukları için reddedildiklerini ifade etmekte, "kız gibi erkek", "gey"

vb. adlandırmalarla zorbalığa maruz kalmaktadır. Benzer bir örüntüye kadın eşcinsellerle yapılan çalışmalarda da rastlanılmaktadır. Anne ile özdeşleşme ve anneyi modelleme sürecinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmemesi eşcinsellerin çocukluk ve ergenlik dönemlerinde kız akran grupları ile uyum sağlayamamasına sebep olmaktadır (Whitehead & Whitehead, 2022, s. 98). Bununla birlikte yapılan çalışmalarda eşcinsel kadınların heteroseksüel kadınlara oranla anne ile olumsuz ilişkilere sahip oldukları tespit edilmektedir (Bos vd., 2008; Needham & Austin, 2010). Buna ilişkin olarak Dickson ve Byrd'ın (2006, s. 54) eşcinsel ve heteroseksüel örneklem grubu ile gerçekleştirdiği çalışmada anne ile ilişki ve cinsel istismar sıklığının eşcinsel örneklem için anlamlı düzeyde olduğuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonucunda eşcinselliğe ilişkin çevresel faktörlerin önemli bir rol oynadığı ve buna bağlı olarak ebeveyn-çocuk ilişkisinin daha fazla araştırılması gerektiği çıkarımı ortaya konulmuştur. Eşcinsellik üzerinde çevresel faktörleri inceleyen farklı çalışmalarda da benzer bir sonuca ulaşılarak aile dinamiklerinin eşcinsel ilişkilerdeki olası etkisi tartışılmaktadır (Alanko vd., 2009; Bos vd., 2008; Needham & Austin, 2010).

2.6.2. İnterseksüellik

İnterseksüelite; erkek ve kadın anatomisinden farklı özellikler taşıyarak cinsiyet anatomisi içerisindeki doğal uyumsuzluk ile karakterize olan bir kavramdır. İnterseks olgularında genellikle teşhis yenidoğan bebeklerde konulabilirken, bazı durumlarda ergenlik dönemi veya ileriki yaşlarda gerçekleşebilmektedir. İnterseks kişilere tıbbi açıdan uygulanması önerilen başlıca müdahale yöntemleri; cerrahi operasyon ile hormonal tedavidir (Okyar, 2022, s. 162).

İnterseksüel bireylerle yapılan çalışmalar; insan cinselliğinin şekillenmesinde sosyal çevre ve yetiştirme tutumlarının önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Buna ilişkin olarak araştırmacılar tarafından; interseksüel bireylerin zıt biyolojik özellikler göstermesine rağmen kromozomal cinsiyetlerinden ziyade yetiştirilme cinsiyetini tercih ettikleri ortaya konulmaktadır (Whitehead & Whitehead, 2022, s. 123). Hindistan'da yapılan bir çalışmada 75 interseks bireyden 1 kişi hariç diğerlerinin yetiştirildiği cinsiyette kaldığı tespit edilmiştir (Ammini vd., 2002). Mısırda yapılan bir çalışmada ise interseks bireylerin %10 oranında yetiştirildiği cinsiyetinden memnun olmayarak cinsiyet değişikliği gerçekleştirdiğine ulaşılmıştır (Dessouky, 2001). Batıda yapılan bir çalışmaya ilişkin veriler ise daha farklı bir sonuç ortaya koyarak kadın olarak yetiştirilen 60 kişiden %43'ünün kendilerini kadın olarak ilan ettiğini ancak %53'ünün erkek olarak değiştiğini belirlemiştir (Reiner, 2005). Bu sonuçlar

ülkelere göre değişiklik göstermekle birlikte interseks bireylerde sosyal koşullanmanın önemli bir etken olduğunu göstermektedir (Whitehead & Whitehead, 2022, s. 124).

İnterseks bireylere yönelik tıbbi yaklaşım çocuğun sağlıklı bir cinsel hayata ve üremeye sahip olabilmesi için tedavi sürecinin erken bir aşamada cinsel kimliğin gelişiminden önce tamamlanmasını savunmaktadır (Okyar, 2022, s. 162). Bununla birlikte bu konuya dair farklı görüşler bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda interseks çocuklara yönelik maksimum seçim hakkının tanınması ve tıbbi müdahalenin ergenlik dönemine ertelenmesi yönünde fikirler gündeme gelmektedir (Dennis, 2004). Bunun yanı sıra erken müdahalenin incelendiği bir raporda ise 38 kişiden yalnızca 4 kişinin cinsel kimlik bozukluğu açısından risk altında olduğu ortaya konularak erken müdahalenin genellikle hastalar ve ebeveynler için olumlu sonuçlar verdiği tespit edilmiştir (Crawford vd., 2009).

2.6.3. Biseksüellik

Bir cinsel yönelim olarak biseksüellik; bireyin biyolojik cinsiyetinden bağımsız bir şekilde her iki cinsiyete yönelik duyduğu duygusal, romantik ve cinsel ilgidir (Demir vd., 2021, s. 52).

Freud'a göre biseksüellik; ergenlik döneminde aşılması gereken bir evreyi oluşturmaktadır. Ona göre bu dönemde biseksüel sorunlar aşılmadan cinselliğe dair sorunların çözümlenmesi mümkün değildir. Birçok ruh bilimci cinsel gelişimin aseksüel, biseksüel ve heteroseksüel şeklinde bir sıra izlediği inancına sahiptir. Bu görüşe göre bireylerin cinsel kimlik gelişiminin tamamlanması ve heteroseksüel ilişkilerin kurulması aseksüel ve biseksüel evrelerden geçilerek bu evrelerdeki sorunların aşılması ile sağlanmaktadır (Odağ & Bildik, 2002, s. 35).

Biseksüellikte cinsiyetlere ilişkin ilginin boyutu ve davranışsal tutumlar değişkenlik gösteren bir alanı oluşturmaktadır (Demir vd., 2021, s. 52). Kişilerin mevcut cinsel çekimleri aynı cinsiyete ve karşı cinsiyete yönelik devam etse bile, kişiler daha öncesinde bulundukları cinsel faaliyetler sebebiyle kendilerini biseksüel olarak adlandırabilmektedir. Diğer bir durum olarak; bireylerin cinsel davranış ve kimlikleri eşcinsel olmasına rağmen periyodik açıdan her iki cinsiyete karşı hissedilen cinsel çekim biseksüellik grubuna dahil edilebilmektedir. (Bailey vd., 2016, s. 59). Evli olan ve eşcinsel teması bulunan bireyler ise biseksüellik sınıfında yer alabilen farklı bir grubu oluşturmaktadır. Buna ilişkin olarak biseksüel bireylerle yapılan bir çalışmada eşcinsel açıdan aktif olan erkeklerin önemli bir oranının evli olduğu ortaya konulmuştur (Harry, 1990, s. 100). Bu açıdan biseksüel çekicilik, davranış veya kimlik bildiren popülasyon çeşitli özelliklere sahip ve değişken bir grubu içermektedir.

2.6.4. Heteroseksüellik

Heteroseksüellik kavramı; karşı cinse yönelik duyulan duygusal veya cinsel ilişkiler şeklinde tanımlanmaktadır. Günümüz toplumlarında yaygın olarak kabul edilen cinsel yönelim şeklini heteroseksüellik oluşturmaktadır. Bu durumun en önemli sebebi; gerçekleşen cinsel ilişki sonucunda üremenin meydana geldiği tek cinsel yönelim türü olmasıdır. Bu açıdan pek çok kişi tarafından "normal" olarak tanımlanan heteroseksüellik, diğer cinsel yönelimlerin normal dışı olarak nitelendirilmesine sebep olmaktadır (Aşçı, 2013, s. 6).

Heteroseksüelliğin kavram olarak ortaya çıkışı nispeten yeni bir tarihe dayanmaktadır. Nitekim cinsel yönelimler insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen bu kavramların terimleştirilmesi 1800'lü yılların sonlarında gerçekleştirilmiştir. Foucault bu duruma; insanların bir düşünceyi açıklama veya başkalarına aktarma gereksinimi duyduklarında kavramsallaştırdıkları şeklinde açıklama getirmektedir. (Foucault, 1978). Heteroseksüellik kavramı da cinsel kimlik ve yönelime dair ilginin artışı ile birlikte bir kavramsallaştırma gereksinimi sonucu ortaya çıkarak cinsel yönelimi içeren bir terim halini almıştır.

2.6.5. Aseksüellik

Aseksüellik kavramı; herhangi bir cinse yönelik duygusal ve cinsel açıdan bir istek veya arzu duymama halini oluşturmaktadır (Prause & Graham, 2007, s. 18). Bir cinsel yönelim olarak gruplandırılan aseksüelliğin kavramsal olarak ortaya çıkışı diğer cinsel yönelimlere nispeten daha yakın bir geçmişe sahiptir (Scherrer, 2008, s. 621).

Aseksüellik üzerine yapılan çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bu alana dair çalışmalarda aseksüel bireylerin cinsel istek veya arzuya sahip olmamalarından dolayı rahatsızlık duymadığı ve ruhsal bozukluk düzeylerinin normal seviyede olduğu gözlenmiştir (Whitehead & Whitehead, 2022, s. 104). Buna ilişkin olarak 18 erkek ve 75 kadın örneklem grubu ile yapılan bir çalışmada bireylerin cinsel kimlik duyguları yerleşmiş olmasına rağmen cinsel isteğin genellikle cinsel olarak değil yalnızca estetik olarak hissedildiği tespit edilmiştir (Scherrer, 2008).

2.6.6. Transseksüellik ve Travestilik

Transseksüellik; ICD (Uluslararası Hastalık Sınıflandırması)'e göre; bireyin biyolojik cinsiyetinden farklı olarak karşı cinsiyete özgü cinsiyet kimliği ile yaşama ve kabul edilme isteği olarak tanımlanmaktadır. Transseksüalitede biyolojik erkeğin kadın, biyolojik kadının ise erkek cinsiyetinin bir üyesi olma arzusu bulunmaktadır (Hembree vd., 2009, s. 3137).

İlk olarak 1980'de yayınlanan DSM-III'te yer alan transseksüalite kavramı; DSM-IV'te cinsel kimlik bozukluğu olarak "çocukluk çağı, adölesan ve yetişkin cinsel kimlik bozukluğu" şeklinde ayrıştırılarak kategorize edilmiştir. DSM-V'te ise "cinsel kimliğinden yakınma (hoşnut olmama)" şeklinde tanımlanarak "çocuklarda cinsel kimliğinden yakınma" ve "gençlerde ve erişkinlerde cinsel kimliğinden yakınma" şeklinde iki farklı grupta incelenmiştir (Şahin, 2021, s. 1).

Transseksüalite ile ilişkili karşı cins kimliğin ve bununla birlikte ortaya çıkan davranışların etiyolojisinin kesin bir nedeni ortaya konulamamıştır. Bununla birlikte konuya dair çalışmaların odağında biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörler yer almaktadır. Mevcut kanıtlar cinsiyet hoşnutsuzluğu olarak tanımlanan transseksüelliği; biyolojik, çevresel ve kültürel unsurların birbirleriyle etkileşimi sonucu oluşan karmaşık bir süreç olarak değerlendirmekte ve cinsiyet gelişiminde öne çıkan belirli bir unsurun olmadığını ortaya koymaktadır (Janssen & Leibowitz, 2018, s. 32; Steensma vd., 2013, s. 294).

Ttravesti terimi ise; Latince'de "karşı, karşıt, öteki" gibi anlamındaki "trans" ve "giysi, elbise" anlamına gelen "vestis" kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır (Bullough, 1993). Travestilik; karşı cinsin kıyafetini giyme ve karşı cins gibi davranmaya yönelik istek duyma ve cinsel olarak doyum sağlama durumudur. Bu terim hem kadın görünümünde olan erkekler hem de erkek görünümünde olan kadınlar için kullanılmaktadır.

Transseksüalite ile karıştırılan bir kavram olan travestilik; transgender (cinsiyetler arası) kavramının bir türünü oluşturmaktadır. Travestilikte transseksüellikten farklı olarak karşı cins olmaya yönelik bir girişim söz konusu değildir. Bununla birlikte transseksüellikte olduğu gibi cinsel organın hissettiği cinsiyeti yansıtmadığı düşüncesi ve cerrahi ve hormonal müdahaleler ile cinsiyet değişikliği isteği görülmemektedir. Bir cinsel yönelim olarak ele alınmayan travestilik heteroseksüel veya eşcinsel yönelimi de içerisinde barındırabilmektedir. Bir diğer deyişle travesti olarak adlandırılan bir kişi cinsel yönelim açısından heteroseksüel, eşcinsel veya diğer yönelimlerden birine sahip olabilmektedir (Aşçı, 2013, s. 12; Iacono, 2019).

3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma nitel araştırma yöntemi ile oluşturulmuştur. Nitel araştırma yönteminde, araştırmanın temel problemi yorumlayıcı bir yaklaşımla incelenerek olgu ve olaylar insanların onlara yüklediği anlamlar üzerinden ele alınmaktadır (Malterud, 2001, s. 483). Diğer bir deyişle nitel araştırmalar; sosyal olguları bir bağlam içerisinde anlamayı ve araştırmayı temel almaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 37). Bununla birlikte; nitel bir araştırma, çalışmanın derinlemesine analiz edilmesi yönüyle yüzeyin altındakini çıkarmayı esas alır ve ayrıntılı ve karmaşık bir bağlamın daha kolay anlaşılmasına ve ortaya çıkmasına imkân tanır (Mason, 2002, s. 175). Araştırma kapsamında; LGBTİ+ alanına dair yayınlanan çalışmalara dair içeriklerin istatistiksel verilerden daha ziyade yorumlayıcı bir yaklaşım ile sunularak değerlendirilmesi, nitel araştırma yönteminin kullanılmasını anlamlı hale getirmektedir. Nitekim nitel araştırmaların doğası gereği araştırma konusu içerisindeki anlam arayışı LGBTİ+ alanında ortaya konulmak istenen çerçevenin daha uygun bir şekilde ele alınmasını sağlamaktadır.

Araştırma için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması; nasıl ve niçin sorularını temel alarak bir olgu veya olayı derinlemesine incelemeye olanak sağlamaktadır. Ortam, birey, olay, süreç gibi durumu oluşturan etkenler durum çalışması deseni ile bütüncül bir yaklaşımla ortaya konulmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021, ss. 70-301).

Bu bağlamda durum çalışması deseni ile; LGBTİ+ alanına dair tezler daha derin bir bakış açısıyla incelenerek ilgili alanı etkileyen ve alandan etkilenen süreçlerin ayrıntılı olarak ortaya konulması istenmiştir.

3.2. ARAŞTIRMA GRUBU

Araştırma kapsamına Türkiye'de LGBTİ+ alanında yayınlanan tüm tez çalışmaları dahil edilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın örneklemi alana dair en eski tarihli tez olan 1985 yılından başlanarak 2021 yılı sonuna kadar olan tezlerden oluşmaktadır.

Nitel ve yorumlayıcı bir perspektifte ele alınan çalışmalarda istatistiksel ve hipotez çözümlemeleri yapılmaması sebebiyle rastgele örneklem daha az tercih edilmekte ve araştırma için gerekli olan verinin elde edilebilmesi açısından amaçlı örneklem yöntemleri sıklıkla kullanılmaktadır (Coşkun vd., 2017, s. 148). Bu açıdan araştırmanın örneklem yöntemi olarak amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır. YÖK Tez Merkezi veri tabanı üzerinden alana yönelik 553 sayıda teze ulaşılmıştır. Bu tezlerden 42 tanesinin ise YÖK Tez veri tabanı üzerinde kısıtlı erişime sahip olduğu görülmüştür. Tezlerin erişimi; yazarlar tarafından erişime izin verilen tezlerde internet aracılığı ile ve yayınlanma izni olmayan tezlerde üniversite kütüphaneleri aracılığıyla (TÜBESS üzerinden) sağlanmıştır. Sonuç olarak 42 tezin 41 tanesine ulaşılmıştır. Ulaşılamayan 1 tez ise YÖK tarafından özel izin ile erişime kapatılmış olup TÜBESS sistemi ile dahi erişim sağlanamayan tezi oluşturmaktadır. Bu kapsamda mevcut 553 tezden ulaşılamayan 1 tez araştırmaya dahil edilmeyerek örneklem grubunu 552 tez oluşturmuştur. Tezlerin YÖK Tez veri tabanı üzerinden taranması ise 2022 yılının Temmuz ayına kadar devam ettirilmiştir. Temmuz ayı sonrası eklenen tezler tarama işleminin tamamlanması sebebiyle araştırmaya dahil edilememiştir. Bununla birlikte örneklem grubunun 2021 yılının sonuna kadar olan tezleri içermesi sebebiyle 2022 yılındaki tezlere ulaşılsa dahi çalışmanın kapsamına dahil edilmemiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Nitel araştırmalarda araştırılması hedeflenen olgu veya olaylar hakkında yazılı veya görsel materyallerin toplanarak araştırmaya dahil edilmesi ile oluşturulan yöntem doküman analizi olarak tanımlanmaktadır. Doküman analizi yönteminde hangi dokümanların araştırma açısından önemli olduğu ve kaynak olarak dahil edileceği araştırmanın problem cümlesi ile yakından ilişkilidir. Bu doğrultuda veri kaynakları etkili bir şekilde kullanıldığında doküman analizi tekniği araştırma için önemli veriler elde etmeyi sağlayan bir yöntemi oluşturmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021, ss. 189-190). Bu araştırma için veri toplama tekniği olarak doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Alana yönelik literatürden yararlanılarak belirlenen 87 anahtar kavram detaylı bir şekilde taranmıştır. Tarama sonucunda toplamda 553 sayıda dokümana ulaşılarak erişimi sağlanan 552 tez doküman analiz sürecine dahil edilmiştir.

3.4. VERİ ANALİZ SÜRECİ

Araştırmada veri analiz yöntemi olarak içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi tekniği; çeşitli söylemlere ilişkin uygulanan birtakım metodolojik yöntemlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. İçerik analizi; mevcut olan söylemin boyutlarını analiz etmeyi ve mevcut olmayan sosyal gerçeğin boyutlarına yönelik belirli kurallar çerçevesinde çıkarım yapmayı amaçlayan bir yöntemdir (Türkdoğan & Gökçe, 2012, s. 319). Bir başka ifade ile söylemi anlamada ve yorumlamada okuyucunun bilgisine, sezgisine, tutum ve değerlerine nesnel okuma ilkeleri getiren içerik analizi, sınırları belirlenmiş bir okumanın çözümlenmesi esasına dayanmaktadır (Bilgin, 2006, s. 1). Benzer şekilde Krippendorff'un (2004, s. 18) tanımına göre içerik analizi; *"bir mesajın içindeki verilerden yinelenebilir ve değerli çıkarımlar yapan bir araştırma tekniğidir".*

İçerik analizinde temel amaç, elde edilen verilerin açıklanabilmesini sağlayan kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu çerçevede yapılan işlem, birbirleriyle ilişkili olan verileri belirli kavramlar ve temalar ile bir araya getirerek bu verileri analiz edip yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 240). Bu doğrultuda içerik analizine tabi tutulacak veriler dört temel aşamadan oluşmaktadır:

-Verilerin kodlanması

-Temaların bulunması

-Kodların ve temaların organize edilmesi

-Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 251).

İçerik analizinin en temel özelliklerinden biri de söylemin kolayca fark edilen, sergilenmiş ve ilk bakışta algılanan içeriği yerine gizil ve örtük içeriği ortaya çıkarmaktır. Bir başka ifade ile içerik analizi mesajda bireyi farkında olmadan etkileyen ögelerin tespit edilmesine yönelik 'ikincil bir okuma'yı kapsamaktadır (Bilgin, 2006, s. 1). Bu açıdan araştırmanın hedefi olan Türkiye'deki LGBTİ+ literatürünün tematik ve yöntemsel açıdan analiz edilmesi için içerik analizi yöntemi kullanılmasının uygunluğuna karar verilmiştir.

İçerik analizi sayıca fazla olan metinlerin analizine uygun bir yöntemi oluşturmakta ve bu metin yığınının araştırma sorusu açısından gerekli olan verilerini belirlemeyi ve değerlendirmeyi içermektedir (Türkdoğan & Gökçe, 2012, s. 320). Bu araştırmada da LGBTİ+ alanında yayınlanan tezlerin sayıca çokluğu içerik analizinin kullanılmasına elverişli bir alan

sunmaktadır. Alana yönelik geniş bir literatürün varlığı ise bilgisayar destekli bir analiz sürecini beraberinde getirmektedir. Bilgin'in (2006, s. 27) de ifade ettiği üzere içerik analizinde program kullanımı karmaşık işlemleri yapabilmek ve büyük miktarda verilerle çalışmak için önemli kolaylıklar sunmaktadır. Bu kapsamda araştırma için nitel analiz araştırmalarında sıklıkla kullanılan bir program olan Maxqda 2020 Analytics Pro programı kullanılmıştır. İlk olarak doküman analizi ile oluşturulan tez kaynakları MS Excel dosyası içerisine künyeleri ile birlikte kaydedilmiştir. Daha sonra tez kaynakları programa aktarılarak kodlama ve temalandırma işlemleri program üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde ise tezlerin tema-konu alanları ve yöntemsel verileri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Bu bağlamda oluşturulan analiz alanları aşağıda sunulmuştur:

- Tezlerin Bibliyografik Analizi: Bibliyografik analizde tezlere ait künye bilgileri betimsel olarak analiz edilmiştir. Künye bilgileri içerisinde yıl, uzmanlık dalı, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, yazım dili ve danışman bilgilerine yer verilmiştir. Bununla birlikte künyelere ait verilerde; üniversite, ana bilim dalı, danışman bilgileri gibi daha fazla sayıdaki alanlarda öne çıkan veri alanlarının kullanımı şeklinde sınırlandırma gerçekleştirilmiştir. Analizler frekans tablo ve grafikleri ile ortaya konularak elde edilen veriler istatistiksel yöntemle yorumlanmıştır.

  Tezlerin yıllara göre dağılımı ise 10 yıllık periyotlar halinde sunulmuştur. Bu bağlamda dönemsel dağılım; *1985-1995, 1996-2005, 2006-2015, 2016-2021* şeklinde oluşturulmuştur. Her bir dönem içerisindeki LGBTİ+ alanına dair gelişmelere kısaca bakıldığında; ilk olarak *1985-1995* dönemi ile ilgili gelişmeler; 1993 yılında Lambda İstanbul ve 1994 yılında Kaos GL'nin kurulması; *1996-2005* dönemleri arasındaki gelişmeler; 1996'da translara yönelik Ülker Sokak olaylarının yaşanması, 2005 Kaos GL'nin dernek statüsüne sahip olarak ilk resmi LGBT derneği olması; *2006-2015* dönemindeki gelişmeler; 2006'da translara yönelik Eryaman olaylarının yaşanması, Ankara'da Pembe Hayat Derneğinin 2006 yılında kurulması, 2013'teki Gezi Eylemleri sonrası düzenlenen Onur Yürüyüşü'nde 100.000 kişi ile rekor katılımın gerçekleşmesi; 2011 yılında imzaya açılan İstanbul Sözleşmesi'nin 2014'te kabulü, son olarak *2016-2021* dönemindeki gelişmeler ise; 2017'de Ankara Valiliği tarafından LGBTİ+'ların faaliyetlerinin yasaklanması, 2018 yılında cumhurbaşkanlığı seçimlerinde LGBTİ+ Hakları Taahhütnamesinin imzalanarak 17 adayın mecliste bu alanı temsil etmesi,

2021'de İstanbul Sözleşmesi'nin feshedilmesi şeklindedir (Karataş, 2018, s. 37; Odabaş, 2020, ss. 228-229-230-231-232).

- Tezlerin Tanımsal Açıdan İçerik Analizi: Tanımsal alana dair analizde LGBTİ+ tanımları içerisinde kategorize edilen alanlar incelenmiştir. Tezlerin tanımsal alanlarına dair gruplandırma; cinsel kimlik ve cinsel yönelim gibi kategorik alanlardan daha ziyade LGBTİ+ tanımlarını içeren ve tezde ağırlıklı olarak sunulan veya öne çıkarılan tanımsal yapıya göre gerçekleştirilmiştir. Örneğin interseksüellik, travestilik gibi kavramlar bir cinsel yönelim veya cinsel kimlik alanını içermemesine rağmen LGBTİ+ alanına dair bir tanımsal yapıyı ifade etmesi ve tezlerde ağırlıklı konuyu oluşturması sebebiyle kategoriler içerisine dahil edilmiştir. Bununla birlikte ağırlıklı alanın mevcut olmadığı veya genel çerçevede LGBTİ+ alanını barındıran tezler "Genel" kategorisi içerisinde değerlendirilerek gruplandırılmıştır. Birden fazla alanın öne çıktığı tezler ise ikili tanımsal başlıklar içerisinde kategorize edilmiştir. Buna bağlı olarak oluşturulan kategoriler; *"eşcinsellik", "interseksüellik", "transseksüellik", "transseksüellik ve travestilik", "eşcinsellik ve travestilik", "eşcinsellik ve transseksüellik", "eşcinsellik ve biseksüellik", "genel", "travestilik", "biseksüellik"* ve *"aseksüellik"* şeklinde 11 başlıktan oluşmuştur. Ortaya konulan başlıklar grafik, tablo ve model halinde sunularak yorumlanmıştır.
- Tezlerin Konusal Açıdan İçerik Analizi: Konu bazlı analizde LGBTİ+ alanına dair yoğunlaşılan konu alanları kategorize edilmiştir. Bu kapsamda oluşturulan konular; *"deneyimsel çalışmalar", "tanı ve tedavi çalışmaları", "analiz odaklı çalışmalar", "tanıtıcı çalışmalar", "tutum ve algı çalışmaları", "ilişkisel çalışmalar"* ve *"diğer"* olmak üzere 7 başlıktan oluşmuştur. Elde edilen başlıklar; tez künyelerine ait önemli değişkenler ile dönemsel ve tanımsal alana göre betimsel, ilişkisel ve karşılaştırmalı analizler şeklinde ortaya konulmuştur.
- Tezlerin Tematik Açıdan İçerik Analizi: Tematik analizde LGBTİ+ alanına dair ele alınan tezlerin başlık ve özet bölümlerinin incelenmesi sonucu ana temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan ana temalar ise alt temalara ayrılarak daha detaylı bir tematik çerçeve ortaya konulmak istenmiştir. Buna göre ana temalar; *"sosyolojik yapı", "tıbbi/psikolojik sorunlar", "aile, sosyal çevre ve diğer etkenler", "politik/hukuksal yapı", "sinema/televizyon/tiyatroda queer alan", "edebiyatta queer alan", görsel sanatta queer alan", "din ve maneviyat", "queer tartışmalar"* ve *"diğer"* olmak üzere 10 kategoriden oluşmuştur. Elde edilen başlıklar; tez künyelerine ait önemli değişkenler

ile dönemsel, tanımsal ve konu alanlarına göre betimsel, ilişkisel ve karşılaştırmalı analizler şeklinde ortaya konulmuştur. Alt temalar da benzer bir işleme tabi tutularak tematik açıdan ortaya konulan çerçevenin daha geniş bir sunumu sağlanmıştır.

- Tezlerin Yöntemsel Verilerinin İstatistiksel Analizi: Yöntemsel analizde temel araştırma aşamalarına göre oluşturulan kategoriler betimsel açıdan incelenmiştir. Bu veriler; her bir araştırma yöntemi için (nitel, nicel, karma, sistematik çalışmalar ve derleme tezler) desen, örneklem alanı, örneklem büyüklüğü, veri toplama araçları, veri analiz yöntemi gibi temel aşamalardan oluşturulmuştur. Elde edilen gruplar tablolar halinde betimsel istatistikler aracılığı ile analiz edilmiştir. Analiz yöntemi olarak yalnızca betimsel analizin tercih edilme sebebi ise; bu bölümde tezler açısından ilişkisellikten ziyade yöntemsel verilerin değerlendirilerek yönteme dair sorun alanlarının ortaya konulmak istenmesidir. Bu açıdan tezlerin değerlendirilmesinde tablo, grafik veya model gibi görsel araçlara daha az ağırlık verilerek tabloların detaylı açıklamalar ile yorumlanması sağlanmıştır.

  Araştırma aşamalarının sınıflandırılmasında araştırma yöntemleri açısından temel kabul edilen kitaplardan yararlanılmıştır. Gruplandırmada her bir araştırma türü için (nitel, nicel, karma) ayrı kitaplar referans alınmıştır. Bunun nedeni ise; ayrı olarak gruplandırılan araştırma türleri açısından ortak sınıflandırma riskinin ortadan kaldırılması ve ele alınan araştırma türünün yöntemsel sınıflandırmaya dair daha detaylı veriler sunmasıdır. Buna bağlık olarak her bir yönteme ilişkin detaylar aşağıda sunulmuştur.

  Nitel Araştırmaların Analizi: Bu araştırma yöntemine ilişkin olarak Yıldırım ve Şimşek'in (2021) "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri" kitabında belirtilen sınıflandırma temel alınmıştır. Sınıflandırmaya göre; nitel araştırma desenleri içerisinde kültür analizi, olgu bilim, kuram oluşturma, durum çalışması ve eylem araştırması olmak üzere 5 temel desen bulunmaktadır. Örneklem yöntemleri olarak; olasılık temelli ve olasılık temelli olmayan 2 ayrı örnekleme kategorisi yer almaktadır. Nitel araştırmalarda ise ağırlıklı olarak olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemleri tercih edilmektedir. Bununla birlikte her iki kategoride yer alan örnekleme yöntemleri; olasılık temelli olarak seçkisiz örnekleme, sistematik örnekleme, tabaka örnekleme, küme örnekleme iken; olasılığa dayalı olmayan yöntemler (amaçlı örnekleme) aşırı ve aykırı durum örneklemesi, maksimum çeşitlilik örneklemesi, benzeşik örnekleme, tipik durum örneklemesi, kritik durum örneklemesi, kartopu veya zincir örnekleme, ölçüt

örnekleme, doğrulayıcı veya yanlışlayıcı örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örneklemesi şeklindedir. Bunun yanı sıra; araştırma yöntemlerinin yer aldığı farklı kaynaklarda olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemleri içerisinde "amaçlı örneklem" kategorisine de yer verilmektedir (Gürbüz & Şahin, 2018, s. 132; Oral & Çoban, 2020, s. 238; Yıldız, 2019, s. 139). Bu doğrultuda analiz aşamasında "amaçlı örneklem" şeklinde sınıflandırma nitele uygun örneklem kategorisi içerisine dahil edilmiştir. Veri toplama araçları olarak; görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem ve doküman incelemesi nitel araştırmalarda kullanılan araçları oluşturmaktadır. Veri analiz yöntemlerinde ise; tümdengelimci ve tümevarımcı olmak üzere iki analiz türü yer almaktadır. Bu analiz türlerinde betimsel analiz tümdengelimci analiz türüne karşılık gelirken, içerik analizi tümevarımcı analizi içermektedir. Bununla birlikte desenlere bağlı olarak kullanılan farklı analiz türleri de mevcuttur. Bunlar anlatı analizi, söylem analizi, kültür analizi, olgu bilim (fenomenolojik) analizi ve kuram oluşturma analizi şeklindedir. Bu kapsamda nitel araştırmaların analizi açıklanan sınıflandırma aşamalarına bağlı olarak ele alınmıştır.

Araştırma aşamaları içerisinde sınıflandırmanın söz konusu olmadığı örneklem alanı ve örneklem büyüklüğü de nitel araştırmalar içerisinde analiz edilmiştir. Örneklem alanına göre gruplandırma; yöntem bölümündeki örneklem gruplarına ait verilerin kodlanması sonucu gerçekleştirilmiştir. Her bir tez için oluşturulan kodlar, ilgili kod alanları ile birleştirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Örneklem alanı içerisinde iki veya daha fazla alanı kapsayan gruplar ise "birden fazla gruplar" kategorisi şeklinde sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte daha az sayıda olan veya belirli bir örneklem alanına dahil edilemeyen çalışmalar "diğer" kategorisi içerisinde yer almıştır. Örneklem büyüklüğünde ise 20'li gruplar halinde sınıflandırma gerçekleştirilmiştir.

Nicel Araştırmaların Analizi: Nicel araştırma yöntemleri Coşkun ve arkadaşlarının (2017) "Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı" kitabında belirtilen sınıflandırmaya göre gerçekleştirilmiştir. Coşkun ve arkadaşlarının (2017) kitabı nitel araştırmaları da içerisinde barındırmasını yanı sıra genel olarak nicel ağırlıklı bir anlatımın söz konusu olması ve nicel araştırmalar için sıklıkla referans alınan bir kitap olması sebebiyle tercih edilmiştir. Sınıflandırma içerisinde nicel yöntemlerin direkt olarak ele alınmadığı alanlarda ise ikinci bir kaynak olarak Çetin ve arkadaşlarının (2021) "Eğitimde Araştırma Yöntemleri" kitabından yararlanılmıştır. Bu kapsamda yer alan sınıflandırmada; araştırma desenleri olarak en genel sınıflandırma;

deneysel desenler ve tarama desenleri şeklindedir. Örneklem yöntemlerinde ise; olasılık temelli yöntemler içerisinde basit tesadüfi örnekleme, sistematik örnekleme, tabaka örnekleme, küme örnekleme yer alırken; olasılığa dayalı olmayan yöntemler kolay örnekleme, kasti (amaçlı) örnekleme, kota örnekleme, kartopu örneklemeyi içermektedir. Bununla birlikte araştırma yöntemlerinin ortaya konulduğu farklı kaynaklarda olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemleri içerisinde ölçüt örneklem yöntemi de yer almaktadır. Bu doğrultuda nicel araştırmaların örneklem sınıflandırması içerisine ölçüt örneklem dahil edilmiştir (Özmen & Karamustafaoğlu, 2019; Yıldırım & Şimşek, 2021). Veri toplama araçlarındaki sınıflandırmada; anket, ölçek ve test araçları yer almaktadır. Ele alınan temel kitaplar içerisinde "deney"in veri toplama aracı olarak ele alınmamasının yanı sıra deneysel yöntemlerin kullanıldığı tezlerde sınıflandırma olarak bu veri toplama aracına da yer verilmiştir. Bununla birlikte veri toplama araçları içerisinde "envanter" kategorisi yer almasına rağmen mevcut tezlerde ölçek ve envanterin birbirlerinin yerine kullanılması sebebiyle sınıflandırmalar "ölçek" aracı şeklinde ortak bir kategori içerisinde ele alınmıştır. Son olarak veri analiz yöntemlerine ait sınıflandırmada; analiz yöntemleri sınıflandırma biçimine göre farklılık göstermektedir. Araştırmalar değişken sayısına göre tek değişkenli ve çok değişkenli olarak sınıflandırılırken; veri özellikleri olarak parametrik ve parametrik olmayan analiz teknikleri şeklinde sınıflandırılmaktadır. Amaca yönelik sınıflandırma ise; farklılıkların tespitine yönelik analizler ve ilişkilerin analizine yönelik testler şeklinde yer almaktadır. Nicel yöntemlerin sınıflandırılmasında amaçlarına göre gruplandırma esas alınmıştır.

Araştırma aşamaları içerisinde sınıflandırmanın söz konusu olmadığı örneklem alanı ve örneklem büyüklüğü de nicel araştırmalar içerisinde analiz edilmiştir. Örneklem alanına göre gruplandırma; yöntem bölümündeki örneklem gruplarına ait verilerin kodlanması sonucu gerçekleştirilmiştir. Her bir tez için oluşturulan kodlar, ilgili kod alanları ile birleştirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Örneklem alanı içerisinde iki veya daha fazla alanı kapsayan gruplar ise "birden fazla gruplar" kategorisi şeklinde sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte daha az sayıda olan veya belirli bir örneklem alanına dahil edilemeyen çalışmalar "diğer" kategorisi içerisinde yer almıştır. Örneklem büyüklüğünde ise 200'lü gruplar halinde sınıflandırma gerçekleştirilmiştir.

Karma Araştırmaların Analizi: Karma araştırma yöntemleri John Creswell'ın (2021) "Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş" kitabında belirtilen sınıflandırmaya göre ele alınmıştır. Bu sınıflandırma içerisinde araştırma desenleri olarak; temel araştırma

desenleri ve gelişmiş araştırma desenleri olmak üzere 2 ana grup yer almaktadır. Temel araştırma desenleri; birleştirme (çeşitleme) deseni, açıklayıcı ardışık desen ve keşfedici ardışık desenden; gelişmiş araştırma desenleri ise; müdahale deseni, sosyal adalet deseni ve çok aşamalı değerlendirme deseninden oluşmaktadır. Creswell (2021) örneklem yöntemleri, veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri gibi aşamaları ise karma yöntem içerisinde kullanılan desene göre değişkenlik gösteren bir durum olarak ele almakta ve her bir araştırma deseni üzerinden farklı araştırma aşamaları tanımlamaktadır. Bu açıdan karma yöntemlerde kullanılan örneklem yöntemleri benzer başlıkları içermekle birlikte bu yöntemlerin araştırma desenine göre kullanımı farklılık göstermektedir. Buna bağlı olarak araştırma içerisindeki ilgili aşamalarda yalnızca nitel ve nicel olarak bir ayrıştırma gerçekleştirilmiştir.

Bununla birlikte araştırma aşamaları içerisinde sınıflandırmanın söz konusu olmadığı örneklem alanı ve örneklem büyüklüğü de karma araştırmalar içerisinde analiz edilmiştir. Örneklem alanına göre gruplandırma; yöntem bölümündeki örneklem gruplarına ait verilerin kodlanması sonucu gerçekleştirilmiştir. Her bir tez için oluşturulan kodlar, ilgili kod alanları ile birleştirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Örneklem alanı içerisinde iki veya daha fazla alanı kapsayan gruplar ise "birden fazla gruplar" kategorisi şeklinde sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte daha az sayıda olan veya belirli bir örneklem alanına dahil edilemeyen çalışmalar "diğer" kategorisi içerisinde yer almıştır. Örneklem büyüklüğünde ise 50'li gruplar halinde sınıflandırma gerçekleştirilmiştir.

Sistematik Çalışmaların Analizi: Sistematik çalışmalar az sayıda grubu içermesi sebebiyle tek bir tablo halinde gösterilerek araştırma aşamalarına ait bilgilere yer verilmiştir. Bu çalışmalar için teknik bir sınıflandırma yapılmaması sebebiyle belirli bir kaynak üzerinden hareket edilmemiştir.

Derleme Tezlerin Analizi: Araştırma içerisinde herhangi bir yöntemin kullanılmadığı tezler "derleme tez" olarak ele alınmıştır. Derleme tezlerin herhangi bir yöntemsel veri içermemesi sebebiyle bu tezlerde araştırma aşamalarına göre gruplandırma ortaya konulamamıştır.

Bu sınıflandırmalara bağlı olarak alana dair çalışmalar analiz edilmiştir. Her bir araştırma türü için temel alınan kitabın içerisindeki araştırma aşamalarına ait sınıflandırmanın dışında kalan alanlar ise "diğer" kategorisi içerisinde gruplandırılmıştır. Bununla birlikte tezler içerisinde açıkça ifade edilmeyen yöntemlerden bariz olarak araştırmacı tarafından anlaşılan çalışmalar

uygun yöntem ile ifade edilmiştir. Örneğin; araştırma türü açısından nitel veya nicel olarak belirtilmeyen tezler veya belirgin olarak kullanılan veri toplama araçları temel alınan kitaplar aracılığı ile uygun başlıklar halinde gruplandırılmıştır (Coşkun vd., 2017; Creswell, 2021; Çetin vd., 2021; Yıldırım & Şimşek, 2021).

3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın mevcut sınırlılıkları şu şekildedir:

-Türkiye'de LGBTİ+ alanında fazla sayıda literatürün mevcut olması sebebiyle araştırmanın örneklem grubu Türkiye literatürü ile sınırlı tutulmuştur.

-Araştırmanın örneklem grubuna yönelik LGBTİ+ alanında yayınlanan tezler incelenerek diğer kaynak türleri çalışmaya dahil edilmemiştir.

-Örneklem grubuna YÖK Tez Merkezi veri tabanı ile ulaşılmış olup erişim sağlanamayan 1 tez mevcuttur.

-Araştırmada; LGBTİ+ alanında yayınlanan tez çalışmalarının incelenmesi tematik ve yöntemsel olmak üzere 2 alan ile sınırlandırılmıştır.

-Araştırmada bir tezin birden çok temayı barındırabilecek kapsamda olmasının yanı sıra tercihin araştırmacı tarafından uygun görülen yalnızca bir tema için kullanılmış olması diğer bir sınırlılık alanını oluşturmaktadır.

Bu kapsamda araştırmanın tema, konu ve tanımsal alanlarına ilişkin kategoriler araştırmacının kendisi tarafından oluşturularak alanda uzman kişilerin incelemesi sonucu tekrar revize edilmiştir. Bununla birlikte her ne kadar tezlerin içeriklerinden yola çıkılarak değerlendirme gerçekleştirilse de kategorilerin oluşumu ve ayrıştırılması açısından belirli ölçüde öznellik söz konusudur.

4. BULGULAR

Bu bölümde; Türkiye'de LGBTİ+ alanına dair yapılan tez çalışmalarının detaylı analizi ortaya konulmuştur. Çalışmada örneklem grubunu oluşturan 552 tezin MAXQDA Analytics Pro 2020 programı aracılığı ile farklı açılardan analizi gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda tezlerin künye bilgileri, tema-konu alanları ve yöntemsel verileri detaylı analiz ve değerlendirmeler ile incelenmiştir. İncelenen alanlar bulgular bölümü içerisinde 5 başlık altında sunulmuştur:

- Tezlerin bibliyografik analizi
- Tezlerin tanımsal (LGBTİ+ alanına dair) içerik analizi
- Tezlerin konusal açıdan içerik analizi
- Tezlerin tematik açıdan içerik analizi
- Tezlerin yöntemsel verilerinin istatistiksel analizi

Her bir başlık içerisinde gerçekleştirilen analizler tablo, grafik veya model halinde ortaya konulmuştur. Bu kapsamda oluşturulan görseller ilgili bölümde açıklanarak konuya dair yorumlara yer verilmiştir.

4.1. TEZLERİN BİBLİYOGRAFİK ANALİZİ

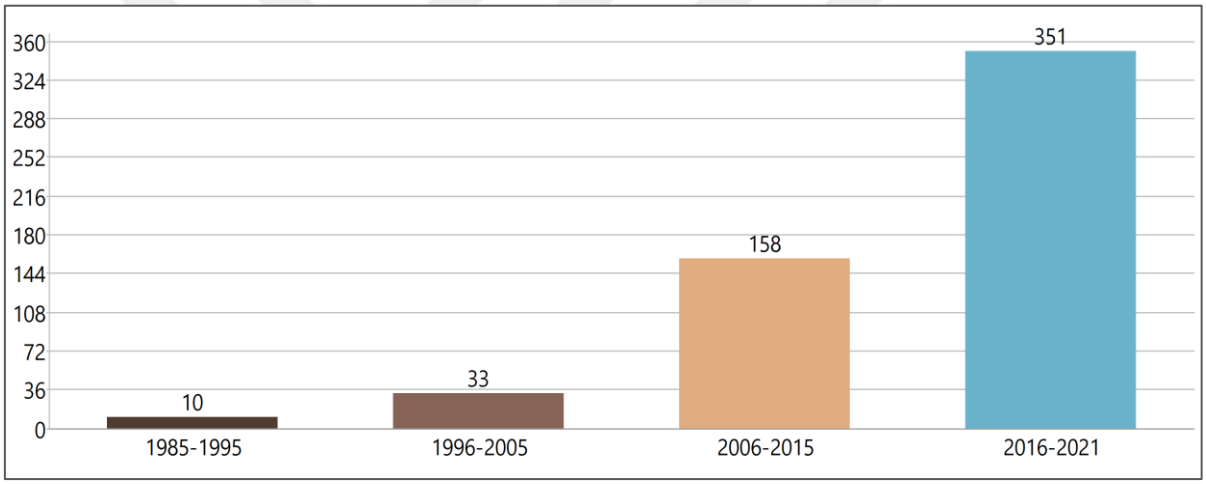
Tezler ile ilgili detaylı analiz ve değerlendirmeler yapılmadan önce tezlere ait genel verilerin bibliyografik olarak analiz edilmesi hedeflenmiştir. Buna bağlı olarak tezlerin künye bilgileri betimsel analizler ile ortaya konulmuştur. Toplamda ulaşılan ve örneklem grubuna dahil edilen 552 tez yer almaktadır. Bu tezlere ait künye bilgileri içerisinde bulunan yıl, uzmanlık dalı, üniversite, enstitü, ana bilim dalı, yazım dili ve danışman bilgileri tablo ve grafik halinde sunularak yorumlanmıştır.

4.1.1. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

İlk olarak tezlerin yıllara göre dağılımı 10 yıllık periyotlar halinde incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda tezlerin dönemsel yapısına ait veriler ortaya konulmuştur.

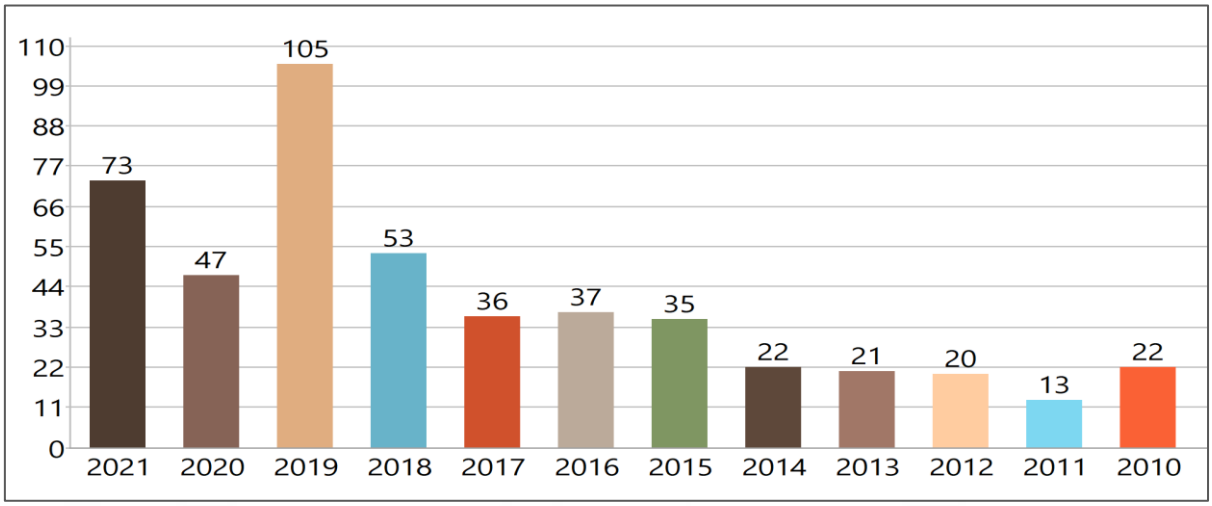
LGBTİ+ alanına dair tezlerin dönemsel dağılımı Grafik 4.1'de gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; tezlerde periyodik olarak artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 1985'ten 2005 yılına kadar olan dönemde üretilen tez sayısının az sayıda olması dikkat çekmektedir. Öyle ki 1985-1995 dönemi 10 tez ve 1996-2005 dönemi 33 tez ile 2005 yılına kadar toplamda sadece 43 tez üretilmiştir. 2005 sonrası dönemde ise bu durumun farklılaştığını söylemek mümkündür. 2006-2015 yılları arasında önceki döneme oranla büyük bir artış yaşanarak toplamda 158 tez üretilmiştir. Dönemsel açıdan en fazla tez üretimi ise 351 tez ile 2016-2021 dönemini içermektedir. Bu bağlamda LGBTİ+ alanına dair tezlerde 2005 sonrası ciddi bir artışın yaşandığı görülmektedir. Nitekim 2005 sonrası toplam tez sayısının 2005 öncesi tezlerin 10 katından daha fazla olması bu durumun bir göstergesi niteliğindedir.

Grafik 4.1: Tezlerin Dönemsel Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

Grafikten yola çıkıldığında; yıllar içerisinde tez sayısında görülen artış son yılların dağılım grafiğini incelemeyi anlamlı hale getirmektedir. Bu bağlamda ortaya konulan Grafik 4.2'de tezlerin 2010 sonrası dağılımı incelenmiştir. Dağılıma bakıldığında; en fazla sayıda tezin 105 tez ile 2019 yılına ait olduğu, en az tezin ise 13 tez ile 2011 yılını kapsadığı görülmektedir. Diğer dönemlerdeki dağılım ise sırasıyla; 2021 yılı 73 tez, 2018 yılı 53, 2020 yılında 47, 2016 yılı 37, 2017 yılı 36, 2015 yılı 35, 2014 ve 2010 yılları 22, 2013 yılı 21 ve 2012 yılı 20 tez şeklindedir. Bu veriler bağlamında son yıllarda LGBTİ+ alanındaki tezlerin artışı ile birlikte bilimsel metinlerdeki görünürlüğün daha fazla ön plana çıktığını söylemek mümkündür.

Grafik 4.2: Tezlerin Yıllara Göre Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

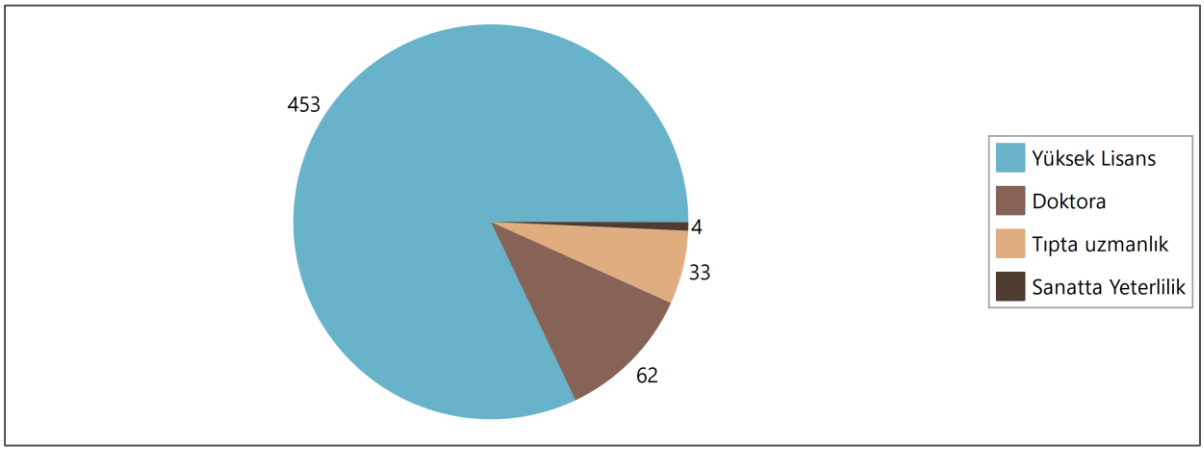

4.1.2. Tezlerin Uzmanlık Dalına Göre Dağılımı

Tezlerin uzmanlık dalına göre dağılımı yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik olmak üzere 4 kategori altında ele alınmıştır. Dağılımı gösteren ilgili grafik Grafik 4.3'te yer almaktadır.

Dağılıma bakıldığında; yüksek lisans tezlerinin önemli bir çoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Buna göre; yüksek lisans tezlerinin 453 tez ile tüm tezler içerisindeki dağılımı %82'lik bir orana karşılık gelmektedir. Diğer taraftan doktora tezleri 62 tez ile %11'lik bir kısmı oluşturmaktadır. Yüksek lisans tezlerinin genel dağılımda doktora tezlerinden daha fazla sayıda olması beklenen bir durumu oluşturmasına rağmen oranlar arasında bu denli yüksek bir farkın olması dikkat çekicidir. Nitekim doktora çalışmaları yüksek lisans tezlerine oranla ilgili alandaki akademik uzmanlığın derinleştiği ve özgün içeriklerin hedeflendiği çalışmaları oluşturmaktadır. Bu açıdan LGBTİ+ alanında üretilen tezlerin özgün akademik içeriklerden ve uzmanlık bilgisinden daha uzak bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Dağılımdaki diğer uzmanlık dalları ise 33 tez ile tıpta uzmanlık ve 4 tez ile sanatta yeterlilik tezlerini oluşturmaktadır.

Grafik 4.3: Tezlerin Uzmanlık Dalına Göre Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

4.1.3. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

LGBTİ+ alanına dair birçok farklı üniversiteye ait tez yer almaktadır. Bu tezler içerisinde ise nicel olarak kapsadığı oran ile bazı üniversitelerin öne çıktığı görülmektedir. Bu doğrultuda grafik içerisinde en fazla tezin üretildiği 20 üniversiteye yer verilmiştir. Öne çıkan üniversitelere ait dağılım Tablo 4.1'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde; en fazla teze sahip olan üniversitenin 56 tez ile İstanbul Üniversitesi'ne ait olduğu görülmektedir. Bunu takiben 36 tez ile Hacettepe Üniversitesi yer almaktadır. İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi ise en fazla tezin üretildiği 3. üniversiteler olarak bu alanda 31 teze sahiptir. Bununla birlikte diğer üniversitelerin dağılımı sırasıyla; Ankara Üniversitesi (30), Boğaziçi Üniversitesi (25), Dokuz Eylül Üniversitesi (18), Ege Üniversitesi (17), Marmara Üniversitesi (16), Sabancı Üniversitesi (15), Mersin ve Kocaeli Üniversiteleri (10), Beykent, Akdeniz ve İstanbul Arel Üniversiteleri (9), Bahçeşehir, Galatasaray, İstanbul Aydın, Yıldız Teknik ve Anadolu Üniversiteleri (8) şeklindedir.

Öne çıkan üniversitelerdeki toplam sayı (361 tez) yaklaşık %65'lik bir orana karşılık gelmektedir. Bu oran ise tüm üniversiteler içerisinde üretilen tez sayısının yarısından daha fazla alanı oluşturmaktadır. Bu bağlamda LGBTİ+ alanında üretilen tezlerin belirli üniversiteler için özel olarak yoğunlaşılan bir alanı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.1: Öne Çıkan Üniversitelerin Dağılımını Gösteren Frekans Tablosu

Üniversite	Frekans	Yüzde
İstanbul Üniversitesi	56	10,14
Hacettepe Üniversitesi	36	6,52
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	31	5,62
İstanbul Bilgi Üniversitesi	31	5,62
Ankara Üniversitesi	30	5,43
Boğaziçi Üniversitesi	25	4,53
Dokuz Eylül Üniversitesi	18	3,26
Ege Üniversitesi	17	3,08
Marmara Üniversitesi	16	2,90
Sabancı Üniversitesi	15	2,72
Mersin Üniversitesi	10	1,81
Kocaeli Üniversitesi	10	1,81
Beykent Üniversitesi	9	1,63
Akdeniz Üniversitesi	9	1,63
İstanbul Arel Üniversitesi	9	1,63
Bahçeşehir Üniversitesi	8	1,45
Galatasaray Üniversitesi	8	1,45
İstanbul Aydın Üniversitesi	8	1,45
Yıldız Teknik Üniversitesi	8	1,45
Anadolu Üniversitesi	8	1,45

4.1.4. Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Tez çalışmalarının yer aldığı enstitülere göre dağılımı Tablo 4.2'de gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere toplamda bu alana dair çalışma yapan 15 farklı enstitü mevcuttur.

Dağılıma bakıldığında; Sosyal Bilimler Enstitüsü 389 tez ile tüm enstitülerin yaklaşık %70'lik kısmına karşılık gelmektedir. En az tezin yer aldığı enstitü ise 1 tez ile Yaşayan Diller Enstitüsüdür. Diğer enstitülerin dağılımı sırasıyla Sağlık Bilimleri Enstitüsü (38), Tıp Fakültesi (23), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (20), Lisansüstü Programlar Enstitüsü (18), Eğitim Bilimleri Enstitüsü (14), Güzel Sanatlar Enstitüsü (14), Adli Tıp Enstitüsü (11), Fen Bilimleri Enstitüsü (7), Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü (5), Cerrahpaşa Tıp Fakültesi (4), İstanbul Erenköy

Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi (4), Çocuk Sağlığı Enstitüsü (2) ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (2) şeklindedir.

Tablo 4.2: Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımını Gösteren Frekans Tablosu

Enstitü	Frekans	Yüzde
Sosyal Bilimler Enstitüsü	389	70,47
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	38	6,88
Tıp Fakültesi	23	4,17
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	20	3,62
Lisansüstü Programlar Enstitüsü	18	3,26
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	14	2,54
Güzel Sanatlar Enstitüsü	14	2,54
Adli Tıp Enstitüsü	11	1,99
Fen Bilimleri Enstitüsü	7	1,27
Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü	5	0,91
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi	4	0,72
İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma	4	0,72
Çocuk Sağlığı Enstitüsü	2	0,36
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü	2	0,36
Yaşayan Diller Enstitüsü	1	0,18
TOPLAM	552	100,00

4.1.5. Tezlerin Ana Bilim Dalına Göre Dağılımı

Tez çalışmalarının yürütüldüğü ana bilim dalı tezin ortaya konulduğu alan ve kapsama dair fikir sunması sebebiyle önemli bir alanı oluşturmaktadır. Bu kapsamda en fazla tezin üretildiği 20 ana bilim dalı tablolaştırılarak sunulmuştur. Tablo 4.3'teki dağılıma göre en fazla tezin üretildiği alan 53 tez ile Psikoloji Ana Bilim Dalını oluşturmaktadır. Bunu takiben 39 tez ile sosyoloji ana bilim dalı yer almaktadır. Diğer ana bilim dallarının dağılımı sırasıyla; İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (28), Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana bilim Dalı (18), Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı (18), Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı (15), Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı (14), Kültürel Çalışmalar Ana Bilim Dalı (13), Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı (11), Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı (10), Hemşirelik Ana bilim Dalı (9), Kültürel İncelemeler Ana Bilim Dalı (9) ve Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı (9),

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı (9), Psikiyatri Ana Bilim Dalı (8), İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı (8), Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı (8), Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (8) ve Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı (7) şeklindedir. Bununla birlikte ana bilim dalının belirtilmediği 26 tez bulunmaktadır. Ana bilim dalları belirtilmeyen tezler ise daha eski tarihli çalışmaları kapsamaktadır.

Ana bilim dallarına genel açıdan bakıldığında psikoloji, sosyoloji gibi LGBTİ+ alanı ile doğrudan ilişkili ana bilim dalları ile birlikte İngiliz Dili ve Edebiyatı, Batı Dilleri ve Edebiyatları, Radyo, Televizyon ve Sinema gibi disiplin alanlarının LGBTİ+ konusuna gösterdiği eğilim dikkat çekmektedir. Bu bağlamda LGBTİ+ alanına yönelik tez çalışmalarında edebiyat, sinema gibi sanat dalları ile ilişkili konuların tezler içerisinde önemli bir alanı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

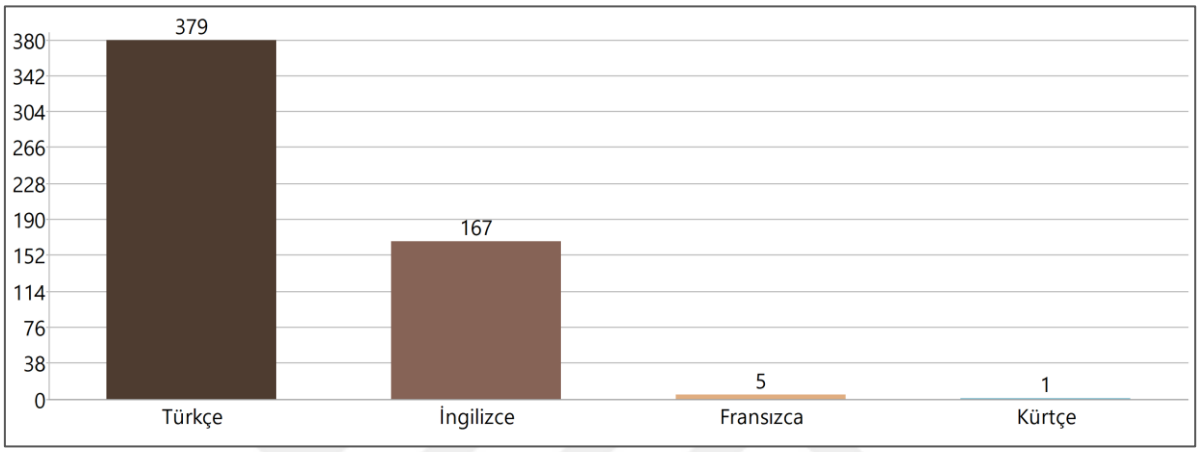
Tablo 4.3: Öne Çıkan Ana Bilim Dallarının Dağılımını Gösteren Frekans Tablosu

Ana Bilim Dalı	Frekans	Yüzde
Psikoloji Ana Bilim Dalı	53	9,60
Sosyoloji Ana Bilim Dalı	39	7,07
İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı	28	5,07
Belirtilmeyenler	26	4,71
Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı	18	3,26
Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı	18	3,26
Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı	15	2,71
Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı	14	2,53
Kültürel Çalışmalar Ana Bilim Dalı	13	2,35
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı	11	1,99
Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı	10	1,81
Hemşirelik Ana Bilim Dalı	9	1,63
Kültürel İncelemeler Ana Bilim Dalı	9	1,63
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı	9	1,63
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı	9	1,63
İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı	8	1,44
Psikiyatri Ana Bilim Dalı	8	1,44
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı	8	1,44
Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı	8	1,44
Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı	7	1,26

4.1.6. Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımı

Tezlerin yazım diline ait veriler Grafik 4.4'te gösterilmiştir. Grafiğe göre tezlerde ağırlıklı dili 379 tez ile Türkçe oluşturmaktadır. Bunu takiben 167 tez ile İngilizce dili önemli bir orana sahiptir. Azınlık sayıda grupları ise 5 tez ile Fransızca ve 1 tez ile Kürtçe dilleri oluşturmaktadır.

Grafik 4.4: Tezlerin Yazım Diline Göre Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

4.1.7. Tezlerin Danışmanlara Göre Dağılımı

Tezlerin öne çıkan danışmanlarına ait veriler Tablo 4.4'te gösterilmiştir. Tabloya göre Doç. Dr. Ayşegül Altınay 6 tez ile LGBTİ+ alanına dair en fazla tez danışmanlığı yapan akademisyen olarak yer almaktadır.[1] Danışmanlığını yürüttüğü 4 tez ile öne çıkan diğer bir danışman Prof. Dr. Mehmet Eskin'dir. [2] 3'er tez ile öne çıkan danışmanlar ise Yrd. Doç. Dr. Selen Ansen, Prof. Dr. Hale Bolak Boratav, Doç. Dr. Engin Emrem Beştepe ve Dr. Öğr. Üyesi Umut Şah'tır.

Tablo 4.4: Öne Çıkan Danışmanların Dağılımını Gösteren Frekans Tablosu

Danışman Bilgisi	Frekans	Yüzde
DOÇ. DR. AYŞEGÜL ALTINAY	6	1,09
PROF. DR. MEHMET ESKİN	4	0,73
YRD. DOÇ. DR. SELEN ANSEN	3	0,55
PROF. DR. HALE BOLAK BORATAV	3	0,55
DOÇ. DR. ENGİN EMREM BEŞTEPE	3	0,55
DR. ÖĞR. ÜYESİ UMUT ŞAH	3	0,55

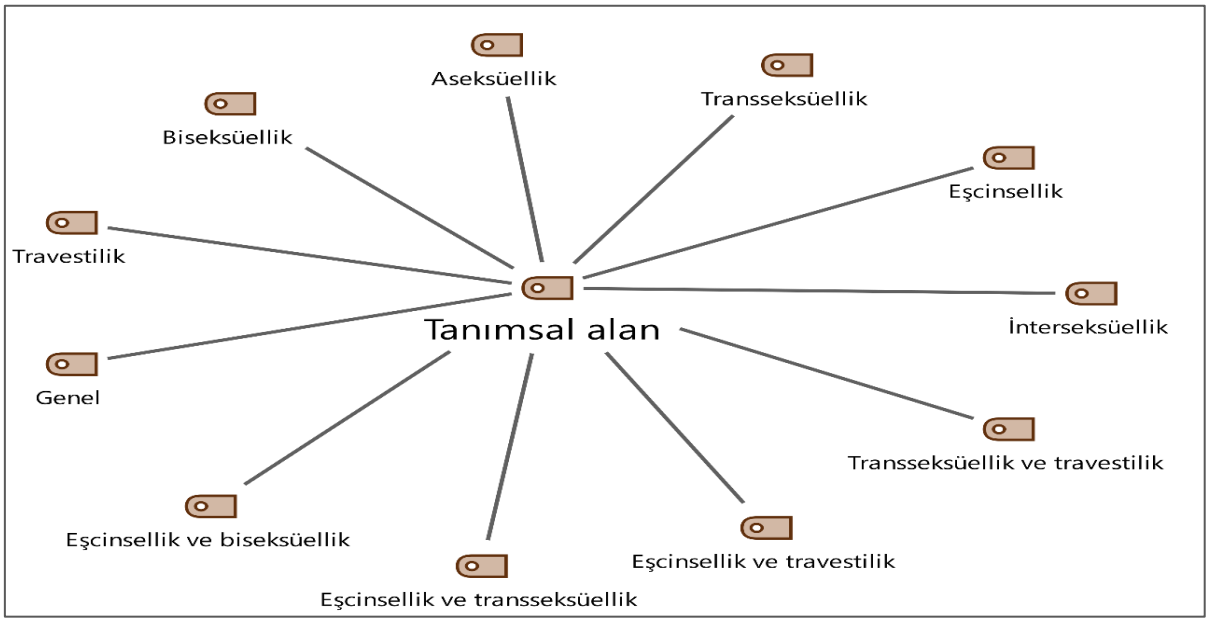
[1] Doç. Dr. Ayşegül Altınay Sabancı Üniversitesi'nde Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde Kültürel Antropoloji alanında öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

[2] Prof. Dr. Mehmet Eskin Koç Üniversitesi Klinik Psikoloji alanında öğretim görevlisi olarak akademik kadro içerisinde yer almaktadır.

4.2. TEZLERİN TANIMSAL AÇIDAN İÇERİK ANALİZİ

Tezlerin tanımsal alanlarına dair gruplandırma; cinsel kimlik ve cinsel yönelim gibi kategorik alanlardan daha ziyade LGBTİ+ tanımlarını içeren ve tezde ağırlıklı olarak sunulan veya öne çıkarılan tanımsal yapıya göre gerçekleştirilmiştir. Örneğin interseksüellik, travestilik gibi kavramlar bir cinsel yönelim veya cinsel kimlik alanını içermemesine rağmen LGBTİ+ alanına dair bir tanımsal yapıyı ifade etmesi ve tezlerde ağırlıklı konuyu oluşturması sebebiyle kategoriler içerisine dahil edilmiştir. Bununla birlikte ağırlıklı alanın mevcut olmadığı veya genel çerçevede LGBTİ+ alanını barındıran tezler *"genel"* kategorisi içerisinde değerlendirilerek gruplandırılmıştır. Birden fazla alanın öne çıktığı tezler ise ikili tanımsal başlıklar içerisinde kategorize edilmiştir.

Tezlerin tanımsal alanına dair gruplandırma Şekil 4.1'de gösterilmiştir. Modele göre tanımsal gruplar; *"eşcinsellik"*, *"interseksüellik"*, *"transseksüellik ve travestilik"*, *"eşcinsellik ve travestilik"*, *"eşcinsellik ve transseksüellik"*, *"eşcinsellik ve biseksüellik"*, *"genel"*, *"travestilik"*, *"biseksüellik"* ve *"aseksüellik"* olmak üzere 11 başlık halinde kategorize edilmiştir.

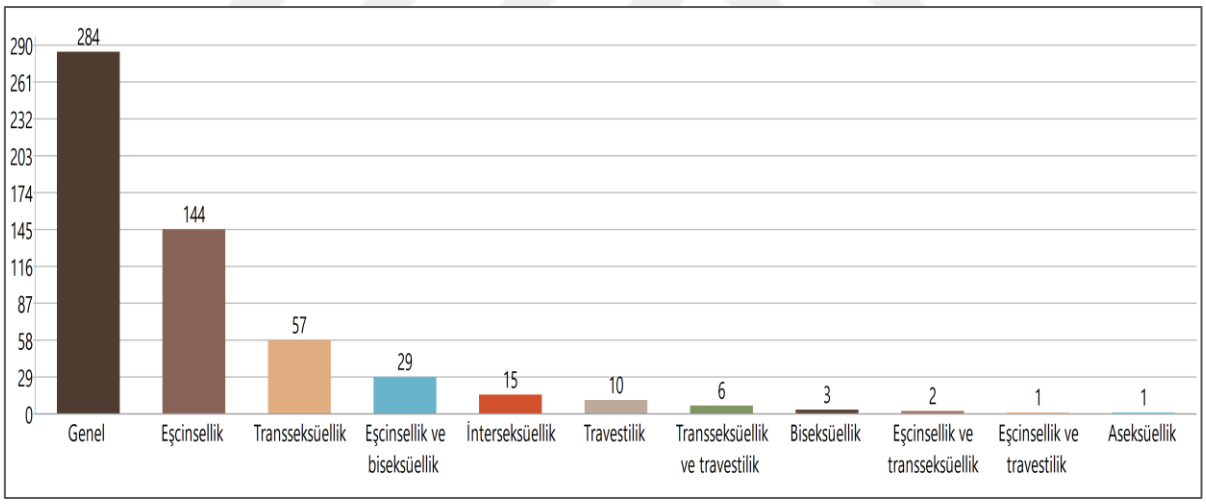

Şekil 4.1: Tanımsal Alana Dair Kod-Alt Kod Bölümler Modeli

Tanımsal alana yönelik istatistiksel dağılıma bakıldığında (Grafik 4.5.); tezlerin çoğunluğunu *"genel"* kategorisinde ele alınan çalışmaların oluşturduğu görülmektedir. Nitekim bu kategoriye ait çalışmaların 284 tez ile tüm çalışmaların yarısından fazlasını içermesi bu durumun göstergesi niteliğindedir. Önemli bir çoğunluğu oluşturan diğer bir alan ise *"eşcinsellik"* alanıdır. Bu alanda üretilen 144 tez tüm tezler içerisinde %26'lık bir orana karşılık gelmektedir. Tanımsal alan içerisinde en fazla sayıyı oluşturan 3. grup ise 57 tez ile *"transseksüellik"* alanına aittir. Bunu takiben diğer tanımsal alanlar sırasıyla "*eşcinsellik ve biseksüellik" (29), "interseksüellik" (15), "travestilik" (10), "transseksüellik ve travestilik" (6), "biseksüellik" (3), "eşcinsellik ve transseksüellik" (2), "eşcinsellik ve travestilik" (1) ve "aseksüellik" (1)* şeklindedir.

Bununla birlikte ikili gruplarda üretilen en fazla tezi *"eşcinsellik ve biseksüellik"* kategorisi oluşturmaktadır. Bu bağlamda; ele alınan tezlerde eşcinsellik ve biseksüelliğin diğer alanlara oranla daha yakın bir ilişki içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

Grafik 4.5: Tanımsal Alana Dair Alt Kodların İstatistiğini Gösteren Frekans Grafiği

Tezlerin tanımsal gruplandırma içerisindeki dönemsel dağılımı Tablo 4.5'te gösterilmiştir. Grafik içerisinde yer alan yeşil renkli alanlar ilgili kategorinin yoğunluğunu ifade etmektedir. Buna göre koyu alanlar yoğunluğun daha fazla, açık alanlar ise yoğunluğun daha az olduğunu göstermektedir.

İlk olarak *"interseksüellik"* alanına bakıldığında; 1985-1995 dönemi 3, 1996-2005 dönemi 4, 2006-2015 dönemi 7 ve 2016-2021 dönemi 1 tezin üretildiği görülmektedir. Dağılım içerisinde en fazla tezin üretildiği dönem 7 tez ile 2006-2015 dönemi iken, en az tezin üretildiği dönem

ise 2015-2021 dönemidir. Bu alanda üretilen toplam 15 tezden 14'ünün ise 2015 öncesi döneme ait olması *"interseksüellik"* alanına dair dikkat çekici bir bulguyu oluşturmaktadır. Bu bağlamda interseksüelliğin 2016 sonrası tezler için daha az tercih edilen bir alana dönüştüğünü söylemek mümkündür.

"Transseksüellik ve travestilik" alanına bakıldığında; 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 3 tezin üretildiği görülmektedir. *"Eşcinsellik ve travestilik" alanında* ise üretilen 1 tezin 1996-2005 dönemine ait olduğu görülmektedir. Bunu takiben *"eşcinsellik ve transseksüellik"* alanındaki 2 tez 2006-2015 ve 2016-2021 dönemlerinde 1'er tez olarak üretilmiştir.

"Eşcinsellik ve biseksüellik" alanında; 2006'ya kadar herhangi bir tezin mevcut olmadığı tablodan anlaşılmaktadır. Tezlerin önemli bir çoğunluğunu 24 tez ile 2016-2021 dönemi oluştururken, bu alandaki diğer tezler 5 tez ile 2006-2015 dönemine aittir. Tezlerin özellikle 2016 sonrası yoğunlaşmasının ise; biseksüelliğin diğer tanımsal alanlara oranla nispeten daha yeni bir kavram olması ve günümüzde daha fazla ön plana çıkmaya başlamasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Nitekim *"biseksüellik"* alanına dair tezlerin de yalnızca 2016-2021 dönemine ait olması benzer bir çıkarımın iki durum için de geçerli olabileceğini ortaya koymaktadır.

"Genel" alana dair gruplandırmaya bakıldığında; tezlere ilişkin periyodik bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Tabloya göre; 1996-2005 dönemi 8, 2006-2015 dönemi 74, 2016-2021 dönemi ise 202 tez üretilmiştir. Bununla birlikte bu alandaki tezlerin 1996'dan sonra üretilmeye başlandığı ve önemli bir çoğunluğunu 2016 sonrası tezlerin oluşturduğu görülmektedir. Bu doğrultuda 1985-1995 dönemi üretilen tezlerde spesifik bir alana yoğunlaşıldığını, 2016 sonrası dönemde ise tezlerin spesifik bir tanımsal alan içermeyerek genel çerçevede ele alındığını söylemek mümkündür.

"Travestilik" alanında; 1985-1995 dönemi 1, 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 dönemi 5 ve 2016-2021 dönemi ise 2 tezin üretildiği görülmektedir. Bunu takiben *"aseksüellik"* alanında üretilen 1 tezin 2006-2015 dönemine ait olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

"Eşcinsellik" alanında üretilen tezlerde ise periyodik bir artışın olduğu görülmektedir. Tabloya göre; 1985-1995 dönemi 6, 1996-2005 dönemi 14, 2006-2015 dönemi 46 ve 2016-2021 dönemi 78 tez üretilmiştir. Benzer şekilde *"transseksüellik"* alanında da periyodik artış göze çarpmaktadır. Buna göre 1985-1995 dönemi bu alana dair tezin üretilmediği, diğer yıllarda

üretilen tezlerin ise 1996-2005 dönemi 3, 2006-2015 dönemi 17 ve 2016-2021 dönemi 37 şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5: Tanımsal Alana Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

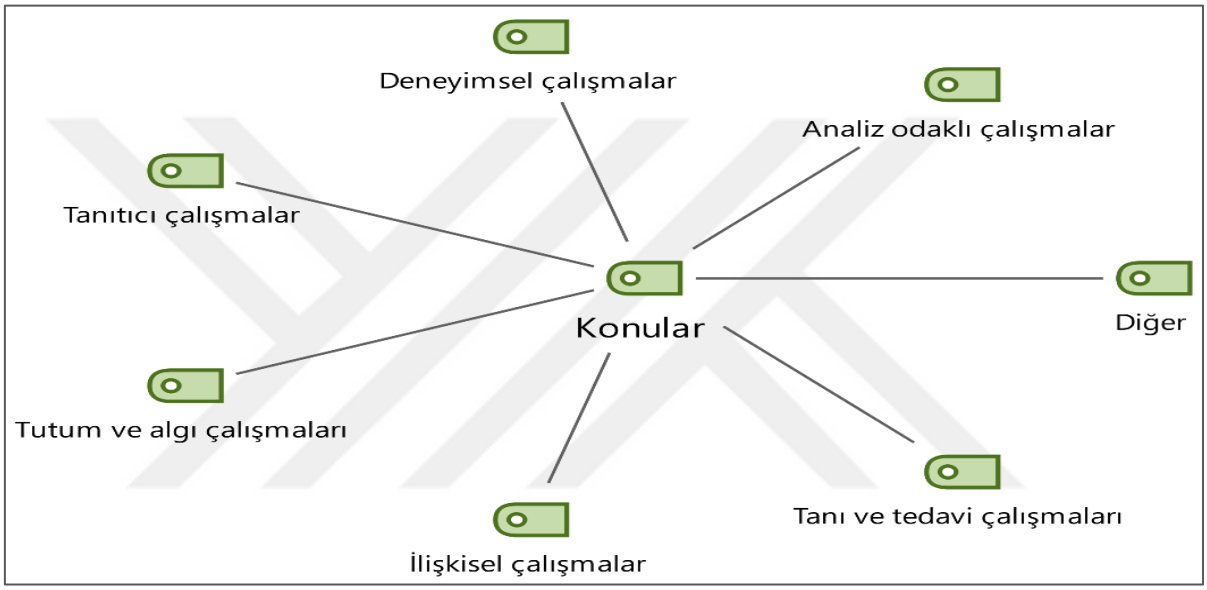
Tanımsal Alan	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
İnterseksüellik	3	4	7	1	15
Transseksüellik ve travestilik	0	1	2	3	6
Eşcinsellik ve travestilik	0	1	0	0	1
Eşcinsellik ve transseksüellik	0	0	1	1	2
Eşcinsellik ve biseksüellik	0	0	5	24	29
Genel	0	8	74	202	284
Travestilik	1	2	5	2	10
Biseksüellik	0	0	0	3	3
Aseksüellik	0	0	1	0	1
Transseksüellik	0	3	17	37	57
Eşcinsellik	6	14	46	78	144
TOPLAM	10	33	158	351	552

4.3. TEZLERİN KONUSAL AÇIDAN İÇERİK ANALİZİ

Çalışma kapsamında LGBTİ+ alanına dair incelenen 552 tez, odaklanılan çalışma alanının belirlenmesi ve daha detaylı tasnif edilebilmesi amacıyla konu alanlarına göre gruplandırılmıştır. Konu alanlarına yönelik kategoriler, tezlerin başlık ve özet bölümlerinin incelenmesi sonucu elde edilmiştir. Oluşturulan kategoriler Şekil 4.2'de gösterilmiştir.

Her bir konu alanına ait kapsama bakıldığında; *"analiz odaklı çalışmalar"* kategorisinde film, tiyatro, edebi metin, yazılı kaynak gibi farklı içerik alanlarının incelenerek analiz edildiği çalışmalar yer almaktadır. *"Deneyimsel çalışmalar"*; LGBTİ+ bireylerin ekonomik, sosyal, politik, hukuksal vb. alanlarda yaşadıkları süreç ve deneyimlerin ele alındığı çalışmalardır. *"İlişkisel çalışmalar"* kategorisi; LGBTİ+ alanı ile ilişkinin ortaya konulabileceği aile, sosyal çevre, meslek grupları gibi olguların ele alınarak bu alana dair ilişkilerin tespit edilmesinin amaçlandığı çalışmaları oluşturmaktadır. *"Tutum ve algı çalışmaları"* kategorisinde; LGBTİ+ alanına yönelik katılımcı grupların neler düşündüklerinin, nasıl bir tutuma sahip olduklarının,

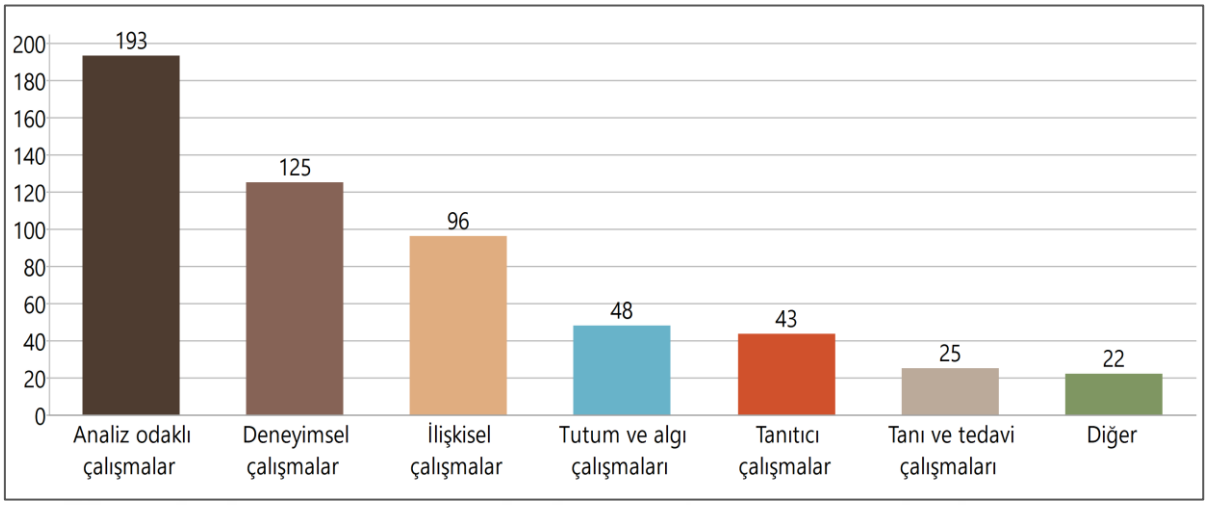
bu alanı nasıl algıladıklarının araştırıldığı çalışmalar yer almaktadır. *"Tanıtıcı çalışmalar"* kategorisinde; LGBTİ+ alanı ile birlikte odaklanılmak istenen belirli alanın tanıtıldığı çalışmalar mevcuttur. *"Tanı ve tedavi çalışmaları"* ise; LGBTİ+ alanına dair tıbbi ve psikolojik konuların farklı katılımcı grupları ile değerlendirildiği, tanıya veya müdahaleye yönelik sonuçların ortaya konulduğu çalışmalardır. Son olarak *"diğer"* kategorisinde, belirlenen konu alanları içerisinde herhangi bir gruplandırmaya dahil edilemeyen çalışmalar yer almaktadır. Bu kategori içerisinde din, toplumsal cinsiyet, politika, popüler kültür gibi farklı alanlara dair tartışmalı konuların ele alındığı çalışmalar mevcuttur.

Şekil 4.2: Konusal Açıdan Kod-Alt Kod Bölümler Modeli

Tezlerin konu alanlarına göre dağılımı Grafik 6'da gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; en fazla tezin üretildiği konu alanını 193 tez ile *"analiz odaklı çalışmalar"* oluşturmaktadır. Bu alanı 125 tez ile *"deneyimsel çalışmalar"* takip etmektedir. *"İlişkisel çalışmalar"* alanına dair ise 96 tezin üretildiği görülmektedir. Diğer konu alanlarının dağılımı sırasıyla; *"tutum ve algı çalışmaları"* (48), *"tanıtıcı çalışmalar"* (43) ve *"tanı ve tedavi çalışmaları"* (25) şeklindedir. Hiçbir alana dahil edilemeyen 22 çalışma ise *"diğer"* kategorisi içerisinde yer almaktadır.

Grafik 4.6: Tezlerin Konusal Açıdan Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

Tezlerin konu alanları içerisindeki dönemsel dağılımı Tablo 4.6'da gösterilmiştir. İlk olarak *"analiz odaklı çalışmalar"*a bakıldığında; dönemsel açıdan periyodik bir artış ile birlikte bu alandaki tezlerin 2016-2021 döneminde yoğunlaştığı görülmektedir. Tabloya göre bu alanda; 1985-1995 dönemi 3, 1996-2005 dönemi 12, 2006-2015 dönemi 55 ve 2016-2021 dönemi 123 tez üretilmiştir. *"Deneyimsel çalışmalar"*a bakıldığında; bu alandaki tezlerin büyük çoğunluğunun 47 tez ile 2016-2021 dönemine ait olduğu görülmektedir. 2006 yılına kadar ise bu alanda yalnızca 3 tez üretilmiştir. Buna bağlı olarak; önceki yıllara oranla son yıllarda üretilen tezlerde bireylerin LGBTİ+ alanına dair deneyimlerini ele alan çalışmalara daha fazla ağırlık verildiğini söylemek mümkündür. *"İlişkisel çalışmalar"*a bakıldığında *"deneyimsel çalışmalar"* konu alanına benzer bir dağılımın söz konusu olduğu görülmektedir. Buna göre; 1985-1995 dönemi 3, 1996-2005 dönemi 5, 2006-2015 dönemi 17 ve 2016-2021 dönemi 71 tez üretilmiştir.

"Tutum ve algı çalışmaları" konu alanına dair 2006 yılına kadar hiçbir tezin üretilmemesi dikkat çekmektedir. Tezin üretildiği dönemlerdeki dağılım ise 2006-2015 dönemi 11 ve 2016-2021 dönemi 37 tez şeklindedir. *"Tanıtıcı çalışmalar"*a bakıldığında; 1985-1995 dönemi hiçbir tezin üretilmediği, diğer dönemlerdeki dağılımın ise 1996-2005 dönemi 8, 2006-2015 dönemi 11 ve 2016-2021 dönemi 24 tez şeklinde olduğu görülmektedir.

"Tanı ve tedavi çalışmaları" diğer konu alanlarına oranla son yıllarda daha az yoğunlaşılan bir alanı oluşturmaktadır. Dağılıma bakıldığında 1985-1995 dönemi 4, 1996-2005 dönemi 5, 2006-2015 dönemi 10 ve 2016-2021 dönemi 6 tez üretildiği görülmektedir. Bu alana dair son yıllardaki düşüşün ise LGBTİ+ alanındaki bakış açısının zaman içerisinde değişkenlik

göstermesiyle bu alanda tanı ve tedavi anlayışının daha az önemli hale gelmesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4.6: Konu Alanlarına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Konu Alanları	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Diğer	0	0	7	15	22
Tanı ve tedavi çalışmaları	4	5	10	6	25
İlişkisel çalışmalar	3	5	17	71	96
Tutum ve algı çalışmaları	0	0	11	37	48
Tanıtıcı çalışmalar	0	8	11	24	43
Deneyimsel çalışmalar	0	3	47	75	125
Analiz odaklı çalışmalar	3	12	55	123	193
TOPLAM	10	33	158	351	552

Tezlerin özellikle son dönemlerde artış göstermesi konu alanları açısından 2016-2021 yılları arasındaki dağılımın incelenmesini anlamlı hale getirmektedir. Bu kapsamda analiz edilen ilgili alan Tablo 7'de gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; ilk olarak *"tanı ve tedavi çalışmalar"*ında son dönemde daha az sayıda tezin üretilmesinden kaynaklı olarak öne çıkan belirli bir yılın olmadığı görülmektedir. *"İlişkisel çalışmalar"*a bakıldığında 2018 ve sonrası yıllarda tez sayılarında artışın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. *"Tutum ve algı çalışmalar"*ında ise 2019 yılı 11 tez ile diğer yıllara oranla öne çıkmaktadır. *"Tanıtıcı çalışmalar"*da da benzer şekilde en fazla sayıda tezin üretildiği yıl 7 tez ile 2019 yılıdır. *"Deneyimsel çalışmalar"*a bakıldığında; 2019 yılı 28 tezin üretildiği yıl olarak öne çıkmakla birlikte *"deneyimsel çalışmalar"*ın her dönem için popüler bir alanı oluşturduğunu söylemek mümkündür. *"Analiz odaklı çalışmalar"*da da benzer bir durum söz konusu olması sebebiyle bu alandaki çalışmaların da son dönem için tercih edilen bir konu alanını oluşturduğu görülmektedir.

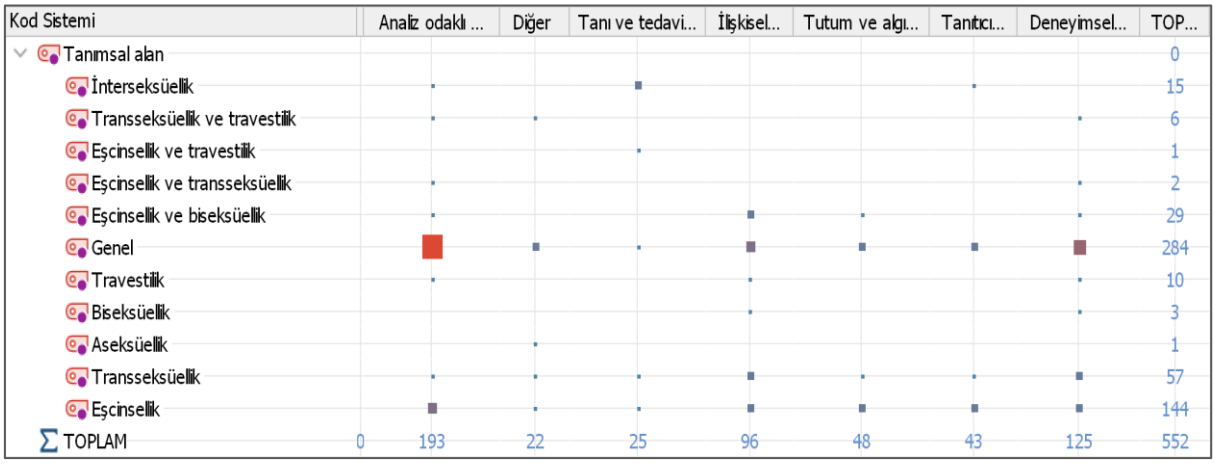
Tablo 4.7: Konu Alanlarının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

Konular	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Diğer	4	0	3	3	1	4	15
Tanı ve tedavi çalışmaları	0	0	2	1	2	1	6
İlişkisel çalışmalar	4	7	10	19	15	16	71
Tutum ve algı çalışmaları	5	6	5	11	5	5	37
Tanıtıcı çalışmalar	2	2	4	7	4	5	24
Deneyimsel çalışmalar	8	11	8	28	8	12	75
Analiz odaklı çalışmalar	14	10	21	36	12	30	123
TOPLAM	37	36	53	105	47	73	351

Konu alanlarının tanımsal gruplandırma içerisindeki dağılımı Tablo 4.8'de gösterilmiştir. Tabloya göre; analiz odaklı çalışmalarda öne çıkan iki alanı LGBTİ+ konusunu *"genel"* çerçevede ele alan çalışmalar ile *"eşcinsellik"* alanına dair çalışmalar oluşturmaktadır. *"Deneyimsel çalışmalar"*da ise; genel alan ile birlikte *"eşcinsellik"* ve *"transseksüellik"* alanları öne çıkmaktadır. Özellikle *"transseksüellik"* alanını ele alan çalışmaların önemli bir çoğunluğunu *"deneyimsel çalışmalar"*ın oluşturması LGBTİ+ alanına dair konularda trans deneyimlerin diğer cinsel kimlik ve yönelimlere oranla daha fazla tercih edildiğini göstermektedir.

*"İlişkisel çalışmalar"*a bakıldığında birden fazla çalışma alanının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu alanlar tabloya göre; *"genel"* alan ile birlikte *"eşcinsellik", "transseksüellik"* ve *"eşcinsellik ve biseksüellik"* alanlarını oluşturmaktadır. *"Tutum ve algı çalışmaları"*nda ise *"genel"* alan ve *"eşcinsellik"* alanına dair çalışmaların önemli bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Benzer şekilde *"tanıtıcı çalışmalar"*da da bu iki alanın öne çıktığı tablodan anlaşılmaktadır. Son olarak *"tanı ve tedavi çalışmalar"*ında *"interseksüellik"* alanının büyük bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Bu durumun interseksüelliğin diğer tanımsal alanlara göre LGBTİ+ alanında tanı ve tedavi sürecine dahil edilen bir grubu oluşturmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Bir başka deyişle *"eşcinsellik", "transseksüellik"* gibi diğer tanımsal alanların özellikle son yıllarda bir varoluş olarak kabul edilmesiyle tanı ve tedavi süreci gibi bir yaklaşımın söz konusu olmaması tıbbi çalışmaların *"interseksüellik"* alanında yoğunlaşmasına sebebiyet vermektedir.

Tablo 4.8: Konu Alanlarının Tanımsal Açıdan İlişkisellik Tablosu

Kod Sistemi	Analiz odaklı ...	Diğer	Tanı ve tedavi...	İlişkisel...	Tutum ve algı...	Tanıtıcı...	Deneyimsel...	TOP...
Tanımsal alan								0
İnterseksüellik								15
Transseksüellik ve travestilik								6
Eşcinsellik ve travestilik								1
Eşcinsellik ve transseksüellik								2
Eşcinsellik ve biseksüellik								29
Genel								284
Travestilik								10
Biseksüellik								3
Aseksüellik								1
Transseksüellik								57
Eşcinsellik								144
∑ TOPLAM	0	193	22	25	96	48	43	125	552

Çalışmaya dair analizlerde konu alanlarının bazı değişkenler ile ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Bu bağlamda ilgili değişkenlerin konu alanları ile çapraz tablosu oluşturularak mevcut ilişkisellik ortaya konulmuştur.

İlk olarak konu alanlarının ana bilim dalları ile ilişkisi Tablo 4.9'da sunulmuştur. Ana bilim dallarına yönelik gruplandırmalar bibliyografik analizde öne çıkan alanlara göre (tablolardaki ilk 10 dağılım dahil edilerek) gerçekleştirilmiştir. Buna göre; *"tanı ve tedavi çalışmaları"*na bakıldığında herhangi bir ana bilim dalının öne çıkmadığı görülmektedir. *"İlişkisel çalışmalar"*da ise tezlerin önemli bir çoğunluğunu psikoloji (32) ve klinik psikoloji (15) ana bilim dalları oluşturmaktadır. Bu bağlamda; psikoloji ana bilim dalına ait çalışmalarda nicel verilere dayalı bir yaklaşımın ve ilişkiselliğin ön planda olduğunu söylemek mümkündür. *"Tutum ve algı çalışmaları"*nda da psikoloji ana bilim dalının (9) öne çıkması benzer bir çıkarımın *"tutum ve algı çalışmaları"* için de yapılabileceğini göstermektedir.

*"Tanıtıcı çalışmalar"*da herhangi bir ana bilim dalı ile ilişkiselliğin ön planda olmadığı görülmektedir. *"Deneyimsel çalışmalar"*a bakıldığında; 29 tez ile sosyoloji ana bilim dalının önemli bir çoğunluğu oluşturduğu tablodan anlaşılmaktadır. Bununla birlikte diğer öne çıkan ana bilim dalları; kültürel çalışmalar (10) ve psikoloji (9) ana bilim dalları olarak yer almaktadır. *"Deneyimsel çalışmalar"*da özellikle sosyoloji ana bilim dalının öne çıkmasına bağlı olarak sosyoloji alanının LGBTİ+ bireylerin deneyimlerini önceleyen çalışmalara ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Son olarak *"analiz odaklı çalışmalar"a* bakıldığında; İngiliz Dili ve Edebiyatı (21), Batı Dilleri ve Edebiyatları (16) ve Radyo Televizyon ve Sinema (13) ana bilim dalları ile ilişkiselliğinin mevcut olduğu görülmektedir. Bu bağlamda; özellikle sanat alanı ile ilgili ana bilim dallarının analiz odaklı çalışmalarda yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.9: Konu Alanlarının Öne Çıkan Ana Bilim Dallarına Göre Dağılım Tablosu

Konu Alanları	Sosyal Bilimler	Kültürel Çalışmalar	Radyo Televizyon ve Sinema	Kadın Çalışmaları	Klinik Psikoloji	İngiliz Dili ve Edebiyatı	Sosyoloji	Batı Dilleri ve Edebiyatları	Psikoloji	Felsefe ve Din Bilimleri	Top.
Diğer	0	0	2	1	0	0	0	0	1	0	4
Tanı ve tedavi	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
İlişkisel	3	0	0	0	15	0	0	0	33	2	53
Tutum ve algı	1	0	0	0	3	0	1	0	9	1	15
Tanıtıcı	1	0	0	1	0	1	4	0	0	2	9
Deneyimsel	3	10	0	3	0	0	29	0	9	5	59
Analiz odaklı	0	3	13	9	0	21	5	16	1	1	69
TOPLAM	10	13	15	14	18	22	39	16	53	11	211

Konu alanları ile ilişkili diğer bir değişkeni üniversiteler oluşturmaktadır. Üniversitelere ait gruplandırmalar bibliyografik analizde öne çıkan üniversitelere göre tabloya dahil edilmiştir. Bu bağlamda öne çıkan 10 üniversitenin konu alanlarına göre dağılımı Tablo 4.10'da gösterilmiştir. Tabloya göre tanı ve tedavi çalışmalarında; üretilen 10 tez ile İstanbul Üniversitesi öne çıkmaktadır. İlişkisel çalışmalarda ise; belirgin bir fark olmamakla birlikte öne çıkan üniversitelerin İstanbul Üniversitesi (9), İstanbul Bilgi Üniversitesi (6), ODTÜ (6) ve Dokuz Eylül Üniversitesi (5) olduğu anlaşılmaktadır.

Tutum ve algı çalışmalarına bakıldığında; öne çıkan herhangi bir üniversite olmamakla birlikte bu alandaki en fazla tezin Ankara Üniversitesi'ne (5) ait olduğu görülmektedir. Benzer şekilde tanıtıcı çalışmalarda da belirli bir üniversitenin ön plana çıkmadığı anlaşılmaktadır. En fazla tezin üretildiği üniversiteler ise İstanbul Üniversitesi (6) ve Ankara Üniversitesidir (5).

Deneyimsel çalışmalara bakıldığında; birden fazla üniversitenin bu alanda öne çıktığı görülmektedir. Tabloya göre; Hacettepe Üniversitesi 13 tez ve ODTÜ ve Sabancı Üniversitesi 10'ar tez ile deneyimsel çalışmaların en fazla üretildiği üniversiteleri oluşturmaktadır. Son olarak analiz odaklı çalışmalarda deneyimsel çalışmalara benzer bir durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Bu açıdan öne çıkan üniversiteler; İstanbul Üniversitesi (17), Hacettepe Üniversitesi (13), ODTÜ (11), Boğaziçi Üniversitesi (11) ve Ege Üniversitesi (11) şeklindedir.

Tablo 4.10: Konu Alanlarının Öne Çıkan Üniversitelere Göre Dağılım Tablosu

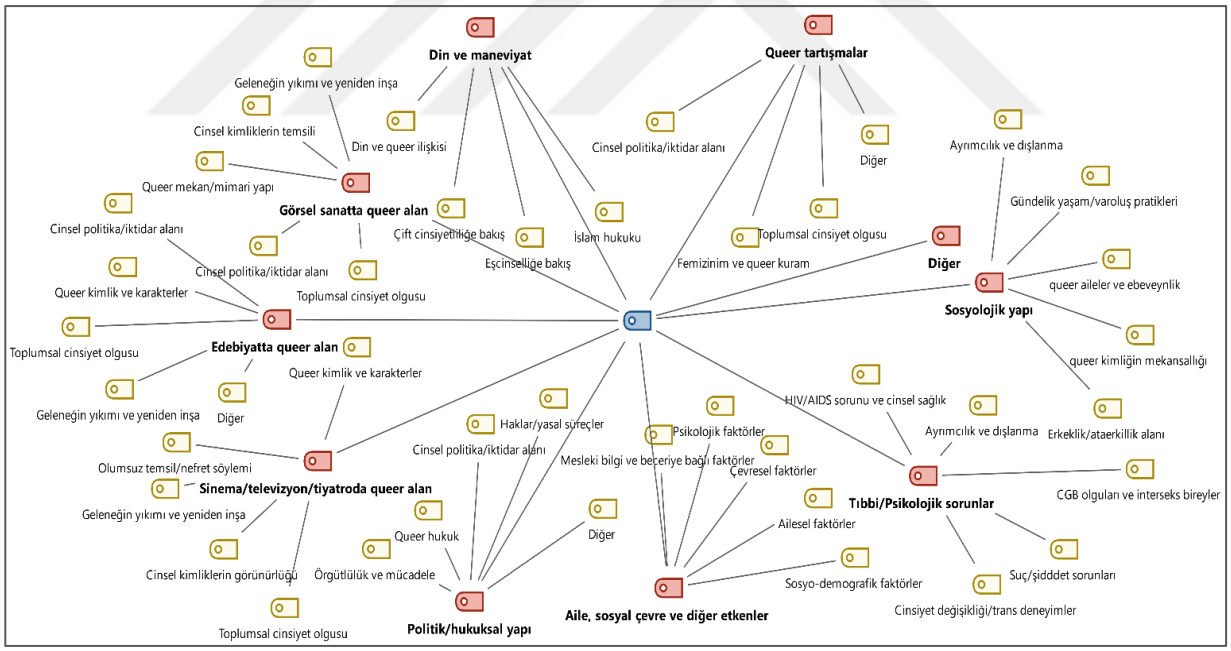
Konu Alanları	İstanbul Üni.	Hacettepe Üni.	İstanbul Bilgi Üni.	Ankara Üni.	ODTÜ	Boğaziçi Üni.	Dokuz Eylül Üni.	Ege Üni.	Marmara Üni.	Sabancı Üni.	Top.
Diğer	3	0	2	0	2	3	1	0	1	0	12
Tanı ve tedavi	10	1	0	2	0	0	1	1	1	1	17
İlişkisel	9	3	6	3	6	4	5	1	2	0	39
Tutum ve algı	3	3	3	5	1	0	1	1	3	0	20
Tanıtıcı	6	3	3	5	1	1	0	0	2	1	22
Deneyimsel	8	13	8	7	10	6	2	3	1	10	68
Analiz odaklı	17	13	9	8	11	11	8	11	6	3	97
TOPLAM	56	36	31	30	31	25	18	17	16	15	275

4.4. TEZLERİN TEMATİK AÇIDAN İÇERİK ANALİZİ

Çalışma kapsamında LGBTİ+ alanına dair incelenen 552 tez tematik açıdan detaylı bir şekilde tasnif edilmiştir. Tematik gruplandırma; tezlerin başlık ve özet bölümlerinin incelenmesi sonucu gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada tezlerin odaklandıkları temalara göre ana temalar oluşturulmuştur. Daha sonra her bir ana temanın alt temaları oluşturularak verilerin daha detaylı analiz edilmesi sağlanmıştır. Bu bağlamda oluşturulan ana tema ve alt temalar Şekil 4.3'te model olarak sunulmuştur. Modelde oluşturulan ana temalar kırmızı renk sembol ve kalın punto ile gösterilmiştir. Buna göre ana temalar; *"sosyolojik yapı", "tıbbi/psikolojik sorunlar", "aile, sosyal çevre ve diğer etkenler", "politik/hukuksal yapı", "sinema/televizyon/tiyatroda queer alan", "edebiyatta queer alan", görsel sanatta queer alan", "din ve maneviyat", "queer tartışmalar"* ve *"diğer"* olmak üzere toplam 10 kategoriden oluşmaktadır. Her bir temaya ait alt temalar ise ana tema ile bağlantılı oklar halinde gösterilmiştir.

Tema alanlarının kapsamına bakıldığında; ilk olarak *"aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* kategorisi LGBTİ+ alanını etkileyen veya bu alandan etkilenen faktörlerin işlendiği tema alanını oluşturmaktadır. *"Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* kategorisi medyatik araçlar üzerinden LGBTİ+ alanında işlenen konuların ortaya konulduğu tema alanıdır. *"Sosyolojik*

yapı" kategorisi; LGBTİ+ bireylerin sosyal olgular içerisindeki alanlarına odaklanan temayı oluşturmaktadır. *"Politik/hukuksal yapı"* kategorisi LGBTİ+'nın politika alanına dair tartışmalı konularının işlendiği tema alanıdır. *"Tıbbi/psikolojik sorunlar"* teması LGBTİ+ bireylerin sorun alanlarından tıbbi boyuttaki sorunlarına yoğunlaşılan tema alanını kapsamaktadır. *"Edebiyatta queer alan"* kategorisi yazılı kaynaklar üzerinden LGBTİ+ alanında işlenen konu alanlarının ortaya konulduğu temayı oluşturmaktadır. *"Din ve maneviyat"* kategorisi LGBTİ+ alanının din ile ilişkili olduğu konuların işlendiği tema alanıdır. *"Görsel sanatta queer alan"* kategorisi görsel araçlar üzerinden LGBTİ+ alanında işlenen konu alanlarının ortaya konulduğu tema alanını oluşturmaktadır. *"Queer tartışmalar"* kategorisi ise queer yapı ile ilişkili alanlara dair tartışmalı konuların işlendiği temayı kapsamaktadır. Son olarak *"diğer"* kategorisinde belirlenen konu alanları içerisinde herhangi bir gruplandırmaya dahil edilemeyen çalışmalar yer almaktadır. Bu kategori içerisinde; ölçek çalışmaları, tarihsel açıdan LGBTİ+ konusuna odaklanan çalışmalar ve toplumsal cinsiyetin farklı alanlar üzerinden işlendiği çalışmalar yer almaktadır.

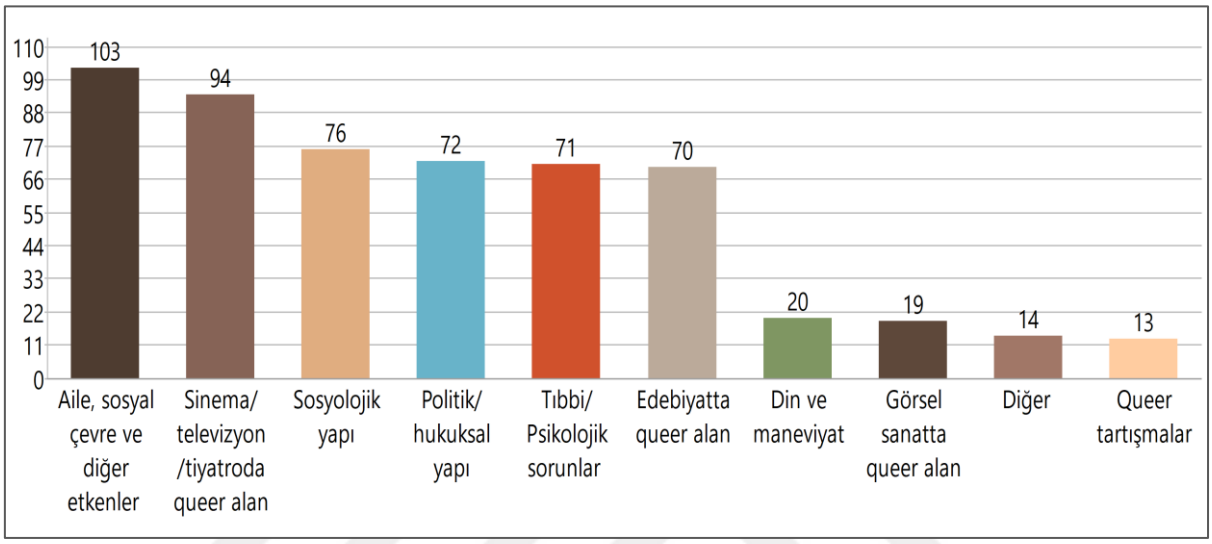

Şekil 4.3: Tezlerin Tematik Açıdan Kod Teori Modeli

Tezlerin incelenmesi sonucu oluşturulan ana temaların dağılımı Grafik 4.7'de gösterilmiştir. Grafiğe göre; en fazla tezin üretildiği temayı 103 tez ile "*aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* teması oluşturmaktadır. Bu temayı 94 tez ile *"sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* teması

takip etmektedir. En fazla tezin üretildiği 3. tema ise 76 tez ile *"sosyolojik yapı"* temasıdır. Diğer temaların dağılımı sırasıyla; *"politik/hukuksal yapı"* (72), *"tıbbi/psikolojik sorunlar"* (71), *"edebiyatta queer alan"* (70), *"din ve maneviyat"* (20), *"görsel sanatta queer alan"* (19), *"diğer"* (14) ve *"queer tartışmalar"* (13) şeklindedir.

Grafik 4.7: Tezlerin Temalar İçerisindeki Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

Temaların dönemsel açıdan dağılımı Tablo 4.11'de sunulmuştur. Tabloya bakıldığında; her bir temanın dönemsel açıdan dağılımları farklılık göstermekle birlikte öne çıkan temaların varlığı söz konusudur. İlk olarak *"aile, sosyal çevre ve diğer"* etkenler temasına bakıldığında; 1985 ve 2005 dönemleri arasında üretilen 3 tez harici tüm tezlerin 2006 sonrası döneme ait olduğu görülmektedir. Buna göre temaya ait dağılım, 1985-1995 dönemi 1, 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 dönemi 18 ve 2016-2021 dönemi 82 tez şeklindedir. Özellikle 2016-2021 dönemi tüm tezlerin %80'ini oluşturması diğer dönemlere oranla bu döneme ait önemli bir çoğunluğun söz konusu olduğunu göstermektedir. *"Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* temasında periyodik bir artış ile birlikte tezlerin büyük çoğunluğunun 2006-2015 ve 2016-2021 dönemlerine ait olduğu anlaşılmaktadır. Dağılıma bakıldığında; bu alanda 1985-1995 dönemi 2, 1996-2005 dönemi 7, 2006-2015 dönemi 28 ve 2016-2021 dönemi 57 tez üretilmiştir. *"Sosyolojik yapı"* temasına ait dağılımda da dönemsel açıdan benzer bir durumun söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Dağılıma göre; 1985-1995 dönemi bu alanda hiçbir tez üretilmemişken, 1996-2005 dönemi 4, 2006-2015 dönemi 26 ve 2016-2021 dönemi 46 tez üretilmiştir. Bu açıdan her 3 tema için de tezlerin önemli bir çoğunluğunun 2006-2015 ve 2016-2021 dönemine ait olması özellikle son yıllarda bu alana dair konuların bilimsel çalışmalarda daha fazla tercih edildiğini göstermektedir.

"Tıbbi/psikolojik sorunlar" temasına bakıldığında; dönemsel açıdan periyodik bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Dağılıma göre bu alanda; 1985-1995 dönemi 6, 1996-2005 dönemi 10, 2006-2015 dönemi 22 ve 2016-2021 dönemi 33 tez üretilmiştir. *"Politik/hukuksal yapı"* temasına ait dağılımda ise; 2006 yılına kadar bu alanda yalnızca bir tezin üretilmesi dikkat çekmektedir. Diğer dönemlerdeki dağılım; 2006-2015 dönemi 22 ve 2016-2021 dönemi 49 şeklindedir. Bu bağlamda; 2006 sonrası tezlerdeki artış ile LGBTİ+ alanına dair tezlerde politik bir alt yapının ortaya çıkmaya başladığını söylemek mümkündür.

"Edebiyatta queer alan" temasına bakıldığında; periyodik bir artış ile birlikte tezlerin büyük çoğunluğunun son iki döneme ait olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre; 1985-1995 dönemi 1, 1996-2005 dönemi 5, 2006-2015 dönemi 22 ve 2016-2021 dönemi 42 tez üretilmiştir. *"Din ve maneviyat"* temasında ise üretilen az sayıda tezin 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 ve 2016-2021 dönemleri ise 9'ar tez olarak dağılım gösterdiği görülmektedir. *"Görsel sanatta queer alan"* temasına bakıldığında 2006'ya kadar hiçbir tez üretilmediği görülmektedir. Temaya ait diğer dönemlerdeki dağılım; 2006-2015 dönemi 5 ve 2016-2021 dönemi 14 şeklindedir. *"Queer tartışmalar"* temasında ise; az sayıdaki çalışmanın 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 4 ve 2016-2021 dönemi 8 şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir. Son olarak diğer temasına ait dağılım 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 11 şeklindedir.

Dönemsel dağılım genel çerçevede değerlendirildiğinde; tezlerdeki artışın tema alanlarını doğru orantılı olarak etkilediğini ve temaların yıllar içerisinde hem nitel hem de nicel açıdan çeşitliliğe ulaştığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.11: Temaların Dönemsel Dağılımını Gösteren Çapraz Tablo

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler	1	2	18	82	103
Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan	2	7	28	57	94
Sosyolojik yapı	0	4	26	46	76
Tıbbi/Psikolojik sorunlar	6	10	22	33	71
Politik/hukuksal yapı	0	1	22	49	72
Edebiyatta queer alan	1	5	22	42	70

Din ve maneviyat	0	2	9	9	20
Görsel sanatta queer alan	0	0	5	14	19
Queer tartışmalar	0	1	4	8	13
Diğer	0	1	2	11	14
TOPLAM	10	33	158	351	552

Temaların dönemsel dağılımında 2016-2021 yılları arasında yaşanan artış tezlerin bu yıllar içerisindeki dağılımını analiz etmeyi anlamlı hale getirmektedir. Bu açıdan 2016-2021 yılları arasındaki tematik dağılım Tablo 4.12'de ortaya konulmuştur. İlk olarak *"aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* temasına bakıldığında; en fazla sayıda tezin 2019 yılında üretilmesi ile birlikte bu temanın her dönem için tercih edilen bir alanı oluşturduğu görülmektedir. *"Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* temasına bakıldığında; sırasıyla 2019, 2021 ve 2018 yılları öne çıkmaktadır. *"Sosyolojik yapı"* temasında ise diğer yıllara oranla 2019 yılı üretilen 19 tez ile öne çıkan dönemi oluşturmaktadır. *"Tıbbi/psikolojik sorunlar"* temasında daha fazla tez üretilen yıl 2020 yılına aittir. *"Politik/hukuksal yapı"* temasında ise 2019 yılının büyük oranda öne çıktığı görülmektedir. *"Edebiyatta queer alan"* temasında da benzer şekilde 2019 yılı diğer yıllara göre daha fazla yoğunlaşılan tema alanını oluşturmaktadır. Diğer temalar olan *"din ve maneviyat", "görsel sanatta queer alan" ve "queer tartışmalar"* temalarında ise üretilen az sayıdaki tezlerde herhangi bir yılın belirgin bir şekilde öne çıkmadığı görülmektedir.

Dönemsel dağılıma genel çerçevede bakıldığında; özellikle en fazla tezin üretildiği yıl olan 2019 yılı için belirli temaların tezlerde yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir. *"Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler", "sinema/televizyon/tiyatroda queer alan", "sosyolojik yapı" "politik/hukuksal yapı"* ve *"edebiyatta queer alan"* bu temalar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte *"sosyolojik yapı"* ve *"politik/hukuksal yapı"* temalarının diğer yıllara oranla 2019 yılında büyük oranda öne çıkması ile LGBTİ+ alanının bu yıl içerisindeki politik ve sosyolojik süreçteki birtakım gelişmelerinin bilimsel çalışmalara yansıdığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.12: Temaların 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

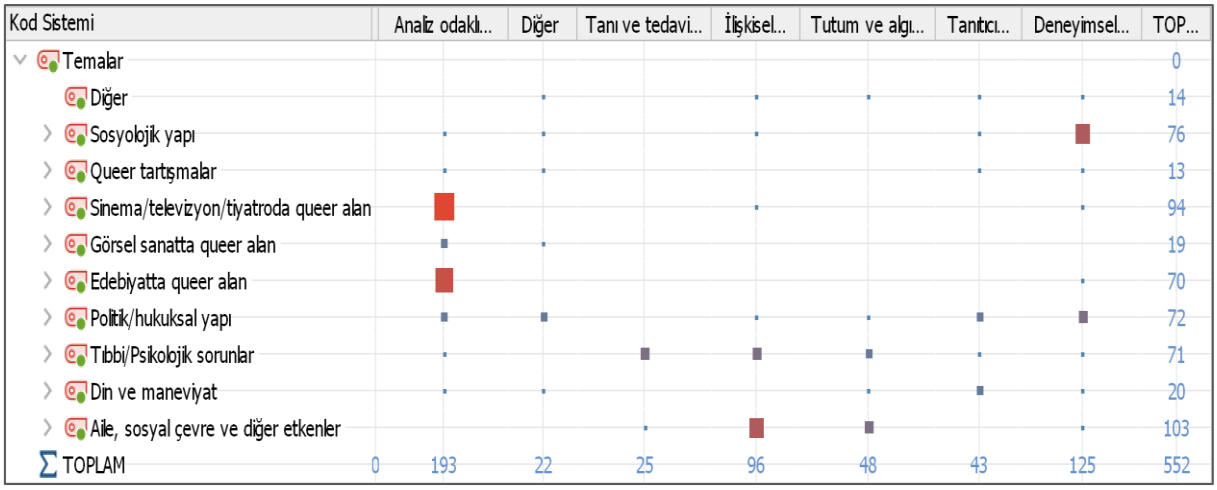
Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler	82	12	12	23	12	15	82
Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan	8	2	10	13	8	16	57
Sosyolojik yapı	6	5	6	19	2	8	46
Tıbbi/Psikolojik sorunlar	0	4	7	7	11	4	33
Politik/hukuksal yapı	8	4	4	18	6	9	49
Edebiyatta queer alan	6	6	6	12	3	9	42
Din ve maneviyat	0	0	0	3	2	4	9
Görsel sanatta queer alan	0	2	3	4	2	3	14
Queer tartışmalar	0	1	2	2	0	3	8
Diğer	1	0	3	4	1	2	11
TOPLAM	37	36	53	105	47	73	351

Tematik çerçeve ile birlikte analiz edilen diğer alanlar; temaların konu alanları ve tanımsal alanlar ile ilişkiselliğidir. Bu kapsamda ilk olarak temaların konu alanlarına göre dağılımına yer verilmiştir (Tablo 4.13). İlk olarak *"sosyolojik yapı"* temasının ilişkili olduğu alana bakıldığında *"deneyimsel çalışmalar"* konu alanı ile önemli ölçüde ilişkiselliğinin mevcut olduğu görülmektedir. *"Queer tartışmalar"* temasında ise herhangi bir konu alanın öne çıkmadığı görülmektedir. *"Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* temasında ele alınan çalışmaların tamamına yakınının analiz odaklı çalışmaları kapsadığı görülmektedir. Bu durumun; performansa dayalı sanat alanlarının LGBT bireylerin bu alandaki görünürlüğünü medya ve diğer performans alanları üzerinden analiz etmesi sebebiyle olabileceği düşünülmektedir. *"Görsel sanatta queer alan"* ve *"edebiyatta queer alan" temaları* için de benzer bir durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Bu açıdan sanat dallarının LGBTİ+ alanında analiz odaklı bir anlayış içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

"Politik hukuksal yapı" temasının konu alanları ile ilişkiselliğine bakıldığında; öne çıkan alanın *"deneyimsel çalışmalar"* olduğu görülmektedir. Bu bağlamda politik alanın daha ağırlıklı olarak LGBTİ+ bireylerin deneyimselliği üzerinden ele alındığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bu temaya ait *"deneyimsel çalışmalar"*a oranla daha az öne çıkan alanın *"tanıtıcı*

çalışmalar" ve *"analiz odaklı çalışmalar"* olduğu görülmektedir. *"Tıbbi/psikolojik sorunlar"* temasına bakıldığında ise; *"tanı ve tedavi çalışmaları"* ile *"ilişkisel çalışmalar"* konu alanları olarak öne çıkmaktadır. *"Din ve maneviyat"* temasında *"tanıtıcı çalışmalar"*ın ağırlıklı alanı oluşturduğu görülmektedir. Bu bağlamda; LGBTİ+ alanının dine dair konuları bilgiye dayalı bir yaklaşım içerisinde ele aldığı söylenebilir. Son olarak *"aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* temasının konu alanları ile ilişkiselliğinde; *"tutum ve algı çalışmaları"* ile *"ilişkisel çalışmalar"*ın öne planda olan iki alanı oluşturduğu görülmektedir.

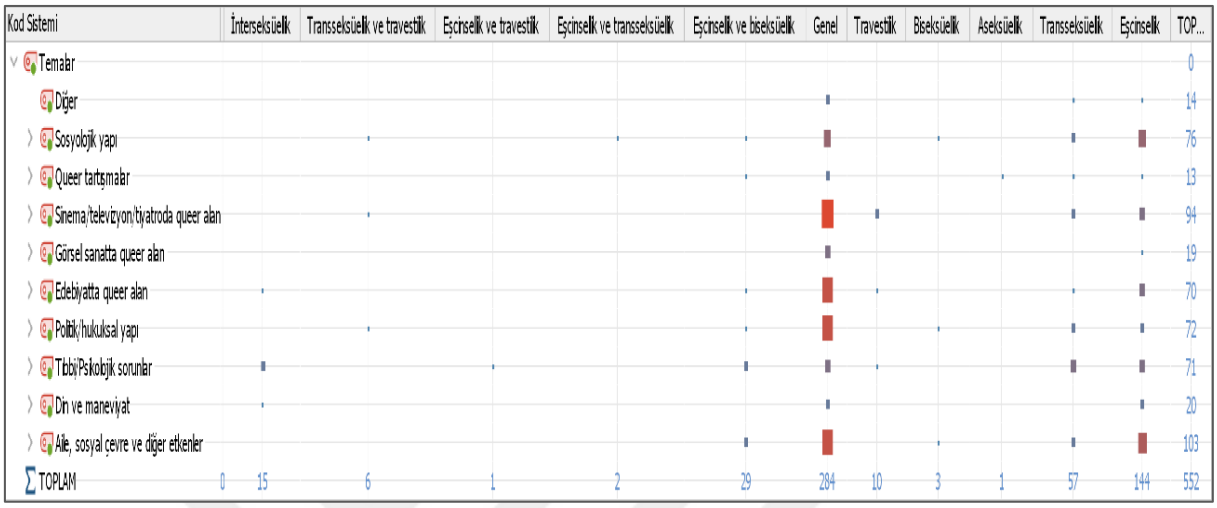
Tablo 4.13: Temaların Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

Temaların tanımsal alan ile ilişkiselliği analiz edilen diğer bir başlığı oluşturmaktadır. Buna dair ilgili alan Tablo 4.14'te sunulmuştur. Tabloya göre; temalarda ağırlıklı olarak işlenen iki alanın LGBTİ+ alanının *"genel"* çerçevede ele alındığı çalışmalar ile *"eşcinsellik"* alanına dair çalışmalar olduğu görülmektedir. Bununla birlikte temalar içerisinde farklılaşan tanımsal alanlar mevcuttur. İlk olarak *"sosyolojik yapı"* temasına bakıldığında öne çıkan iki grubun *"genel"* alan ile birlikte *"eşcinsellik"* alanı olduğu görülmektedir. *"Queer tartışmalar"* alanında ise öne çıkan alanın yalnızca LGBTİ+ alanını *"genel"* çerçevede ele alan çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde *"sinema/televizyon/tiyatroda queer alan", "görsel sanatta queer alan" ve "politik/hukuksal yapı"* temalarında da *"genel"* alanın ağırlıklı yapıyı oluşturduğu görülmektedir. *"Edebiyatta queer alan"* temasında ise *"genel"* alan ile birlikte *"eşcinsellik"* alanı öne çıkmaktadır. *"Tıbbi/psikolojik sorunlar"* temasına bakıldığında; diğer temalara oranla öne çıkan daha fazla sayıda tanımsal grup söz konusudur. Bu alanlar *"interseksüellik", "genel" alan, "transseksüellik"* ve *"eşcinsellik"* alanlarıdır. Son olarak *"din ve maneviyat"* teması ile *"aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* temalarında da diğer

alanlara benzer şekilde *"genel"* alan ile *"eşcinsellik"* alanına ait çalışmaların ön planda olduğu görülmektedir.

Tablo 4.14: Temaların Tanımsal Alana Göre İlişkisellik Tablosu

Kod Sistemi	İnterseksüellik	Transseksüellik ve travestik	Eşcinsellik ve travestik	Eşcinsellik ve transseksüellik	Eşcinsellik ve biseksüellik	Genel	Travestik	Biseksüellik	Aseksüellik	Transseksüellik	Eşcinsellik	TOP...
Temalar												0
Diğer												14
Sosyolojik yapı												76
Queer tartışmalar												13
Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan												94
Görsel sanatta queer alan												19
Edebiyatta queer alan												70
Politik/hukuksal yapı												72
Tıbbi/Psikolojik sorunlar												71
Din ve maneviyat												20
Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler												103
TOPLAM	0	15	6	1	2	29	284	10	3	1	57	144	552

Tematik çerçeve içerisinde ilgili değişkenlerin ilişkisine de yer verilmiştir. Bu kapsamda temaların öne çıkan üniversiteler ile ilişkiselliği analiz edilmiştir. İlgili alan Tablo 4.15'te gösterilmiştir. Tablodaki üniversiteler konu alanları grubunda olduğu gibi bibliyografik analizde öne çıkan üniversitelere göre oluşturulmuştur. Tabloya göre; en fazla tezin üretildiği üniversite olan İstanbul Üniversitesi'nin dağılımında; *"tıbbi/psikolojik sorunlar"* temasının önemli bir çoğunluğu kapsadığı görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nde ise "*sosyolojik yapı"* teması ile birlikte "*politik/hukuksal yapı"* temasında diğer temalara oranla daha fazla tez üretildiği görülmektedir. İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi'nin dağılımlarında *"politik/hukuksal yapı"* temasının en fazla tez üretilen alan olduğu anlaşılmaktadır. ODTÜ'ye bakıldığında belirgin bir üniversitenin öne çıkmadığı görülmekle birlikte en fazla tezin *"sosyolojik yapı"* temasına ait olduğu görülmektedir. Boğaziçi Üniversitesi'nde ise temalar içerisinde *"politik/hukuksal yapı"* ile *"edebiyatta queer alan"* teması ön plana çıkan temaları oluşturmaktadır.

Dokuz Eylül Üniversitesi'ne bakıldığında öne çıkan belirgin bir temanın olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte en fazla tezin üretildiği temayı *"sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* teması oluşturmaktadır. Ege Üniversitesi'nin dağılımında ise *"edebiyatta queer alan"* teması ağırlıklı alanı oluşturarak tematik açıdan öne çıkmaktadır. Marmara Üniversitesi'nin dağılımında öne çıkan alanı *"sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* teması

oluşturmaktadır. Son olarak Sabancı Üniversitesi'nde *"sosyolojik yapı"* temasının diğer temalara oranla ön plana çıktığı görülmektedir.

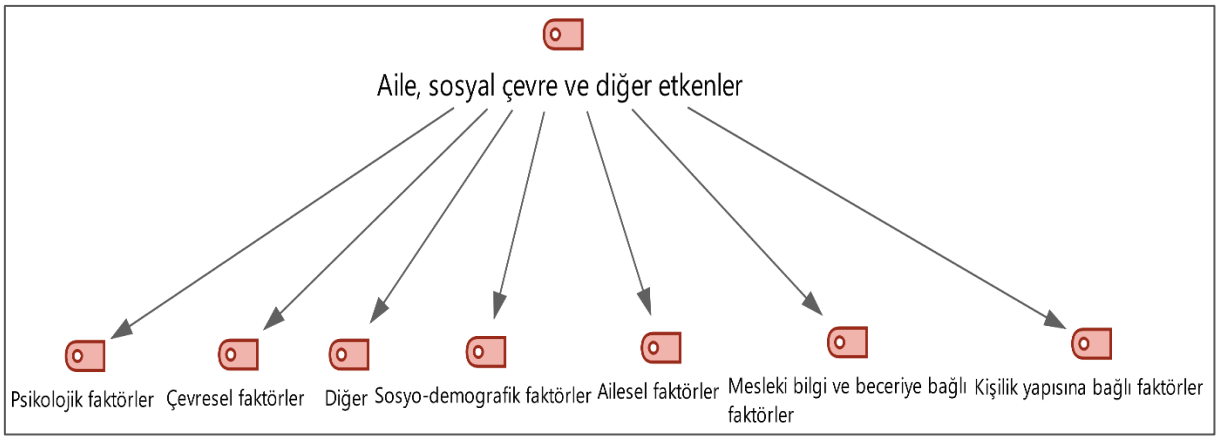
Tablo 4.15: Temaların Üniversitelere Göre Dağılım Tablosu

Temalar	İstanbul Üni.	Hacettepe Üni.	İstanbul Bilgi Üni.	Ankara Üni.	ODTÜ	Boğaziçi Üni.	Dokuz Eylül Üni.	Ege Üni.	Marmara Üni.	Sabancı Üni.	Top.
Diğer	3	1	0	1	1	0	1	0	1	0	8
Sosyolojik yapı	1	9	5	3	6	5	0	2	0	6	37
Queer tartışmalar	0	1	4	0	2	0	0	0	0	0	7
Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan	7	3	3	4	4	2	5	4	6	0	38
Görsel sanatta queer alan	0	3	0	0	1	0	2	0	0	1	7
Edebiyatta queer alan	7	5	3	2	5	6	1	7	0	3	39
Politik/hukuksal yapı	9	7	8	6	3	8	0	0	2	3	46
Tıbbi/Psikolojik sorunlar	22	3	2	3	4	1	3	2	3	1	44
Din ve maneviyat	1	0	0	5	0	1	2	0	1	1	11
Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler	6	4	6	6	5	2	4	2	3	0	38
TOPLAM	56	36	31	30	31	25	18	17	16	15	275

İlerleyen başlıklarda, her bir temadaki alt temalar başlıklar halinde ortaya konulmuş ve detaylı şekilde analiz edilmiştir. Alt temaların ortaya konuluş sırası tez üretimindeki sayıya göre gerçekleştirilmiştir.

4.4.1. Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Teması

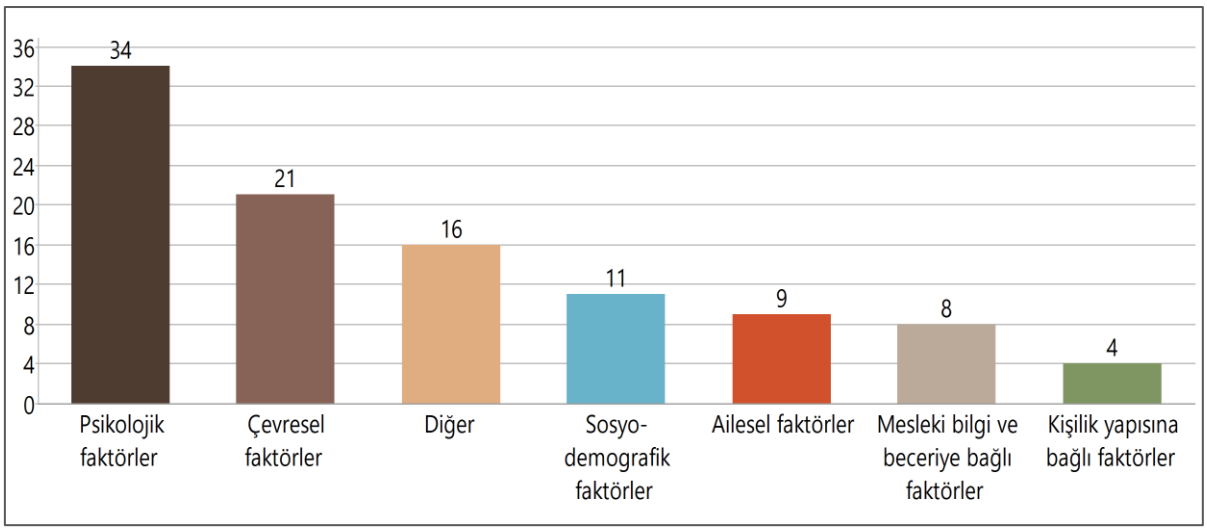
Tematik açıdan tasnif içerisinde her bir temanın alt temaları başlıklar halinde ortaya konulmuştur. Alt temaların ortaya konuluş sırası tez üretimindeki sayıya göre gerçekleştirilmiştir. Bu açıdan temalar içerisinde 103 tez ile en fazla oranı kapsayan *"aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* teması ilk olarak incelenmiştir. Temaya ait alt temaların dağılımı Şekil 4.4'te yer almaktadır.

Şekil 4.4: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler" Temasına Ait Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

"Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler" temasına ait toplamda 7 alt tema yer almaktadır (Grafik 4.8). Temaların dağılımlarına bakıldığında; en fazla tezin 34 tez ile *"psikolojik faktörler"* alt temasına ait olduğu, en az tezin ise 4 tez ile *"kişilik yapısına bağlı faktörler"* alt teması olduğu görülmektedir. Diğer alt temaların dağılımı ise sırasıyla *"çevresel faktörler"* (21), *"diğer"* (16), *"sosyo-demografik faktörler"* (11), *"ailesel faktörler"* (9) ve *"mesleki bilgi ve beceriye bağlı faktörler" (*8) şeklindedir.

Grafik 4.8: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler temasına ait dönemsel dağılım Tablo 4.16'da gösterilmiştir. Tabloya göre ilk olarak *"psikolojik faktörler"* temasında 2006'ya kadar bu temaya ait herhangi bir tezin üretilmediği görülmektedir. Dağılıma bakıldığında 2006-2015 dönemi 3 ve 2016-2021 dönemi 31 tez üretilerek tezlerin ağırlıklı oranının son döneme ait olduğu anlaşılmaktadır. *"Çevresel faktörler"* temasında da benzer şekilde ilk tezin 2006 sonrası üretildiği, diğer

dönemlerdeki dağılımın ise 2006-2015 dönemi 4 ve 2016-2021 dönemi 17 tez şeklinde olduğu görülmektedir. "*Sosyo-demografik faktörler"* temasında periyodik bir artış ile birlikte bu temaya ait tezlerin önemli bir çoğunluğunu 2016-2021 dönemi oluşturmaktadır. Dağılıma bakıldığında; 1985-1995 dönemi bu temaya ait hiçbir tez üretilmemişken, 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 8 tez üretilmiştir. *"Ailesel faktörler"* temasında da benzer bir durumun söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre; 1985-1995 dönemi herhangi bir tez üretilmemişken, diğer dönemlerdeki dağılım 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 6 tez şeklindedir. *"Mesleki bilgi ve beceriye bağlı faktörler"* alanında ise sadece 2016-2021 dönemi tez üretilerek toplamda bu temaya ait 8 tez mevcuttur. Son olarak *"kişilik yapısına bağlı faktörler"* temasındaki dağılım; 1985-1995 dönemi 1, 2006-1015 dönemi 1 ve 2016-2021 dönemi 2 tez şeklindedir.

Tablo 4.16: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Psikolojik faktörler	0	0	3	31	34
Çevresel faktörler	0	0	4	17	21
Diğer	0	0	6	10	16
Sosyo-demografik faktörler	0	1	2	8	11
Ailesel faktörler	0	1	2	6	9
Mesleki bilgi ve beceriye bağlı faktörler	0	0	0	8	8
Kişilik yapısına bağlı faktörler	1	0	1	2	4
TOPLAM	1	2	18	82	103
N = Belgeler	10	33	158	351	552

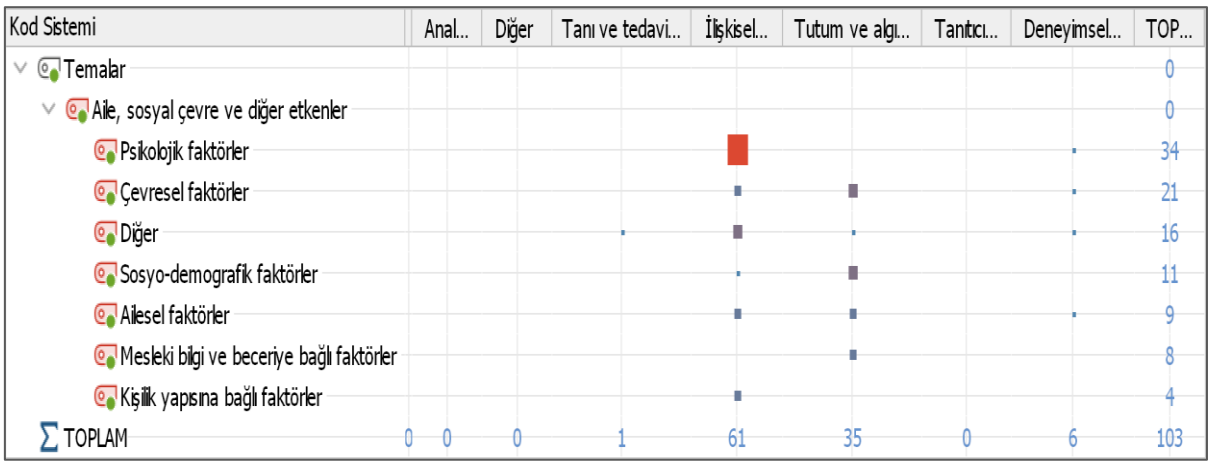
"Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler" temasının 2016-2021 yılları arasındaki dağılımı Tablo 4.17'de gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında; ilk olarak *"psikolojik faktörler"* temasında 2019 yılının üretilen 10 tez ile diğer yıllara oranla önemli ölçüde öne çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda 2019 yılı için çeşitli faktörlerin LGBTİ+ alanındaki etkisine yönelik yapılan çalışmalarda özellikle psikolojik yönün diğer etkenlere göre daha fazla işlendiğini söylemek mümkündür. Diğer temalar incelendiğinde ise; herhangi bir öne çıkan yılın mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.17: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Psikolojik faktörler	3	5	4	10	2	7	31
Çevresel faktörler	2	1	5	2	3	4	17
Diğer	0	2	1	4	2	1	10
Sosyo-demografik faktörler	1	0	1	2	2	2	8
Ailesel faktörler	0	1	0	3	2	0	6
Mesleki bilgi ve beceriye bağlı faktörler	2	3	1	0	1	1	8
Kişilik yapısına bağlı faktörler	0	0	0	2	0	0	2
TOPLAM	8	12	12	23	12	15	82
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

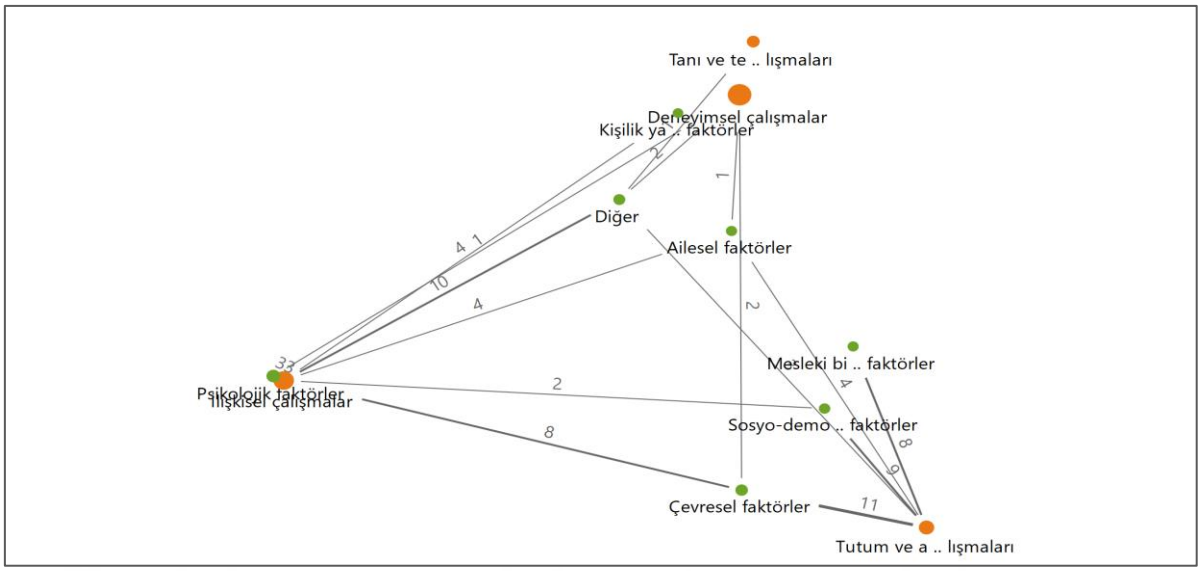
"Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler" temasına yönelik konu alanları ilişkisi Tablo 4.18'de gösterilmiştir. Tabloya genel açıdan bakıldığında bu tema ile ilişkili olan iki konu alanının *"ilişkisel çalışmalar"* ile *"tutum ve algı çalışmaları"* olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ilişkisel çalışmalar alanında öne çıkan alt temalar; *"psikolojik faktörler"* ve *"kişilik yapısına bağlı faktörler"*dir. Özellikle *"psikolojik faktörler"*in diğer temalara oranla *"ilişkisel çalışmalar"* teması ile daha yakın bir ilişki içerisinde olması dikkat çekmektedir. *"Tutum ve algı çalışmaları"*nda öne çıkan temalar ise; *"sosyo-demografik faktörler"* ile *"mesleki bilgi ve beceriye bağlı faktörler"* temalarıdır. Bununla birlikte her iki alan içerisinde de öne çıkan temaları *"ailesel faktörler"* ile *"çevresel faktörler"* oluşturmaktadır.

Tablo 4.18: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

Kod Sistemi	Anal...	Diğer	Tanı ve tedavi...	İlişkisel...	Tutum ve algı...	Tanıtıcı...	Deneyimsel...	TOP...
Temalar								0
Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler								0
Psikolojik faktörler								34
Çevresel faktörler								21
Diğer								16
Sosyo-demografik faktörler								11
Ailesel faktörler								9
Mesleki bilgi ve beceriye bağlı faktörler								8
Kişilik yapısına bağlı faktörler								4
TOPLAM	0	0	0	1	61	35	0	6	103

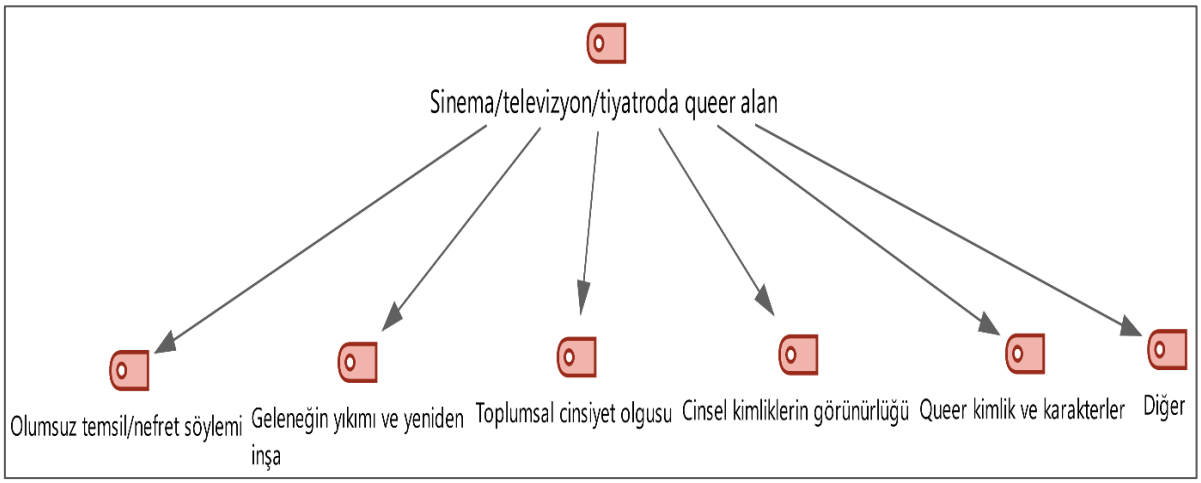
"Aile, sosyal çevre ve diğer etkenler" temasının konu alanları ile ilişkisinin model hali ise Şekil 4.5'te sunulmuştur. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modelde; *"ilişkisel çalışmalar"* ile *"psikolojik* ve *çevresel faktörler"*in, *"tutum ve algı çalışmaları"* ile de *"sosyo-demografik", "çevresel" ve "mesleki bilgi* ve *beceriye bağlı faktörler*"in daha yoğun bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Şekil 4.5: Aile, Sosyal Çevre ve Diğer Etkenler Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.4.2. Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Teması

Temalar içerisinde önemli bir orana sahip temalardan birini 94 tez ile *"sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* teması oluşturmaktadır. Bu temaya ait alt temalar Şekil 4.6'da gösterilmiştir.

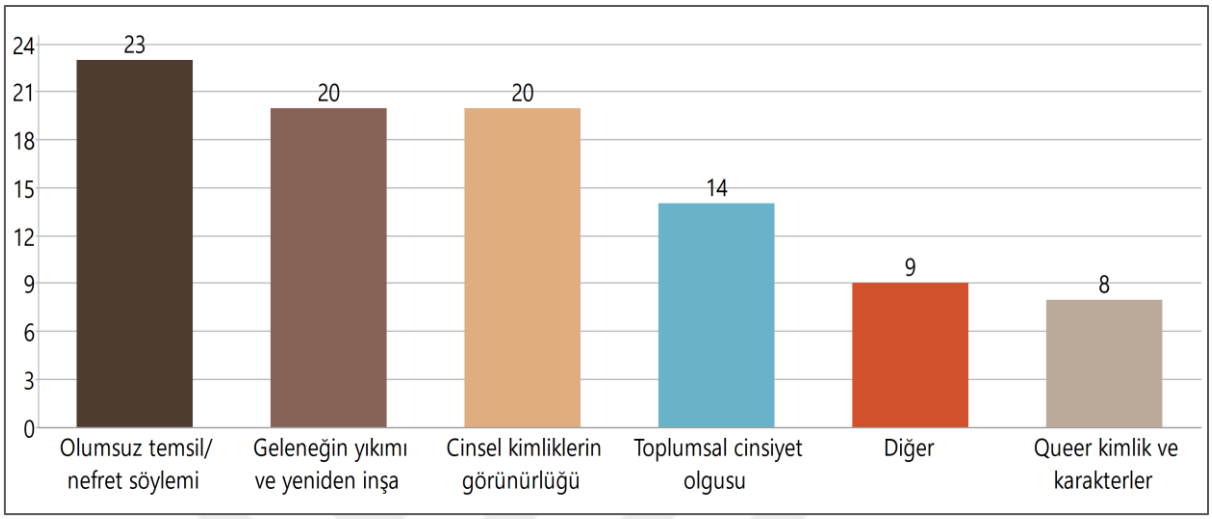

Şekil 4.6: Sinema/Televizyon ve Tiyatroda Queer Alan Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Temalar içerisindeki dağılıma bakıldığında; bu temaya ait 6 alt temanın mevcut olduğu görülmektedir (Grafik 4.6). Dağılıma göre; en fazla tezin üretildiği alanı 23 tez ile *"olumsuz temsil/nefret söylemi"* teması, en az tezin üretildiği temayı ise *"queer kimlik ve karakterler"* teması oluşturmaktadır. Diğer temalar içerisindeki dağılım ise sırasıyla; *"geleneğin yıkımı ve*

yeniden inşa" (20), *"cinsel kimliklerin görünürlüğü"* (20), *"toplumsal cinsiyet olgusu"* (14) ve *"diğer"* (9) şeklindedir.

Grafik 4.9: Sinema:/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

"Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan" temasının dönemsel dağılımı Tablo 4.19'da gösterilmiştir. İlk olarak *"olumsuz temsil/nefret söylemi"* temasına bakıldığında; 1985-1995 ve 1996-2005 dönemleri 2'şer tez, 2006-2015 dönemi 9 ve 2016-2021 dönemi 10 tezin üretildiği görülmektedir. *"Geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* temasına ait dağılımda; 1985-1995 dönemi hiçbir tez üretilmemişken, diğer dönemlerdeki dağılım 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 dönemi 7 ve 2016-2021 dönemi 11 tez şeklindedir. *"Cinsel kimliklerin görünürlüğü"* temasında ise 2006'ya kadar hiçbir tezin üretilmediği, 2006-2015 dönemi ise yalnızca 4 tezin üretildiği görülmektedir. Tezlerin büyük oranını oluşturan 2016-2021 dönemi ise toplamda 16 tez üretilmiştir. *"Toplumsal cinsiyet olgusu"* temasının dağılımına bakıldığında; 1985-1995 dönemi hiçbir tez üretilmemişken, diğer dönemlerdeki dağılım 1996-2005 ve 2005-2016 dönemi 2'şer tez, 2016-2021 dönemi ise 4 tez şeklindedir. Son olarak *"queer kimlik ve karakterler"* temasında 2006'ya kadar herhangi bir tezin üretilmediği, 2006-2015 ve 2016-2021 dönemleri ise 4'er tezin üretildiği tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 4.19: Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Olumsuz temsil/nefret söylemi	2	2	9	10	23
Geleneğin yıkımı ve yeniden inşa	0	2	7	11	20
Cinsel kimliklerin görünürlüğü	0	0	4	16	20
Toplumsal cinsiyet olgusu	0	1	2	11	14
Diğer	0	2	2	5	9
Queer kimlik ve karakterler	0	0	4	4	8
TOPLAM	2	7	28	57	94
N = Belgeler	10	33	158	351	552

"Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan" temasının 2016-2021 yılları arasındaki dağılımı Tablo 4.20'de gösterilmiştir. En fazla sayıda tezin üretildiği alt tema olarak *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* temasında 2020 yılının diğer yıllara oranla daha ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Queer alanın özellikle son yıllarda sinema, tiyatro gibi sanat dallarında sıklıkla işlenen bir konu alanını oluşturduğu bilinmektedir. Bununla birlikte queer alanın asıl odak noktası olan gelenekselciliğin yıkımı anlayışı bu sanat dalları için 2020 yılının bilimsel çalışmalarda tercih edilen tema alanını oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte diğer bir öne çıkan temanın *"toplumsal cinsiyet olgusu"* teması olarak 2021 yılında en fazla sayıda tezin üretildiği alt temayı oluşturduğu anlaşılmaktadır.

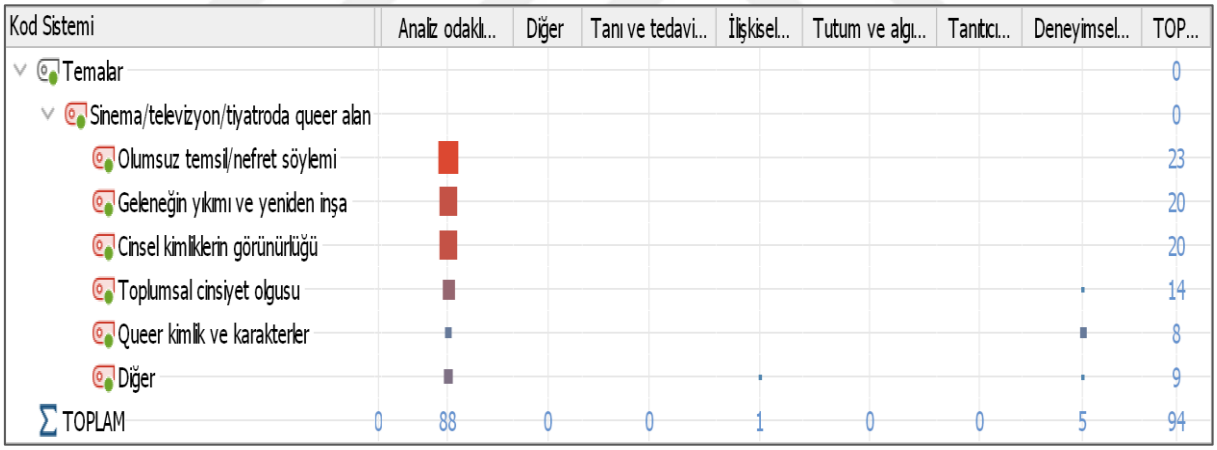
Tablo 4.20: Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Olumsuz temsil/nefret söylemi	2	1	2	2	0	3	10
Geleneğin yıkımı ve yeniden inşa	1	0	2	3	5	0	11
Cinsel kimliklerin görünürlüğü	2	1	3	4	1	5	16
Toplumsal cinsiyet olgusu	1	0	1	2	1	6	11
Queer kimlik ve karakterler	1	0	2	0	0	1	4

Diğer	1	0	0	2	1	1	5
TOPLAM	8	2	10	13	8	16	57
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

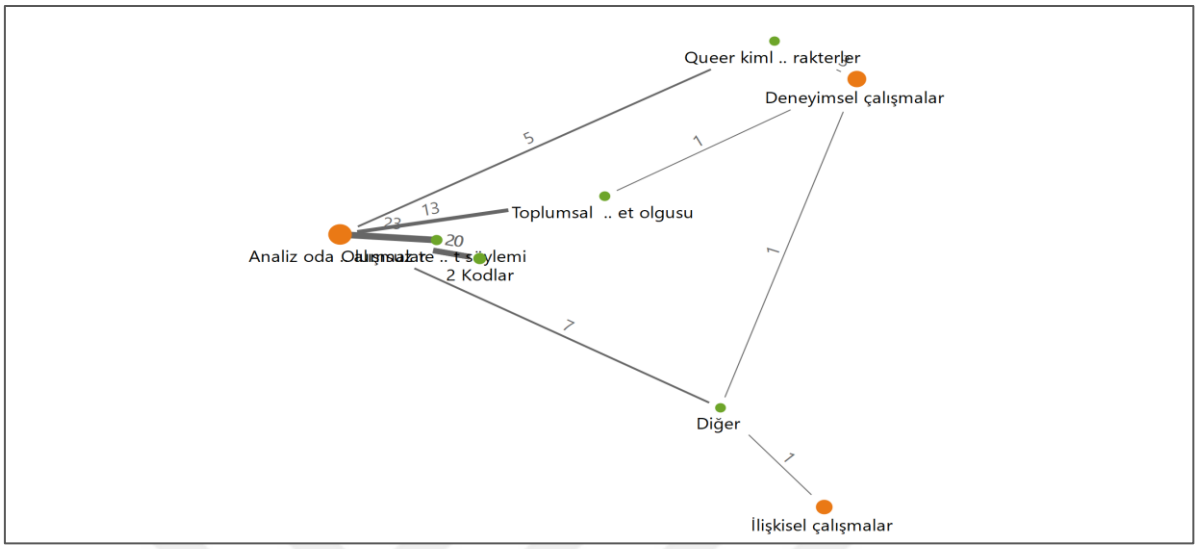
"Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan" temasının konu alanlarına göre dağılımı Tablo 4.21'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde; bu temada üretilen çalışmaların büyük çoğunluğunun *"analiz odaklı çalışmalar"* ile birlikte daha az oranda deneyimsel çalışmalara ait olduğu görülmektedir. Bu kapsamda *"analiz odaklı çalışmalar"* ile ilişkili temalar; *"toplumsal cinsiyet olgusu", "olumsuz temsil/nefret söylemi", "geleneğin yıkımı ve yeniden inşa" ve "cinsel kimliklerin görünürlüğü"* alt temalarıdır. Bununla birlikte *"queer kimlik ve karakterler"* temasının hem *"deneyimsel"* hem de *"analiz odaklı çalışmalar"* ile ilişkili olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 4.21: Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

"Sinema/televizyon/tiyatroda queer alan" temasının konu alanları ile ilişkisine yönelik model halinde gösterim ise Şekil 4.7'de sunulmuştur. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele göre; *"analiz odaklı çalışmalar"*ın

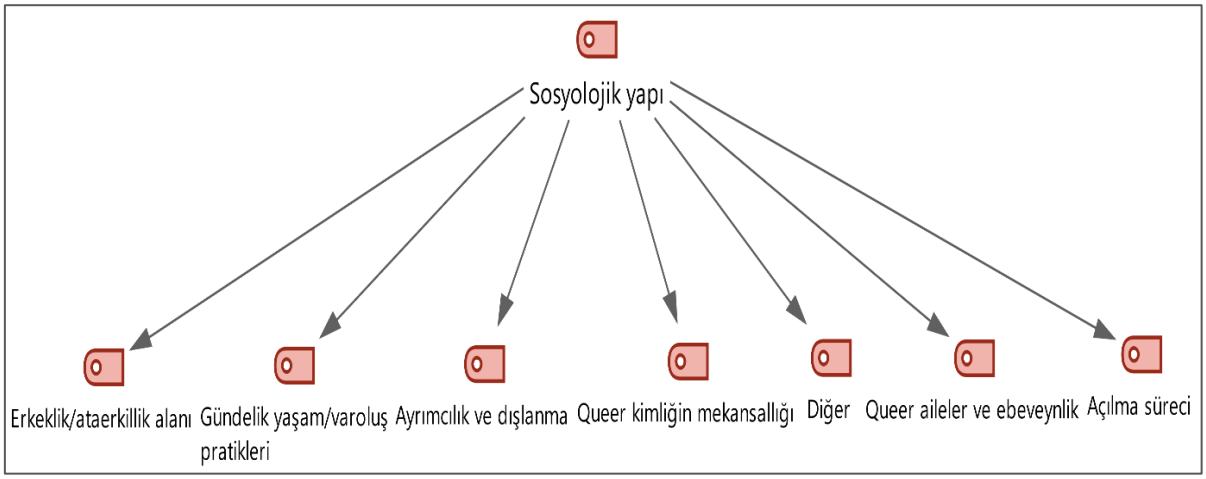
"olumsuz temsil/nefret söylemi", *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* ve *"cinsel kimliklerin görünürlüğü"* temaları ile daha yoğun bir ilişki içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.7: Sinema/Televizyon/Tiyatroda Queer Alan Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.4.3. Sosyolojik Yapı Teması

Temalar içerisinde önemli bir çoğunluğu kapsayan diğer bir temayı 76 tez ile *"sosyolojik yapı"* teması oluşturmaktadır. Bu temaya ait alt temalar Şekil 4.8'de gösterilmiştir.

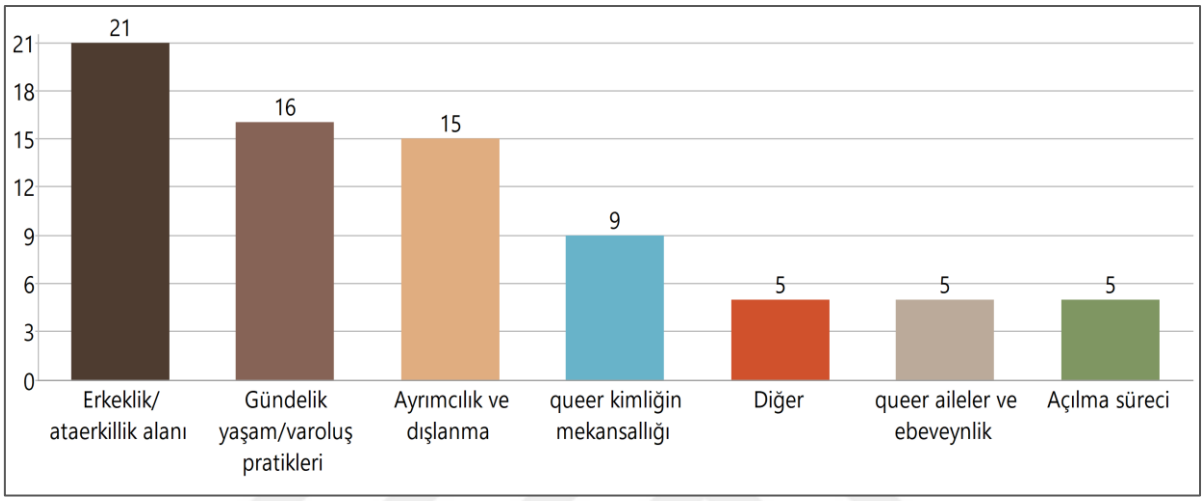

Şekil 4.8: Sosyolojik Yapı Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

"Sosyolojik yapı" temasına ait alt temaların dağılımını gösteren grafik Grafik 4.10'da sunulmuştur. Grafiğe bakıldığında bu temaya ait toplam 7 alt temanın mevcut olduğu görülmektedir. Dağılıma göre; bu tema içerisinde en fazla orana sahip kategoriyi 21 tez ile

"erkeklik/ataerkillik" teması oluşturmaktadır. Tema içerisinde en az orana sahip kategoriler ise 5'er tez ile *"queer aileler ve ebeveynlik", "açılma süreci"* ve *"diğer"* temalarıdır. Diğer alt temaların dağılımı ise sırasıyla; *"gündelik yaşam/varoluş pratikleri"* (16), *"ayrımcılık ve dışlanma"* (15) ve *"queer kimliğin mekansallığı"* (9) şeklindedir.

Grafik 4.10: Sosyolojik Yapı Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

"Sosyolojik yapı" temasına ait dönemsel dağılım Tablo 4.22'de gösterilmiştir. İlk olarak *"erkeklik/ataerkillik"* temasına yönelik dağılıma bakıldığında; 1985-1995 dönemi hiçbir tez üretilmemişken, diğer dönemlerdeki dağılım 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 14 ve 2016-2021 dönemi 6 tez şeklindedir. 2006-2015 döneminin ise bu temaya ait tezlerin önemli bir çoğunluğunu oluşturması dikkat çekmektedir. *"Gündelik yaşam/varoluş pratikleri"* temasına ait dağılımda 2016'ya kadar yalnızca 2 tezin üretildiği tablodan anlaşılmaktadır. Tezlerin büyük çoğunluğunu oluşturan 2016-2021 dönemi bu temaya ait 14 tez üretilmiştir. *"Ayrımcılık ve dışlanma"* temasının dağılımında ise periyodik bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Dağılıma göre; 1985-1995 dönemi bu temaya ait hiçbir tez üretilmemişken, 1996-2005 dönemi 1, 2005-2016 dönemi 5 ve 2016-2021 dönemi 9 tez üretilmiştir. *"Queer kimliğin mekansallığı"* temasında 2006 yılına kadar hiçbir tezin üretilmediği görülmektedir. Tez üretilen iki dönemdeki dağılım ise 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 7 tez şeklindedir. Diğer bir tema olan *"queer aileler ve ebeveynlik"* temasında *"queer kimliğin mekansallığı"* temasına benzer bir dağılımın söz konusu olduğu görülmektedir. Tabloya göre bu temaya ait tezin üretildiği iki dönemdeki dağılım; 2006-2015 dönemi 1 ve 2016-2021 dönemi 4 tez şeklindedir. Son olarak açılma sürecinde ise *"queer aileler ve ebeveynlik"* teması ile eşdeğer bir dağılımın mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Tezlerin tema içerisindeki dağılımına genel açıdan bakıldığında; 1985-1995 dönemi hiçbir alt temada tezin üretilmemesi dikkat çekmektedir. Bununla birlikte ağırlıklı dağılımın 2006-2015 ve 2016-2021 dönemine ait olduğu görülmektedir. Bu açıdan LGBTİ+ alanında sosyolojik konuların eski dönemlere oranla son yıllarda daha fazla ön planda olduğunu ve bu durumun üretilen tezlere yansıdığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.22: Sosyolojik Yapı Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Erkeklik/ataerkillik alanı	0	1	14	6	21
Gündelik yaşam/varoluş pratikleri	0	1	1	14	16
Ayrımcılık ve dışlanma	0	1	5	9	15
Queer kimliğin mekansallığı	0	0	2	7	9
Queer aileler ve ebeveynlik	0	0	1	4	5
Açılma süreci	0	0	1	4	5
Diğer	0	1	2	2	5
TOPLAM	0	4	26	46	76
N = Belgeler	10	33	158	351	552

Bu temaya ait 2016-2021 yılları arasındaki dağılım Tablo 4.23'te gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; ilk olarak *"erkeklik/ataerkillik"* alanı 2021 yılının öne çıkan temasını oluşturmaktadır. Bu temanın 2021 yılında ön planda olmasında ise özellikle son yıllarda LGBTİ+ alanında hem trans hem de eşcinsel deneyimlerin erkekliğe dair konular üzerinden işlenmesinin etkisi olabileceği düşünülmektedir. Diğer bir tema olan *"queer kimliğin mekansallığı"* temasında en fazla üretilen tezin 2019 yılına ait olduğu görülmektedir. *"Gündelik yaşam/varoluş pratikleri"* ve *"ayrımcılık ve dışlanma"* temalarında da benzer şekilde 2019 yılı üretilen 6 tez ile öne çıkmaktadır. Özellikle LGBTİ+ alanında bireylerin deneyimselliğine odaklanan çalışmaların yoğun olarak üretildiği bir yıl olan 2019 yılı için yaşanılan sorun alanlarına yönelik temaların öne çıkması beklenen bir durumu oluşturmaktadır. Bununla birlikte diğer iki tema olan *"queer aileler ve ebeveynlik"* ve *"açılma süreci"* temaları ile ilgili herhangi bir yılın öne çıkmadığı görülmektedir.

Tablo 4.23: Sosyolojik Yapı Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Diğer	0	0	1	1	0	0	2
Erkeklik/ataerkillik alanı	1	0	0	1	0	4	6
Queer kimliğin mekansallığı	2	0	1	4	0	0	7
Queer aileler ve ebeveynlik	1	1	1	0	0	1	4
Gündelik yaşam/varoluş pratikleri	2	2	2	6	0	2	14
Ayrımcılık ve dışlanma	0	2	0	6	1	0	9
Açılma süreci	0	0	1	1	1	1	4
TOPLAM	6	5	6	19	2	8	46
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

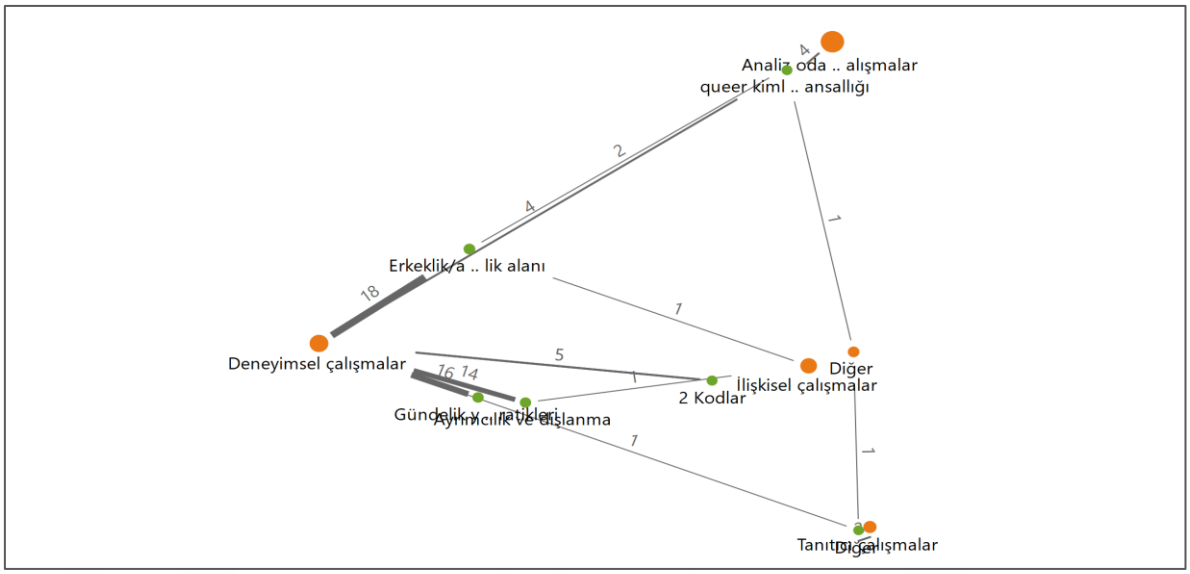
"Sosyolojik yapı" temasının konu alanları ile ilişkisi "Kod ilişkiler Tarayıcısı Modeli" ile Tablo 4.24'te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde bu tema içerisinde ağırlıklı alanın deneyimsel çalışmalar konu alanına ait olduğu görülmektedir. Bununla birlikte daha az ağırlıklı alanı analiz odaklı çalışmalar ile tanıtıcı çalışmalar oluşturmaktadır. Tabloya göre; deneyimsel çalışmalar ile ilişkili temalar "erkeklik/ataerkillik alanı", *"queer aileler ve ebeveynlik", "gündelik yaşam/varoluş pratikleri", "ayrımcılık ve dışlanma"* ve *"açılma süreci"* temalarıdır. Bununla birlikte temalar içerisinde; *"erkeklik/ataerkillik alanı", "gündelik yaşam/varoluş pratikleri"* ve *"ayrımcılık ve dışlanma"* temalarında diğer temalara oranla ilişkiselliğin daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. *"Analiz odaklı çalışmalar"*ın ilişkili olduğu temayı ise *"queer kimliğin mekansallığı"* teması oluşturmaktadır.

Tablo 4.24: Sosyolojik Yapı Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

Kod Sistemi	Analiz odaklı...	Diğer	Tanı ve tedavi...	İlişkisel...	Tutum ve algı...	Tanıtıcı...	Deneyimsel...	TOP...
Temalar								0
Sosyolojik yapı								0
Diğer								5
Erkeklik/ataerkillik alanı								21
queer kimliğin mekansallığı								9
queer aileler ve ebeveynlik								5
Gündelik yaşam/varoluş pratikleri								16
Ayrımcılık ve dışlanma								15
Açılma süreci								5
TOPLAM	0	6	2	0	2	0	3	63	76

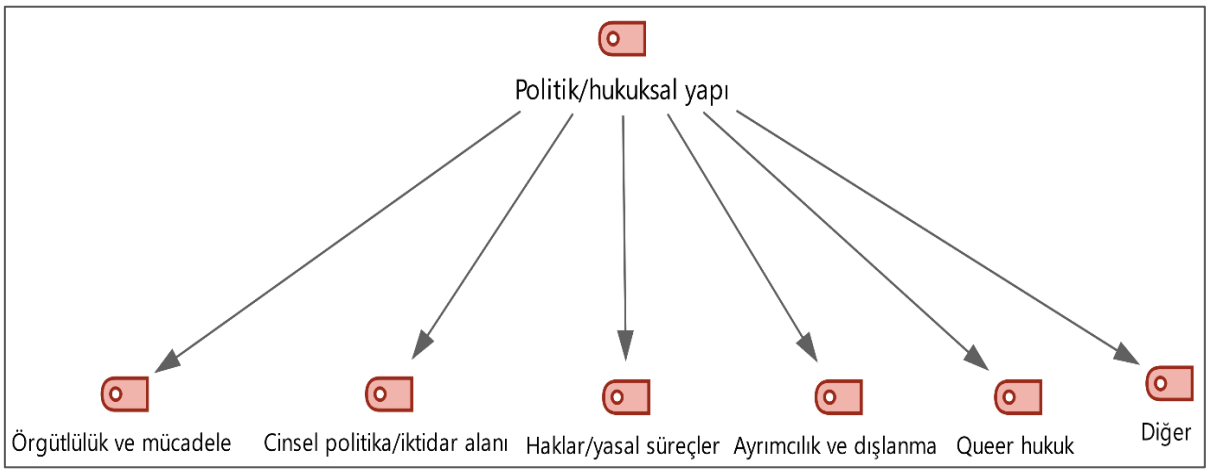
"Sosyolojik yapı" temasının konu alanları ile ilişkisinin model hali Şekil 4.9'da yer almaktadır. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele bakıldığında; *"deneyimsel çalışmalar"* ile *"erkeklik/ataerkillik"*, *"gündelik yaşam pratikleri"* ve *"ayrımcılık ve dışlanma"* temalarının daha yoğun bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Şekil 4.9: Sosyolojik Yapı Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.4.4. Politik/Hukuksal Yapı Teması

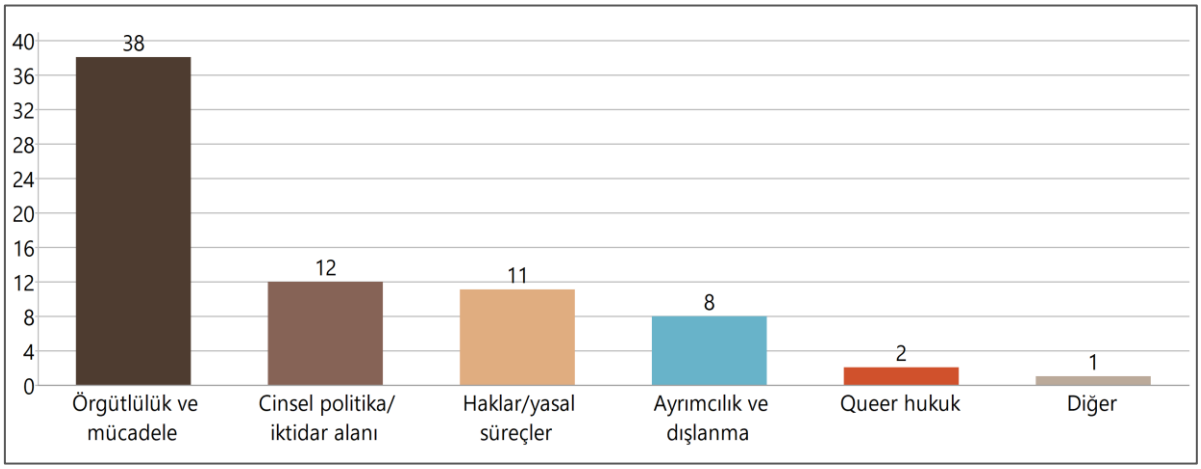
"Politik/hukuksal yapı" teması temalar içerisinde 72 tezin üretildiği tema alanını oluşturmaktadır. Bu tema içerisinde yer alan alt temaların dağılımı Hiyerarşik Kod-Alt Kod modeli ile Şekil 12'de gösterilmiştir.

Şekil 4.10: Politik/Hukuksal Yapı Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

"Politik/hukuksal yapı" temasına yönelik grafikte bu temaya ait toplam 6 alt temanın mevcut olduğu görülmektedir (Grafik 4.11). Alt temaların dağılımına bakıldığında; *"örgütlülük ve mücadele"* temasının 38 tez ile temalar içerisinde en fazla oranı kapsadığı anlaşılmaktadır. Diğer temaların dağılımı ise sırasıyla; *"cinsel politika/iktidar alanı"* (12), *"haklar/yasal süreçler"* (11), *"ayrımcılık ve dışlanma"* (8), *"queer hukuk"* (2) ve *"diğer"* (1) şeklindedir.

Grafik 4.11: Politik/Hukuksal Yapı Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

"Politik/hukuksal yapı" temasının dönemsel olarak dağılımı Tablo 4.25'te gösterilmiştir. İlk olarak *"örgütlülük ve mücadele"* temasına bakıldığında; dönemsel açıdan periyodik bir artış ile birlikte bu alana dair tezlerin özellikle son yıllarda üretildiği görülmektedir. Nitekim 2006 yılına kadar bu alanda yalnızca 1 tezin üretilmiş olması bunun bir göstergesidir. Dağılıma bakıldığında; 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 11 ve 2016-2021 dönemi 26 tez şeklindedir. Diğer bir tema olan *"cinsel politika/iktidar alanı"* temasında bu alana dair tezlerin 2006 yılı sonrası üretildiği görülmektedir. Tez üretilen dönemlerdeki dağılım ise; 2006-2015 dönemi 5 ve 2016-2021 dönemi 7 tez şeklindedir. *"Haklar/yasal süreçler"* temasında da benzer bir dağılımın söz konusu olduğu görülmektedir. Dağılıma göre; 2006-2015 dönemi 3 ve 2016-2021 dönemi 8 tez üretilmiştir. *"Ayrımcılık ve dışlanma"* temasında da aynı durumun söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Tez üretilen dönemlerdeki dağılım ise; 2006-2015 dönemi 3 ve 2016-2021 dönemi 5 tez şeklindedir. Son olarak *"queer hukuk"* temasına ait tezlerin 2 tez olarak yalnızca son dönemde üretildiği görülmektedir.

Dönemsel dağılıma genel açıdan bakıldığında 1985 ve 2005 dönemleri arasında yalnızca 1 tez üretilerek bu temaya ait tezlerin ağırlığını 2006 yılı sonrası tezlerin oluşturması dikkat çekmektedir. Buna bağlı olarak; LGBTİ+ alanına dair politik yapı ve mücadelenin özellikle son yıllarda daha fazla görünür olduğu ve bu durumun bilimsel çalışmalara yansıdığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.25: Politik/Hukuksal Yapı Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Örgütlülük ve mücadele	0	1	11	26	38
Cinsel politika/iktidar alanı	0	0	5	7	12
Haklar/yasal süreçler	0	0	3	8	11
Ayrımcılık ve dışlanma	0	0	3	5	8
Queer hukuk	0	0	0	2	2
Diğer	0	0	0	1	1
TOPLAM	0	1	22	49	72
N = Belgeler	10	33	158	351	552

2016-2021 yılları *"Politik/hukuksal yapı"* teması açısından yoğun olarak tez üretilen bir dönemi içermektedir. Bu kapsamda temaya ilişkin son dönemdeki dağılım incelemeye tabi tutulmuştur. Temanın 2016-2021 yılları arasındaki dağılımı Tablo 4.26'da gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında; ilk olarak *"örgütlülük ve mücadele"* temasında 2019 yılının diğer yıllara oranla belirgin bir şekilde öne çıktığı görülmektedir. Benzer şekilde *"haklar/yasal süreçler"* temasında da ön planda olan yıl 2019'dur. Bu bağlamda; LGBTİ+ alanına dair 2019 yılı içerisinde üretilen tezlerde özellikle sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ortaya konulan politik bir mücadele anlayışının bilimsel çalışmalara yansıdığı söylenebilir. Diğer temalar incelendiğinde ise; herhangi bir yılın belirgin bir şekilde öne çıkmadığı görülmektedir.

Tablo 4.26: Politik/Hukuksal Yapı Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

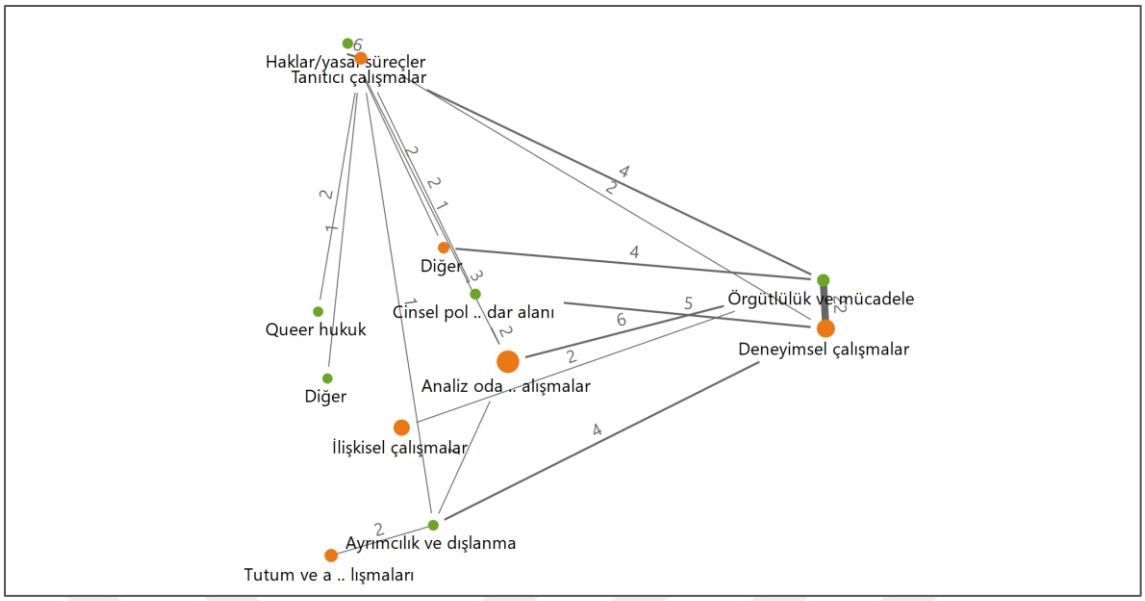
Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Örgütlülük ve mücadele	4	2	3	9	3	5	26
Cinsel politika iktidar alanı	2	0	0	2	2	1	7
Haklar/yasal süreçler	0	1	0	5	0	2	8
Ayrımcılık ve dışlanma	1	1	0	2	0	1	5
Queer hukuk	0	0	1	0	1	0	2
Diğer	1	0	0	0	0	0	1
TOPLAM	8	4	4	18	6	9	49
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

"Politik/hukuksal yapı" temasının konu alanları ile ilişkisi "Kod ilişkiler Tarayıcısı Modeli" ile Tablo 4.27'de gösterilmiştir. Tabloya göre bu temaya ait ilişkiselliğin mevcut olduğu konu alanları *"deneyimsel çalışmalar", "tanıtıcı çalışmalar"* ve *"analiz odaklı çalışmalar"*dır. Bu kapsamda *"deneyimsel çalışmalar"* ile ilişkili temalar *"ayrımcılık ve dışlanma"* ve *"cinsel politika/iktidar alanı"* temalarıdır. "Tanıtıcı çalışmalar" ile ilişkili temanın ise "haklar/yasal süreçler" teması olduğu görülmektedir. *"Deneyimsel çalışmalar", "tanıtıcı çalışmalar"* ve *"analiz odaklı çalışmalar"* olmak üzere birden fazla konu alanı ile ilişkili olan tema ise *"örgütlülük ve mücadele"* temasıdır. Bu tema içerisinde özellikle *"deneyimsel çalışmalar"*ın diğer konu alanlarına oranla daha fazla öne çıktığı görülmektedir. Buna bağlı olarak *"örgütlülük ve mücadele"* teması içerisinde ele alınan çalışmaların LGBTİ+ bireylerin deneyimlerine ağırlık verdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.27: Politik/Hukuksal Yapı Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

Kod Sistemi	Analiz odaklı...	Diğer	Tanı ve tedavi...	İlişkisel...	Tutum ve algı...	Tanıtıcı...	Deneyimsel...	TOP...
Temalar								0
Politik/hukuksal yapı								0
Örgütlülük ve mücadele								38
Cinsel politika/iktidar alanı								12
Haklar/yasal süreçler								11
Ayrımcılık ve dışlanma								8
Queer hukuk								2
Diğer								1
TOPLAM	0	10	9	0	2	2	16	33	72

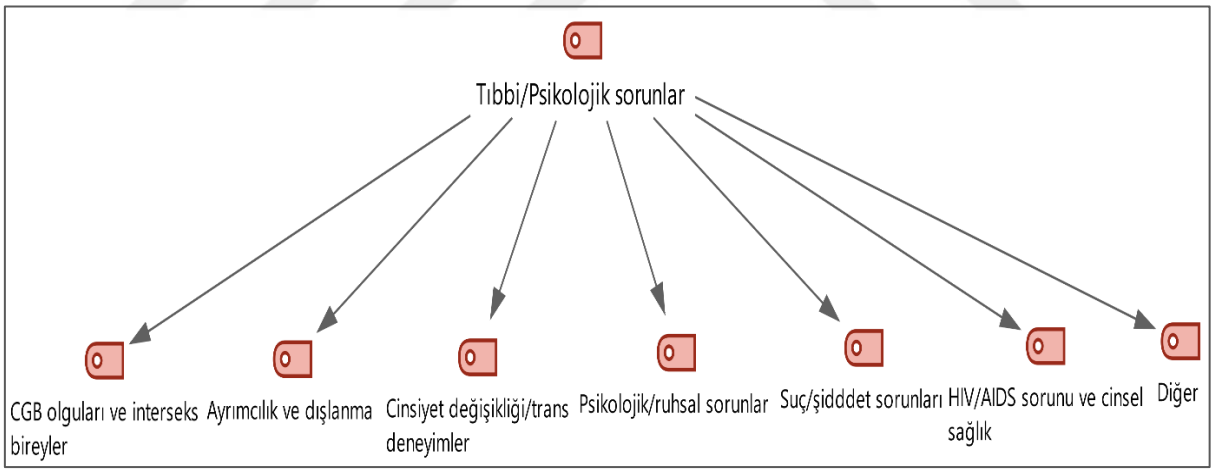
"Politik/hukuksal yapı" temasının konu alanları ile ilişkisini ele alan model ise Şekil 4.11'de yer almaktadır. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele göre; *"deneyimsel çalışmalar"* ile *"örgütlülük ve mücadele"*nin diğer temalara oranla daha yoğun bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Şekil 4.11: Politik/Hukuksal Yapı Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.4.5. Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Teması

Temalar içerisinde yer alan diğer bir kategoriyi 71 tez ile *"tıbbi/psikolojik sorunlar"* teması oluşturmaktadır. Bu temaya ait alt temalar Şekil 4.12'da gösterilmiştir.

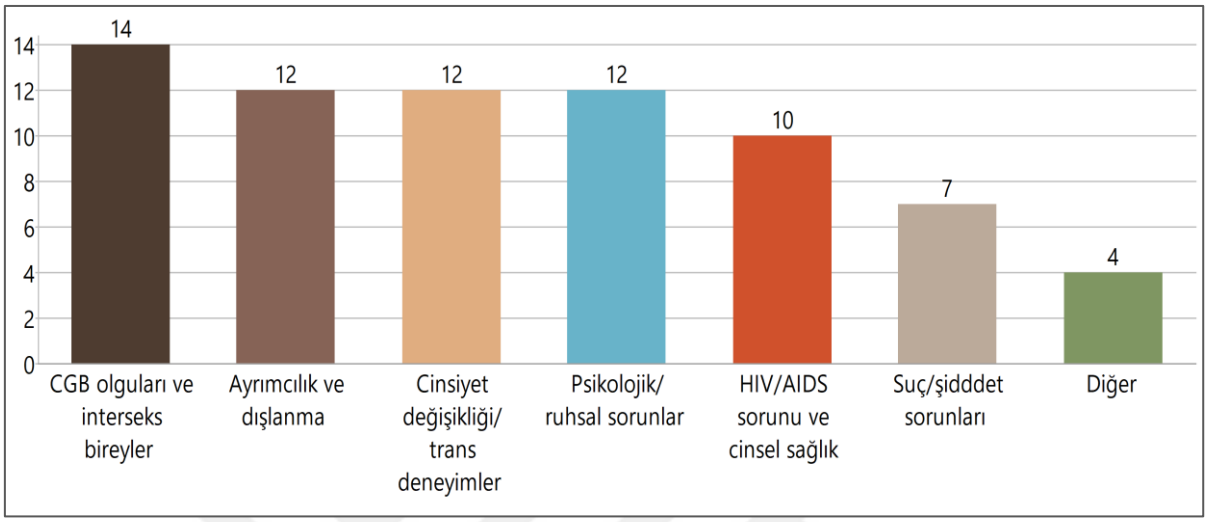

Şekil 4.12: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

"Tıbbi/psikolojik sorunlar" temasının alt temalar içerisindeki dağılımı Grafik 4.12'de gösterilmiştir. Grafiğe göre; bu temaya ait en fazla tez üretilen alt temayı 14 tez ile *"CGB olguları ve interseks bireyler"* teması oluşturmaktadır. Bu sırayı 12'şer tez ile *"ayrımcılık ve dışlanma", "cinsiyet değişikliği/trans deneyimler"* ve *"psikolojik/ruhsal sorunlar"* temaları takip etmektedir. *"HIV/AIDS sorunu ve cinsel sağlık"* temasına ilişkin ise toplam 10 tezin

üretildiği görülmektedir. *"Suç/şiddet sorunları"* bu temaya ait en az tezin üretildiği kategoriyi oluşturmaktadır. Hiçbir temaya dahil olmayan 4 çalışma ise *"diğer"* temasında yer almaktadır.

Grafik 4.12: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

"Tıbbi/psikolojik sorunlar" temasının dönemsel dağılımı Tablo 4.28'de gösterilmiştir. İlk olarak *"CGB olguları ve interseks bireyler"* temasına bakıldığında 1985-1995 ve 1996-2005 dönemleri 3'er tez, 2006-2015 dönemi 7 tez ve 2016-2021 dönemi 1 tezin üretildiği görülmektedir. Dağılımdan anlaşılacağı üzere son yıllardaki çalışmaların interseksüelliğin tıbbi açıdan incelenmesine daha az ağırlık verdiği görülmektedir. Bu durumun günümüzde interseksüellik alanının çocukluk dönemindeki tanı ve tedavisinden daha ziyade yetişkinlik dönemindeki interseksüellik deneyimlerini içermesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Bir başka deyişle interseksüellik alanında tedaviye yönelik çalışmaların deneyimsel çalışmalara oranla son yıllarda daha arka planda kaldığını söylemek mümkündür.

"Ayrımcılık ve dışlanma" temasının dağılımına bakıldığında 2006 yılına kadar bu temaya ait herhangi bir tezin üretilmediği görülmektedir. Diğer dönemlerdeki dağılım ise 2006-2015 dönemi 5 ve 2016-2021 dönemi 7 tez şeklindedir. Bu bağlamda son yıllarda LGBTİ+ bireyler açısından sorun olarak görülen alanlara daha fazla yoğunlaşıldığını söylemek mümkündür. *"Cinsiyet değişikliği/trans deneyimler"* temasına ait dağılımda ise; 1985-1995 dönemi hiçbir tez üretilmemişken, 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 dönemi 1 ve 2016-2021 dönemi 9 tezin üretildiği görülmektedir. Dağılıma bakıldığında özellikle son dönemde cinsiyet değişikliği sürecinde trans bireylerin yaşadıkları deneyimlerin çalışmalar içerisinde daha fazla ön planda olduğu anlaşılmaktadır.

"Psikolojik/ruhsal sorunlar" temasına ait dağılımda periyodik bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Buna göre; 1985-1995 dönemi 1, 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 dönemi 3 ve 2016-2021 dönemi 6 tez üretilmiştir. *"HIV/AIDS sorunu ve cinsel sağlık"* alanındaki dağılım ise; 1985-1995 dönemi 2, 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 5 tez şeklindedir. Son olarak *"suç/şiddet sorunları"* temasında da 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 4 tez ile periyodik bir artışın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.28: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
CGB olguları ve interseks bireyler	3	3	7	1	14
Ayrımcılık ve dışlanma	0	0	5	7	12
Cinsiyet değişikliği / trans deneyimler	0	2	1	9	12
Psikolojik/ruhsal sorunlar	1	2	3	6	12
HIV/AIDS sorunu ve cinsel sağlık	2	1	2	5	10
Suç/şiddet sorunları	0	1	2	4	7
Diğer	0	1	2	1	4
TOPLAM	6	10	22	33	71
N = Belgeler	10	33	158	351	552

"Tıbbi/psikolojik sorunlar" temasının 2016-2021 yılları arasındaki dağılımı Tablo 4.29'da gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında; temalar içerisinde *"cinsiyet değişikliği/trans deneyimler"* teması harici 2016-2021 dönemi içerisinde herhangi bir yılın öne çıkmadığı görülmektedir. 2020 yılında ise *"cinsiyet değişikliği/trans deneyimler"* temasına dair 5 tez üretilmiştir. Bu bağlamda 2020 yılı için LGBTİ+ alanında trans bireylerin deneyimlerine yönelik süreçlerin bilimsel çalışmalarda daha fazla tercih edilen bir konu alanını oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.29: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

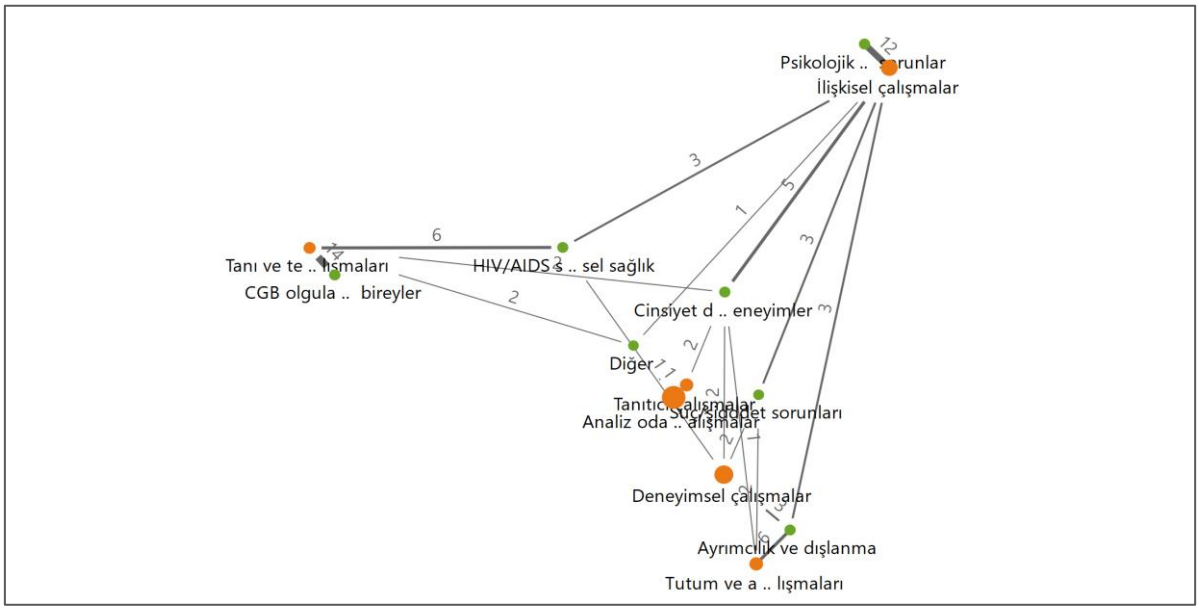
Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
CGB olguları ve interseks bireyler	0	0	1	0	0	0	1
Cinsiyet değişikliği / trans deneyimler	0	2	0	2	5	0	9
Ayrımcılık ve dışlanma	0	1	0	3	2	1	7
Psikolojik/ruhsal sorunlar	0	0	0	1	3	2	6
HIV/AIDS sorunu ve cinsel sağlık	0	0	2	1	1	1	5
Suç/şiddet sorunları	0	1	3	0	0	0	4
Diğer	0	0	1	0	0	0	1
TOPLAM	0	4	7	7	11	4	33
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

"Tıbbi/psikolojik sorunlar" temasının konu alanları ile ilişkiselliği "Kod İlişkiler Tarayıcısı Modeli" ile Tablo 4.30'da gösterilmiştir. Tabloya göre birden fazla konu alanının *"tıbbi/psikolojik sorunlar"* teması ile ilişkiselliği söz konusudur. Ağırlıklı olarak öne çıkan alanların ise; *"tanı ve tedavi çalışmaları"* ile *"ilişkisel çalışmalar"* olduğu görülmektedir. Bununla birlikte daha az ön planda olan alanlar *"tutum ve algı çalışmaları"* ile *"deneyimsel çalışmalar"*dır. İlk olarak *"suç/şiddet sorunları"* temasına bakıldığında; *"ilişkisel çalışmalar"*ın öne çıktığı görülmektedir. *"CGB olguları ve interseks bireyler"* temasında ise çalışmaların tamamının tanı ve tedavi alanına ait olduğu görülmektedir. *"Ayrımcılık ve dışlanma"* temasında *"ilişkisel çalışmalar", "tutum ve algı çalışmaları"* ve *"deneyimsel çalışmalar"* olmak üzere 3 alanın ilişkiselliği mevcuttur. *"Cinsiyet değişikliği/trans deneyimler"* temasında ilişkili olan konu alanının ise *"ilişkisel çalışmalar"* olduğu görülmektedir. "HIV/AIDS sorunu ve cinsel sağlık" temasında *"tanı ve tedavi çalışmaları"* ile *"ilişkisel çalışmalar"* ilişkili olan 2 konu alanını oluşturmaktadır. Son olarak *"psikolojik/ruhsal sorunlar"* temasına yönelik tezlerin tamamının *"ilişkisel çalışmalar"* konu alanına ait olduğu görülmektedir.

Tablo 4.30: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

Kod Sistemi	Analiz odaklı...	Diğer	Tanı ve tedavi...	İlişkisel...	Tutum ve algı...	Tanıtıcı...	Deneyimsel...	TOP...
Temalar								0
Tıbbi/Psikolojik sorunlar								0
CGB olguları ve interseks bireyler			14					14
Cinsiyet değişikliği/trans deneyimler				12				12
Ayrımcılık ve dışlanma				12				12
Psikolojik/ruhsal sorunlar				12				12
HIV/AIDS sorunu ve cinsel sağlık			10					10
Suç/şiddet sorunları				7				7
Diğer				4				4
TOPLAM	0	1	0	24	27	9	2	8	71

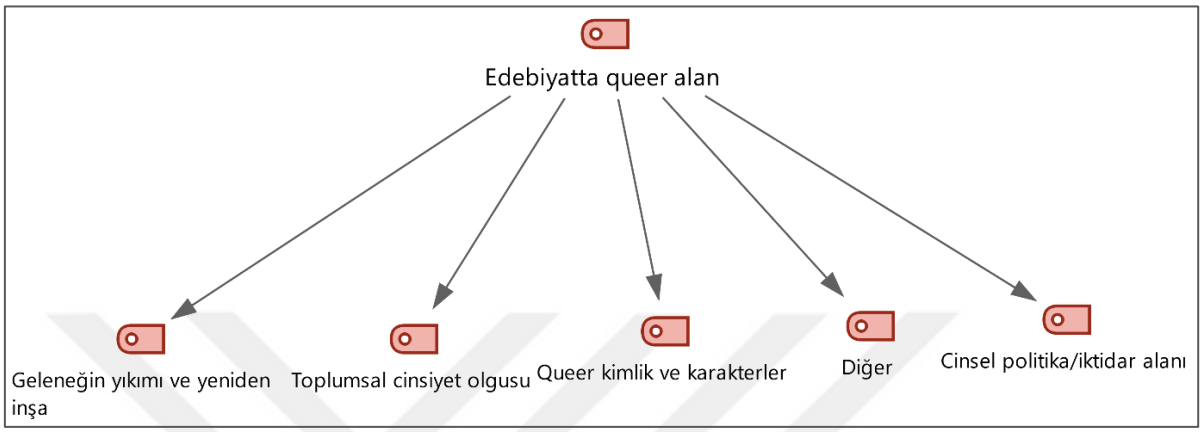
"Tıbbi/psikolojik sorunlar" temasının konu alanları ile ilişkisini ele alan model ise Şekil 4.13'te yer almaktadır. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele bakıldığında; *"tanı ve tedavi çalışmaları"* ile *"CGB olguları ve interseks bireyler"*in, *"ilişkisel çalışmalar"* ile de *"psikolojik/ruhsal sorunlar"*ın daha yoğun bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Şekil 4.13: Tıbbi/Psikolojik Sorunlar Temasının Konu Alanları ile İlişkisin Gösteren Kod Haritası

4.4.6. Edebiyatta Queer Alan Teması

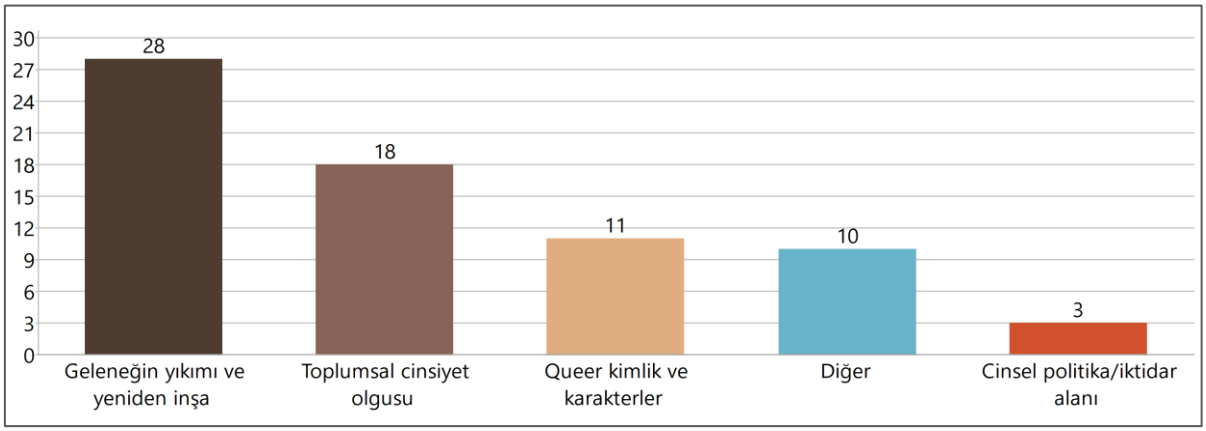
"Edebiyatta queer alan" teması temalar içerisindeki diğer bir kategoriyi oluşturmaktadır. Bu temaya ait toplamda 71 tez yer almaktadır. Temalar içerisindeki alt temaların dağılımı ise Şekil 4.14'te gösterilmiştir.

Şekil 4.14: Edebiyatta Queer Alan Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

"Edebiyatta queer alan" temasının alt temalara göre dağılımına bakıldığında bu temaya ait toplamda 5 alt temanın mevcut olduğu görülmektedir (Grafik 4.13). Dağılıma göre; tema içerisinde en fazla tezin üretildiği alanı 28 tez ile *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* teması oluştururken, en az tezin üretildiği alan *"cinsel politika/iktidar alanı"*dır. Diğer temaların dağılımı ise sırasıyla; *"toplumsal cinsiyet olgusu"* (18), *"queer kimlik ve karakterler"* (11) ve *"diğer"* (10) şeklindedir.

Grafik 4.13: Edebiyatta Queer Alan Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

"Edebiyatta queer alan" temasına yönelik dönemsel dağılım Tablo 4.31'de gösterilmiştir. İlk olarak *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* temasına bakıldığında periyodik bir artış ile birlikte

tezlerin büyük oranının son dönemlere ait olması dikkat çekicidir. Dağılıma göre; 1985-1995 dönemi bu temaya ait hiçbir tez üretilmemişken, diğer dönemlerdeki dağılım 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 dönemi 7 ve 2016-2021 dönemi 19 tez şeklindedir. *"Toplumsal cinsiyet olgusu"* temasında da benzer bir dağılımın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre; 1985-1995 dönemi hiçbir tez üretilmemişken, 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 dönemi 6 ve 2016-2021 dönemi 10 tezin üretildiği görülmektedir. *"Queer kimlik ve karakterler"* temasına ait dağılım ise; 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 3 ve 2016-2021 dönemi 7 tez şeklindedir. Son olarak *"cinsel politika/iktidar alanı"* temasında tez üretilen tek dönemin 3 tez ile 2006-2015 dönemine ait olduğu görülmektedir.

Dönemsel dağılıma genel çerçevede bakıldığında son yıllarda LGBTİ+ alanına dair çalışmalarda edebiyat alanını ele alan konulara daha fazla yoğunlaşıldığı görülmektedir. Nitekim 2006 yılına kadar yalnızca 5 tezin üretilerek tezlerin büyük çoğunluğunun son iki döneme ait olması bunun bir göstergesidir.

Tablo 4.31: Edebiyatta Queer Alan Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Geleneğin yıkımı ve yeniden inşa	0	2	7	19	28
Toplumsal cinsiyet olgusu	0	2	6	10	18
Queer kimlik ve karakterler	0	1	3	7	11
Diğer	1	0	3	6	10
Cinsel politika/iktidar alanı	0	0	3	0	3
TOPLAM	1	5	22	42	70
N = Belgeler	10	33	158	351	552

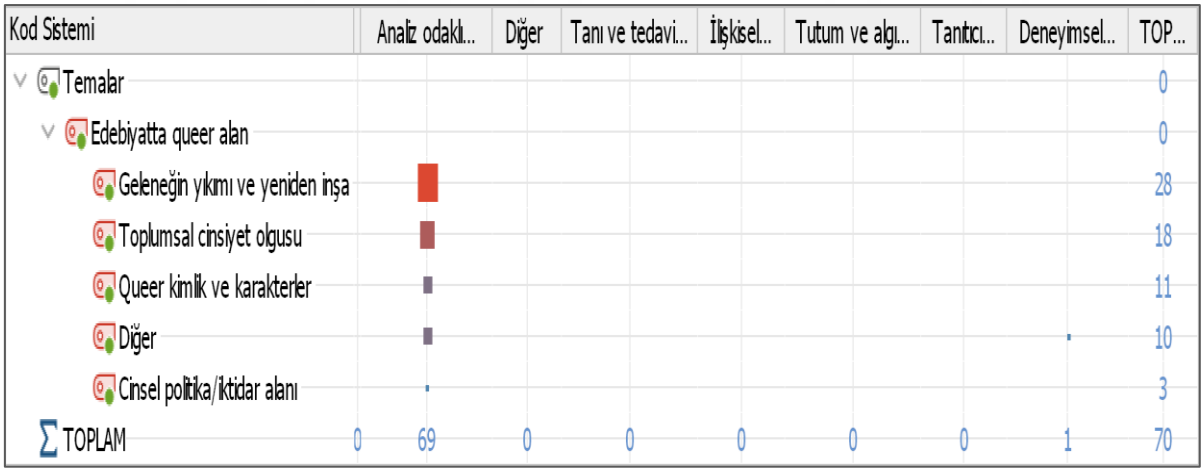
"Edebiyatta queer alan" temasının 2016-2021 yılları arasındaki dağılımı Tablo 4.32'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde; *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* temasının her yıl için öne çıkan bir alan olması ile birlikte en fazla tezin 2021 yılında üretildiği görülmektedir. Özellikle sanat dallarında yoğun bir şekilde işlenen queer temasının edebiyat alanında da yansıması *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* teması ile 2021 yılında üretilen tezlerle kendini göstermektedir. Bununla birlikte diğer temalarda herhangi bir yılın öne çıkmadığı tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 4.32: Edebiyatta Queer Alan Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Geleneğin yıkımı ve yeniden inşa	2	4	0	4	3	6	19
Toplumsal cinsiyet olgusu	3	1	1	4	0	1	10
Queer kimlik ve karakterler	0	1	3	2	0	1	7
Diğer	1	0	2	2	0	1	6
Cinsel politika/iktidar alanı	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	6	6	6	12	3	9	42
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

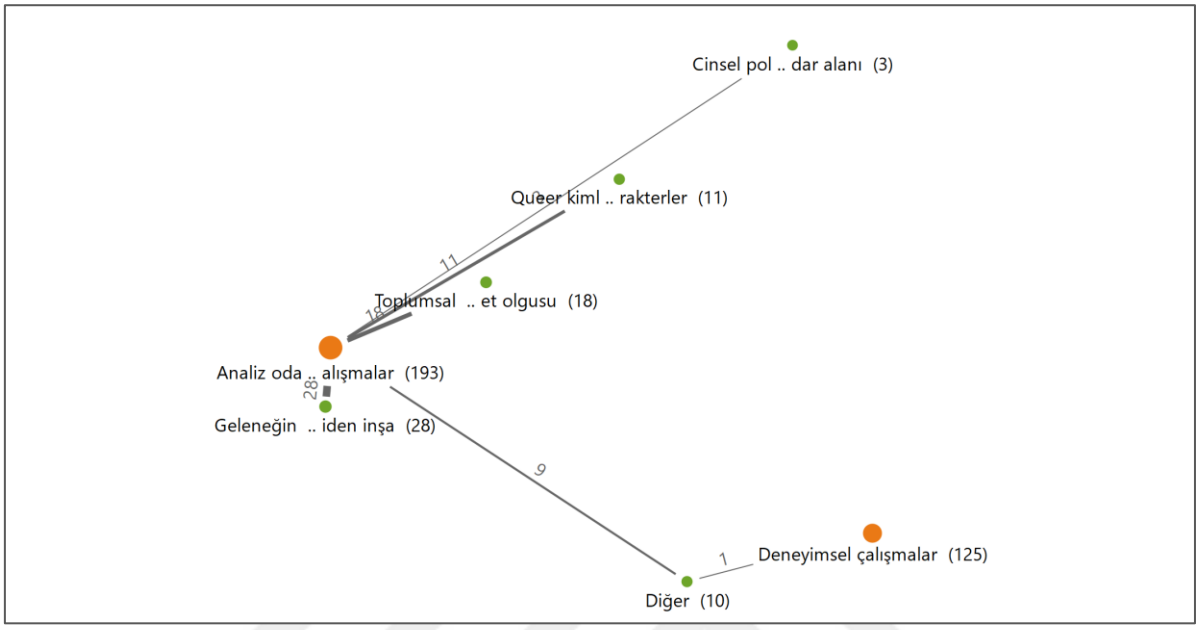
"Edebiyatta queer alan" temasının konu alanları ile ilişkisi Tablo 4.33'te gösterilmiştir. Tabloya göre bu tema içerisinde yer alan tüm alt temaların *"analiz odaklı çalışmalar"* ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Bu durumun ise; LGBTİ+ alanında edebiyata dair ele alınan konuların edebi metinlerin analizine odaklanmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4.33: Edebiyatta Queer Alan Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

"Edebiyatta queer alan" temasının konu alanları ile ilişkisini ele alan tablonun model hali ise Şekil 4.15'te yer almaktadır. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar

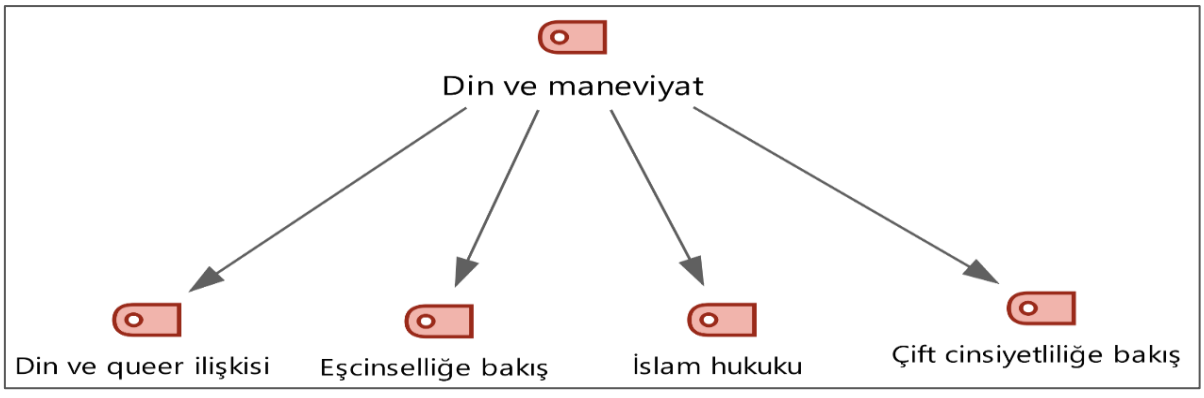
birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele bakıldığında; *"analiz odaklı çalışmalar"* ile *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa", "toplumsal cinsiyet olgusu"* ve *"queer kimlik ve karakterler"* temalarının daha yoğun bir ilişkiselliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4-15: Edebiyatta Queer Alan Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.4.7. Din ve Maneviyat Teması

"Din ve maneviyat teması" temalar içerisinde daha az orana sahip alanlardan birini oluşturmaktadır. Bu tema içerisinde toplamda 20 tez üretilmiştir. Temaların alt temalar içerisindeki dağılımı ise Şekil 4.16'da gösterilmiştir.

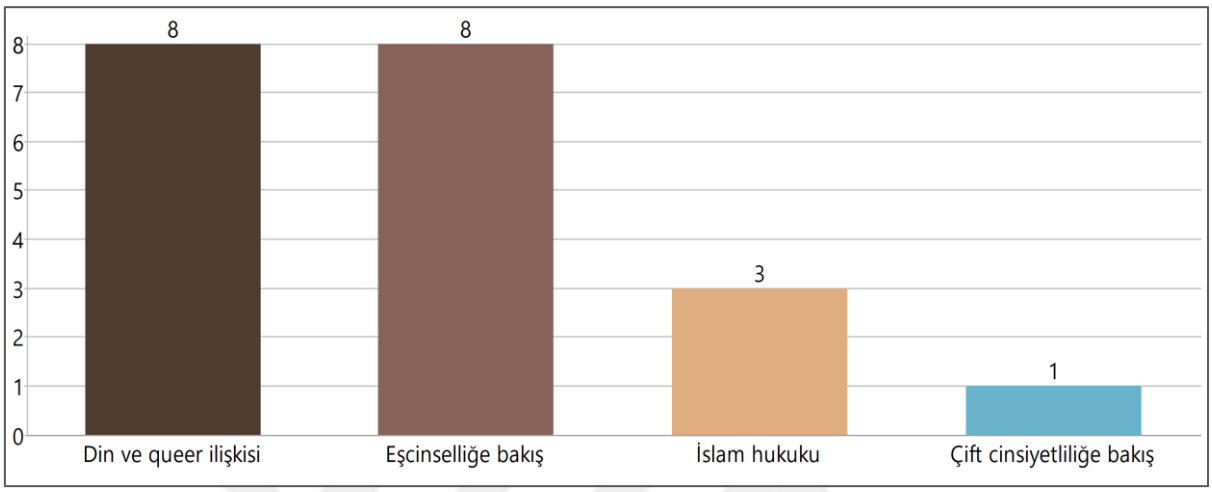

Şekil 4.16: Din ve Maneviyat Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

"Din ve maneviyat teması" içerisindeki dağılıma bakıldığında bu temaya ait toplam 4 alt temanın mevcut olduğu görülmektedir (Grafik 4.14). Bununla birlikte bu temada en fazla tez

üretilen alt temalar 8'er tez ile *"din ve queer ilişkisi"* ile *"eşcinselliğe bakış"* temalarıdır. Bunu takiben 3 tez ile *"İslam hukuku"* teması yer almaktadır. Bu tema içerisindeki en az oranı kapsayan alt tema ise üretilen 1 tez ile *"çift cinsiyetliliğe bakış"* temasıdır.

Grafik 4.14: Din ve Maneviyat Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

"Din ve maneviyat" temasına yönelik dönemsel dağılım Tablo 4.34'te gösterilmiştir. İlk olarak "eşcinselliğe bakış" temasına ait dağılımda; 1985-1995 dönemi bu temaya ait hiçbir tez üretilmemişken, diğer dönemlerdeki dağılım 1996-2005 dönemi 2, 2006-2015 dönemi 4 ve 2061-2021 dönemi 2 tez şeklindedir. *"Din ve queer ilişkisi"* temasında ise 2006'ya kadar hiçbir tezin üretilmemesi dikkat çekicidir. Tezin üretildiği iki dönemdeki dağılım ise 2005-2016 dönemi 3 ve 2016-2021 dönemi 5 tez şeklindedir. *"İslam hukuku"* temasında da benzer bir durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Bu kapsamda tezlerin dağılımına bakıldığında 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 2 tez üretilmiştir. *"Çift cinsiyetliliğe bakış"* temasında ise tez üretilen tek dönemi 1 tez ile 2006-2015 dönemi oluşturmaktadır.

Dönemsel dağılım içerisindeki temalar genel açıdan değerlendirildiğinde; özellikle *"din ve queer ilişkisi"* ile *"İslam hukuku"* alanındaki çalışmaların son dönemlere ait olduğu görülmektedir. Bu açıdan; LGBTİ+ ile din ilişkisinin ilk zamanlarda yalnızca dinin eşcinselliğe bakışı üzerinden ele alındığı, son dönemlerde ise queer ve hukuk alanlarının da din içerisindeki çalışmalara dahil edildiği anlaşılmaktadır. LGBTİ+ alanının din ile ilişkisinde eşcinsel yönelim odaklı çalışmalarda dinin olumsuz tutumunun ön planda olduğu düşünüldüğünde son yıllarda işlenen queer, hukuk gibi konu alanları ile dinin LGBTİ+ alanına bakışının farklılaştığı görülmektedir. Bir başka deyişle zaman içerisinde din ile LGBTİ+ arasındaki ilişkinin bilimsel çalışmalara daha olumlu yansıdığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.34: Din ve Maneviyat Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Eşcinselliğe bakış	0	2	4	2	8
Din ve queer ilişkisi	0	0	3	5	8
İslam hukuku	0	0	1	2	3
Çift cinsiyetliliğe bakış	0	0	1	0	1
TOPLAM	0	2	9	9	20
N = Belgeler	10	33	158	351	552

"Din ve maneviyat" temasının 2016-2021 yılları arasındaki dağılımı Tablo 4.35'te gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; ilk olarak *"din ve queer ilişkisi"* temasında tez üretilen yıllar olarak 2019 ve 2020 yılının öne çıktığı görülmektedir. *"İslam hukuku"* alanında ise bu dönem arasında üretilen 2 tezin de 2021 yılına ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda 2019 yılından sonra dinin cinsel yönelimlere ilişkin bakış açısından daha ziyade queer ve hukuk alanının din ile ilişkisi tezlerde işlenen tema alanlarını oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle son dönemde dinin LGBTİ+ alanına dair farklılaşan bakış açısının 2019 sonrası öne çıkan temalarda da görmek mümkündür. Bununla birlikte diğer tema alanlarının dağılımında ise öne çıkan bir yılın söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.35: Din ve Maneviyat Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Eşcinselliğe bakış	0	0	0	1	0	1	2
Din ve queer ilişkisi	0	0	0	2	2	1	5
İslam hukuku	0	0	0	0	0	2	2
Çift cinsiyetliliğe bakış	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	0	0	0	3	2	4	9
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

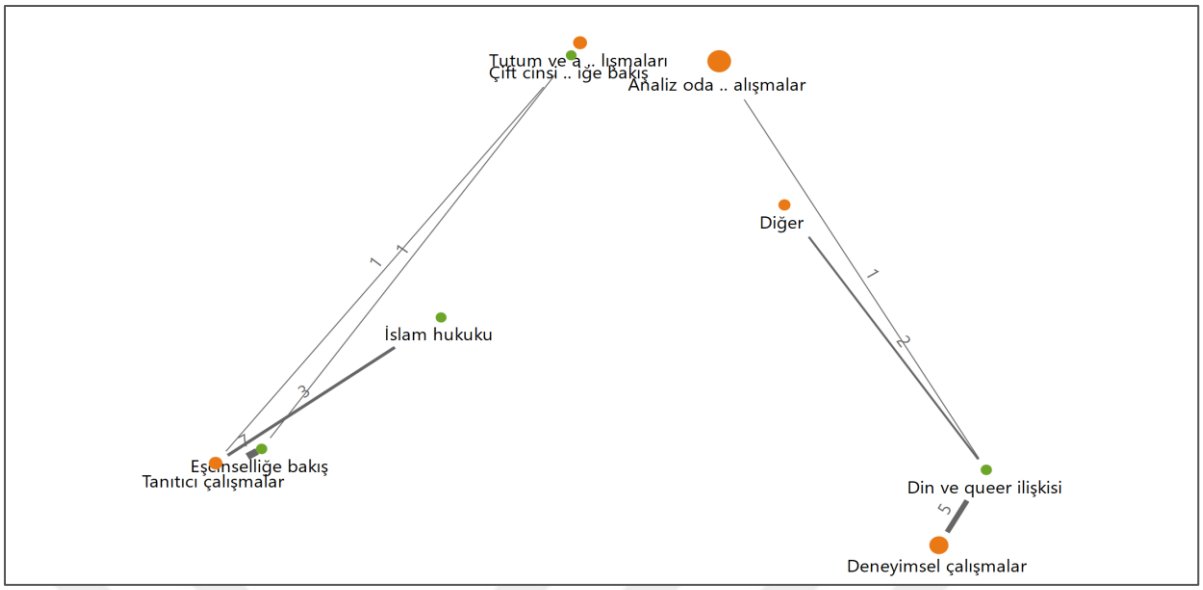
"Din ve maneviyat" temasının konu alanları ile ilişkisi Tablo 4.36'da gösterilmiştir. Tabloya göre bu tema ile ilişkiselliğin mevcut olduğu konu alanları *"tanıtıcı çalışmalar"* ile *"deneyimsel çalışmalar"*dır. Bu kapsamda tanıtıcı çalışmalar ile ilişkili temaları *"İslam*

hukuku" ve *"eşcinselliğe bakış"* temaları oluşturmaktadır. *"Deneyimsel çalışmalar"* konu alanı ile ilişkili tema ise *"din ve queer ilişkisi"* temasıdır.

Tablo 4.36: Din ve Maneviyat Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

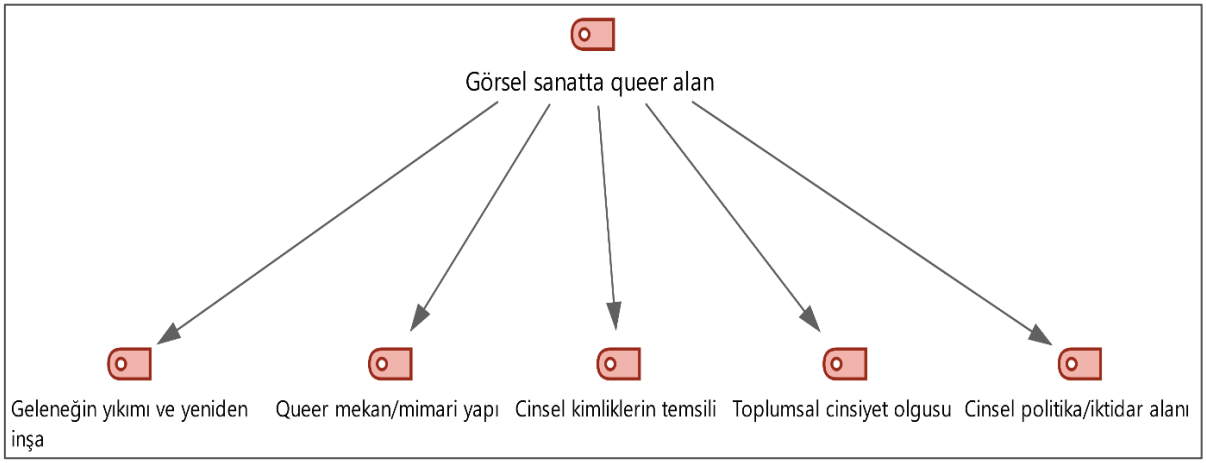
"Din ve maneviyat" temasına dair konu alanları ilişkisinin model hali ise Şekil 4.17'de yer almaktadır. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele göre; *"tanıtıcı çalışmalar"* ile *"eşcinselliğe bakış"* ve *"İslam hukuku"*nun, *"deneyimsel çalışmalar"* ile *"din ve queer ilişkisi"*nin daha yoğun bir ilişki içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.17: Din ve Maneviyat Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.4.8. Görsel Sanatta Queer Alan Teması

"Görsel sanatta queer alan" teması temalar içerisinde daha az dağılıma sahip alanlardan birini oluşturmaktadır. Bu temaya ait toplamda 19 tez üretilmiştir. Temaların alt temalar içerisindeki dağılımı ise Şekil 18'de gösterilmiştir.

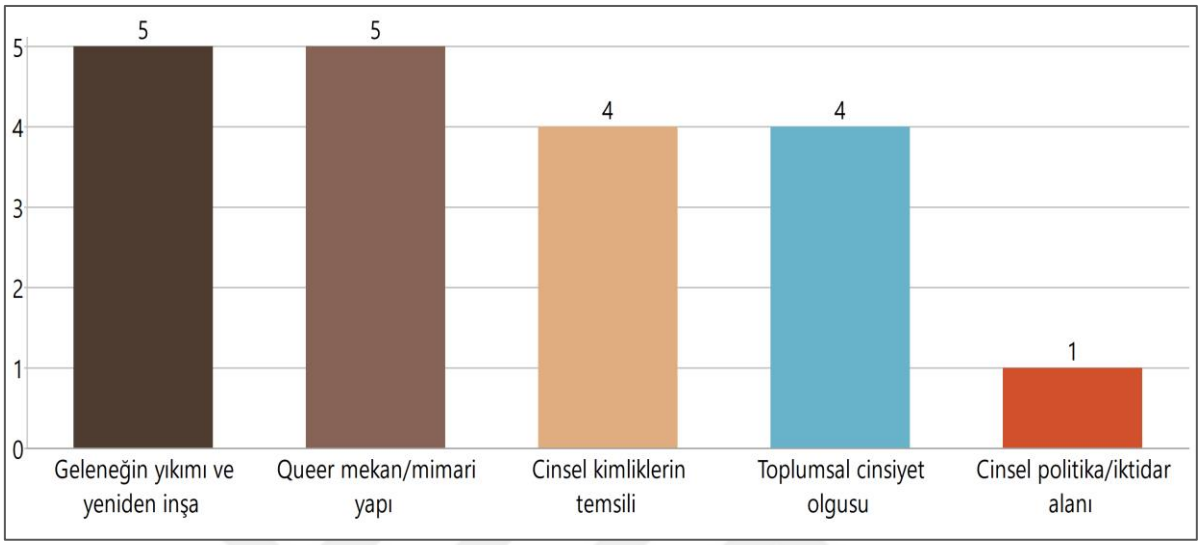

Şekil 4.18: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

"Görsel sanatta queer alan" temasında bu temaya ait 5 alt temanın mevcut olduğu görülmektedir (Grafik 4.15). Temaların dağılımına bakıldığında; tema içerisinde en fazla tezin 5'er tez ile *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* teması ile *"queer mekan/mimari yapı"* temalarına ait olduğu, en az tezin ise 1 tez ile *"cinsel politika/iktidar alanı"* teması olduğu

görülmektedir. *"Cinsel kimliklerin temsili"* ve *"toplumsal cinsiyet olgusu"* temalarında ise bu alanda 4 tez üretildiği tablodan anlaşılmaktadır.

Grafik 4.15: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

"Görsel sanatta queer alan" temasına yönelik dönemsel dağılım Tablo 4.37'de gösterilmiştir. İlk olarak *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* temasında tez üretilen tek dönemin 5 tez ile 2016-2021 temasına ait olduğu görülmektedir. *"Queer mekan/mimari yapı"* temasına bakıldığında bu temaya dair 2006'ya kadar herhangi bir tezin üretilmediği anlaşılmaktadır. Tez üretilen iki dönemdeki dağılım ise 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 3 tez şeklindedir. *"Cinsel kimliklerin temsili"* temasında da benzer bir dağılımın söz konusu olduğu görülmektedir. Buna göre; 2006-2015 ve 2016-2021 dönemleri 2'şer tez üretilmiştir. *"Toplumsal cinsiyet olgusu"* temasında da aynı dağılım söz konusu olup bu durum tabloya 2006-2015 dönemi 1 ve 2016-2021 dönemi 3 tez şeklinde yansımıştır. *"Cinsel politika/iktidar alanı"* temasında ise bu alanda tez üretilen 1 tezin 2016-2021 dönemine ait olduğu görülmektedir.

Dönemsel dağılıma genel çerçevede bakıldığında; bu temaya dair 2006'ya kadar herhangi bir temanın üretilmemesi dikkat çekicidir. Tezlerin özellikle son dönem olan 2016-2021 dönemine ait olması ise diğer yıllara oranla son yıllarda LGBTİ+ alanında görsel sanat dalına daha fazla yoğunlaşıldığını göstermektedir.

Tablo 4.37: Görsel Sanatta Queer Alan Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Geleneğin yıkımı ve yeniden inşa	0	0	0	5	5
Queer mekan/mimari yapı	0	0	2	3	5
Cinsel kimliklerin temsili	0	0	2	2	4
Toplumsal cinsiyet olgusu	0	0	1	3	4
Cinsel politika/iktidar alanı	0	0	0	1	1
TOPLAM	0	0	5	14	19
N = Belgeler	10	33	158	351	552

"Görsel sanatta queer alan" temasının 2016-2021 yılları arasındaki dağılımı Tablo 4.38'de gösterilmiştir. Bu temanın özellikle son dönem içerisinde diğer dönemlere oranla daha fazla işlendiği bilinmekle birlikte temalar içerisinde öne çıkan bir yılın söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.38: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

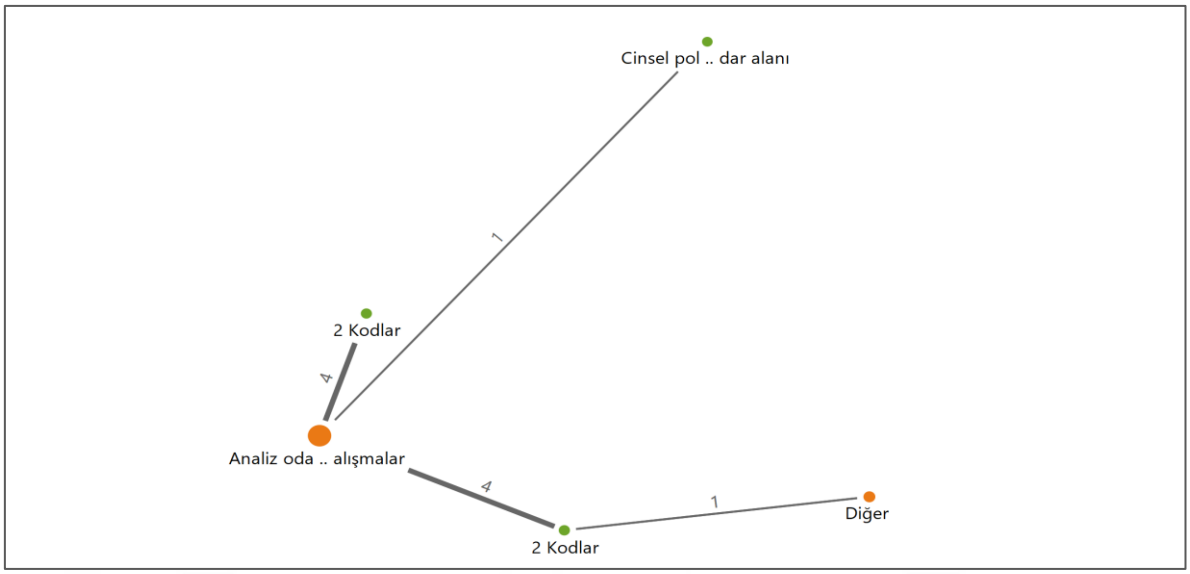
Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Geleneğin yıkımı ve yeniden inşa	0	1	1	1	0	2	5
Toplumsal cinsiyet olgusu	0	0	2	0	0	1	3
Queer mekan/mimari yapı	0	0	0	1	2	0	3
Cinsel politika/iktidar alanı	0	1	0	0	0	0	1
Cinsel kimliklerin temsili	0	0	0	2	0	0	2
TOPLAM	0	2	3	4	2	3	14
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

"Görsel sanatta queer alan" temasının konu alanları ile ilişkisi Tablo 4.39'da gösterilmiştir. Tabloya göre bu tema içerisinde yer alan tüm alt temaların *"analiz odaklı çalışmalar"* ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Bu durumun ise; LGBTİ+ alanına dair ele alınan konuların görsel metinlerin analizine odaklanmasından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Tablo 4.39: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

Kod Sistemi	Analiz odaklı...	Diğer	Tanı ve tedavi...	İlişkisel...	Tutum ve algı...	Tanıtıcı...	Deneyimsel...	TOP...
Temalar								0
Görsel sanatta queer alan								0
Geleneğin yıkımı ve yeniden inşa	17	2	0	0	0	0	0	5
Cinsel kimliklerin temsili								4
Queer mekan/mimari yapı								5
Cinsel politika/iktidar alanı								1
Toplumsal cinsiyet olgusu								4
TOPLAM	17	2	0	0	0	0	0	19

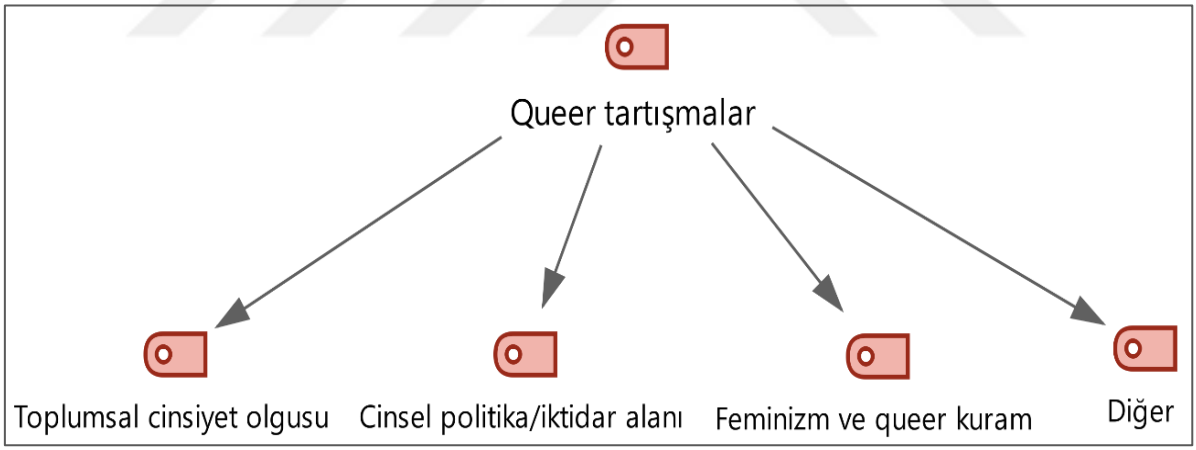
"Görsel sanatta queer alan" temasının konu alanları ile ilişkisi Şekil 4.19'da model halinde yer almaktadır. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele bakıldığında; *"analiz odaklı çalışmalar"* ile *"cinsel politika/iktidar alanı"* harici diğer temaların daha yoğun bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Şekil 4.19: Görsel Sanatta Queer Alan Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.4.9. Queer Tartışmalar Teması

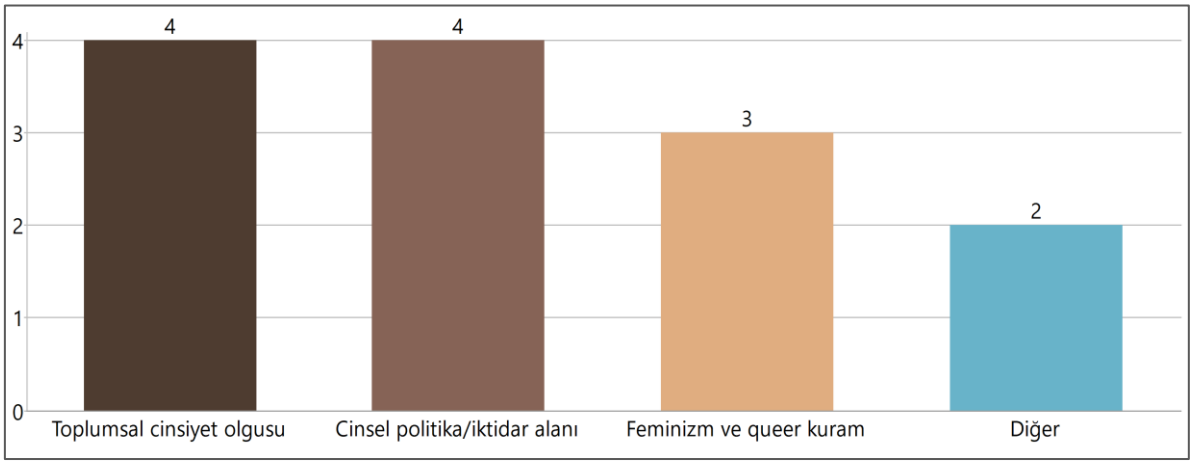
"Queer tartışmalar" teması, temalar içerisinde 13 tez ile en az tezin üretildiği alanı oluşturmaktadır. Tema içerisindeki alt temaların dağılımı ise Şekil 4.20'de gösterilmiştir.

Şekil 4.20: Queer Tartışmalar Temasının Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

"Queer tartışmalar" temasına ait alt temaların dağılımı Grafik 4.16'da gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında temanın toplamda 4 alt temadan oluştuğu görülmektedir. Tema içerisinde en fazla tezin üretildiği temaları ise 4'er tez ile *"toplumsal cinsiyet olgusu"* ve *"cinsel politika/iktidar alanı"* oluştururken, en az tezin üretildiği tema *"diğer"* temasıdır. *"Feminizm ve queer kuram"* temasına ait ise 3 tez mevcuttur.

Grafik 4.16: Queer Tartışmalar Temasının Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

"Queer tartışmalar" temasına yönelik dönemsel dağılım Tablo 4.40'ta gösterilmiştir. Tabloya göre ilk olarak *"toplumsal cinsiyet olgusu"* temasının dağılımı; 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 1 şeklindedir. *"Cinsel politika/iktidar alanı"* temasında ise tezin üretildiği tek dönemi 4 tez ile 2016-2021 dönemi oluşturmaktadır. Son olarak *"feminizm ve queer kuram"* temasına bakıldığında bu temaya dair 2006'ya kadar herhangi bir tezin üretilmediği, tezin üretildiği iki dönemdeki dağılımın ise 2006-2015 dönemi 1 ve 2016-2021 dönemi tez 2 şeklinde olduğu görülmektedir.

Dönemsel dağılıma genel açıdan bakıldığında; tezlerin büyük çoğunluğunun son iki döneme ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan LGBTİ+ alanına dair queer kavramına ve bu kavram üzerinden ele alınan çalışmalara son yıllarda daha fazla yoğunlaşıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 4.40: Queer Tartışmalar Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Toplumsal cinsiyet olgusu	0	1	2	1	4
Cinsel politika/iktidar alanı	0	0	0	4	4
Feminizm ve queer kuram	0	0	1	2	3
Diğer	0	0	1	1	2
TOPLAM	0	1	4	8	13
N=Belgeler	10	33	158	351	552

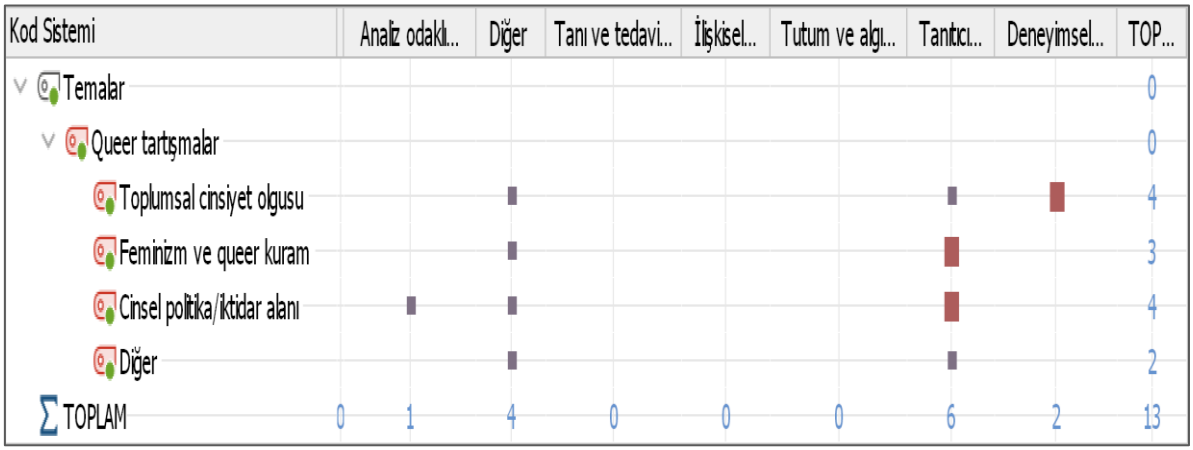
"Queer tartışmalar" temasının 2016-2021 yılları arasındaki dağılımı Tablo 4.41'de gösterilmiştir. Bu temanın özellikle son dönem içerisinde diğer dönemlere oranla daha fazla işlendiği bilinmekle birlikte temalar içerisinde öne çıkan bir yılın söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.41: Queer Tartışmalar Temasının 2016-2021 Yılları Arasındaki Dağılım Tablosu

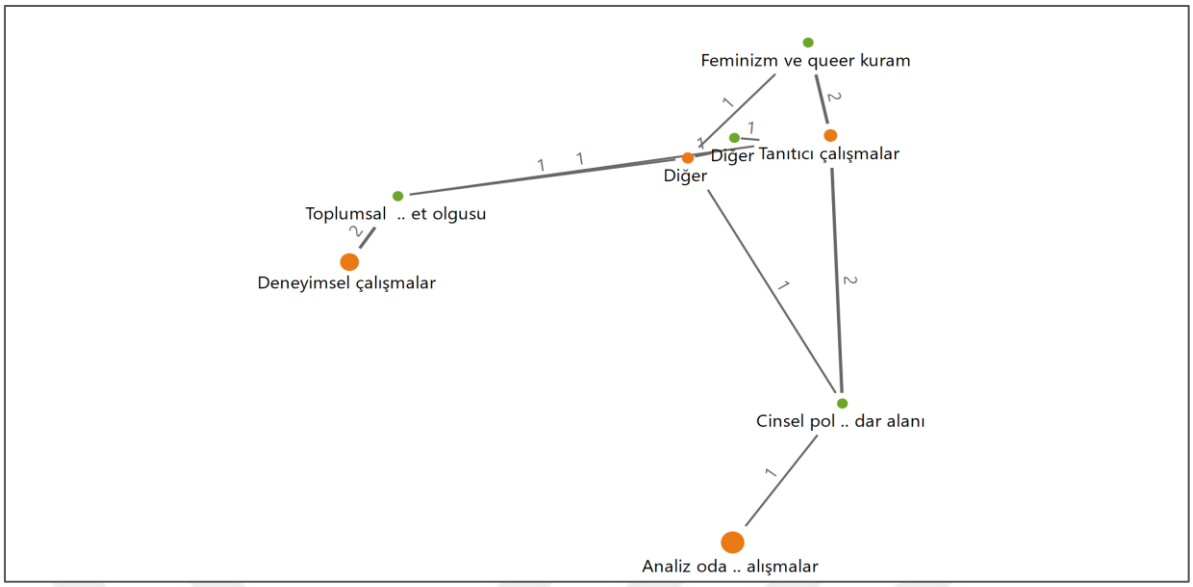
Temalar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Toplumsal cinsiyet olgusu	0	0	0	1	0	0	1
Feminizm ve queer kuram	0	0	0	1	0	1	2
Cinsel politika/iktidar alanı	0	1	1	0	0	2	4
Diğer	0	0	1	0	0	0	1
TOPLAM	0	1	2	2	0	3	8
N = Belgeler	37	36	53	105	47	73	351

"Queer tartışmalar" temasının konu alanları ile ilişkisi "Kod İlişkiler Tarayıcısı Modeli" ile Tablo 4.42'de gösterilmiştir. Tabloya göre bu temaya ait çalışmalar ile ilişkili olan konu alanlarının *"tanıtıcı çalışmalar", "deneyimsel çalışmalar"* ve *"analiz odaklı çalışmalar"* olduğu görülmektedir. İlk olarak *"cinsel politika/iktidar alanı"* temasının ilişkili olduğu konu alanlarını tanıtıcı çalışmalar ile *"analiz odaklı çalışmalar"* oluşturmaktadır. *"Feminizm ve queer kuram"* temasının ise *"tanıtıcı çalışmalar"* ile ilişkisi söz konusudur. Son olarak *"toplumsal cinsiyet olgusu"*nun *"tanıtıcı çalışmalar"* ve *"deneyimsel çalışmalar"* ile ilişkiselliğinin mevcut olduğu tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 4.42: Queer Tartışmalar Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

"Queer tartışmalar" temasının konu alanları ile ilişkisinin model hali ise Şekil 4.21'de yer almaktadır. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele göre; *"tanıtıcı çalışmalar"* ile *"feminizm ve queer kuram"* ve *"cinsel politika/iktidar alanı"*nın, *"deneyimsel çalışmalar"* ile de *"toplumsal cinsiyet olgusu"*nun daha yoğun bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Şekil 4.21: Queer Tartışmalar Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.4.10. Diğer Teması

Temalar içerisindeki 14 tezin herhangi bir tema alanına dahil edilememesine bağlı olarak bu tezler *"diğer"* teması içerisinde gruplandırılmıştır. Bu temaya ait tezlerde; ölçek çalışmaları, tarihsel açıdan LGBTİ+ konusuna odaklanan çalışmalar, toplumsal cinsiyetin otel işletmeleri, oyuncak tasarımı, okul iklimi gibi farklı alanlar içerisinde işlendiği çalışmalar yer almaktadır.

"Diğer" temasına ilişkin dönemsel dağılım ise Tablo 4.43'te gösterilmiştir. Buna göre bu temaya ait dağılıma bakıldığında; 1996-2005 dönemi 1, 2006-2015 dönemi 2 ve 2016-2021 dönemi 11 tezin mevcut olduğu görülmektedir.

Tablo 4.43: Diğer Temasına Ait Dönemsel Dağılım Tablosu

Temalar	1985-1995	1996-2005	2006-2015	2016-2021	Toplam
Diğer	0	1	2	11	14
TOPLAM	0	1	2	11	14
N=Belgeler	10	33	158	351	552

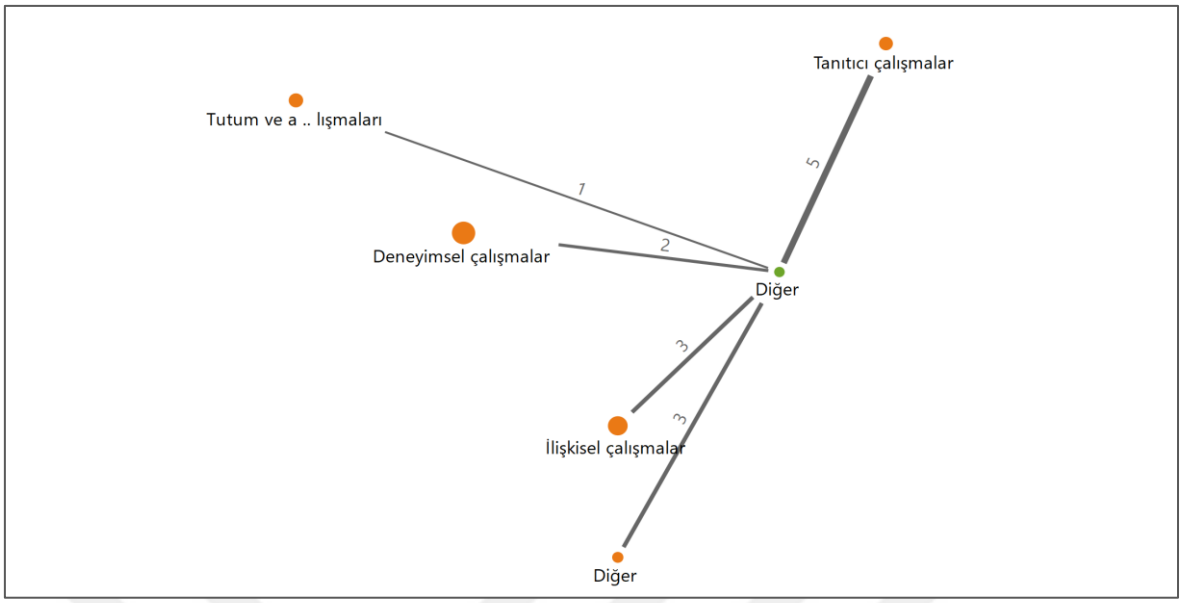
"Diğer" temasının konu alanları ile ilişkisi ise Tablo 4.44'te gösterilmiştir. Bu kapsamda *"diğer"* temasının *"tanı ve tedavi çalışmaları"* ile *"analiz odaklı çalışmalar"* harici diğer konu

alanları ile ilişkiselliğinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda konu alanları içerisinde herhangi bir temaya dahil edilmeyen alanların mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.44: Diğer Temasının Konu Alanlarına Göre İlişkisellik Tablosu

Kod Sistemi	Analiz odaklı...	Diğer	Tanı ve tedavi...	İlişkisel...	Tutum ve algı...	Tanıtıcı...	Deneyimsel...	TOP...
Temalar								0
Diğer								14
TOPLAM	0	0	3	0	3	1	5	2	14

"Diğer" temasının konu alanları ile ilişkisinin model hali ise Şekil 4.22'de sunulmuştur. Modelde konu ve tema alanlarını temsil eden işaretler sırasıyla turuncu ve yeşil renk ile gösterilmiştir. Konu ve tema alanı işaretleri ve ilişkili alanların gösterildiği çizgi genişliği mevcut olan ilişkiselliğin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Buna göre konu ve tema alanlarına yönelik ilişkisellik arttıkça işaret ve çizgi genişliği de büyümektedir. Bununla birlikte ilişkiselliğin yoğun olduğu konu ve temalar birbirleri ile daha yakın mesafede yer almaktadır. Modele bakıldığında; *"analiz odaklı çalışmalar"* harici her bir konu alanının diğer teması ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.22: Diğer Temasının Konu Alanları ile İlişkisini Gösteren Kod Haritası

4.5. YÖNTEMSEL VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Bu bölümde çalışmanın örneklem grubuna dahil edilen 552 tez yöntemsel açıdan detaylı olarak analiz edilmiştir. Tezlere yönelik yöntemsel veriler araştırma aşamalarına göre kategoriler halinde gruplandırılmıştır. Bu veriler; her bir araştırma yöntemi için desen, örneklem alanı, örneklem büyüklüğü, veri toplama araçları, veri analiz yöntemi gibi temel aşamalardan oluşmaktadır. Araştırma aşamalarına yönelik gruplandırma yöntem bölümünde belirtilen temel araştırma kitaplarındaki sınıflandırma esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan gruplar tablolar halinde betimsel istatistikler aracılığı ile analiz edilmiştir. Analiz yöntemi olarak özellikle betimsel analizin tercih edilme sebebi ise; bu bölümde tezler açısından ilişkisellikten ziyade yöntemsel verilerin değerlendirilerek yönteme dair sorun alanlarının ortaya konulmak istenmesidir. Bu açıdan tezlerin değerlendirilmesinde tablo, grafik veya model gibi görsel araçlara daha az ağırlık verilerek tabloların detaylı açıklamalar ile yorumlanması ön planda tutulmuştur.

4.5.1. Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

İlk olarak tezler; türleri açısından araştırma tezleri ve derleme tezler olarak iki kategori halinde gruplandırılmıştır. Araştırma tezleri; araştırma yöntemlerinin kullanıldığı tezleri oluştururken derleme tezler herhangi bir araştırma yöntemini içermeyen çalışmalardır. Bu kapsamda tezlerin dağılımı Tablo 4.45'te gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; araştırma tezleri 496 tez ile

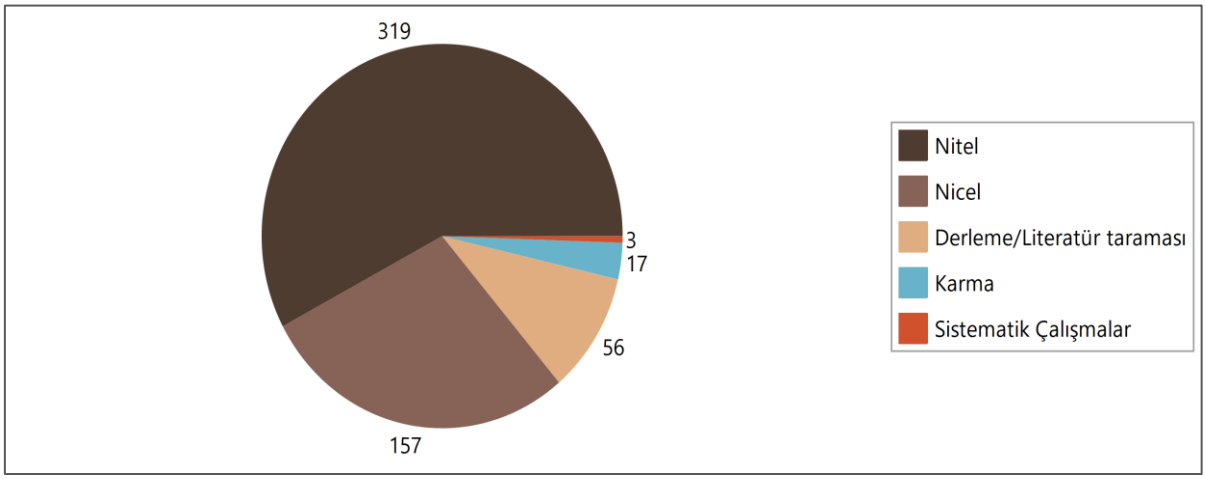
çoğunluğa sahip grubu oluştururken derleme tezleri 56 tez olarak azınlık grup içerisinde yer almaktadır.

Tablo 4.45: Tezlerin Türlerine Göre Dağılımlarını Gösteren Tablo

Tez Türleri	Frekans	Yüzde
Araştırma Tezleri	496	89,85
Derleme Tezler	56	10,15
TOPLAM	552	100,00

Araştırma tezleri; nitel, nicel, karma ve sistematik çalışmalar olmak üzere 4 kategoriye ayrılmıştır. Derleme tezleri ise herhangi bir kategoriye ayrıştırılmadan gruplandırılmıştır. İlgili alan Grafik 4.17'de sunulmuştur. Buna göre; araştırma tezleri içerisinde en fazla dağılımın 319 tez ile nitel çalışmalara ait olduğu, en az dağılımı ise 3 tez ile sistematik çalışmaların oluşturduğu görülmektedir. Araştırma tezleri içerisinde yer alan diğer dağılımlar sırasıyla; nicel çalışmalar (157) ve karma çalışmalar (17) şeklindedir. Herhangi bir yöntemin kullanılmaması sebebiyle ayrı olarak kategorize edilen derleme tezleri ise dağılım içerisinde 56 tezin üretildiği alanı oluşturmaktadır.

Grafik 4.17: Araştırma Yöntemlerinin Dağılımını Gösteren Frekans Grafiği

4.5.2. Nitel Araştırmalar

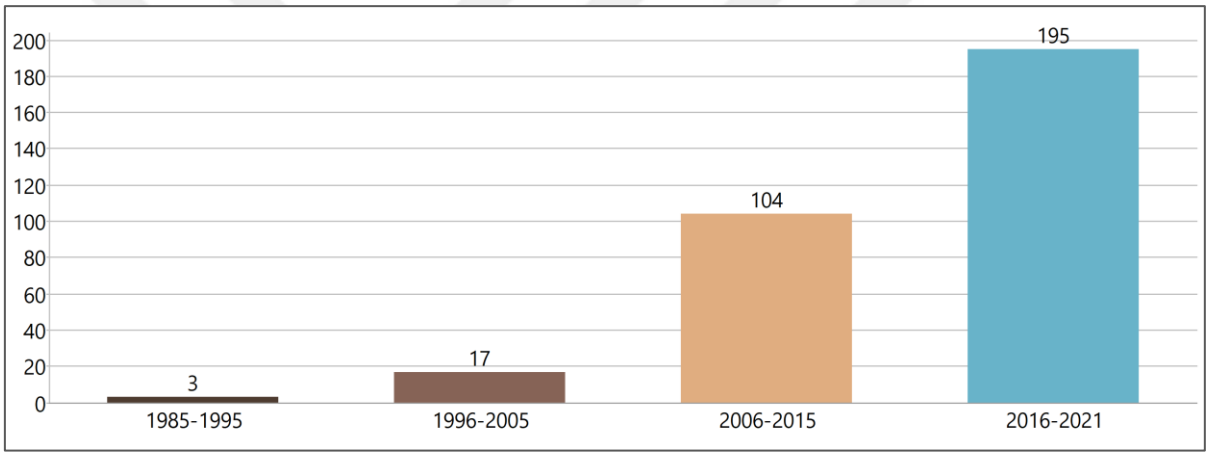
Nitel araştırmalar tezler içerisinde 319 çalışma ile en fazla dağılıma sahip alanı oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yönteminin kullanıldığı tezler temel araştırma aşamalarına göre gruplandırılarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda; araştırma deseni, örneklem alanı, örneklem

büyüklüğü, örneklem yöntemi, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemi başlıklar halinde incelenmiştir. Bununla birlikte nitel araştırmaların dönemsel açıdan dağılımlarına yer verilmiştir.

4.5.2.1. Tezlerin Dönemsel Açıdan Dağılımı

Tezlerin dönemsel olarak dağılımı Grafik 4.18'de gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; LGBTİ+ alanında üretilen nitel araştırmalar için periyodik bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Buna göre; en fazla tezin üretildiği dönemi 195 tez ile 2016-2021 dönemi oluştururken, 2006-2015 dönemi 104, 1996-2005 dönemi 17 ve 1985-1995 dönemi 3 tez şeklinde dağılım mevcuttur.

Grafik 4.18: Nitel Araştırmaların Dönemsel Dağılım Grafiği

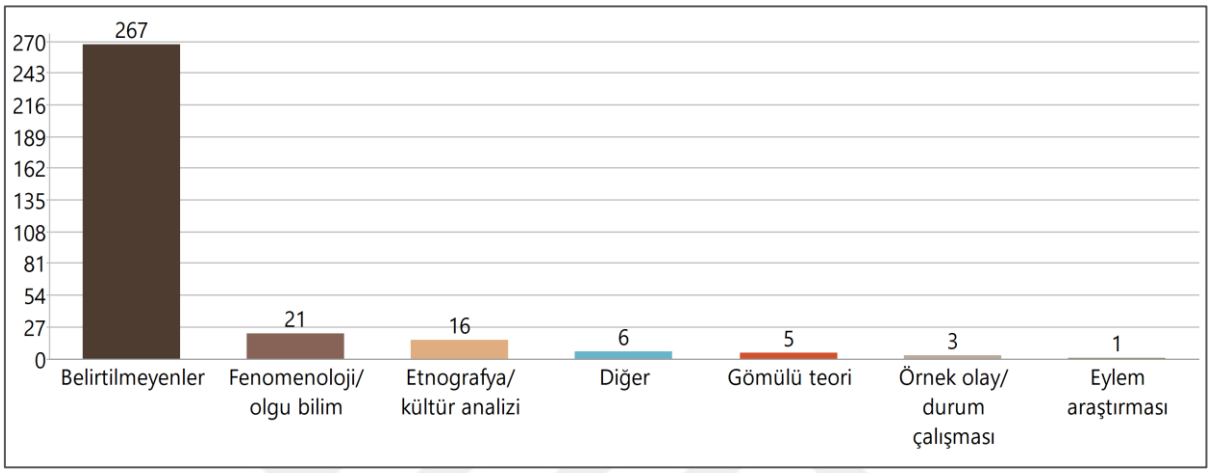
4.5.2.2. Tezlerin Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

Bu bölümde LGBTİ+ alanına dair ele alınan tezler nitel araştırma desenlerine göre gruplandırılmıştır. Araştırma desenlerinin dağılımı Grafik 4.19'da yer almaktadır. Grafiğe bakıldığında; en fazla dağılıma sahip alanı 267 tez ile araştırma içerisinde herhangi bir desenin belirtilmediği çalışmalar oluşturmaktadır. En az dağılıma sahip alanın ise eylem araştırması deseni olduğu görülmektedir. Diğer desenlerin dağılımları sırasıyla; fenomenoloji/olgu bilim (21), etnografya/kültür analizi (16), diğer (6), gömülü teori (5) ve örnek olay/durum çalışması (3) şeklindedir.

Araştırma desenlerine genel açıdan bakıldığında; nitel araştırma tezlerinin yaklaşık %83'ünü araştırma içerisinde herhangi bir desenin belirtilmediği çalışmaların oluşturması dikkat çekici bir unsurdur. Bununla birlikte diğer kategorisi içerisine dahil edilen 6 araştırma deseni nitel araştırmalar içerisinde yer almayan nicel desenler veya hiçbir araştırma yöntemine ait olmayan

desenler olarak tespit edilmiştir. Nitekim araştırma deseni bir çalışmanın hangi yaklaşım çerçevesinde ele alındığını belirleyen önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Çalışmaların büyük bir kısmının bu veriyi sunmaması veya hatalı desenler üzerinden sunması ise tezlerin araştırma deseni açısından yöntemsel eksikliğinin söz konusu olduğunu göstermektedir.

Grafik 4.19: Nitel Araştırma Desenlerine Göre Dağılım Grafiği

4.5.2.3. Tezlerin Örneklem Alanlarına Göre Dağılımı

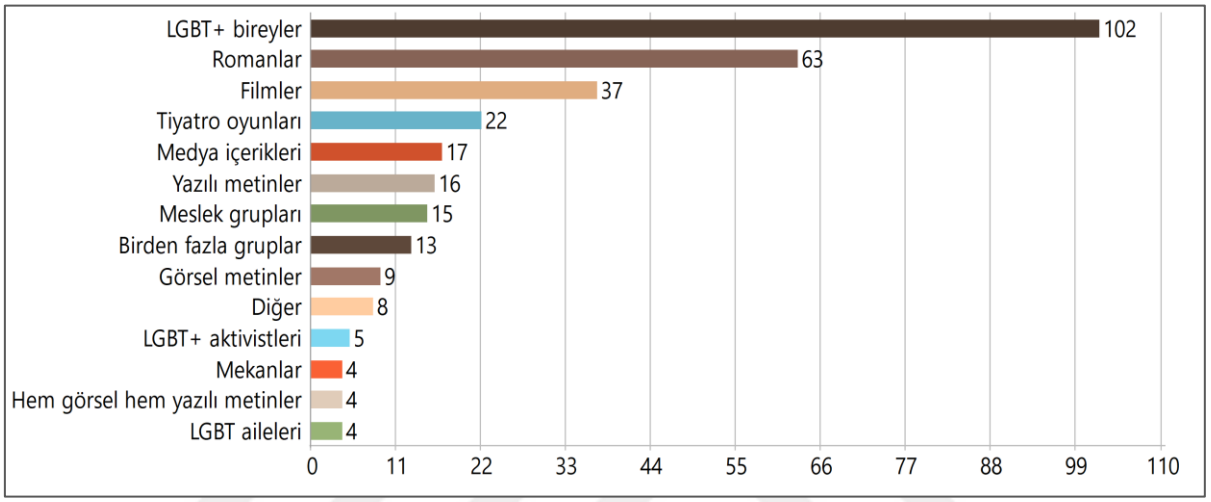
Tezlerin örneklem alanına ilişkin gruplandırma, yöntem bölümündeki örneklem gruplarına ait verilerin kodlanması sonucu gerçekleştirilmiştir. Her bir tez için oluşturulan kodlar, ilgili kod alanları ile birleştirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Örneklem alanı içerisinde iki veya daha fazla alanı kapsayan gruplar ise "birden fazla gruplar" kategorisi şeklinde sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte daha az sayıda olan veya belirli bir örneklem alanına dahil edilemeyen çalışmalar "diğer" kategorisi içerisinde yer almıştır. Bu kapsamda son durumda örneklem alanına dair 14 grup ortaya konulmuştur.

Örneklem gruplarının dağılımı Grafik 4.20'de gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; en fazla sayıya sahip örneklem grubunun 102 tez ile LGBTİ+ bireylerden oluştuğu görülmektedir. En az sayıdaki örneklem grupları ise 4'er tez ile hem görsel hem yazılı metinler, mekan ve LGBTİ+ aileleridir. Diğer örneklem gruplarının dağılımı sırasıyla; roman (63), film (37), tiyatro oyunu (22), medya içerikleri (17), yazılı metinler (16), meslek grupları (15), birden fazla gruplar (13), görsel metinler (9), diğer (8) ve LGBTİ+ aktivistleri (5) şeklindedir.

Çalışmaların örneklem grubuna genel açıdan bakıldığında; LGBTİ+ bireylerin örneklem içerisinde daha fazla sayıda yer alması bu alana dair beklenen bir durumu oluşturmaktadır. Bununla birlikte tezlerdeki doküman verilerini içeren gruplara (roman, film, tiyatro oyunu,

medya içerikleri, yazılı metinler, görsel metinler, görsel ve yazılı metinler, mekan) bakıldığında önemli oranı bu grupların oluşturduğu görülmektedir. Nitekim doküman verilerinin insan katılımcılardan daha fazla orana sahip olması bu durumun göstergesi niteliğindedir. Bu bağlamda tezlerde LGBTİ+ bireylerden daha ziyade LGBTİ+ konulu doküman verilerinin incelendiği analiz odaklı çalışmalara ağırlık verildiğini söylemek mümkündür.

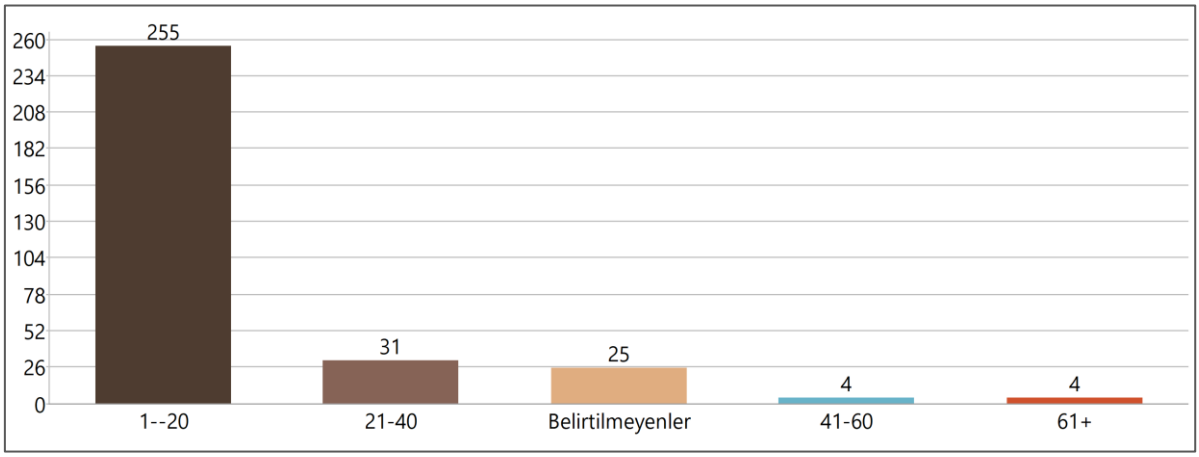
Grafik 4.20: Nitel Araştırmaların Örneklem Alanlarına Göre Dağılım Grafiği

4.5.2.4. Tezlerin Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı 20'li gruplar halinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma içerisinde herhangi bir örneklem büyüklüğünün ifade edilmediği tezler ise "belirtilmeyenler" olarak sınıflandırılmıştır. Buna göre Grafik 4.21'e bakıldığında; en fazla örneklem büyüklüğünü 255 tez ile 1-20 arası büyüklüğe sahip grup oluşturmaktadır. Diğer dağılım alanları ise sırasıyla 21-40 (31), 41-60 (4) ve 61+ (4) gruplarıdır. Bununla birlikte herhangi bir örneklem büyüklüğü belirtilmeyen 25 tez bulunmaktadır. Nitel, nicel veya karma araştırmalarda örneklem büyüklüğü araştırmanın kapsamını belirlemek veya çalışılan grubun büyüklüğünü oransal açıdan değerlendirmek için önemli bir veri alanını oluşturmaktadır. Çalışmalarda azınlık alanı oluşturmakla birlikte örnekleme dahil edilen sayının belirtilmediği tezlerin mevcut olması, örneklem büyüklüğü açısından yetersiz verinin söz konusu olduğunu göstermektedir.

Grafik 4.21: Nitel Araştırmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılım Grafiği

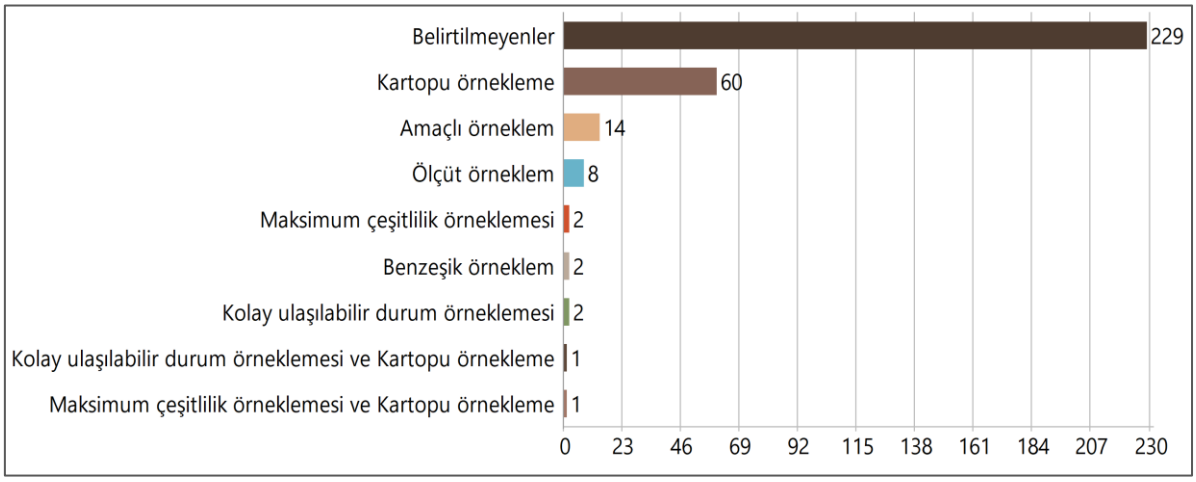

4.5.2.5. Tezlerin Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırmanın önemli aşamalarından birini de örneklem yöntemi oluşturmaktadır. Tezlerin örneklem yöntemine göre dağılımı Grafik 4.22'de gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; araştırma içerisinde herhangi bir örneklem yönteminin belirtilmediği çalışmalar 229 tez ile tüm tezlerin %70'inden daha fazla alanı kapsamaktadır. En fazla kullanılan örneklem yöntemi ise 60 tez ile kartopu örneklemedir. Diğer örneklem yöntemlerinin dağılımı sırasıyla; amaçlı örneklem (14), ölçüt örneklem (8), maksimum çeşitlilik örneklemesi (2), benzeşik örneklem (2), kolay ulaşılabilir durum örneklemesi (1), maksimum çeşitlilik örneklemesi ve kartopu örnekleme (1), kolay ulaşılabilir durum örneklemesi ve kartopu örnekleme (1) şeklindedir.

Tezlerin örneklem yöntemlerine genel çerçevede bakıldığında; araştırma içerisinde herhangi bir örneklem yöntemi belirtilmeyen çalışmaların önemli bir çoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Örneklem yöntemi bir araştırma içerisinde çalışılabilecek alanın genellenebilmesi ve uygun bir grup ile çalışılabilmesi açısından önemli bir alanı oluşturmaktadır. Çalışmaların büyük bir çoğunluğunda bu verinin mevcut olmaması ise tezlerin ele alınan örneklem grubu açısından güvenirliğini zorlaştıran bir noktayı ortaya koymaktadır.

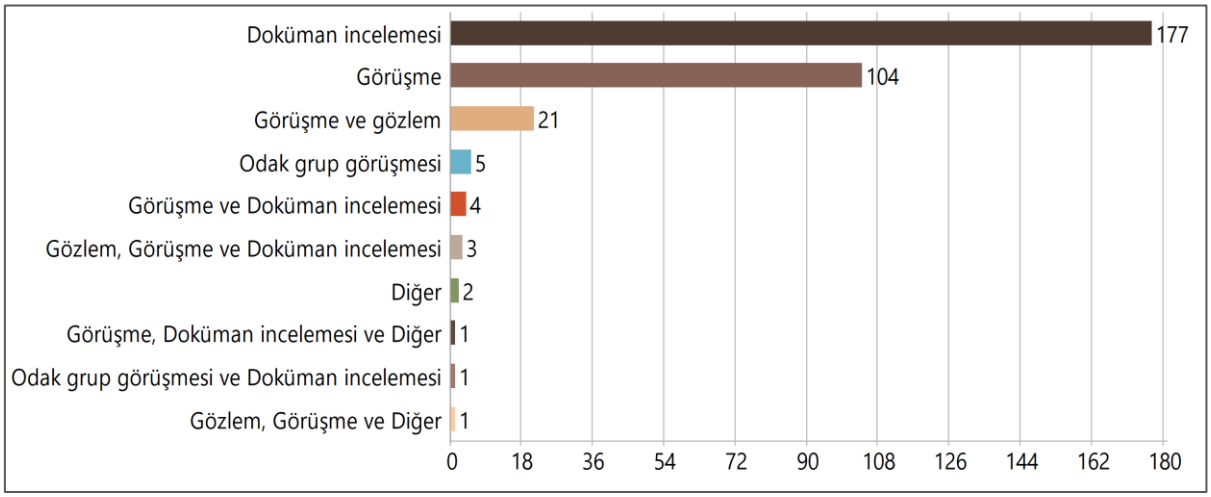
Grafik 4.22: Nitel Araştırmaların Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği

4.5.2.6. Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı Grafik 4.23'te gösterilmiştir. Veri toplama araçlarının dağılımına bakıldığında; en fazla çalışmanın 177 tez ile doküman incelemesi yöntemi olduğu görülmektedir. En az kullanılan veri toplama aracı ise 1'er tez ile görüşme, doküman incelemesi ve diğer, odak grup görüşmesi ve doküman incelemesi ve anket ve test, gözlem, görüşme ve diğer şeklindedir. Diğer veri toplama araçlarının dağılımı sırasıyla; görüşme (104), görüşme ve gözlem (21), odak grup görüşmesi (5), görüşme ve doküman incelemesi (4) ve gözlem, görüşme ve doküman incelemesi (3) ve diğer (2) şeklindedir. Bu kapsamda nitel araştırmalar için doküman incelemesinin diğer veri toplama araçlarına oranla önemli bir alanı kapsadığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte tabloda diğer kategorisi ile belirtilen ve nitel araştırmalarda tercih edilmeyen veri toplama araçlarının da bu araştırma türü içerisinde yer aldığı görülmektedir.

Grafik 4.23: Nitel Araştırmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım Grafiği

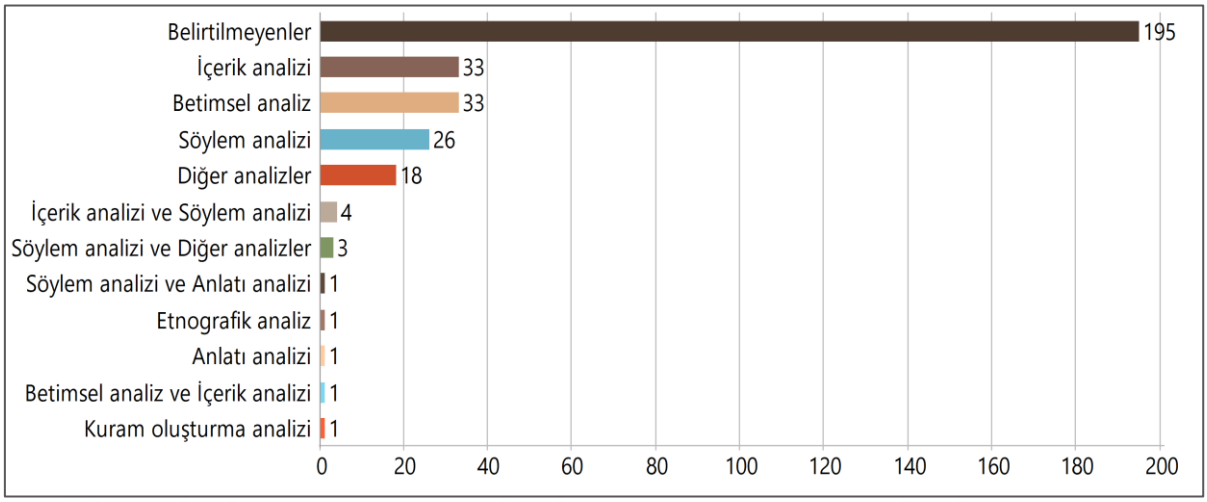

4.5.2.7. Tezlerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

Araştırma içerisinde yer alan diğer bir aşama veri analiz yöntemidir. Bu kapsamda tezlerin veri analiz yöntemine göre dağılımı Grafik 4.24'te gösterilmiştir. Grafiğe bakıldığında; 195 tez ile çalışmaların %60'ında herhangi bir ver analiz yönteminin belirtilmediği görülmektedir. Veri analiz yöntemi olarak en fazla kullanılan yöntemler ise 33'er tez ile betimsel analiz ve içerik analizidir. En az kullanılan veri analiz yöntemleri ise 1'er tez ile söylem analizi ve anlatı analizi, etnografik analiz, anlatı analizi, betimsel analiz ve içerik analizi ve kuram oluşturma analizidir. Diğer veri analiz yöntemlerinin kullanımı sırasıyla; söylem analizi (26), içerik analizi ve söylem analizi (4) ve söylem analizi ve diğer analizler (3) şeklindedir.

Veri analiz yöntemlerine genel açıdan bakıldığında; ilk olarak araştırma içerisinde herhangi bir analiz yönteminin kullanılmadığı 195 tezin mevcut olması dikkat çekicidir. Bununla birlikte diğer kategorisi içerisinde gruplandırılan 18 analiz tekniği nitelden ziyade nicel araştırma desenlerine ait olan veya hiçbir araştırma yönteminin analizine dahil edilemeyen yöntemleri içermektedir. Nitekim veri analiz yöntemi hem nitel hem de nicel çalışmalarda araştırmacılar için yöntemsel bir harita çizerek bulguların doğru ve güvenilir şekilde analiz edilmesini sağlamaktadır. Tezlerin büyük bir çoğunluğunun bu veriden yoksun olması ise ilgili araştırmalar açısından yöntemsel veri yetersizliğinin söz konusu olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte veri analiz yönteminin belirtildiği çalışmalarda da analizin nasıl gerçekleştiğine dair açıklayıcı bilginin çok az sayıda çalışmada mevcut olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda nitel araştırmalar için veri analiz yöntemine ilişkin kullanılan analiz ve analizin detaylandırılması açısından önemli sorun alanlarının var olduğunu söylemek mümkündür.

Grafik 4.24: Nitel Araştırmaların Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği

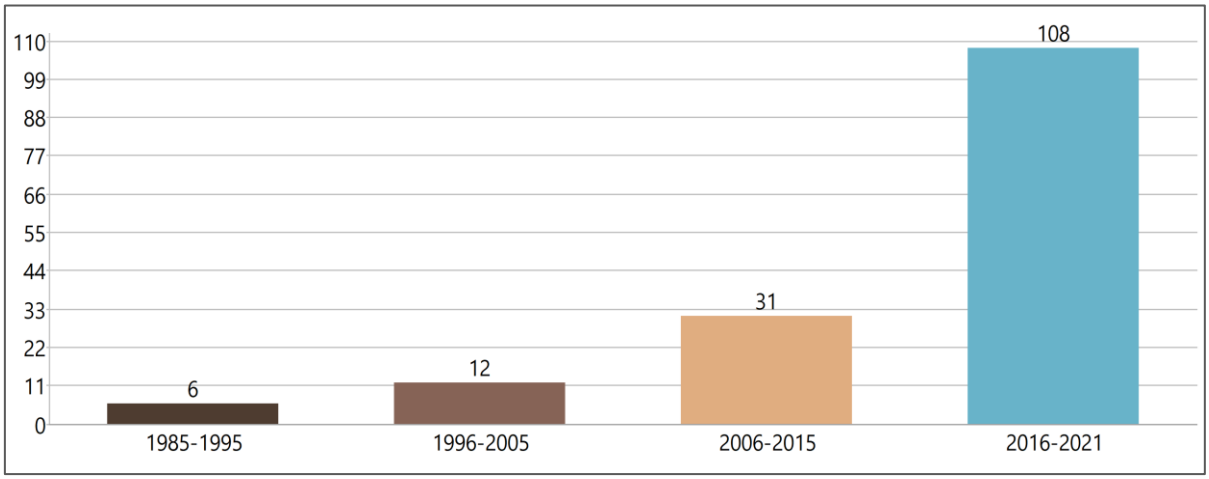
4.5.3. Nicel Araştırmalar

Nicel araştırmalar tezler içerisinde 157 çalışmanın yer aldığı alanı oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda olduğu gibi çalışmada nicel araştırma yönteminin kullanıldığı tezler temel araştırma aşamalarına göre gruplandırılarak analiz edilmiştir. Bununla birlikte çalışmaların dönemsel dağılımına yönelik analize yer verilmiştir. Bu kapsamda incelenen alanlar; dönemsel dağılım, araştırma deseni, örneklem alanı, örneklem büyüklüğü, örneklem yöntemi, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemidir. Gruplandırılan alanlar başlıklar halinde incelenmiştir.

4.5.3.1. Tezlerin Dönemsel Açıdan Dağılımı

Tezlerin dönemsel dağılımına yönelik grafik Grafik 4.25'te sunulmuştur. Dağılıma bakıldığında; dönemsel açıdan periyodik bir artışın söz konusu olduğu görülmektedir. Buna göre; 2016-2021 dönemi 108, 2006-2015 dönemi 31, 1996-2005 dönemi 12 ve 1985-1995 dönemi 6 tez üretilmiştir. Bu kapsamda en fazla çalışmanın son dönem olan 2016-2021 dönemine ait olduğunu ve bu dönemin tüm tezler içerisinde yaklaşık %70'lik bir alanı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Grafik 4.25: Nicel Araştırmaların Dönemsel Dağılım Grafiği

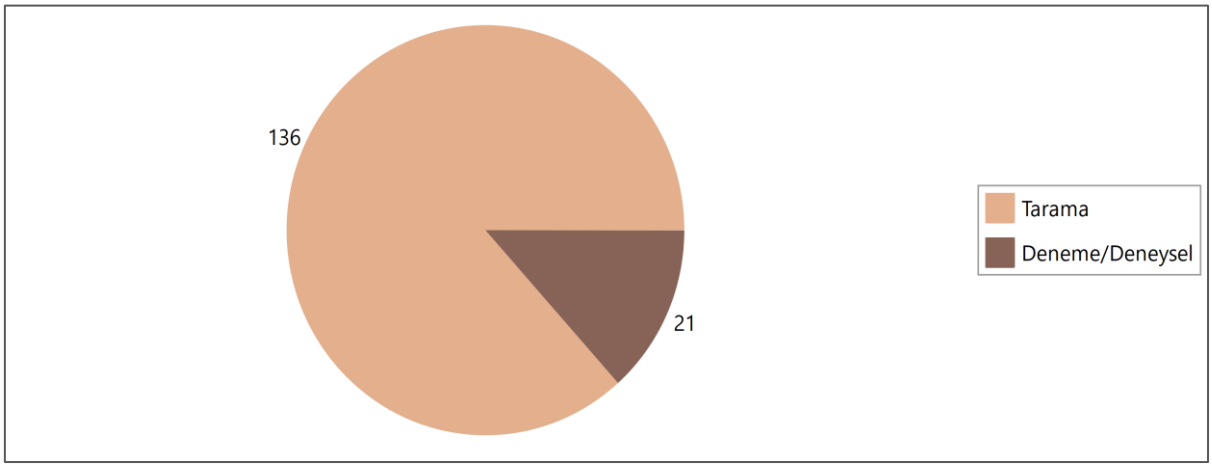

4.5.3.2. Tezlerin Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

Nicel araştırma yöntemiyle yürütülen tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımı tarama ve deneysel olmak üzere iki alanda ortaya konulmuştur. Desenlerin daha genel düzeyde ele alınmasının sebebi ise; çalışmaların hiyerarşik gruplandırma açısından farklılık göstermesidir. Bu açıdan desenlerin gruplandırılması en temel 2 aşamaya göre gerçekleştirilmiştir.

Nicel araştırmaların desenlerine göre dağılımı Grafik 4.26'da verilmiştir. Dağılıma göre; tarama araştırmalar 136 tez ile daha fazla alanı oluştururken, deneysel araştırmalar 21 tez ile azınlık grubu oluşturmaktadır. LGBTİ+ alanında yapılan çalışmaların genellikle sosyal bilimlere ait olması sebebiyle araştırma deseni olarak tarama ağırlıklı desenin kullanılması bu açıdan beklenen bir durumu oluşturmaktadır.

Grafik 4.26: Nicel Araştırmaların Desenlerine Göre Dağılım Grafiği

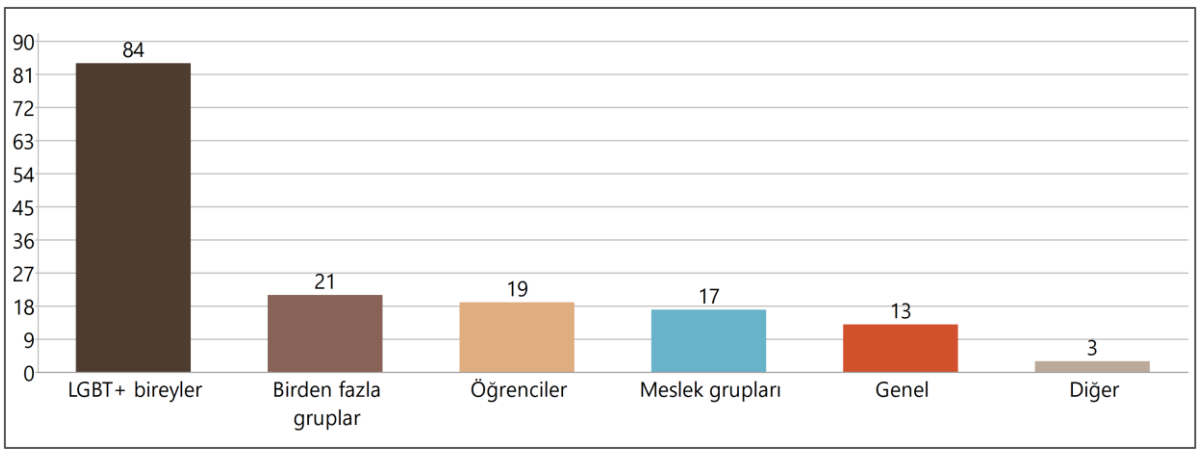

4.5.3.3. Tezlerin Örneklem Alanlarına Göre Dağılımı

Tezlerin örneklem alanına göre gruplandırılması nitel araştırmalarda olduğu gibi yöntem bölümündeki örneklem gruplarına ait verilerin kodlanması sonucu gerçekleştirilmiştir. Her bir tez için oluşturulan kodlar ilgili kod alanları ile birleştirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Örneklem alanı içerisinde iki veya daha fazla alanı kapsayan gruplar "birden fazla gruplar" kategorisi şeklinde gruplandırılmıştır. Örneklem grubunun herhangi kriter ve seçim olmaksızın oluşturulduğu çalışmalar ise "genel" kategorisine dahil edilmiştir. Bununla birlikte daha az sayıda olan veya belirli bir örneklem alanına dahil edilemeyen çalışmalar "diğer" kategorisi içerisinde yer almıştır. Bu kapsamda son durumda örneklem alanına dahil edilen 6 grup incelenmiştir.

İlgili dağılım Grafik 4.27'de sunulmuştur. Dağılıma göre; çalışmalar içerisinde en fazla örneklem alanına sahip olan grubu 84 tez ile LGBTİ+ bireyler oluşturmaktadır. Bu alan tüm tezlerin yarısından daha fazla alanı kapsamaktadır. En az dağılımın yer aldığı grup ise 3 tez ile herhangi bir kategoriye dahil edilemeyen çalışmalardır. Diğer örneklem alanlarının dağılımı sırasıyla; birden fazla gruplar (21), öğrenciler (19), meslek grupları (17) ve genel (13) şeklindedir. Grafikten anlaşıldığı üzere nicel araştırmalardaki tüm grupların insan katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Grafik 4.27: Nicel Araştırmaların Örneklem Alanlarına Göre Dağılım Grafiği

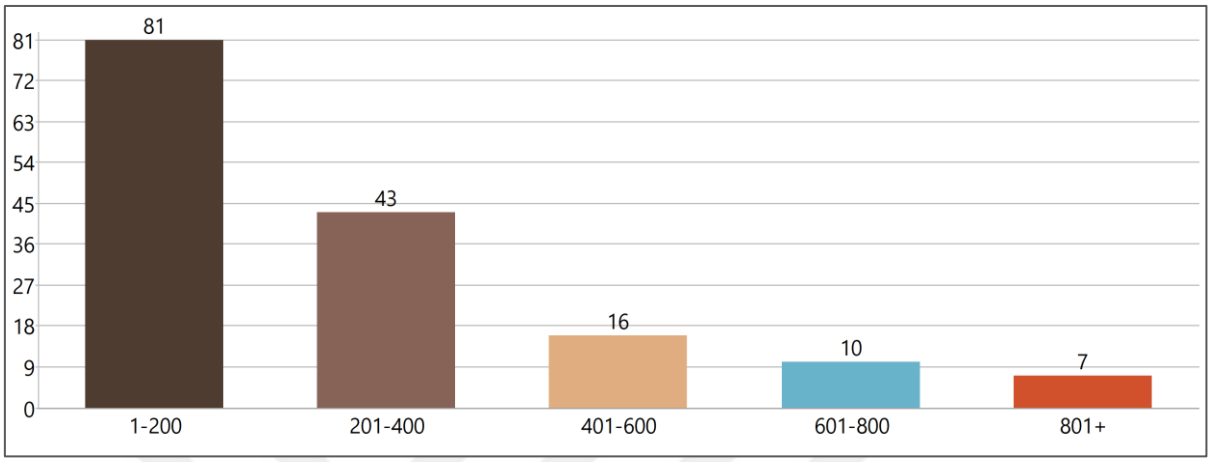

4.5.3.4. Tezlerin Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımı 200'lü gruplar halinde gerçekleştirilmiştir. Dağılıma bakıldığında büyüklüğün tez sayıları ile ters orantılı şekilde dağılım gösterdiği görülmektedir (Grafik 4.28). Buna göre; en fazla alanı 81 tez ile 1-200 arasındaki örneklem büyüklüğü oluşturmaktadır. En az alanı ise 7 tez ile 801'den fazla örneklem büyüklüğüne sahip

tezler oluşturmaktadır. Diğer örneklem büyüklüklerinin dağılımı ise sırasıyla; 201-400 grubu (43), 401-600 grubu (16) ve 601-800 grubu (10) tez şeklindedir.

Grafik 4.28: Nicel Araştırmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılım Grafiği

4.5.3.5. Tezlerin Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılımı

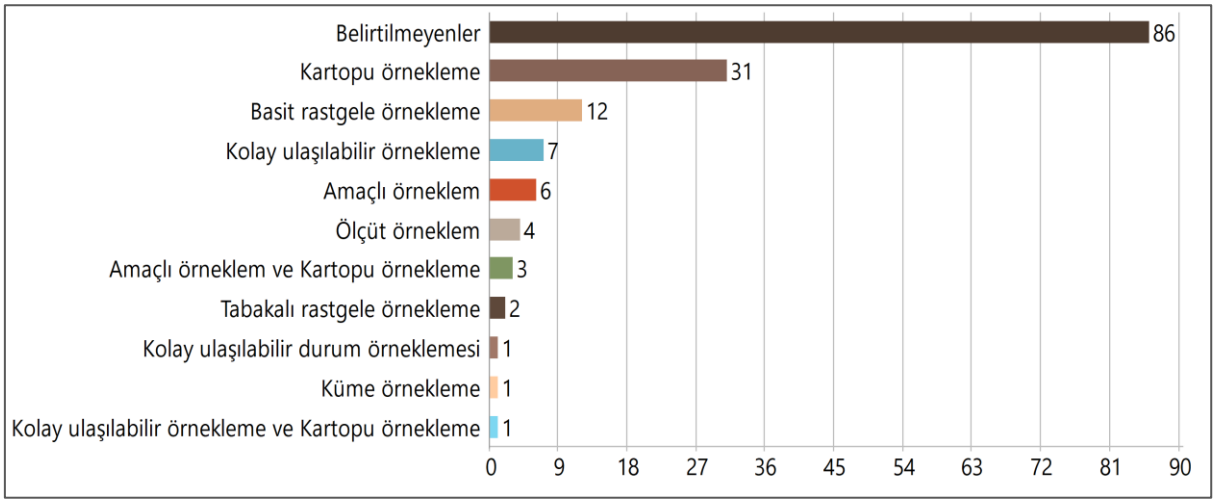
Tezlerin örneklem yöntemlerine göre dağılımı Grafik 4.29'da gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; en fazla alanı 86 tez ile araştırma içerisinde herhangi bir örneklem yönteminin belirtilmediği çalışmalar oluşturmaktadır. Araştırmaya dair önemli bir veri sunan örneklem yönteminin tezlerin büyük bir çoğunluğunda yer almaması ise çalışmalar açısından yöntemsel veri eksikliğinin söz konusu olduğunu göstermektedir.

Grafik incelendiğinde; nicel araştırmalar içerisinde tezlerde en fazla kullanılan yöntemin 31 tez ile kartopu örnekleme yöntemi olduğu görülmektedir. En az kullanılan yöntemin ise 1'er tez ile elverişlilik/uygunluk örneklemesi, küme örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örneklemesi ve kartopu örnekleme oluşturmaktadır. Diğer örneklem yöntemlerinin dağılımı sırasıyla; basit tesadüfi örnekleme (12), kolay ulaşılabilir durum örneklemesi (7), amaçlı örneklem (6), diğer (4), ölçüt örneklem (4), amaçlı örneklem ve kartopu örnekleme (3) ve tabakalı rastgele örnekleme (2) şeklindedir.

Örneklem yöntemlerine genel açıdan bakıldığında; kullanılan yöntemlerin çoğunluğunun olasılıksız örnekleme dayalı olması dikkat çekicidir. Nicel araştırmaların doğası gereği olasılıklı örneklemeye yatkın yapısı LGBTİ+ alanındaki nicel araştırmalar için bir farklılığın söz konusu olduğunu göstermektedir. Nicel araştırmalarda oluşturulan hipotezlere ilişkin tarafsız veriler sunabilmek için genellikle daha büyük bir örneklem grubu ile rastgele veya diğer olasılıklı yöntemlere dayalı örneklem grubu ile çalışılmaktadır. Aksi takdirde örneklem

grubunun araştırmacı tarafından hipotezlerini destekleyici şekilde seçilebilme riski söz konusu olmaktadır. Bu açıdan LGBTİ+ alanında yapılan nicel araştırmaların örneklem yöntemlerine ilişkin mevcut riski taşıdığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte nicel araştırmaların örneklem yöntemi belirtilirken olasılıklı yöntemler için evren ve örneklem hesaplamalarının yapılması gerekmektedir. Araştırmalara bakıldığında ise; örneklem yönteminin birçok çalışma için detaylandırılmadan sunulduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda LGBTİ+ alanında yapılan nicel araştırmalar için örneklem yöntemi açısından önemli sorun alanlarının mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

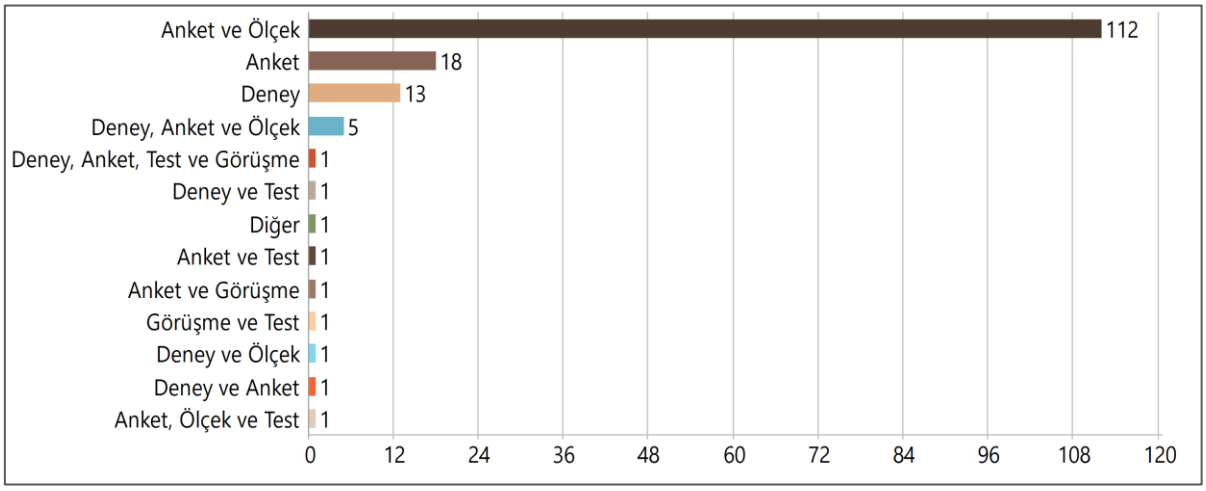
Grafik 4.29: Nicel Araştırmaların Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği

4.5.3.6. Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri toplama araçları araştırmalar içerisinde bir diğer önemli aşamayı oluşturmaktadır. Bu kapsamda nicel araştırmaların veri toplama araçlarına göre dağılımı Grafik 4.30'da gösterilmiştir. Grafiğe bakıldığında; çalışmalar içerisinde en fazla kullanılan veri toplama aracının 112 tez ile anket ve ölçek olduğu görülmektedir. Bunu takiben 18 tez ile anket ve 13 tez ile deney veri toplama araçları yer almaktadır. Bununla birlikte deney, anket ve ölçek araçlarının birlikte kullanıldığı 5 tez bulunmaktadır. En az kullanılan veri toplama araçları ise 1'er tez olarak deney, anket, test ve diğer, deney ve test, diğer, anket ve test, anket ve diğer, test ve diğer, deney ve ölçek, deney ve anket ve anket, ölçek ve test şeklindedir. Dağılıma bakıldığında; anket, ölçek ve deney araçlarının ağırlıklı olarak kullanımı ile birlikte nadir olarak nitel araştırmalara daha uygun olan görüşme, gözlem gibi veri toplama araçlarının çalışmalar içerisinde yer aldığı görülmektedir.

Grafik 4.30: Nicel Araştırmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım Grafiği

Tezlerde en sık kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı ise Tablo 4.46'da gösterilmiştir. İlgili tabloda veri toplama araçlarına yönelik detaylar ve aracın kullanılma sıklığı yer almaktadır.

Tabloya bakıldığında; veri toplama araçları içerisinde ölçeklerin diğer araçlara göre çoğunluklu grubu oluşturduğu görülmektedir. Diğer azınlık grubu ise anketler oluşturmaktadır. Ölçeklere ilişkin dağılıma bakıldığında; en fazla kullanılan ölçeğin 20 kullanım ile Hudson ve Ricketts Homofobi Ölçeği olduğu görülmektedir. Diğer ölçeklerin dağılımı ise; Beck Depresyon Ölçeği/Envanteri (17), İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği (12), Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği (10), Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (8), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (8), Beck Anksiyete Ölçeği/Envanteri (8), Bem Cinsiyet Rolleri Envanteri (7), Eşcinsellik Tutum Ölçeği (6) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (5) ve Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği (4) olarak sıralanmaktadır. Tablo içerisinde yer alan 2 anketin dağılımı ise; araştırmacı tarafından hazırlanan anketin yer aldığı 11 tez ve 6 tezde de İlişki Ölçekleri anketi olarak belirlenmiştir.

Tablo genel açıdan değerlendirildiğinde; ölçek grupları içerisinde tutum ve algıya yönelik ölçeklerin ağırlıklı alanlardan birini oluşturduğu görülmektedir. Nitekim tutum ve algıyı ölçmeye dayalı gruplandırmada yer alan 5 ölçeğin tezler içerisinde toplamda 44 kullanıma sahip olması bu durumun göstergesi niteliğindedir. Tutum ve algı ölçeklerinin daha yoğunluklu kullanılmasının ise LGBTİ+ bireylerin mağduriyetlerine yönelik durumların daha ön planda tutulmak istenmesi ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte ölçek gruplarında depresyon, anksiyete, travma, içselleştirilmiş homofobi gibi sorun odaklı durumu

değerlendirmeye yönelik ölçek türlerinin diğer bir ağırlıklı alanı oluşturduğu görülmektedir. Bu alan içerisinde gruplandırılabilecek 4 ölçek tezler içerisinde 44 kullanıma sahiptir. Bu bağlamda LGBTİ+ bireyler için soruna yönelik durumların tespit edilmesinin bilimsel çalışmalarda daha fazla tercih edilen bir alanı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Tabloda değerlendirilebilecek diğer bir grup olan anketlerin dağılımında araştırmacı tarafından hazırlanan 11 anket yer almaktadır. Geçerlik-güvenirliği test edilmiş ölçeklerin dışında yeni araştırmacılar tarafından oluşturulan formlar; genellikle o alanda belirli bir uzmanlık ve deneyime sahip kişiler tarafından hazırlanmaktadır. Araştırmacı konumunda yer alan yüksek lisans veya doktora öğrencilerinin ise bu yeterliliğe sahip olması beklenmemektedir. Bu açıdan tez öğrencileri tarafından hazırlanan bu anketlerin ölçek güvenirliği noktasında bir risk unsuru içerdiğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.46: Nicel Araştırmalarda En Sık Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Dağılım Tablosu

Veri Toplama Aracı Adı	Araç Türü	Detay	Sıklık
Hudson ve Ricketts Homofobi Ölçeği	Ölçek	Hudson ve Ricketts (1980) tarafından geliştirilen 25 maddelik ölçek	20
Beck Depresyon Ölçeği/Envanteri	Ölçek/Envanter	Beck (1961) tarafından geliştirilen 21 maddelik ölçek	17
İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği	Ölçek	Herek ve ark tarafından (1997) geliştirilen 10 maddelik ölçek	12
Araştırmacı Tarafından Hazırlanan Anket	Anket	-	11
Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği	Ölçek	Herek (1998) tarafından geliştirilen 10 maddelik ölçek	10
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	Ölçek	Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen 28 maddelik ölçek	8
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	Ölçek	Zimmet ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilen 12 maddelik ölçek	8
Beck Anksiyete Ölçeği/Envanteri	Ölçek/Envanter	Beck, Brown ve Steer (1988) tarafından geliştirilen 21 maddelik ölçek	8
Bem Cinsiyet Rolleri Envanteri	Ölçek/Envanter	Bem (1974) tarafından geliştirilen 40 maddelik ölçek	7

İlişki Ölçekleri Anketi	Anket	Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen 30 maddelik ölçek	6
Eşcinsellik Tutum Ölçeği	Ölçek	Doğan ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen 56 maddelik ölçek	6
Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği	Ölçek	Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen 38 maddelik ölçek	5
Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği	Ölçek	Ünver (2007) tarafından geliştirilen 23 maddelik ölçek	4

4.5.3.7. Tezlerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

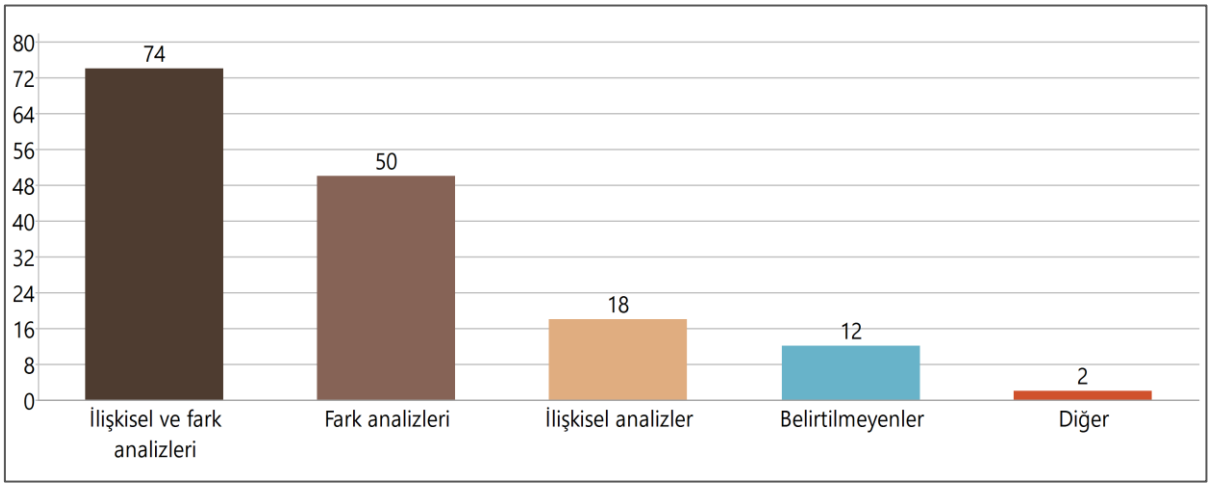
Tezlerin veri analiz yöntemine göre dağılımları analizin amacına yönelik olarak 2 temel düzeyde sınıflandırılmıştır. Bu şekilde ele alınmasının sebebi ise örneklem grubunun fazla sayıda olmasından kaynaklı olarak analizlerin ayrıntılı olarak ifade edilmesinin anlamlı bir sınıflandırma sunamayacağı düşüncesidir. Bu kapsamda tezler ilişkisel analiz ve fark analizleri olmak üzere 2 kategori halinde gruplandırılmıştır.

Veri analiz yöntemlerinin dağılımına bakıldığında (Grafik 4.31); en fazla alanı 74 tez ile ilişkisel ve fark analizlerinin birlikte kullanıldığı çalışmalar oluşturmaktadır. Bununla birlikte fark analizlerinin kullanıldığı çalışmalar 50, ilişkisel analizlerin kullanıldığı çalışmalar 18 tez şeklindedir. Araştırma içerisinde herhangi bir veri analiz yöntemi belirtilmeyen ve sınıflandırma içerisine dahil edilemeyen çalışmalar [3]ise sırasıyla 12 ve 2 tez şeklinde dağılım göstermektedir.

Veri analiz yöntemlerine genel açıdan bakıldığında; 12 tezin veri analiz yöntemini ifade eden herhangi bir bilgi sunmaması önemli bir sorun alanını oluşturmaktadır. Öyle ki veri analiz yöntemi; bulguların belirli bir tekniğe bağlı olarak uygun şekilde analiz edilmesini ve analizin taraflılığının en aza indirilmesini sağlayan temel yöntemsel verilerden biridir. Bu açıdan ilgili çalışmaların veri analizi noktasında yöntemsel eksikliğinin söz konusu olduğu görülmektedir.

[3] Sınıflandırma içerisine dahil edilmeyerek "diğer" olarak gruplandırılan çalışmalar veri analiz yöntemi olarak içerik analizini içermektedir. İçerik analizi yöntemi hem nitel hem de nicel araştırmalar için kullanılan bir yöntem olmasına rağmen referans alınan kitaplarda veri analiz yöntemi içerisinde yer almamaktadır. Bu açıdan araştırmanın sınıflandırılma aşamasında içerik analizi yöntemine yer verilmemiştir.

Grafik 4.31: Nicel Araştırmaların Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği

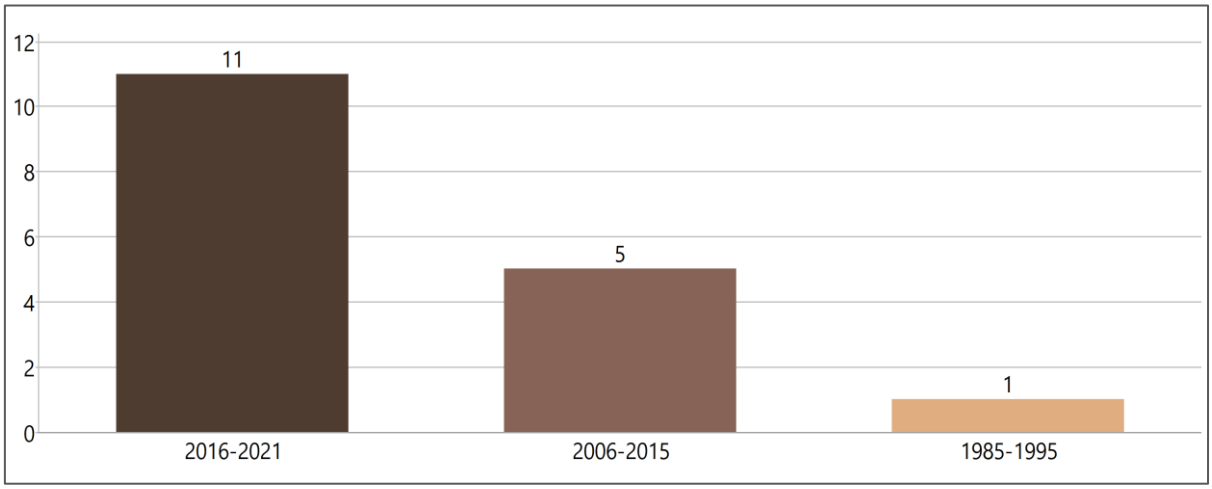
4.5.4. Karma Araştırmalar

Karma araştırmalar LGBTİ+ alanındaki çalışmalar içerisinde 17 tez ile azınlık grubu oluşturmaktadır. Karma araştırmaların analizi diğer yöntemlerin analizinde olduğu gibi dönemsel dağılım, araştırma deseni, örneklem alanı, örneklem büyüklüğü, örneklem yöntemi, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemi olmak üzere 7 başlık halinde gruplandırılmıştır.

4.5.4.1. Tezlerin Dönemsel Açıdan Dağılımı

Tezlerin dönemsel açıdan dağılım grafiği Grafik 4.32'de gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; dönemsel olarak periyodik bir artışın olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre; en fazla tezin üretildiği dönem olan 2016-2021 dönemi 11 tez, 2006-2015 dönemi 5 tez ve 1985-1995 dönemi yalnızca 1 tez yer almaktadır. 1996-2005 dönemi ise karma araştırmalara ait herhangi bir tezin üretilmediği görülmektedir.

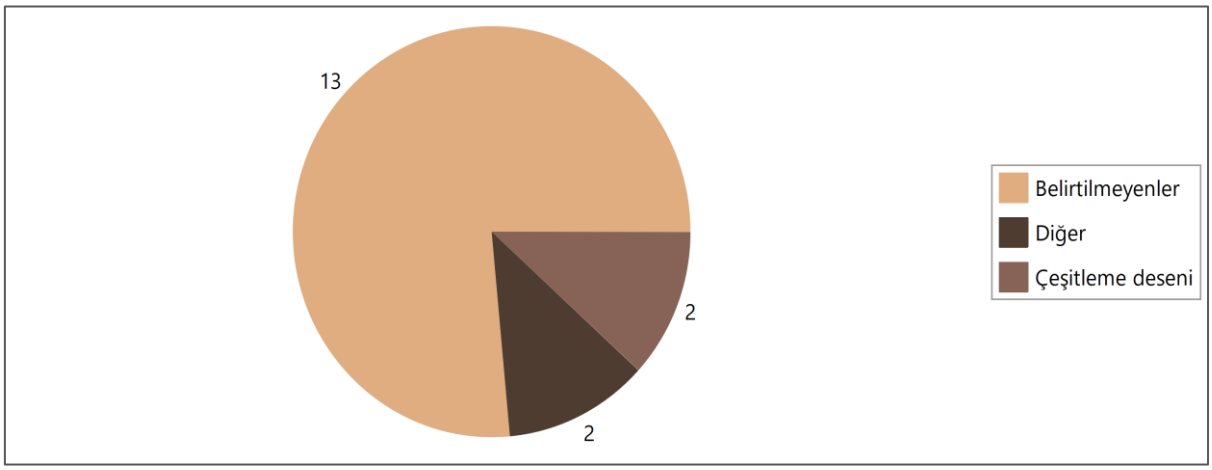
Grafik 4.32: Karma Araştırmaların Dönemsel Dağılım Grafiği

4.5.4.2. Tezlerin Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

Karma yöntemlerin araştırma desenlerine göre dağılımı Grafik 4.33'te gösterilmiştir. Grafiğe bakıldığında; bu alandaki karma araştırmalar için tek bir sayıda desen çeşidinin kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan tek desen olan çeşitleme deseniyle 2 tez üretilmiştir. Dağılımdaki 2 tezin ise diğer kategorisi içerisinde yer aldığı görülmektedir. Dağılımın büyük bir çoğunluğunu araştırma içerisinde herhangi bir desenin belirtilmediği çalışmalar oluşturmaktadır. Bu bağlamda karma araştırmalar içerisinde öne çıkan bir desenin mevcut olmadığını söylemek mümkündür.

Grafik 4.33: Karma Araştırmaların Desenlerine Göre Dağılım Grafiği

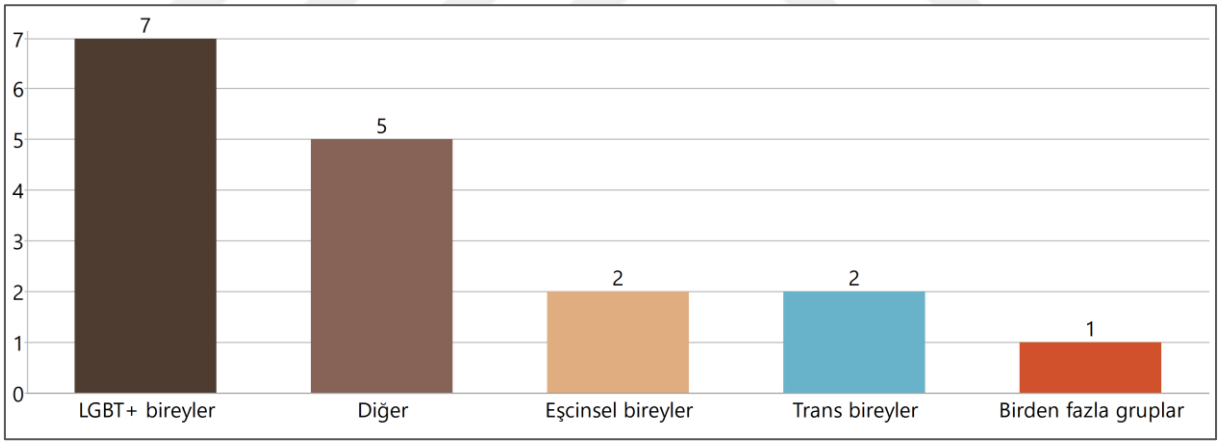

4.5.4.3. Tezlerin Örneklem Alanlarına Göre Dağılımı

Karma araştırmalara yönelik örneklem alanlarının gruplandırılması nitel ve nicel araştırmalarda olduğu gibi kodlamalar şeklinde gerçekleştirilmiştir. İlgili kodların birleştirilmesi sonucu oluşturulan kategoriler toplamda 5 grup halinde sınıflandırılmıştır. Özellikle karma yöntemlerde örneklem grubunun LGBTİ+ bireylerden oluşması sebebiyle kategoriler bu tanımsal alan içerisinde detaylandırılmıştır. LGBTİ+ tanımsal alanları içerisinde yer almayan meslek elemanları, üniversite öğrencileri gibi farklı gruplar ise "diğer" kategorisi içerisine dahil edilmiştir. Bununla birlikte en az iki grup içerisindeki örneklem alanını kapsayan çalışmalar "birden fazla gruplar" kategorisi içerisinde yer almıştır.

Bu bağlamda karma araştırmaların örneklem alanlarına göre dağılımı Grafik 4.34'te yer almaktadır. Dağılıma bakıldığında; en fazla çalışma 7 tez ile LGBTİ+ alanı içerisindeki her katılımcının çalışmaya dahil edildiği grupta yer almaktadır. En az dağılım ise 1 tez ile birden fazla gruplar alanına aittir. Diğer örneklem alanlarının dağılımı sırasıyla; diğer (5), eşcinsel bireyler (2) ve trans bireyler (2) şeklindedir.

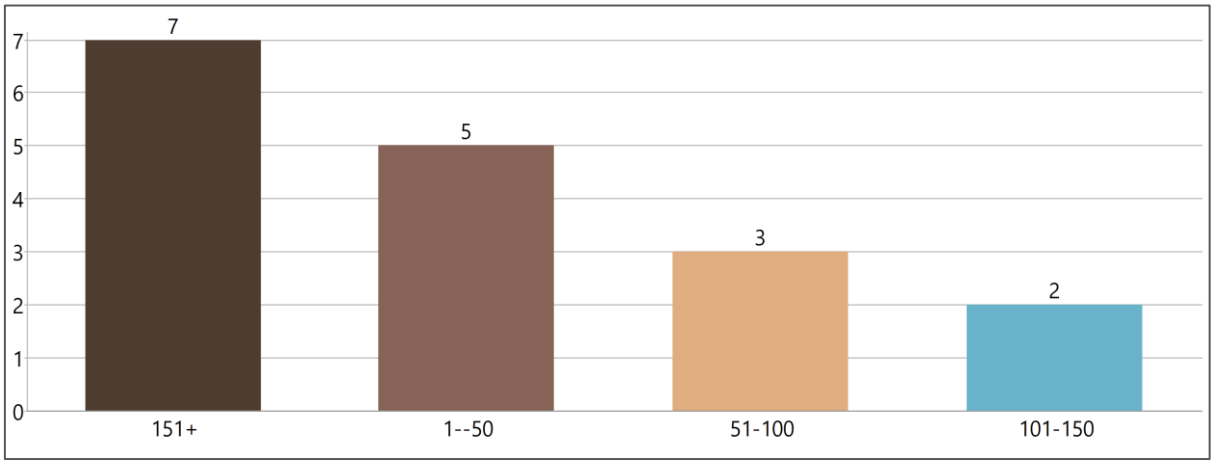
Grafik 4.34: Karma Araştırmaların Örneklem Alanlarına Göre Dağılım Grafiği

4.5.4.4. Tezlerin Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Karma araştırmalar içerisinde yer alan tezlerin örneklem büyüklüğüne göre dağılımları 50'li gruplar halinde ortaya konulmuştur. İlgili dağılım Grafik 4.35'te yer almaktadır. Dağılıma bakıldığında; en fazla alanı oluşturan grup 7 tez ile 150'den fazla sayıda örneklemin mevcut olduğu çalışmalardır. Bunu takiben 5 tez ile 1-50 grubu ve 3 tez ile 51-100 örneklem grupları yer almaktadır. Son olarak 101-150 örnekleme sahip 2 tez örneklem büyüklüğünün en az olduğu grubu oluşturmaktadır.

Grafik 4.35: Karma Araştırmaların Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılım Grafiği

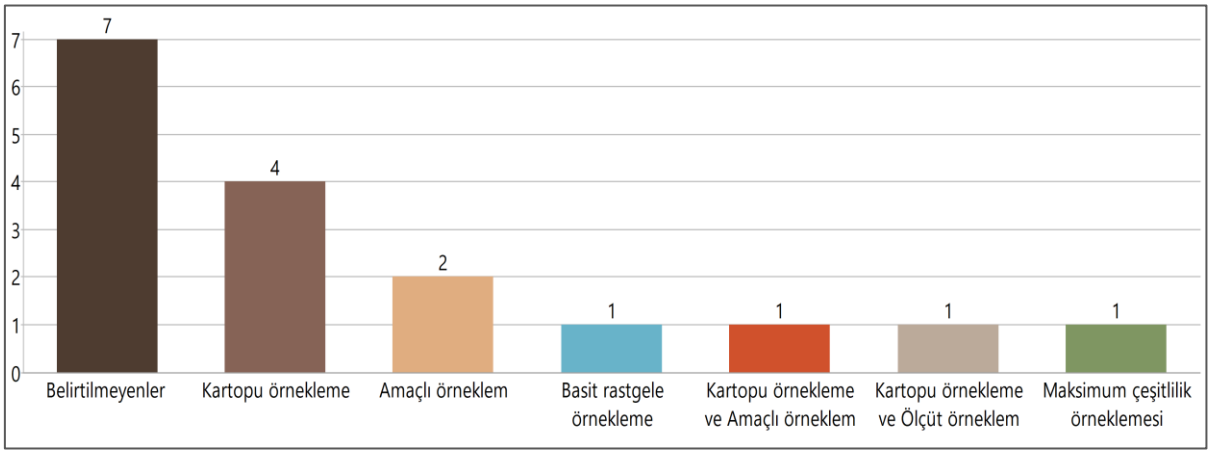

4.5.4.5. Tezlerin Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılımı

Tezlerin örneklem yöntemlerine göre dağılımı Grafik 4.36'da gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; en fazla alanı 7 tez ile araştırma içerisinde herhangi bir örneklem yönteminin belirtilmediği grup oluşturmaktadır. Karma araştırmalar içerisinde en fazla kullanılan örneklem yönteminin ise 4 tez ile kartopu örnekleme olduğu görülmektedir. Bu alanı 2 tez ile amaçlı örneklem yöntemi takip etmektedir. En az kullanılan örneklem yöntemleri ise 1'er tez ile basit rastgele örnekleme, kartopu örnekleme ve amaçlı örneklem, kartopu örnekleme ve ölçüt örneklem ve maksimum çeşitleme örneklemesidir.

Dağılıma genel açıdan bakıldığında; örneklem yöntemi belirtilmeyen grubun yoğunlukta olması ilgili çalışmalar için yöntemsel açıdan yetersiz veri sunumunun söz konusu olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte karma yöntemler için örneklemin çeşitlilik gösterdiğini ve farklı örneklem yöntemlerinin çalışmalarda yer aldığını söylemek mümkündür.

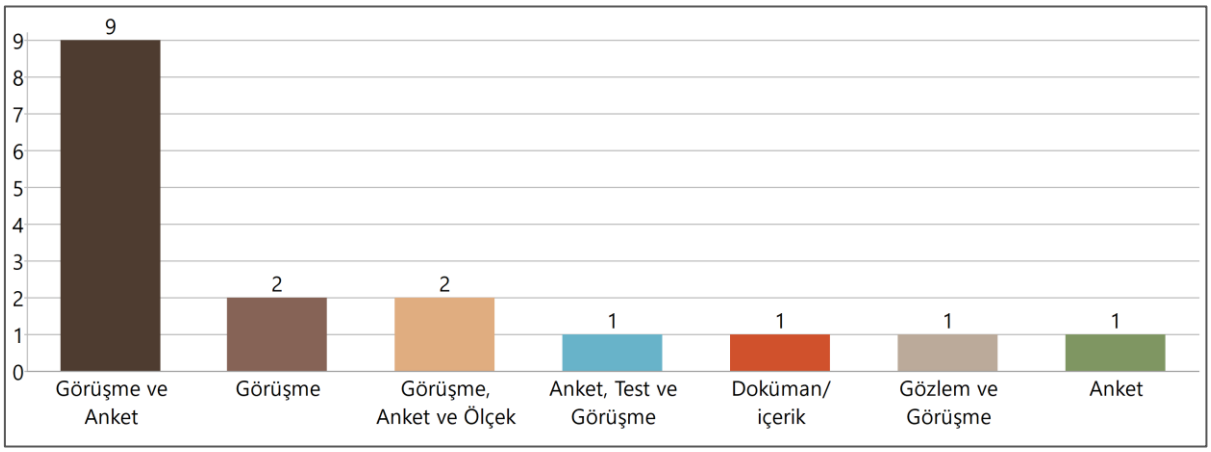
Grafik 4.36: Karma Araştırmaların Örneklem Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği

4.5.4.6. Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Karma araştırmalar içerisindeki veri toplama araçlarının dağılımına bakıldığında (Grafik 4.37); hem nitel ve hem de nicel yöntemlerde kullanılan veri toplama araçlarından yararlanıldığı görülmektedir. Dağılıma göre en fazla alanı oluşturan veri toplama araçları 9 tez ile görüşme ve anket verilerinin birlikte kullanıldığı gruptur. Bunun takiben 2'şer tez ile görüşme ve görüşme, anket ve ölçeğin birlikte kullanıldığı gruplar yer almaktadır. En az kullanılan veri toplama araçları ise 1'er tez ile anket, test ve görüşme, doküman/içerik, gözlem ve görüşme ve ankettir.

Grafik 4.37: Karma Araştırmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılım Grafiği

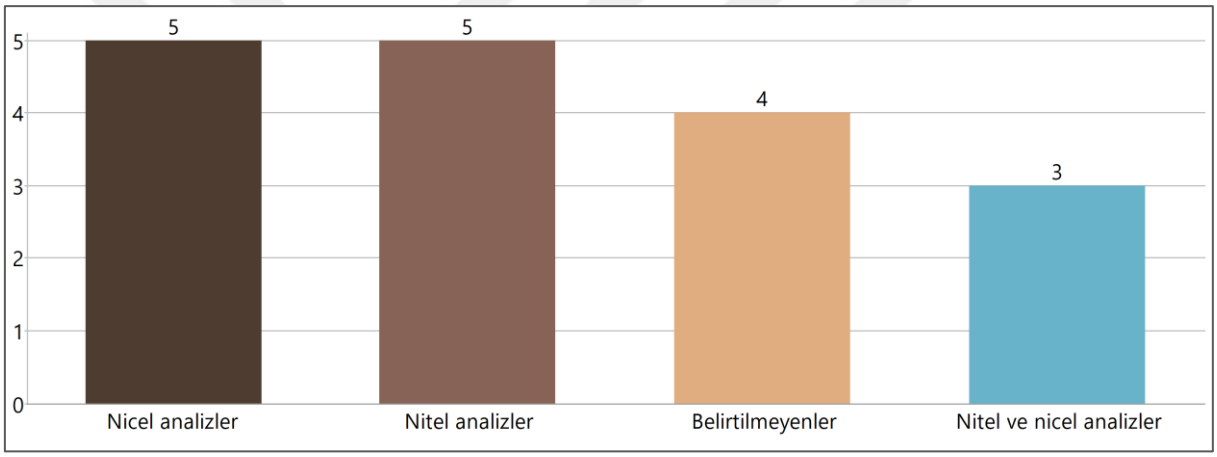
4.5.4.7. Tezlerin Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılımı

Karma araştırmaların veri analiz yöntemleri benimsenen yaklaşım ve yönteme göre farklılık göstermekle birlikte bu araştırma türü için nitel veya nicel yöntemlerin ağırlıklı olduğu alanlar

söz konusu olmaktadır. Bu kapsamda karma araştırmalar içerisinde yer alan çalışmalar veri analiz yöntemi olarak nitel veya nicel tekniklerin kullanılmasına göre gruplandırılmıştır.

Karma araştırmaların veri analiz yöntemlerine göre dağılımı Grafik 4.38'de gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında; çalışmalar içerisinde nitel ve nicel tekniklerin kullanıldığı tezlerin 5'er tez ile eşit sayıda olduğu görülmektedir. Nitel ve nicel tekniklerin her ikisinin de kullanıldığı tezlerin sayısı ise 3'tür. Bununla birlikte 4 tezde araştırma içerisinde herhangi bir veri analiz yönteminin yer almadığı görülmektedir. Bu durum elde edilen bulguların uygun bir şekilde ortaya konulması açısından yöntemsel sunumun yeterli düzeyde bilgiyi içermediğini göstermektedir.

Grafik 4.38: Karma Araştırmaların Veri Analiz Yöntemlerine Göre Dağılım Grafiği

4.5.5. Sistematik Çalışmalar

Sistematik derleme çalışmaları nicel, nitel, karma gibi klasik yöntemlerin dışında alanda yapılan çalışmaların detaylı analizine dayanan bir yöntemi oluşturmaktadır. Sistematik çalışmalar; kapsamlı bir çalışma alanı olması sebebiyle araştırma yöntemleri içerisinde daha az tercih edilen bir alanı oluşturmaktadır. LGBTİ+ alanına dair sistematik çalışmalara bakıldığında da bu türe ait yalnızca 3 tezin mevcut olduğu görülmektedir.

Sistematik çalışmalara ilişkin dağılıma Tablo 4.47'de yer verilmiştir. İlgili çalışmaların gruplandırılmasında araştırma aşamaları içerisinde yer alan başlıklandırmalar kullanılmıştır. Bununla birlikte sistematik çalışmaların az sayıda olması sebebiyle yöntemsel aşamalar tek bir tablo içerisinde gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında; LGBTİ+ alanına dair sistematik çalışmaların dönemsel dağılım olarak son yıllarda üretildiği görülmektedir. Çalışmaların örneklem alanı için kaynak türü açısından daha güvenilir veriler sunan makaleler tercih

edilmiştir. Örneklem büyüklüğü 30-60 çalışma arasında değişkenlik göstermektedir. Çalışmaların örneklem yöntemi ve veri toplama aracı olarak sistematik çalışmalar için geçerli olan ölçüt örneklem ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Son olarak çalışmaların veri analiz yöntemleri açısından farklılıklar söz konusudur. Kullanılan veri analiz yöntemleri betimsel analiz ve anlatı analizi olmakla birlikte bir çalışmada ise herhangi bir analiz yöntemi belirtilmemiştir.

Tablo 4.47: Sistematik Çalışmaları Gösteren Dağılım Tablosu

Sistematik Çalışmalar	Yıl	Örneklem Alanı	Örneklem Büyüklüğü	Örneklem Yöntemi	Veri toplama Araçları	Veri Analiz Yöntemi
Biyoetikte savunmasızlık kavramının analizi ve LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel, transeksüel) bireyler için uygunluğunun değerlendirilmesi	2018	Makale	66	Ölçüt Örneklem	Doküman incelemesi	Betimsel Analiz
LGBTİ+'ların cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmeti alırken karşılaştığı sorunların tıp etiği açısından analizi	2021	Makale	33	Ölçüt Örneklem	Doküman incelemesi	Belirtilmemiş
Lise öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime karşı tutumları, algıları ve yeterliliği: Sistematik literatür taraması	2021	Makale	28	Ölçüt Örneklem	Doküman incelemesi	Anlatı Analizi

4.5.6. Derleme Tezler

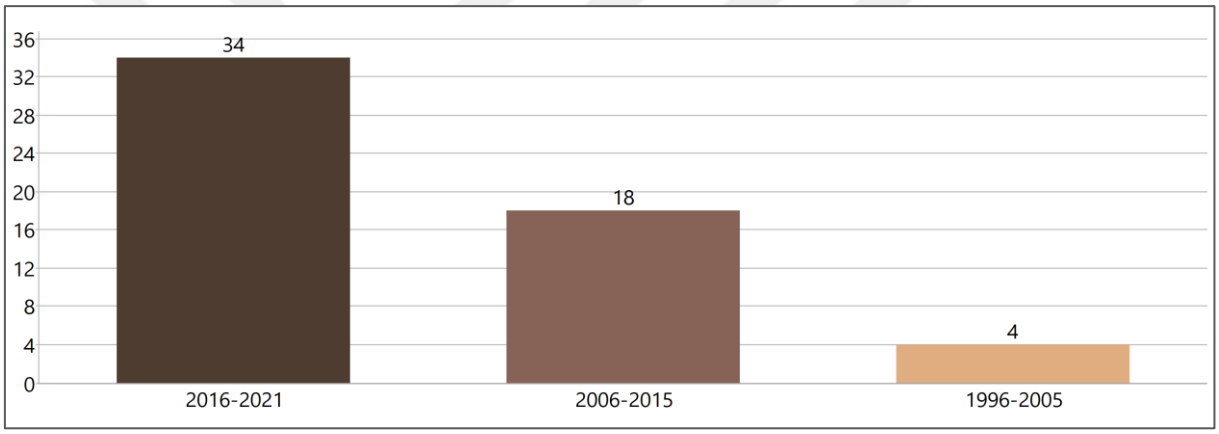
Derleme tezler; araştırma içerisinde herhangi bir yöntemin kullanılmadığı çalışma alanını temsil etmektedir. Bu kapsamda LGBTİ+ alanı içerisinde derleme tezi olarak gruplandırılan 56 tez mevcuttur.

Derleme çalışmalar; genellikle makalelerde kullanılan bir yöntem olarak alanda uzman kişiler tarafından konuya yönelik yayınlanmış çalışmaların incelenmesi ve sentezlenmesi sonucu oluşturan bir araştırma türüdür. Bununla birlikte tezlerin asıl amacı; araştırmacının özgün bir araştırma verisi sunarak alandaki araştırma yeteneğini ortaya koymasıdır. Buna bağlı olarak derleme çalışmaların tez çalışmaları ile çelişen bir yapısının söz konusu olduğunu söylemek

mümkündür. LGBTİ+ alanına dair ele alınan tezlerin 56 tanesinin bu niteliği göstermesi ise dikkat çekici bir bulguyu ortaya koymaktadır.

Derleme tezleri herhangi bir yöntemsel veri içermemesi sebebiyle yönteme dayalı araştırma aşamalarına yönelik bir gruplandırma gerçekleştirilememiştir. Tezlerin dönemsel olarak dağılımına bakıldığında ise (Grafik 4.39); 1996-2005 dönemi 4, 2006-2015 dönemi 18 ve 2016-2021 dönemi 34 tezin yer aldığı görülmektedir. Buna göre; en fazla tezin üretildiği dönemin son dönem olan 2016-2021 dönemi olduğu, en az tezin ise 1996-2005 döneminde üretildiği görülmektedir. 1985-1995 dönemi arasında ise derleme tezi içerisinde herhangi bir tezin üretilmediği tablodan anlaşılmaktadır.

Grafik 4.39: Derleme Tezlerin Dönemsel Dağılım Grafiği

Araştırma yöntemleri içerisinde başlıklar halinde değerlendirilen tezlerin yöntemsel verilerindeki mevcut sorun alanlarına dair genel değerlendirme ise Tablo 4.48'de sunulmuştur. Tabloda araştırma aşamalarının her birine ilişkin yöntemsel sorun alanları araştırma türlerine göre gruplandırılarak gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında; yönteme dair genellikle karşılaşılan sorun alanlarını araştırma aşamalarına yönelik yetersiz veri sunumu ve hatalı yöntem kullanımı oluşturmaktadır.

Tabloda belirtilmemesinin yanı sıra tezlerde karşılaşılan genel bir problem ise; kullanılan yönteme ilişkin açıklayıcı verinin sunulmamasıdır. İncelenen tezlerin büyük bir çoğunluğunda yöntemsel veriler araştırma aşamalarına uygun şekilde belirtilse de herhangi bir açıklama ortaya konulmadan yöntemin yalnızca ismen ifade edildiği görülmektedir. Bu durum yöntemin

şekilsel olarak uygunluğu açısından bir sorun oluşturmasa da açıklayıcı verilerin eksikliği araştırmanın nasıl oluşturulduğuna dair belirsizliğe sebep olmaktadır.

Tablo 4.48: Yöntemsel Sorun Alanlarına Yönelik Genel Değerlendirme Tablosu

Araştırma Aşamaları	Araştırma Türleri	Yöntemsel Sorunlara İlişkin Detaylar	Toplam Tez Sayısı	Sorun Alanı İçeren Tez Sayısı
Araştırma Yöntemleri	Nitel	*	319	-
	Nicel	*	157	-
	Karma	*	17	-
	Sistematik çalışmalar	*	3	-
	Derleme Tezler	Araştırmanın yöntemine dair herhangi bir veri mevcut değil	56	53
	Toplam		552	53
Araştırma Desenleri	Nitel	Araştırmalar içerisinde araştırma desenine ait veri mevcut değil	319	267
		Nitel araştırmalar içerisinde yer almayan nicel desenler veya hiçbir araştırma yöntemine ait olmayan desenler mevcut		6
	Nicel	*	157	-
	Karma	Araştırmalar içerisinde araştırma desenine ait veri mevcut değil	17	13
	Sistematik çalışmalar	Araştırmalar içerisinde araştırma desenine ait veri mevcut değil	3	3
	Derleme Tezler	Araştırmalar içerisinde araştırma desenine ait veri mevcut değil	56	56
	Toplam		552	345
Örneklem Yöntemi/ Alanı/ Büyüklüğü	Nitel	Örneklem büyüklüğü belirtilmeyen çalışmalar mevcut	319	25
		Örneklem yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut		229
	Nicel	Örneklem yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut	157	86
	Karma	Örneklem yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut	17	7
	Sistematik çalışmalar	*	3	-

	Derleme Tezler	Örneklem yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut.	56	56
	Toplam		552	403
Veri Toplama Araçları	Nitel	Nitele uygun olmayan veri toplama araçları kullanılmış.	319	4
	Nicel	Nicele uygun olmayan veri toplama araçları kullanılmış	157	4
	Karma	*	17	-
	Sistematik çalışmalar	*	3	-
	Derleme Tezler	*	56	-
	Toplam		552	8
Veri Analiz Yöntemleri	Nitel	Veri analiz yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut	319	195
	Nicel	Veri analiz yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut	157	12
		Nicele uygun olmayan veri analiz yöntemi kullanılmış		2
	Karma	Veri analiz yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut	17	4
	Sistematik çalışmalar	Veri analiz yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut	3	1
	Derleme Tezler	Veri analiz yöntemi belirtilmeyen çalışmalar mevcut	56	56
	Toplam		552	270

5. TARTIŞMA

Sosyal hizmetin ele aldığı konulardan biri olan LGBTİ+ alanı, özellikle son yıllarda hem pratik hem teorik çerçevede daha görünür bir konumda yer almaktadır. Teorik çerçeve ekseninde çeşitli araştırmacılar tarafından bu alana dair bilimsel çalışmalar ortaya konulmaktadır. Bunun yanı sıra alana ilişkin çalışmalar artış göstermesine rağmen mevcut araştırmaları derleyici ve betimleyici olarak ortaya koyan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu kapsamda mevcut çalışma; LGBTİ+ alanına dair yayınlanan tezlerin geniş bir perspektifte analiz edilerek mevcut literatürün detaylı bir değerlendirmesini ortaya koymaktadır. Hem bibliyografik hem tematik yapı özelliği gösteren bu çalışma, derleyici bir literatür sunmasının yanı sıra ilgili araştırmalara yönelik eleştirel bir okumayı da barındırmaktadır. Bu bağlamda araştırmaların konu alanlarına, türlerine, zayıf ve güçlü yönlerine ilişkin nesnel bir değerlendirme imkanı sunan çalışma; LGBTİ+ konulu literatürün derlenmesi, yorumlanması ve konuya ilişkin yapılması planlanan yeni araştırmalar için bir çerçeve sunması açısından önem arz etmektedir.

Bu alanda benzer yöntem ve amaç ile ortaya konulan herhangi bir çalışmanın olmamasıyla birlikte yakın perspektifte değerlendirilebilecek az sayıda literatür mevcuttur. Bu çalışmalardan biri Emrah Eker (2020) tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de LGBT Literatüründe Din ve Dindar Algısı: Bir Gömülü Teori Çalışması" isimli tez çalışmasıdır. Eker'in çalışmasında LGBTİ+ alanında popüler bir dergi olan Kaos GL'nin 1994-2018 yılları arasındaki sayıları incelenerek LGBTİ+ ile din ve dindarlık ilişkisi ortaya konulmuştur. Diğer bir çalışma; Merve Mergen Şener'in (2018) LGBTİ+'nın biyotıp literatüründeki görünümünü 66 makale üzerinden incelediği "Biyoetikte Savunmasızlık Kavramının Analizi ve LGBT (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transeksüel) Bireyler İçin Uygunluğunun Değerlendirilmesi" isimli sistematik derleme çalışmasıdır. Şener'in çalışması ile konu ve yöntem açısından benzerlik gösteren bir diğer çalışma ise Melike Konuk'un (2021) "LGBTİ+'ların Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hizmeti Alırken Karşılaştığı Sorunların Tıp Etiği Açısından Analizi" isimli tez çalışmasıdır. Son olarak öğretmenlerin LGBTİ+ alanına dair tutumlarını ele alan 33 araştırmanın incelendiği "Lise Öğretmenlerinin Kapsayıcı Eğitime Karşı Tutumları, Algıları ve Yeterliliği: Sistematik Literatür Taraması" isimli tez çalışması benzer minvalde değerlendirilebilecek çalışmalar arasında yer almaktadır (Selimhocaoğlu, 2021). İlgili çalışmaların 2018 yılı ve sonrasına ait

olması ve geniş bir örneklem yerine daha az kapsayıcılığın tercih edilmesi bu alandaki literatüre genel perspektiften bakışın eksik bırakılan bir yön olduğunu göstermektedir. Bu açıdan amaç, kapsam ve yöntem olarak diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında elde edilen verilerin kapsayıcılığı ve değerlendirme aşamasındaki çok yönlülük araştırmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Araştırmada ilgili tez çalışmalarının künyeleri, tanımsal alanları, tema-konu alanları ve yöntemsel verileri incelenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde araştırmaya ilişkin değerlendirme ve çıktılar başlıklar halinde ortaya konulmuştur.

5.1. TEZLERİN BİBLİYOGRAFİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırma kapsamında LGBTİ+ alanına dair 552 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Bu tezlerin dönemsel dağılımı incelendiğinde; 1985-1995 yılı 10, 1996-2005 yılı 33, 2006-2015 yılı 158 ve 2016-2021 yılı 351 tez üretildiği ve tezler açısından periyodik bir artışın söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Yıl olarak en fazla tezin 105 tez ile 2019 yılında yer aldığı, 2021 ve 2018 yıllarının da sırasıyla 73 ve 53 tez ile önemli oranda tezin üretildiği yıllar olduğu tespit edilmiştir. Dağılıma bakıldığında; 2016-2021 döneminin tüm dönemler içerisinde %63'lük orana sahip olması, akademik literatürün önemli bir çoğunluğunun son 5 yılda üretildiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte mevcut literatürde görülen periyodik artış bu alana yönelik ilgi ve odağın giderek arttığını göstermektedir. Dönemsel dağılımdaki yapının mevcut görünürlükte olmasının nedenlerinden biri de LGBT alanında yaşanan tarihsel gelişmelerdir. Özellikle 1993 yılında başlanan ve hızla devam eden dernekleşme faaliyetleri ile görünürlüğü artıran LGBTİ+ bireyler bu alanda yaşanan olumlu-olumsuz gelişmelerle bilimsel metinlerde tercih edilen bir alan haline gelmiştir. Gelişmelerden bir diğeri ise 2013'te yaşanan Gezi Parkı Eylemleri ve eylem sonrası düzenlenen Onur Yürüyüşü'nde 100.000 kişilik rekor katılımın gerçekleşmesidir. Benzer dönemlere karşılık gelen diğer bir olay ise 2014 yılında yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi'dir. Nitekim 2013 ve 2014 yılı 20'li sayılarda olan dağılımın 2015 yılı itibari ile ciddi oranda artarak devam etmesi bu durumun bir göstergesi niteliğindedir.

Tez çalışmaları içerisinde 453 tez yüksek lisans, 62 tez doktora, 33 tez tıpta uzmanlık ve 4 tez sanatta yeterlilik alanında üretilmiştir. Yüksek lisans tezlerinin tüm tezler içerisindeki dağılımı %82'lik bir orana karşılık gelirken, doktora tezleri ise %11'lik bir kısmı oluşturmaktadır. Tezlerin dağılımı arasındaki ciddi fark; akademik alandaki derinleşme ve özgün içeriğin

yetersiz düzeyde kalarak bu alanda uzmanlaşma sorununun var olduğunu ortaya koymaktadır. Tez çalışmalarının üniversiteye göre dağılımında ise çeşitliliğin söz konusu olmasına rağmen belirli üniversitelerin ön planda olduğu görülmektedir. Dağılım içerisinde en fazla teze sahip olan üniversitenin 56 tez ile diğer tezlere oranla ciddi bir dağılım gösteren İstanbul Üniversitesi'ne ait olduğu tespit edilmiştir. Bunu takiben Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi 20'den fazla tezin üretildiği üniversiteler arasında yer almaktadır. Dokuz Eylül Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Mersin Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesi ise bu alanda 10'dan fazla teze sahip olan üniversitelerdir. İlgili üniversitelerin tüm tezler içerisinde %65'lik bir orana karşılık gelmesi; bu üniversiteler açısından LGBTİ+ alanına dair önemli bir veri ortaya koymaktadır. Nitekim ilgili üniversitelerin Türkiye'deki popülerliği ve görünürlüğü göz önünde bulundurulduğunda LGBTİ+ alanında ortaya konulmak istenen ideolojinin bu üniversiteler aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'deki mevcut tez literatürünün LGBTİ+ alanında öne çıkan üniversiteler üzerinden şekillendirildiğini ve ilgili üniversitelerin perspektifinde ortaya konulduğunu söylemek mümkündür.

Tezlerin enstitülere göre dağılımına bakıldığında; alana dair çalışma yapan 15 farklı enstitü mevcut olmasına rağmen en fazla tezin %70'lik oran ile Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne ait olduğu belirlenmiştir. Ana bilim dalına göre dağılımda ise; en fazla tezin üretildiği alan 53 tez ile Psikoloji Ana Bilim Dalı'dır. Sosyoloji Ana Bilim Dalı ile İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı ise 20'de fazla tezin üretildiği alanları oluşturmaktadır. 10'dan fazla tezin mevcut olduğu ana bilim dalları ise Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana bilim Dalı, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı, Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı, Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı, Kültürel Çalışmalar Ana Bilim Dalı, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalıdır. Psikoloji, sosyoloji gibi LGBTİ+ alanı ile doğrudan ilişkili ana bilim dallarının varlığı ile birlikte İngiliz Dili ve Edebiyatı, Batı Dilleri ve Edebiyatları, Radyo, Televizyon ve Sinema gibi alanların LGBTİ+ konusuna gösterdiği eğilim; bu alanın edebiyat, sinema, resim gibi sanat dallarına yansıyan yönlerine işaret etmektedir. Tezler içerisinde Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı'na ait ise yalnızca 5 çalışmaya rastlanılmıştır. Bu durum LGBTİ+ alanı için önemli uzmanlık dalından biri olan sosyal hizmetin üniversiteler bünyesinde yürütülen çalışmalarda nadir olarak tercih edilen bir alanı oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Tezlerin yazım dilinde ağırlıklı alan 379 tez ile Türkçe diline aittir. Bununla birlikte 167 tez İngilizce, 5 tez Fransızca ve 1 tez Kürtçe dilleri ile yazılmıştır. İngilizce dilinin yüksek bir orana sahip olmasının ise; LGBTİ+ alanında öne çıkan üniversitelerin İngilizce dili üzerinden eğitim vermeleri ve akademik çalışmaları bu dil aracılığıyla gerçekleştirmelerinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Son olarak tezlerde öne çıkan danışman bilgilerine bakıldığında; Doç. Dr. Ayşegül Altınay'ın bu alanda danışmanlığını yürüttüğü 6 tez ile en fazla sayıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Prof. Dr. Mehmet Eskin 4 tez ile öne çıkan diğer bir ismi oluşturmaktadır. Bu alanda 3 tez yürüterek öne çıkan diğer isimler ise Yrd. Doç. Dr. Selen Ansen, Prof. Dr. Hale Bolak Boratav, Doç. Dr. Engin Emrem Beştepe ve Dr. Öğr. Üyesi Umut Şah'tır. Danışman hocaların unvanlarına bakıldığında Prof. ve Doç. Dr. unvanlarının ağırlıklı alanı oluşturduğu anlaşılmaktadır. Hocaların kadroda yer aldığı üniversitelerde ise; LGBTİ+ alanında ürettikleri tez sayısı ile öne çıkan Sabancı Üniversitesi ve İstanbul Bilgi Üniversitesinin yer aldığı görülmektedir. Danışman hocaların akademik alandaki yetkinliği ve öne çıkan üniversitelerin tercihi değerlendirildiğinde; LGBTİ+ alanına dair bu bağlamda bir birikimin söz konusu olduğunu ve bu birikimin LGBTİ+ alanındaki hakim anlayışı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

5.2. TEZLERİN TANIMSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezlerin tanımsal dağılımına bakıldığında; 552 tez içerisinde LGBTİ+ alanını genel çerçevede kapsayan çalışmaların 284 tez ile ağırlıklı alanı oluşturduğu tespit edilmiştir. *"Eşcinsellik"* alanı 144 tez ile %26'lık bir orana karşılık gelirken, *"transseksüellik"* alanına ait 57 tez bulunmaktadır. Bunu takiben diğer tanımsal alanların dağılımı *"eşcinsellik ve biseksüellik"* (29), *"interseksüellik"* (15), *"travestilik"* (10), *"transseksüellik ve travestilik"* (6), *"biseksüellik"* (3), *"eşcinsellik ve transseksüellik"* (2), *"eşcinsellik ve travestilik"* (1) ve *"aseksüellik"* (1) şeklinde belirlenmiştir. Dağılımdan anlaşılacağı üzere LGBTİ+ alanında popüler olan ve bilimsel metinlerde daha fazla tercih edilen cinsel kimlik ve yönelimleri *"eşcinsellik"* ve *"transseksüellik"* alanları oluşturmaktadır. Bununla birlikte özellikle son yıllarda daha görünür olan biseksüellik kimliği, eşcinsellik ve biseksüelliğin birlikte ele alındığı tezlerde kendini göstermektedir.

Tezlerin tanımsal alan içerisindeki dönemsel dağılımı detaylı olarak incelendiğinde; ilk olarak *"genel"* alana dair gruplandırmada periyodik bir artışın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bu alandaki tezlerin 1996'dan sonra üretilmeye başlandığı ve önemli bir

çoğunluğunu 2016 sonrası tezlerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda 1985-1995 dönemi üretilen tezlerde spesifik bir alana yoğunlaşıldığını, 2016 sonrası dönemde ise spesifik bir tanımsal alandan uzaklaşılarak tezlerin genel çerçevede ele alındığını söylemek mümkündür. *"Eşcinsellik"* ve *"transseksüellik"* alanına ait tezlerde de benzer şekilde periyodik olarak artan bir dağılım söz konusudur. 2016-2021 dönemi ise dağılım oranı ile bu alanlara yönelik ilginin ciddi bir artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Diğer bir tanımsal grup olan interseksüellik alanında; dağılım içerisinde en fazla tezin üretildiği dönem 2006-2015 dönemi iken, en az tezin üretildiği dönem ise 2016-2021 dönemi olarak belirlenmiştir. Bu alanda üretilen toplam 15 tezden 14'ünün ise 2015 öncesi döneme ait olması dikkat çekici bir bulguyu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda interseksüelliğin son yıllarda bilimsel metinlerde daha az tercih edilen bir alana dönüştüğünü söylemek mümkündür. *"Eşcinsellik ve biseksüellik"* alanına bakıldığında; 2006'ya kadar herhangi bir tezin mevcut olmamasının yanı sıra dağılımın diğer dönemlerde artış gösterdiği tespit edilmiştir. Tezlerin özellikle 2016 sonrası dönemde yoğunlaşması ise; biseksüelliğin diğer tanımsal alanlara oranla nispeten yeni bir kavram olarak günümüzde daha görünür olmaya başlaması ile ilişkilendirilebilir. Nitekim *"biseksüellik"* alanındaki tezlerin yalnızca son dönem olan 2016-2021 dönemine ait olması bu bulguyu destekler niteliktedir.

5.3. TEZLERİN KONUSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Toplamda 7 başlık içerisinde ele alınan konu alanları; *"analiz odaklı çalışmalar" (193), "deneyimsel çalışmalar"* (125), *"İlişkisel çalışmalar" (96), "tutum ve algı çalışmaları"* (48), *"tanıtıcı çalışmalar"* (43) *"tanı ve tedavi çalışmaları"* (25) ve *"diğer"* (22) şeklinde belirlenmiştir. Konu alanlarına daha detaylı bakıldığında; en fazla tezin üretildiği alan olan*"analiz odaklı çalışmalar";* LGBTİ+'nın film, tiyatro, edebi metin, yazılı kaynak gibi içerikler üzerinden ortaya konulduğu çalışmaları oluşturmaktadır. Bu çalışmalarda; LGBTİ+ alanının ilgili içerikler üzerinden var edilme eğiliminin söz konusu olduğu görülmektedir. Bu durum ise konuya dair mevcut çalışmalarda bir özne olarak yer almayan veya hikayeleri dinlenmeyen LGBTİ bireylere ilişkin ortaya konulan çıkarımların eksik bir okuma üzerinden ele alındığını göstermektedir. Diğer bir konu alanı olan *"deneyimsel çalışmalar"*ın; LGBTİ+ bireylerin yaşamın farklı alanlarına yansıyan süreçlerini ele alması yönüyle akademik çerçevede ilgi gören bir alanı oluşturduğu görülmektedir. Bu noktada *"deneyimsel çalışmalar"*ın konu alanı olarak geniş bir çeşitlilikte yer aldığı, LGBTİ+ bireylere dolaylı veya

dolaysız yönden etki eden farklı deneyimlerin çalışmalar içerisinde ele alındığı belirlenmiştir. Aile, sosyal çevre, meslek grupları gibi olguların LGBTİ+ alanına dair ilişkilerini ele alan *"ilişkisel çalışmalar"* tezler içerisinde önemli orana sahip diğer bir konu alanını oluşturmaktadır. Bu çalışmalarda LGBTİ+ bireylerin farklı olgular ile ilişkiselliğinde alana dair nedenselliğin olmadığı yönünde bir mevcut kabulden hareket edildiği görülmektedir. Bu doğrultuda konuya dair çalışmaların çeşitli olguların LGBTİ+ üzerindeki olumlu veya olumsuz etkisine dayalı bir anlayış ile ele alındığı tespit edilmiştir. Bu durum, LGBTİ+ grupların ilişkisel çalışmalar özelinde bilimsel metinlerde daha sınırlı bir perspektiften ortaya konulduğunu göstermektedir. Daha az sayıda dağılıma sahip olan *"tutum ve algı çalışmaları"*nın ise; genellikle homofobik tutum üzerinden LGBTİ+ bireylerin mağduriyetine odaklı bir yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir. Benzer şekilde az sayıda yer alan *"tanıtıcı çalışmalar"*; LGBTİ+ ile din ilişkisinin literatür bilgisine yoğunlaşılarak ele alındığı çalışmaları kapsamaktadır. *"Tanı ve tedavi çalışmaları"* ise tanısal bilginin yanında müdahale süreçlerinin de ortaya konulduğu çalışmaları kapsaması yönüyle önemli bir konu alanını içermektedir. Bu alanın daha az sayıda dağılıma sahip olması; bilimsel metinlerde LGBTİ+ gruplarına ilişkin bu tür tedavi çalışmalarından daha ziyade LGBTİ+ bireylerin var olma pratiklerine ilişkin konulara odaklanılması ile ilişkilendirilebilir. Son olarak *"diğer"* kategorisine dahil edilen çalışmaların beklenilen şekilde az sayıda yer aldığı ve bu kategori içerisinde din, toplumsal cinsiyet, politika, popüler kültür gibi farklı alanlara dair tartışmalı konuların ele alındığı tespit edilmiştir.

Tezlerin konu alanlarına ilişkin dönemsel dağılımında; *analiz odaklı çalışmalar", "deneyimsel çalışmalar", "ilişkisel çalışmalar"* ve *"tanıtıcı çalışmalar"* alanlarının periyodik bir artış izlediği ve son dönem olan 2016-2021 döneminin konu alanları içerisinde ağırlıklı alanı oluşturduğu belirlenmiştir. Buna bağlı olarak; LGBTİ+ bireylerin çeşitli alanlar içerisinde varlık gösterdiğini ve konu alanlarının LGBTİ+ alanındaki görünürlüğün artması ile birlikte bilimsel metinlerde daha fazla odaklanılan bir hale geldiğini söylemek mümkündür. Bu alanlardan farklı olarak*"tanı ve tedavi çalışmaları"* ise son dönemlerde daha az yoğunlaşılan bir konu alanını oluşturmaktadır. Bu alana dair son yıllardaki düşüşün LGBTİ+ alanındaki bakış açısının zaman içerisinde değişkenlik göstermesiyle tanı ve tedavi anlayışının daha az önemli hale gelmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Son olarak *"tutum ve algı çalışmaları"* alanında 2006'ya kadar hiçbir tezin üretilmemesi dikkat çekerken, tez üretilen dönemlerin periyodik bir artış gösterdiği tespit edilmiştir.

Konu alanlarının tanımsal gruplandırmaya ilişkin dağılımında; LGBTİ+ konusunu genel çerçevede ele alan çalışmaların ağırlıklı olması ile birlikte dağılımın farklı konu alanları içerisinde çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre; konu alanları arasında *"interseksüellik"* harici tüm konular için *"genel"* alanın ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte öne çıkan diğer tanımsal gruplar; "analiz odaklı çalışmalar"da *"eşcinsellik", "deneyimsel çalışmalar"*da *"eşcinsellik" ve "transseksüellik"*; *"İlişkisel çalışmalar"*da *"eşcinsellik", "transseksüellik"* ve *"eşcinsellik ve biseksüellik"*; *"tutum ve algı çalışmaları" ile "tanıtıcı çalışmalar"*da *"eşcinsellik"; "tanı ve tedavi çalışmalar"*ında ise *"interseksüellik"* şeklinde belirlenmiştir. Dağılım ilişkisi daha detaylı incelendiğinde; *"deneyimsel çalışmalar"*ın *"transseksüellik"* alanı ile önemli oranda ilişkiselliğinin mevcut olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin ise; translara yönelik süreçlerin diğer LGBTİ+ gruplarına oranla daha görünür olmasına bağlı olarak bilimsel metinlerde tercihi yoğunlaştırmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. *"Tanı ve tedavi çalışmaları"*nda *"interseksüellik"* alanının ağırlıklı konu alanını oluşturması ise dikkat çeken diğer bir bulguyu ortaya koymaktadır. Bu noktada; *"eşcinsellik", "transseksüellik"* gibi diğer tanımsal alanların özellikle son yıllarda bir varoluş olarak kabul edilmesiyle bu alanlarda tanı ve tedavi süreci gibi bir yaklaşımın söz konusu olmadığı görülmektedir. Buna bağlı olarak tıbbi çalışmaların diğer alanlar yerine *"interseksüellik"* alanında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle *"interseksüellik"* alanının LGBTİ+ gruplarından farklı olarak tanı ve tedavi sürecine dahil edilen bir grubu oluşturması, interseksüelliği bu konu başlığı içerisinde ön plana çıkarmaktadır.

Konu alanlarının ana bilim dalları ile ilişkisi incelendiğinde; *"ilişkisel çalışmalar"*da Psikoloji ve Klinik Psikoloji, *"tutum ve algı çalışmaları"*nda Psikoloji, *"deneyimsel çalışmalar"*da Sosyoloji, *"analiz odaklı çalışmalar"*da ise İngiliz Dili ve Edebiyatı, Batı Dilleri ve Edebiyatları ve Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalları öne çıkmaktadır. Dağılım detaylı incelendiğinde; *"İlişkisel" çalışmalar"* ile *"tutum ve algı çalışmaları"*nda Psikoloji Ana Bilim Dalı'nın öne çıkması, bu alandaki çalışmaların nicel verilere dayalı bir yaklaşım ile gerçekleştirildiğini ve ilişkiselliğin ön planda tutulduğunu göstermektedir. Sosyoloji Ana Bilim Dalı ile öne çıkan *"deneyimsel çalışmalar"* ise LGBTİ+ bireylerin günlük yaşam pratikleri içerisinde deneyimlediği konulara odaklanması yönüyle sosyolojik perspektiften ele alınmaya elverişli bir alan oluşturmaktadır. Son olarak sanat alanı ile ilgili ana bilim dallarının *"analiz odaklı çalışmalar"*da tercih edilmesi LGBTİ+ alanının farklı disiplin dalları ile bilimsel metinler içerisinde var edilme eğilimini ortaya koymaktadır.

Konu alanlarının üniversiteler ile ilişkisinde ise; en fazla tezin üretildiği ilk 10 üniversitenin belirli konu alanları açısından öne çıktığı tespit edilmiştir. Buna göre; *"tanı ve tedavi çalışmalar"*ında İstanbul Üniversitesi; *"ilişkisel çalışmalar"*da İstanbul Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, ODTÜ ve Dokuz Eylül Üniversitesi; *"tutum ve algı çalışmaları"*nda Ankara Üniversitesi; *"tanıtıcı çalışmalar"*da İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi; *"deneyimsel çalışmalar"*da Hacettepe Üniversitesi, ODTÜ ve Sabancı Üniversitesi; *"analiz odaklı çalışmalar"*da ise İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, ODTÜ, Boğaziçi Üniversitesi ve Ege Üniversitesi öne çıkan üniversiteler arasında yer almaktadır. Öne çıkan üniversitelerin genel itibariyle tüm konu alanları ile ilişkiselliğinin mevcut olması bu üniversitelerin hem sayısal olarak hem de konu çeşitliliği açısından LGBTİ+ alanında görünür olduklarını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte ilgili üniversitelerin Türkiye'deki popülerliği ve görünürlüğü, bu üniversitelerin LGBTİ+ üzerinden ele alınan konu alanlarında ağırlık ve içerik açısından belirleyici bir unsur oluşturduğuna işaret etmektedir.

5.4. TEZLERİN TEMATİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Toplamda 10 başlıktan oluşan tema alanları "*aile, sosyal çevre ve diğer etkenler" (103)*, *"sinema/televizyon/tiyatroda queer alan" (94), "sosyolojik yapı"* (76), *"politik/hukuksal yapı"* (72), *"tıbbi/psikolojik sorunlar"* (71), *"edebiyatta queer alan"* (70), *"din ve maneviyat"* (20), *"görsel sanatta queer alan"* (19), *"diğer"* (14) ve *"queer tartışmalar"* (13) olarak belirlenmiştir. Tezlere dönemsel olarak bakıldığında; tezlerdeki artışın tema alanlarını doğru orantılı olarak etkilediği ve temaların yıllar içerisinde hem nitel hem de nicel açıdan çeşitliliğe ulaştığı tespit edilmiştir. Genel itibariyle tüm temalarda en fazla tezin üretildiği yılın 2019 yılı olması ise dikkat çekici bir bulguyu oluşturmaktadır. Bununla birlikte *"sosyolojik yapı"* ve *"politik/hukuksal yapı"* temalarının diğer yıllara oranla 2019 yılında önemli oranda öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, LGBTİ+ alanının 2019 yılı içerisindeki politik ve sosyolojik süreçteki birtakım gelişmelerinin bilimsel çalışmalara yansıdığını ortaya koymaktadır.

Tezlerin konu alanları ile ilişkiselliğine bakıldığında; *"sosyolojik yapı"* temasının *"deneyimsel çalışmalar"* ile önemli ölçüde ilişkiselliğinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda sosyolojik alanın LGBTİ+ bireylerin deneyimselliğini önceleyen bir çerçevede ele aldığını söylemek mümkündür. Birbirlerine yakın temalar olan *"sinema/televizyon/tiyatro ve queer alan"*, *"görsel sanatta queer alan"* ve *"edebiyatta queer alan"* temaları ile de *"analiz odaklı çalışmalar"* konu alanının ilişkiselliği söz konusudur. Bu durum; performansa dayalı sanat

dallarının LGBT bireylerin bu alandaki görünürlüğünü medya ve diğer alanlar üzerinden ortaya koyma çabası ile ilişkilendirilebilir. *"Politik hukuksal yapı"* temasının ise LGBTİ+ bireylerin deneyimselliğini önceleyen bir ağırlıkta yer alması yönüyle *"deneyimsel çalışmalar"* ile ilişkiselliğinin mevcut olduğu görülmektedir. Diğer temalardan olan *"tıbbi/psikolojik sorunlar"* temasının *"tanı ve tedavi çalışmaları"* ve *"ilişkisel çalışmalar"* konu alanları ile, *"din ve maneviyat"* temasının ise *"tanıtıcı çalışmalar"* ile ilişkiselliği mevcuttur. *"Din ve maneviyat"* temasının *"tanıtıcı çalışmalar"* ile ilişkiselliğinin; LGBTİ+ alanının dine dair konuları bilgiye dayalı bir yaklaşım içerisinde ele aldığını göstermektedir. Son olarak *"aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* temasının konu alanları ile ilişkiselliğinde; *"tutum ve algı çalışmaları"* ile *"ilişkisel çalışmalar"*ın öne plana çıkan iki alanı oluşturduğu tespit edilmiştir.

Tanımsal alan ile temaların ilişkiselliğinde; temalarda ağırlıklı olarak işlenen iki alanın LGBTİ+'nın *"genel"* çerçevede ele alındığı çalışmalar ile *"eşcinsellik"* alanına dair çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte temalar içerisinde farklılaşan tanımsal alanlar mevcuttur. Bu tanımsal gruplarda ise *"sosyolojik yapı", "edebiyatta queer alan" ve "din ve maneviyat"* ve *"aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* temaları ile *"eşcinsellik"* alanının; *"tıbbi/psikolojik sorunlar"* teması ile de *"interseksüellik", "transseksüellik"* ve *"eşcinsellik"* alanlarının ilişkiselliğinin söz konusu olduğu belirlenmiştir.

Temalar ile üniversiteler arasındaki ilişkiselliğe bakıldığında ise; öne çıkan üniversiteler ile belirli temaların ilişkiselliğinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre; İstanbul Üniversitesi'nin "*tıbbi/psikolojik sorunlar"* teması ile, Hacettepe Üniversitesi'nin "s*osyolojik yapı" ve* "*politik/hukuksal yapı"* temaları ile, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi'nin *"politik/hukuksal yapı"* teması ile, Boğaziçi Üniversitesi'nin *"politik/hukuksal yapı"* ve *"edebiyatta queer alan"* temaları ile, Ege Üniversitesi'nin *"edebiyatta queer alan" teması ile,* Marmara Üniversitesi'nin *"sinema/televizyon/tiyatroda queer alan"* teması ile ve Sabancı Üniversitesi'nin *"sosyolojik yapı"* teması ile ilişkiselliği mevcuttur. Bu üniversitelerin temalar arasında ağırlıklı olarak *"politik/hukuksal yapı"* ile öne çıkması ise bu alanda yoğunlaşan üniversitelerin bilimsel metinlerde LGBTİ+ konusuna ilişkin politik bir alt yapı oluşturma çabası ile ilişkilendirilebilir.

Temalara daha detaylı bakıldığında her bir temaya yönelik alt temaların farklı ilişkisellikleri barındırdığı görülmektedir. Temalar içerisinde en fazla teze sahip olan *"aile, sosyal çevre ve diğer etkenler"* teması LGBTİ+ alanını etkileyen faktörlerin işlendiği bir tema olarak geniş bir yelpazeyi içermektedir. Bu tema içerisinde *"psikolojik faktörler", "kişilik yapısına bağlı*

faktörler”, “*çevresel faktörler”, “sosyo-demografik faktörler”, “ailesel faktörler”, “mesleki bilgi ve beceriye bağlı faktörler” ve “diğer”* şeklinde 7 alt tema işlenmiştir. Özellikle *“psikolojik faktörler”* ile *“çevresel faktörler”* alt temalarının daha fazla tercih edilen alt temalar olarak LGBTİ+ bireyleri etkileyen yönleri bu tema içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bu alt temalarda yayınlanan tezlerin ise 2006 sonrası üretilmeye başlanarak tezlerin büyük çoğunluğunun son dönem olan 2016-2021 dönemine ait olması dikkat çekicidir. Benzer şekilde diğer alt temaların da son dönem ağırlıklı olması bu temanın bilimsel metinlerde son yıllarda odaklanılan bir noktada yer aldığını göstermektedir. Buna ilişkin olarak; çeşitli faktörlerin ele alındığı ilişkisel çalışmaların LGBTİ+ alanına nasıl yansıdığının ve farklı cinsel kimlik ve yönelime sahip olan bireylere nasıl sonuçlar doğurduğunun görünür olmasının istenmesi, bu temayı son yıllarda daha fazla tercih edilen bir alana dönüştürmektedir.

Diğer bir ağırlıklı alanı oluşturan *“sinema/televizyon/tiyatroda queer alan”* teması medyatik araçlar üzerinden LGBTİ+ alanını ortaya koyması yönüyle popüler bir tema alanını içermektedir. Tema içerisinde *“olumsuz temsil/nefret söylemi”, “queer kimlik ve karakterler”, “geleneğin yıkımı ve yeniden inşa”, “cinsel kimliklerin görünürlüğü”, “toplumsal cinsiyet olgusu”* ve *“diğer”* olmak üzere 6 alt tema belirlenmiştir. Temaya ilişkin olarak en fazla tezin üretildiği alt temalar *“olumsuz temsil/nefret söylemi”, “geleneğin yıkımı ve yeniden inşa”, “cinsel kimliklerin görünürlüğü”* temalarıdır. Alt temaların dönemsel dağılımına bakıldığında ise temaya dair tezlerin son dönem olan 2016-2021 dönemi içerisinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

LGBTİ+ bireylerin sosyal olgular içerisindeki alanlarına odaklanan *“sosyolojik yapı”* teması *“erkeklik/ataerkillik”, “queer aileler ve ebeveynlik”, “açılma süreci”, “gündelik yaşam/varoluş pratikleri”, “ayrımcılık ve dışlanma”* ve *“queer kimliğin mekansallığı”* ve *“diğer”* olmak üzere 7 alt temadan oluşmaktadır. En fazla tezin üretildiği alt temaların ise *“erkeklik/ataerkillik”, “gündelik yaşam/varoluş pratikleri”* ve *“ayrımcılık ve dışlanma”* temaları olduğu tespit edilmiştir. Bu temalar içerisinde *“erkeklik/ataerkillik”* teması 2021 yılının öne çıkan temasını oluşturmaktadır. Temanın 2021 yılında ön planda olmasında ise özellikle son yıllarda LGBTİ+ alanında hem trans hem de eşcinsel deneyimlerin erkekliğe dair konular üzerinden işlenmesinin etkili olabileceği düşünülmektedir. *“Gündelik yaşam/varoluş pratikleri”, “ayrımcılık ve dışlanma”* ve *“queer kimliğin mekansallığı”* temalarında ise 2019 yılının üretilen tez sayıları ile öne çıktığı anlaşılmaktadır. Özellikle LGBTİ+ bireylerin deneyimselliğine odaklanan çalışmaların yoğun olarak üretildiği bir yıl olan 2019 yılı için

yaşanılan sorun alanlarını önceleyen temaların tercih edilmesi beklenen bir durumu oluşturmaktadır. Dönemsel dağılıma genel açıdan bakıldığında ise periyodik bir artış ile birlikte son dönemde yoğunlaşan bir dinamiğin söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Nitekim ilk dönem olan 1985-1995 döneminde hiçbir alt temada tezin üretilmemesi bu durumun göstergesi niteliğindedir. Bu bağlamda LGBTİ+ alanında sosyolojik konuların eski dönemlere oranla son yıllarda daha fazla ön planda olduğunu ve bu durumun üretilen tezlere yansıdığını söylemek mümkündür.

"Politik/hukuksal yapı" teması üretilen tez sayısı ile öne çıkan temalar arasında yer almaktadır. Tema içerisinde *"örgütlülük ve mücadele", "cinsel politika/iktidar alanı", "haklar/yasal süreçler", "ayrımcılık ve dışlanma", "queer hukuk"* ve *"diğer"* olmak üzere 6 alt tema belirlenmiştir. Özellikle 2016-2021 döneminde yoğunlaşılan *"politik/hukuksal yapı"* teması için; LGBTİ+ bireylerin son yıllarda sivil toplum örgütleri aracılığıyla sergiledikleri savunuculuk faaliyetlerinin bilimsel çalışmalarda kendini gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu tema içerisinde en fazla sayıda üretilen alt tema ise diğer alt temalara kıyasla önemli bir orana sahip olan *"örgütlülük ve mücadele"* temasıdır. Temaya ilişkin olarak; üretilen 1 tez harici diğer tezlerin 2006 sonrası dönemde yer aldığı tespit edilmiştir. Diğer alt temalarda da benzer bir durum söz konusu olarak 1985-2005 dönemleri arasında hiçbir tezin mevcut olmadığı ve tezlerin 2006 sonrası dönemde üretildiği anlaşılmaktadır. Buna bağlı olarak; LGBTİ+ alanına dair politik yapı ve mücadelenin özellikle son yıllarda bilimsel çalışmalarda daha fazla görünür olduğu görülmektedir.

Diğer bir tema olan *"Tıbbi/psikolojik sorunlar"* teması; *"CGB olguları ve interseks bireyler", "ayrımcılık ve dışlanma", "cinsiyet değişikliği/trans deneyimler", "psikolojik/ruhsal sorunlar", "suç/şiddet sorunları"* ve *"diğer"* olarak 6 alt temadan oluşmaktadır. Bu temaya ait en fazla tezin üretildiği temayı *"CGB olguları ve interseks bireyler"* alt teması oluştururken *"ayrımcılık ve dışlanma", "cinsiyet değişikliği/trans deneyimler"* ve *"psikolojik/ruhsal sorunlar"* temaların ağırlıklı olduğu diğer alt temalar olarak tespit edilmiştir. En fazla tezin üretildiği tema olan *"CGB olguları ve interseks bireyler"* temasının dönemsel dağılımına bakıldığında diğer temalardan farklı olarak tezlerin ilk dönemlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu dağılım son yıllardaki çalışmalarda interseksüelliğin tıbbi açıdan incelenmesine daha az ağırlık verildiğini ortaya koymaktadır. Bu durumun; günümüzde interseksüelliğin çocukluk dönemindeki tanı ve tedavisine odaklanılmasından daha ziyade yetişkinlik dönemindeki interseksüellik deneyimlerini içermesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Başka bir

deyişle interseksüellik alanında tedaviye yönelik çalışmaların deneyimsel çalışmalara oranla son yıllarda daha arka planda kaldığını söylemek mümkündür. Diğer alt temalardaki dağılımın ise son iki dönemde yoğunlaşacak şekilde 2006-2015 ve 2016-2021 dönemlerine ait olduğu belirlenmiştir. Özellikle *"ayrımcılık ve dışlanma", "cinsiyet değişikliği/trans deneyimler", "HIV/AIDS sorunu ve cinsel sağlık"* gibi temaların güncel konu alanlarını oluşturması yönüyle son dönemde ağırlık kazanması anlaşılır bir durumu ortaya koymaktadır.

Yazılı kaynaklar üzerinden LGBTİ+ alanının işlendiği *"edebiyatta queer alan"* teması; *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa", "cinsel politika/iktidar alanı", "toplumsal cinsiyet olgusu"*, *"queer kimlik ve karakterler"* ve *"diğer"* olmak üzere 5 alt temayı içermektedir. Temaya ait en fazla tezin üretildiği alt tema *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* teması iken, *"cinsel politika/iktidar alanı"* temasının en az tezin üretildiği alt tema olduğu tespit edilmiştir. Temaların dönemsel dağılımı ise son yıllarda LGBTİ+ alanına dair çalışmalarda edebiyat alanını ele alan konulara daha fazla yoğunlaşıldığını ortaya koymaktadır. Nitekim dönemsel dağılımda 2006 yılına kadar yalnızca 5 tezin üretilerek tezlerin büyük çoğunluğunun son iki döneme ait olması bunun bir göstergesidir. Bununla birlikte *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* temasının her yıl için öne çıkan bir alan olduğu ve en fazla tezin 2021 yılında üretildiği tespit edilmiştir. Özellikle sanat dallarında yoğun bir şekilde işlenen queer temasının edebiyat alanında da yansıması *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"* teması ile 2021 yılında üretilen tezlerle kendini göstermektedir.

Tezler içerisinde daha az sayıda alanı oluşturan *"din ve maneviyat"* teması *"din ve queer ilişkisi", "eşcinselliğe bakış"*, *"İslam hukuku", "çift cinsiyetliliğe bakış"* olarak 4 alt temayı kapsamaktadır. Bu temalar içerisinde *"din ve queer ilişki"* ile *"İslam hukuku"* temaları son dönemlerde üretilen temalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda; ilk zamanlarda yalnızca eşcinselliğe bakış üzerinden ele alınan din ve LGBTİ+ ilişkisinin son dönemlerde değişkenlik göstererek queer ve hukuk gibi farklı alanlar içerisine de dahil edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra LGBTİ+ alanının din ile ilişkisinde eşcinsel yönelim odaklı çalışmalarda dinin olumsuz tutumunun ön planda olduğu düşünüldüğünde son yıllarda işlenen queer, hukuk gibi konu alanları ile bilimsel metinlerde LGBTİ+ alanına bakışın farklılaştığını söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle din ile LGBTİ+ alanının zaman içerisinde bilimsel çalışmalara daha olumlu yansıyan bir yönde ivme kazandığı görülmektedir. Dinin LGBTİ+ alanına dair farklılaşan bakış açısını 2019 sonrası öne çıkan temalarda da görmek mümkündür. Dönemsel dağılıma bakıldığında *"din ve queer ilişkisi"* ile *"İslam hukuku"* temaları 2019

sonrası dönemde yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda 2019 öncesi cinsel yönelimlere bakış üzerinden ele alınan dini alanın 2019 sonrası queer ve hukuk gibi daha güncel konularda ağırlık kazandığı görülmektedir.

Görsel araçlar üzerinden LGBTİ+ alanının işlendiği *"görsel sanatta queer alan"* teması; *"geleneğin yıkımı ve yeniden inşa"*, *"queer mekan/mimarı yapı", "cinsel politika/iktidar alanı", "cinsel kimliklerin temsili"* ve *"toplumsal cinsiyet olgusu"* olmak üzere 5 alt tema içerisinde ele alınmıştır. Dönemsel dağılıma bakıldığında diğer temalarda olduğu gibi son dönem ağırlıklı bir yapının var olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu temaya dair 2006'ya kadar herhangi bir temanın üretilmemesi dikkat çeken bir bulguyu ortaya koymaktadır. Bu durumun; LGBTİ+ alanının görsel sanatlar üzerinden işlenmesinin nispeten daha yeni bir yaklaşım olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Az sayıda tezin yer aldığı temalardan biri olan *"queer tartışmalar"* teması ise; *"toplumsal cinsiyet olgusu"*, *"cinsel politika/iktidar alanı"*, *"feminizm ve queer kuram"* ve *"diğer"* olarak 5 alt temada ortaya konulmuştur. Temaların dönemsel dağılımı incelendiğinde; tezlerin büyük çoğunluğunun son iki döneme ait olması, LGBTİ+ alanına dair queer kavramına ve bu kavram üzerinden ele alınan çalışmalara son yıllarda daha fazla yoğunlaşıldığını ortaya koymaktadır.

5.5. TEZLERİN YÖNTEMSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezlerin yöntemsel dağılımı; araştırma tezleri ve derleme tezler olmak üzere 2 kategoride ortaya konulmuştur. Derleme tezler herhangi bir gruplandırma içerisinde ele alınmamışken, araştırma tezleri; nitel, nicel, karma ve sistematik çalışmalar olmak üzere 4 başlıkta incelenmiştir. Çalışma kapsamında; araştırma tezleri içerisinde 319 nitel, 157 nicel, 17 karma ve 3 sistematik çalışma tezi üretilirken; derleme tezleri olarak 56 tezin üretildiği tespit edilmiştir. Çalışmaların büyük çoğunluğunun nitel ağırlıkta olması; LGBTİ+ alanındaki bilimsel metinlerde deneyim odaklı veya analize dayalı çalışmaların daha fazla tercih edildiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte nitel araştırmalarda ele alınan konuya dair derinliğe ulaşma çabası (2015, s. 63). LGBTİ+ alanındaki bilimsel metinlerin yüzeysellikten uzak bir bakış açısıyla ele alınma isteğini ortaya koymaktadır.

Yöntemsel dağılıma daha detaylı bakıldığında; nitel araştırmalarda dönemsel olarak periyodik bir artışın söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte son dönem olan 2016-2021 döneminde üretilen 195 tezin tüm dönemler içerisinde %61'lik oranı oluşturduğu

görülmektedir. Bu durum LGBTİ+ alanının nitel araştırmalar için son yıllarda tercih edilen bir yöntem olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Nitel araştırmalarda kullanılan desenler incelendiğinde; en fazla dağılıma sahip alanı 267 tez ile araştırma içerisinde herhangi bir desenin belirtilmediği çalışmalar oluşturmaktadır. Bu oran nitel araştırma tezlerinin yaklaşık %83'üne karşılık gelmektedir. En az dağılıma sahip alanın ise 1 tez ile eylem araştırması deseni olduğu tespit edilmiştir. Tezler içerisinde yer alan diğer desenler; fenomenoloji/olgu bilim (21), etnografya/kültür analizi (16), gömülü teori (5) ve örnek olay/durum çalışması (3) şeklinde dağılım göstermiştir. "Diğer" kategorisi içerisine dahil edilen 6 araştırma deseni ise nitel araştırma içerisinde yer almayan nicel desenler veya hiçbir araştırma yöntemine ait olmayan desenler olarak belirlenmiştir. Nitel araştırma desenleri araştırma yaklaşımını belirleyen ve çeşitli aşamaların bu yaklaşım çerçevesinde tutarlı olmasına rehberlik eden bir strateji olarak araştırma içerisinde önemli bir alanı oluşturmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 63). Çalışmaların büyük bir bölümünün bu veriyi sunmaması veya hatalı desenler üzerinden sunması, ilgili tezlerin araştırma deseni açısından uygun yeterlilikte olmadığını ortaya koymaktadır. Diğer bir aşama olan örneklem grubu ise çeşitlilik gösteren bir alanı oluşturmaktadır. Örneklem grubu içerisinde en fazla sayıdaki alanı 102 tez ile LGBTİ+ bireylerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Dağılım içerisinde önemli bir yer tutan roman, film, tiyatro ve diğer doküman verileri ile elde edilen grupların toplamı ise yaklaşık %52'lik bir orana karşılık gelmektedir. Buna bağlı olarak tezlerde insan katılımcılardan oluşan LGBTİ+ bireylerden daha ziyade LGBTİ+ konulu doküman verilerinin incelendiği analiz odaklı çalışmalara ağırlık verildiğini söylemek mümkündür. Araştırma verilerinin örneklem büyüklüğü incelendiğinde ise; en fazla alanı 255 tez ile 1-20 arası katılımcı sayısına sahip grubun oluşturduğu tespit edilmiştir. Bunu takiben 21-40 grubu 31, 41-60 ve 61+ grupları 4'er tez ile diğer örneklem büyüklüklerinin dağılımını oluşturmaktadır. Dağılıma bakıldığında tezlerin 8'inin geniş bir örneklem grubu ile 40'tan fazla sayıda katılımcıdan oluştuğu görülmektedir. Nitel araştırmalarda örneklem grubunun fazla sayıda olması, gözlem ve görüşme yoluyla elde edilen geniş çaplı verilerin analizinde zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Bu sebeple nitel araştırmalarda genelleme kaygısından daha ziyade mümkün olduğunca muhtemel çeşitliliği elde edilebilecek bir örnekleme ulaşılmaya çalışılır (Karataş, 2015, s. 70). Diğer bir görüşe göre ise; nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü; araştırmacının amacına, araştırmada neyin önemli olduğuna, zamana ve mevcut kaynaklara bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir (Patton, 2018, s. 267). Bununla birlikte herhangi bir örneklem büyüklüğünün belirtilmediği 25 tez mevcuttur. Bilimsel çalışmalarda araştırma sonuçlarının

temsil yeteneğini belirleyen örneklem grubu çalışmanın anlamlılığı açısından önem arz etmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 111). Örneklem büyüklüğü; aynı zamanda araştırmanın kapsamını belirlemeyi veya çalışılan grubun büyüklüğünü oransal açıdan değerlendirmeyi sağlamaktadır. Çalışmalarda az sayıda olmakla birlikte örnekleme dahil edilen katılımcı sayısının belirtilmediği tezlerin mevcut olması, örneklem büyüklüğü açısından yeterli düzeyde verinin sunulmadığını ortaya koymaktadır. Örneklem yöntemine bakıldığında ise; bu alana dair herhangi bilginin mevcut olmadığı çalışmaların 229 tez ile yaklaşık %71'lik bir alanı oluşturduğu belirlenmiştir. Örneklem yöntemi; örneklemin evreni başarıyla temsil etmesini ve bağımsız bir örneklem seçiminin gerçekleştirilmesini amaçlamaktadır (Şahin, 2014, s. 121). Tezlerin büyük bir çoğunluğunda bu verinin mevcut olmaması ise ele alınan çalışmaların güvenirlik düzeyini düşüren bir noktayı ortaya koymaktadır. Tezlerde daha ağırlıklı grubu oluşturan örneklem yöntemleri ise kartopu örnekleme ve amaçlı örneklem oluşturmaktadır. Nitel araştırmalarda amaçlı örneklem yöntemi kullanılmasının temel amacı; araştırma problemine uygun şekilde en fazla derin bilgiyi sağlayabilecek örneklem grubuna ulaşılmak istenmesidir. Araştırmanın inanırlığı açısından araştırmacının problemi en iyi ele alabilecek örneklemi belirlemesi gerekmektedir. Bu durum bulguların, genelleme açısından zayıf olmasına rağmen araştırmanın kendi içerisindeki tutarlılığını ortaya koyması yönüyle son derece önemlidir. (Özbaşı, 2019, s. 125). Bu açıdan tezlerin amaçlı örneklemi tercih etmesi beklenilen bir durumu ortaya koymaktadır. Veri toplama araçlarının dağılımında ise en fazla kullanılan tekniğin 177 tez ile doküman incelemesi olduğuna, bunu takiben 104 tez ile görüşme tekniğinin tercih edildiğine ulaşılmıştır. Bu bulguya göre nitel araştırmalar için doküman incelemesinin diğer veri toplama araçlarına oranla önemli bir alanı kapsadığı görülmektedir. Bununla birlikte çalışma kapsamında "diğer" şeklinde belirtilen ve nitel yönteme uygun veri toplama araçları içerisinde yer almayan 4 tezin mevcut olduğu belirlenmiştir. Bu durum; çalışmalar açısından azınlık grubu oluşturmakla birlikte nitel araştırmalar içerisinde hatalı veri toplama araçlarının kullanıldığını ortaya koymaktadır. Son olarak veri analiz yöntemleri incelendiğinde; çalışmaların 195'inde herhangi bir veri analiz yönteminin belirtilmediği tespit edilmiştir. En fazla kullanılan analiz yöntemlerinin ise betimsel analiz (33), içerik analizi (33) ve söylem analizi (26) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte "diğer" kategorisi içerisinde gruplandırılan 18 analiz tekniğinin nitelden ziyade nicel araştırma desenlerine ait olan veya hiçbir araştırma yönteminin analizine dahil edilemeyen yöntemleri içerdiğine ulaşılmıştır. Veri analiz yönteminin asıl hedefi; olay ve olguların yüzeysel resmi dışındaki arka planı ortaya çıkarmak ve bulguları anlamlı bir yapı haline getirmektir. Bu açıdan veri analizi; veri ile analiz

birimleri veya kavramları arasında yoğun bir sorgulamanın yapıldığı süreci oluşturmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 240). Araştırmacılar için yöntemsel bir harita çizerek bulguların doğru ve güvenilir şekilde analiz edilmesini sağlayan bu aşamanın tezlerin büyük bir çoğunluğunda mevcut olmaması, ilgili araştırmalar için yöntemsel bir eksikliğin söz konusu olduğunu göstermektedir.

Çalışma kapsamında nicel araştırma yöntemi ile oluşturulan tezlere bakıldığında; dönemsel dağılım olarak periyodik bir artışın söz konusu olduğu ve en fazla tez üretilen dönem olan 2016-2021 döneminin 108 tez ile tüm tezler içerisinde yaklaşık %70'lik bir alanı oluşturduğu tespit edilmiştir. Tezlerin araştırma desenlerine göre dağılımında; tarama araştırmaları 136 tez ile ağırlıklı alanı oluştururken, deneysel araştırmaların 21 tez ile daha az sayıda alanı kapsadığı belirlenmiştir. LGBTİ+ alanında yapılan çalışmaların genellikle sosyal bilimlere ait olmasına bağlı olarak araştırma deseninde tarama ağırlıklı desenin kullanılması anlaşılır bir durumu ortaya koymaktadır. Tezlerin örneklem alanı incelendiğinde ise; en fazla sayıda örneklem alanına sahip olan grubu 84 tez ile LGBTİ+ bireyler oluşturmaktadır. Tezlerin örneklem büyüklüğü incelendiğinde; büyüklüğün tez sayıları ile ters orantılı şekilde dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Buna ilişkin olarak en fazla alanı 81 tez ile 1-200 arasındaki örneklem büyüklüğü oluşturmaktadır. Diğer örneklem büyüklüklerinin dağılımı sırasıyla; 201-400 grubu 43, 401-600 grubu 16, 601-800 grubu 10 ve 801+ 7 tez şeklinde belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçların gerçeği yansıtıp yansıtmaması noktasında örneklemin belirlenmesi çalışmaların önemli aşamalarından birini oluşturmaktadır. Bununla birlikte nicel araştırmalarda büyük bir örneklem grubu belirlenerek örneklemin geniş bir evrene genellenebilmesi hedeflenmektedir (Karakuş & Şahin, 2019, s. 180 ve 184). Benzer şekilde Güler ve İlhan'ın (2021, s. 203) görüşüne göre de nicel araştırmalarda örneklemin büyük olması çalışmanın güvenirliği ve ileri istatistiksel analizlerin gerçekleştirilebilmesi açısından önemlidir. Mevcut çalışmalarda ise 1-200 örneklem büyüklüğüne sahip grubun ağırlıklı alanı oluşturması bu ifadeye zıt bir noktayı ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra örneklem grupları içerisinde 50'den daha az katılımcıya sahip olan yaklaşık 15 tez mevcuttur. Bu durum, ilgili çalışmalarda nicel örneklem açısından önemli bir sorun alanının varlığına işaret etmektedir. Örneklem yöntemlerine ait dağılımda ise; en fazla alanı 86 tez ile araştırma içerisinde herhangi bir örneklem yönteminin belirtilmediği çalışmalar oluşturmaktadır. Araştırmaya dair önemli bir veri sunan örneklem yönteminin tezlerin büyük bir çoğunluğunda yer almaması ise ilgili çalışmalar açısından yöntemsel bir eksikliğin söz konusu olduğunu göstermektedir. Nicel

araştırmalar içerisinde en fazla kullanılan yöntemin kartopu örnekleme yöntemi olduğu tespit edilmiştir. Diğer örneklem yöntemlerinin dağılımı ise sırasıyla; basit tesadüfi örnekleme (12), kolay ulaşılabilir durum örneklemesi (7), amaçlı örneklem (6), diğer (4), ölçüt örneklem (4), amaçlı örneklem ve kartopu örnekleme (3) ve tabakalı rastgele örnekleme (2) şeklinde belirlenmiştir. Dağılıma bakıldığında; kullanılan yöntemlerin çoğunluğunun olasılıksız örnekleme dayalı olması dikkat çekici bir bulguyu ortaya koymaktadır. Nitekim nicel araştırmaların doğası gereği olasılıklı örneklemeye yatkın yapısının var olduğu bilinmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2021, s. 113). Bununla birlikte nicel araştırmalarda oluşturulan hipotezlere ilişkin tarafsız veriler sunabilmek açısından genellikle daha büyük bir örneklem grubu ile rastgele veya diğer olasılıklı yöntemlere dayalı örneklem grubu ile çalışılmaktadır. Aksi takdirde örneklem grubunun araştırmacı tarafından hipotezlerini destekleyici şekilde seçilebilme riski söz konusu olmaktadır. Bu noktada ilgili araştırmaların örneklem yöntemlerine ilişkin mevcut riski taşıdığını söylemek mümkündür. Tezlerin veri toplama araçları incelendiğinde ise; tezler içerisinde en fazla kullanılan aracın 112 tez ile anket ve ölçek araçları olduğu tespit edilmiştir. Bu araçların ağırlıklı olarak kullanımının yanı sıra nadir olarak nitel araştırmalara daha uygun olan görüşme, gözlem gibi veri toplama araçlarının çalışmalar içerisinde yer aldığı belirlenmiştir. Tezlerde en sık kullanılan veri toplama araçlarının ise ağırlıklı olarak ölçeklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Buna göre en fazla kullanılan ölçeği 20 kullanım ile Hudson ve Ricketts Homofobi Ölçeği oluşturmaktadır. Diğer ölçeklerin dağılımı; Beck Depresyon Ölçeği/Envanteri (17), İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği (12), Lezbiyen ve Geylere Yönelik Tutum Ölçeği (10), Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (8), Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (8), Beck Anksiyete Ölçeği/Envanteri (8), Bem Cinsiyet Rolleri Envanteri (7), Eşcinsellik Tutum Ölçeği (6) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (5) ve Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği (4) şeklinde belirlenmiştir. Dağılıma bakıldığında; ölçek grupları içerisinde tutum ve algıya yönelik araçların ağırlıklı alanlardan birini oluşturduğu görülmektedir. Nitekim tutum ve algıyı ölçmeye dayalı gruplandırmada yer alan 5 ölçeğin tezler içerisinde toplamda 44 kullanıma sahip olması bu durumun göstergesi niteliğindedir. Bunun nedeninin ise; çalışmalar içerisinde LGBTİ+ bireylerin özellikle mağduriyetlerine yönelik durumlarının ön planda tutulma anlayışı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte ölçek gruplarında depresyon, anksiyete, travma, içselleştirilmiş homofobi gibi sorun odaklı ölçek türlerinin diğer bir çoğunluklu alanı oluşturduğu görülmektedir. Bu bağlamda LGBTİ+ bireylerin karşılaştığı sorun alanlarının tespit edilmesine yönelik ölçeklerin tercih edilmesi, bilimsel çalışmalarda LGBTİ+ alanına

ilişkin sorun merkezli bir anlayışın hakim olduğunu ortaya koymaktadır. En fazla kullanılan anketlerin ise; 11 tez ile araştırmacı tarafından hazırlanan anket ve 6 tez ile İlişki Ölçekleri anketi olduğu belirlenmiştir. Geçerlik-güvenirliği test edilmiş ölçeklerin dışında yeni araştırmacılar tarafından oluşturulan formlar; genellikle o alanda belirli bir uzmanlık veya deneyime sahip kişiler tarafından oluşturulmaktadır. Araştırmacı konumunda yer alan yüksek lisans veya doktora öğrencilerinin ise bu yeterliliğe sahip olması beklenilen bir durumu oluşturmamaktadır. Bu açıdan tez öğrencileri tarafından hazırlanan bu anketlerin geçerlilik-güvenirlik noktasında bir risk unsuru taşıdığını söylemek mümkündür. Son olarak veri analiz yöntemleri incelendiğinde; en fazla alanı 74 tez ile ilişkisel ve fark analizlerinin birlikte kullanıldığı çalışmaların oluşturduğu tespit edilmiştir. Diğer analiz yöntemleri ise fark analizleri (50) ve ilişkisel analizler (18) şeklinde dağılım göstermiştir. Bununla birlikte araştırma içerisinde herhangi bir veri analiz yönteminin belirtilmediği veya sınıflandırma içerisine dahil edilemeyen 14 tezin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Veri analiz yöntemleri; bulguların belirli bir tekniğe dayalı olarak uygun şekilde analiz edilmesini ve analizin taraflılığının en aza indirilmesini sağlayan temel yöntemsel aşamalardan birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda ilgili tezlerin analiz açısından yeterli uygunluğa sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Çalışma kapsamında yer alan karma araştırmalar incelendiğinde; dönemsel dağılımda 1996-2005 döneminde herhangi bir tez üretilmemişken, diğer dönemler için periyodik bir artışın söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Karma araştırmaların desenlerine bakıldığında; çeşitleme deseni ile tek bir desen çeşidinin kullanıldığı belirlenmiştir. Dağılımın büyük bir çoğunluğunu ise araştırma içerisinde herhangi bir araştırma deseninin belirtilmediği çalışmalar oluşturmuştur. Karma araştırmaları gerçekleştirirken planlama ve desenleme aşamasının uygun şekilde yapılandırılması nitelikli bir karma çalışma ortaya koyabilmek açısından zorunluluk oluşturmaktadır (Eğmir, 2019, s. 173). Bu noktada mevcut tezlerin çoğunluğunun desene ait bir bilgi sunmaması çalışmaların yöntemsel açıdan önemli bir eksikliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Karma araştırmaların örneklem alanlarına göre dağılımında; en fazla alanı 7 tez ile LGBTİ+ grubu içerisindeki her katılımcının çalışmaya dahil edildiği tezler oluşturmaktadır. Diğer örneklem alanlarının dağılımı ise; diğer (LGBTİ+ bireyleri içermeyen katılımcılar) (5), eşcinsel bireyler (2) ve trans bireyler (2) ve birden fazla gruplar (1) şeklinde belirlenmiştir. Araştırmaların örneklem büyüklüklerine bakıldığında ise; ağırlıklı alanı 7 tez ile 150'den fazla sayıda örneklemin yer aldığı çalışmaların oluşturduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte karma yöntemler içerisinde az sayıda çalışmanın yer alması sebebiyle diğer dağılımların çeşitlilik

göstererek büyüklükler arasında oransal ilişkinin mevcut olmadığı belirlenmiştir. Örneklem yöntemlerinde ise; en fazla alanı 7 tez ile araştırma içerisinde herhangi bir örneklem yönteminin belirtilmediği grup oluşturmuştur. Kullanılan diğer örneklem yöntemlerinin ise kartopu örneklem, basit rastgele örnekleme, ölçüt örneklem, maksimum çeşitlilik örneklemesi gibi çeşitli tekniklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Karma yöntem araştırmalarında örnekleme konusu; nicel ve nitel araştırmaların her biri için örneklem seçim sürecini ve yöntemlerini içermektedir. Bunun yanı sıra karma yöntemlerde örnekleme, kullanılan desene göre değişkenlik gösteren bir alanı oluşturmaktadır (Creswell, 2021, s. 79 ve 81). Karma yöntem ile oluşturulan tezlerin birçoğunda araştırma deseninin mevcut olmaması ise çalışmalar açısından uygun yöntem ve büyüklüğün değerlendirilmesini engelleyici bir unsur oluşturmaktadır. Tezlerin veri toplama araçlarına bakıldığında; hem nitel ve hem de nicel yöntemlerde kullanılan veri toplama araçlarından yararlanıldığı görülmektedir. En fazla alanı oluşturan veri toplama araçlarının ise 9 tez ile görüşme ve anket verileri olarak yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte doküman/içerik, gözlem, test, ölçek gibi farklı araçların mevcut çalışmalarda kullanıldığı belirlenmiştir. Son olarak tezlerin veri analiz yöntemlerinde; çalışmalar içerisinde nitel ve nicel tekniklerin kullanıldığı tezlerin 5'er tez ile eşit sayıda yer aldığı ve nitel ve nicel tekniklerin birlikte kullanıldığı 3 tezin mevcut olduğu tespit edilmiştir. 4 tezde ise araştırma içerisinde herhangi bir veri analiz yönteminin yer almadığına ulaşılmıştır. Bu durum elde edilen bulguların uygun bir şekilde ortaya konulması açısından yöntemsel verinin eksik bir sunumunun söz konusu olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda örneklem büyüklüğü ve yönteminde belirtilen mevcut sorunsalın veri toplama araçları ve veri analizi aşamasında da var olduğu, verileri benimsenen desen ve yaklaşıma bağlı değerlendirmenin veri eksikliğinden kaynaklı olarak tespit edilemediği görülmektedir.

Araştırma kapsamında tezler içerisinde az sayıdaki sistematik derleme çalışmaları da incelenmiştir. Sistematik derleme çalışmaları; belirli bir konuya yönelik kanıtlar sunma, kategorilere ayırma, analiz etme ve raporlama amacıyla sistematik yöntemler kullanarak önceki araştırmaların sentezini sunan araştırmalardır (Tutar & Erdem, 2020, s. 410). Sistematik derlemelerin klasik araştırma başlıklarını içermesinin yanı sıra yöntemsel olarak farklı bir sistematiğinin olması, diğer araştırma yöntemlerine benzer şekilde kategorize edilmesini engelleyici bir unsur oluşturmaktadır. Çalışmaların genel yapısına bakıldığında ise; alanda üretilen 3 tezin 2018 sonrası döneme ait olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmaların alanları incelendiğinde; 2 tezin sağlık bilimleri, 1 tezin ise eğitim bilimleri alanına ait olduğu tespit

edilmiştir. Sistematik derleme çalışmalarında sağlık bilimleri alanındaki tek denekli veya randomize klinik araştırmalardan elde edilen bulguların bir araya getirilerek genellemeye ulaşılması, bu tür araştırmaları sağlık bilimleri için daha anlamlı hale getirmektedir. Son yıllarda ise eğitim bilimleri ve sosyal bilimler alanlarında da bu tür çalışmalara yer verilmeye başlanmıştır (Yılmaz, 2021, s. 1461). Mevcut veri çalışmanın bulguları ile tutarlı bir durumu ortaya koymaktadır. Diğer bir aşama olan örneklem büyüklüğünün 30-60 çalışma arasında değişkenlik gösterdiği, örneklem yöntemi ve veri toplama aracı olarak ise sistematik çalışmalar için geçerli olan ölçüt örneklem ve doküman incelemesi yöntemlerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Son olarak çalışmaların veri analiz yöntemleri incelendiğinde; betimsel analiz ve anlatı analizi tercih edilmekle birlikte yalnızca 1 çalışmada herhangi bir analiz yönteminin belirtilmediği tespit edilmiştir. Sistematik derlemelerin mutlaka istatistiksel analiz içermesi gerekmezken, uygun istatistiksel teknikler ile kapsamlı bir alan yazın taraması ve dahil edilen çalışmaların eleştirel değerlendirmesini yapmak için açık yöntemlerin var olması yeterlidir (K. Yılmaz, 2021, s. 1464). Bu bağlamda mevcut tezlerin ilgili analiz ve yöntemlere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma içerisinde derleme tez olarak ele alınan ve herhangi bir yöntemin kullanılmadığı çalışmalar ise 56 tez ile tüm tezler içerisinde %10'luk bir orana karşılık gelmektedir. Derleme çalışmaları; belirli bir konuda daha önce yayınlanmış araştırmaların değerlendirilmesi ve tartışılması amacıyla alanında uzman kişiler tarafından yazılan metinlerdir (Tutar & Erdem, 2020, s. 411). Genellikle makalelerde kullanılan bu yöntemin LGBTİ+ alanındaki tezler için önemli bir sayıda mevcut olması dikkat çekici bir bulguyu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte tezlerin asıl amacı; araştırmacının özgün bir araştırma verisi sunarak alandaki araştırma yeteneğini ortaya koymasıdır. Buna bağlı olarak derleme çalışmalarının tez çalışmaları ile çelişen bir yapısının söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. LGBTİ+ alanına dair ele alınan tezlerin %10'luk bir bölümünün bu niteliğe sahip olması ise tezlerin bilimselliği açısından sorgulanması gereken bir noktayı ortaya koymaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

LGBTİ+ alanına dair literatür genel çerçevede değerlendirildiğinde; dönemsel açıdan 2016-2021 yılları arasında ciddi bir yoğunlaşmanın yaşandığı görülmektedir. Tezlerin konu ve tema yönünden ise geniş bir çeşitliliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Belirli üniversiteler bünyesinde öne çıkan bu çeşitlilik; ilgili üniversitelerin LGBTİ+ alanını akademik tartışmaların merkezine aldığını ve bu çerçevede yeni bir akademik literatürün var olmaya başladığını göstermektedir. Bununla birlikte ilgili üniversitelerin Türkiye'deki popülerliği ve görünürlüğü göz önünde bulundurulduğunda LGBTİ+ alanında ortaya konulmak istenen ideolojinin bu üniversiteler aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda; mevcut literatürün niceliksel çeşitliliğinin yanı sıra nitelik olarak daha sınırlı bir perspektifte yer aldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte sosyal hizmet disiplini temelinde ortaya konulan bu çalışmada sosyal hizmetin LGBTİ+ alanına gösterdiği eğilimin yeterli düzeyde olmadığı ve alana yönelik ilgisizliğin söz konusu olduğu, üretilen az sayıdaki tezden anlaşılmaktadır. Tezlerin yöntemsel verilerine bakıldığında ise; çalışmaların önemli bir çoğunluğunda araştırma aşamalarına yönelik yeterli verinin sunumu ve uygun yöntem kullanımı açısından birtakım sorun alanlarının var olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut sorun alanlarının varlığı; tez literatürü kapsamındaki araştırma sonuçlarının genellenmesi ve ortaya konulan sonuçlara güvenilmesi açısından araştırmacılarda önemli soru işaretleri oluşturmaktadır.

Bu sonuçlara bağlı olarak çalışma kapsamında verilebilecek öneriler şu şekildedir:

- Daha nitelikli tez çalışmalarının üretilmesi adına üniversite bünyesinde verilen derslerde tez yazımına yönelik içeriğin geliştirilmesi ve bu sayede öğrencilerin bilimsel araştırma becerilerinin artırılması sağlanmalıdır.
- Hazırlanan tezlerin üniversiteler aracılığı ile sistematik olarak belirli aşamalarla ve belirli aralıklarla denetlenmesi gerçekleştirilmelidir.
- Çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla öğrencileri bilimsel araştırmaya teşvik edecek projelerin artırılması sağlanmalıdır.
- Mevcut literatür farklı çalışmalarla çeşitli açılardan ele alınarak bu alanda akademik çalışma üretecek olan araştırmacılara yön göstermesi hedeflenmelidir.

- LGBTİ+ alanına dair içeriğin çeşitli disiplinlerce geliştirilerek bu alandaki sınırlı kapsamın yanı sıra farklı bakış açıları ile üretilen çalışmaların literatürde yer bulması sağlanmalıdır.
- Sosyal hizmet programında LGBTİ+ alanına yönelik mevcut eksik göz önünde bulundurulduğunda bu alana ilişkin derslerin içeriğe dahil edilerek alana dair ilginin artırılması ve buna bağlı olarak sosyal hizmet perspektifinden LGBTİ+ konusunu ele alan akademik çalışmaların üretilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

Akbaş, F. (2020). Feminizmin tarihi coğrafyası. *Uluslararası Eğitim ve Tarih Araştırmaları Dergisi*, *2*(2), 77-110.

Akvardar, Y., Çalak, E., Etaner, U., Hürol, C., Sunat, H., Tükel, R., Üçok, A., & Yücel, B. (2006). *Psikanalitik Kurama Giriş* (3. Baskı). Bağlam Yayınları.

Alanko, K., Santtila, P., Witting, K., Varjonen, M., Jern, P., Johansson, A., von Der Pahlen, B., & Kenneth Sandnabba, N. (2009). Psychiatric symptoms and same-sex sexual attraction and behavior in light of childhood gender atypical behavior and parental relationships. *Journal of Sex Research*, *46*(5), 494-504.

Ammini, A. C., Gupta, R., Kapoor, A., Karak, A., Kriplani, A., Gupta, D. K., & Kucheria, K. (2002). Etiology, clinical profile, gender identity and long-term follow up of patients with ambiguous genitalia in India. *Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism*, *15*(4), 423-430.

Arthur, A. E., Bigler, R. S., & Ruble, D. N. (2009). An experimental test of the effects of gender constancy on sex typing. *Journal of Experimental Child Psychology*, *104*(4), 427-446.

Aşçı, S. (2013). *Yazılı basında LGBT temsili: Onur haftası haberlerinde Türkiye ve ABD karşılaştırması* [Yüksek Lisans]. Marmara Üniversitesi.

Atay, T. (2017). *Çin İşi Japon İşi* (2. Baskı). İletişim Yayınları.

Aydoğdu, F. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimi ve Cinsel Eğitim. İçinde Ş. Ö. Aynal (Ed.), *Çocuk Gelişimi I-II* (ss. 71-89). Atalay Matbaacılık.

Bailey, J. M., Dunne, M. P., & Martin, N. G. (2000). Genetic and environmental influences on sexual orientation and its correlates in an Australian twin sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, *78*, 524-536.

Bailey, J. M., & Pillard, R. C. (1991). A genetic study of male sexual orientation. *Archives of General Psychiatry*, *48*(12), 1089-1096.

Bailey, J. M., Pillard, R. C., Neale, M. C., & Agyei, Y. (1993). Heritable factors influence sexual orientation in women. *Archives of General Psychiatry*, *50*(3), 217-223.

Bailey, J. M., Vasey, P. L., Diamond, L. M., Breedlove, S. M., Vilain, E., & Epprecht, M. (2016). Sexual orientation, controversy and science. *Psychological Science in the Public Interest*, *17*(2), 45-101.

Bakırcıoğlu, R. (2016). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü* (2. Baskı). Anı Yayıncılık.

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. General Learning Press.

Beckstead, L. (2001). Cures versus choices: Agendas in sexual reorientation therapy. *Journal of Gay & Lesbian Psychotherapy*, *5*, 87-115.

Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, *88*(4), 354-364.

Bem, S. L. (1983). Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-aschematic children in a gender-schematic society. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, *8*(4), 598-616.

Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.

Bogaert, A. F., Friesen, C., & Klentrou, P. (2002). Age of puberty and sexual orientation in a national probability sample. *Archives of Sexual Behavior*, *31*(1), 73-81.

Bos, H. M., Sandfort, T. G., De Bruyn, E. H., & Hakvoort, E. M. (2008). Same-sex attraction, social relationships, psychosocial functioning and school performance in early adolescence. *Developmental Psychology*, *44*(1), 59-68.

Bölükbaşı, H. (2021). *Lezbiyen ve Geylerin gelişim boyutlarına göre yaşadığı sorunlar ve sosyal hizmet gereksinimleri* [Doktora]. Ankara Üniversitesi.

Bullough, B. (1993). *Cross Dressing, Sex, and Gender*. University of Pennsylvania Press.

Buss, D. M. (1995). Psychological sex differences, origins through sexual selection. *American Psychologist, 50*(30), 164-171.

Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review, 106*(4), 676-713.

Butcher, J. N., Mineka, S., & Hooley, J. M. (2013). *Anormal Psikoloji*. Kaknüs Yayınları.

Butler, J. (2018). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi* (6. Baskı). Metis Yayınları.

Buz, S. (2009). Feminist sosyal hizmet uygulaması. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 20*(1), 53-65.

Byrd, D. A., Nicolosi, J., & Potts, R. W. (2008). Clients' perceptions of how reorientation therapy and self-help can promote changes in sexual orientation. *Psychological Reports, 102*(1), 3-28.

Cameron, P., Proctor, K., Coburn Jr, W., & Forde, N. (1985). Sexual orientation and sexually transmitted disease. *The Nebraska Medical Journal, 70*(8), 292-299.

Caporael, L. R. (2001). Evolutiınary psychology: Toward a unifying theory and a hybrid science. *Annual Review of Psychology, 52*, 607-628.

Cass, V. C. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality, 4*(3), 219-235.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2021). Örnekleme. İçinde N. Güler & M. İlhan (Çev.), *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* (ss. 202-226). Pegem Akademi.

Cohen, R. (2022). *Psikolojik Danışman Eğitim Programı Rehberi*. Ayık Kitap.

Conger, J. J. (1975). Proceedings of the American psychological association, incorporated for the year 1974: Minutes of the annual meeting of the council of representatives. *American Psychologist, 30*(6), 620-651.

Connell, R. W. (1987). *Gender and Power*. Polity Press.

Coşkun, R., Altunışık, R., Yıldırım, E., & Bayraktaroğlu, S. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı* (8. Baskı). Sakarya Kitabevi.

Crawford, J. M., Warne, G., Grover, S., Southwell, B. R., & Hutson, J. M. (2009). Results from A pediatric surgical centre justify early intervention in disorders of sex development. *Journal of Pediatric Surgery, 44*(2), 413-416.

Creswell, J. W. (2021). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş* (3. Baskı). Pegem Akademi.

Çetin, B., İlhan, M., & İlhan, M. G. (2021). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri: Temel Kavramlar, İlkeler ve Süreçler*. Pegem Akademi.

Demir, B., Gönüllü, H. J., Altun, H., & Kartal, S. Z. (2021). Heteroseksüel Sistem İçerisinde Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli Sosyal Dışlanmaya Maruz Kalan LGBTİ+ Bireylerin Psikososyal Yaşamları. İçinde Abidin Özdemir (Ed.), *Sosyal Hizmet "Social Work"* (ss. 50-69). Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.

Dennis, C. (2004). Brain development: The most important sexual organ. *Nature, 427*(6973), 390-393.

Dessouky, N. M. (2001). Gender assigment for children with intersex problems: An Egytian perspective. *Egyptian Journal of Surgery*, *20*(2), 499-515.

DeVries, R. (1974). Relationships among piagetian, IQ, and achievement assessments. *Child Development*, 746-756.

Diamond, L. M. (2008). Female bisexuality from adolescence to adulthood: Results from a 10-year longitudinal study. *Developmental Psychology*, *44*(1), 5-14.

Diamond, L. M., & Rosky, C. J. (2016). Scrutinizing immutability: Research on sexual orientation and U.S. legal advocacy for sexual minorities. *The Journal of Sex Research*, *53*(4-5), 363-391.

Dickson, G. L., Byrd, A. D., Howes, R., & Drake, H. (2006). An empirical study of the mother-son dyad in relation to the development of adult male homosexuality. *Issues in Religion and Psychotherapy*, *30*(1), 47-56.

Direk, Z. (2018). *Cinsel Farkın İnşası: Felsefi Bir Problem Olarak Cinsiyet*. Metis Yayınları.

Dondurucu, Z. B. (2018). Eşcinsellik Temelli Nefret Söylemi İçeren İletilerin Twitter'da İncelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, *5*(4), 513-534.

Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. Remzi Kitabevi.

Eğmir, E. (2019). Karma Yöntem Araştırma Deseni. İçinde G. Ocak (Ed.), *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss. 154-176). Pegem Akademi.

Eker, E. (2020). *Türkiye'deki LGBT Llteratüründe din ve dindar algısı: Bir gömülü teori çalışması* [Doktora]. İstanbul Üniversitesi.

Ersöz, A. G. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi* (6. Baskı). Anı Yayıncılık.

Eşel, E. (2005). Kadın ve erkek beyninin farklılıkları. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, *15*, 138-152.

Foucault, M. (1978). *The History of Sexuality*. Pantheon Books.

Fraser, L. (2009). Depth psychotherapy with transgender people. *Sexual and Relationship Therapy*, *24*(2), 126-142.

Gerrig, R. G., & Zimbardo, P. G. (2014). *Psikoloji ve Yaşam: Psikolojiye Giriş* (19. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.

Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. Kırmızı Yayınları.

Glover, J. A., Galliher, R. V., & Lamere, T. G. (2009). Identity development and exploration among sexual minority adolescents: Examination of a multidimensional model. *Journal of Homosexuality*, *56*(1), 77-101.

Greta, F., David, J., Nancy, K., Linda, S., & Lisa, W. (1975). Sex stereotypes and preferences in the toy choices of 20-month-old boys and girls. *Developmental Psychology*, *11*(4), 527-528.

Grusec, J. E., & Brinker, D. B. (1972). Reinforcement for imitation as a social learning determinant with implications for sex-role development. *Journal of Personality and Social Psychology*, *21*(2), 149-158.

Güldü, Ö., & Kart, M. E. (2009). Toplumsal cinsiyet rolleri ve siyasal tutumlar: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *64*(3), 97-116.

Güner, P. (2016). The development of sexual identity. *Türkiye Klinikleri*, *2*(1), 9-14.

Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Halperin, D. (2003). The normalization of queer theory. *Journal of Homosexuality*, *45*(2-4), 339-343.

Hamer, D. H., Hu, S., Magnuson, V. L., Hu, N., & Pattatucci, A. M. (1993). A linkage between DNA markers on the X chromosome and male sexual orientation. *Science*, *261*(5119), 321-327.

Hamilton, J. H., & Henry, P. J. (2022). *Eşcinsellik Tedavi Rehberi*. Ayık Kitap.

Harry, J. (1990). A probability sample of gay males. *Journal of Homosexuality*, *19*(1), 89-104.

Hembree, W. C., Cohen-Kettenis, P., Delemarre-van de Waal, H. A., Gooren, L. J., Meyer, W. J., Spack, N. P., Tangpricha, V., & Montori, V. M. (2009). Endocrine treatment of transsexual persons: An endocrine society clinical practice guideline. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, *94*(9), 3132-3154.

Herek, G. M., & Garnets, L. D. (2007). Sexual orientation and mental health. *Annual Review of Clinical Psychology*, *3*, 353-375.

Hood, K., & Eyberg, S. (2003). Outcomes of parent-child interaction therapy: Mothers' reports of maintenance three to six years after treatment. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, *32*(3), 419-429.

Iacono, G. (2019). An affirmative mindfulness approach for lesbian, gay, bisexual, transgender and queer youth mental health. *Clinical Social Work Journal*, *47*, 156-166.

İnanç, B. Y., & Yerlikaya, E. E. (2016). *Kişilik Kuramları* (12. Baskı). Pegem Akademi.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022a). *Biyolojik Açıdan Eşcinsellik: Davranışsal Genetik ve Nörofizyoloji*. Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022b). *Cinsel Yönelim ve Adım Adım Değişim*. Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022c). *Cinsel Yönelimde Değişim Mümkün Mü?* Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022d). *Eşcinselliğin Gelişimi ve Eşcinsel Ebeveynlik Tartışmaları*. Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022e). *Eşcinselliğin Nedenleri: Eşcinsel Eğilim ve Freud*. Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022f). *Eşcinsellik, Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Faktörler*. Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022g). *Eşcinsellik ve Cinsel Kimlik Gelişimi*. Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022h). *Eşcinsellik ve Terapi Eleştirisi*. Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022i). *Eşcinsellikte Psikoterapi Uygulama Örnekleri*. Ayık Kitap.

İnsan Cinselliği Dergi Komisyonu. (2022j). *Eşcinsellikte Sosyal İlişkiler ve Aile*. Ayık Kitap.

Janssen, A., & Leibowitz, S. (Ed.). (2018). *Affirmative Mental Health Care for Transgender and Gender Diverse Youth*. Springer.

Jasoge, A. (2017). *Queer Teori: Bir Giriş* (2. Baskı). Kaos GL.

Karakuş, G., & Şahin, Ç. (2019). Katılımcıları Seçme: Evren ve Örneklem. İçinde G. Ocak (Ed.), *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (ss. 180-214). Pegem Akademi.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, *1*(1), 62-80.

Karataş, Z. (2018). Eşcinselliği Anlamak: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar. İçinde S. Turan (Ed.), *Sınırlarda Dolaşmak: Dinlerin Eşcinselliğe Bakışı* (ss. 23-42). Okur Akademi.

Keskin, F., & Ulusan, A. (2016). Kadının toplumsal inşasına yönelik kuramsal yaklaşımlara dair bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, *26*, 47-69.

Keskin, N., Yapca, G., & Tamam, L. (2015). Transsexualism: Clinical features and legal issues. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *7*(4), 436-447.

Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., & Martin, C. E. (1948). *Sexual Behavior in the Human Male*. Ishi Press.

Konuk, M. (2021). *LGBTİ+'ların cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmeti alırken karşılaştığı sorunların tıp etiği açısından analizi* [Yüksek Lisans]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (2. Baskı). Sage Publications.

Malterud, K. (2001). Qualitative research: Standards, challenges, and guidelines. *The lancet*, *358*(9280), 483-488.

Mangır, M., & Baran, G. (1990). Çocukta rol özdeşimi ve cinsel kimliğin kazanılması. *Eğitim ve Bilim*, *14*(76), 66-72.

Marantz, S., & Coates, S. (1991). Mothers of boys with gender identity disorder: A comparison of matched controls. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, *30*(2), 310-315.

Mason, J. (2002). *Qualitative Researching* (2. Baskı). Sage Publications.

Naiman, J. (1988). *Marksizm ve Feminizm*. Amaç Yayıncılık.

Needham, B. L., & Austin, E. L. (2010). Sexual orientation, parental support and health during the transition to young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, *39*(10), 1189-1198.

Nicolasi, J. (2022). *Eşcinselliğin Tedavisi: Onarım Terapisi Vaka Öyküleri*. Ayık Kitap.

Nicolosi, J., Byrd, A. D., & Potts, R. W. (2000a). Beliefs and practices of therapists who practice sexual reorientation psychotherapy. *Psychological Reports*, *86*(2), 689-702.

Nicolosi, J., Byrd, A. D., & Potts, R. W. (2000b). Retrospective self-reports of changes in homosexual orientation: A consumer survey of conversion therapy clients. *Psychological Reports, 86*(3), 1071-1088.

Odabaş, A. A. (2020). Cinsellik Tarihi ve LGBT+ Hakları. İçinde Ö. S. Ö. Gelmez & S. T. Avşar (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Aktivizmi: Kuramdan Uygulamaya* (ss. 209-252). Gazi Kitabevi.

Odağ, C., & Bildik, T. (2002). Ergenlik döneminde aşılması gereken bir evre: Biseksüalite. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, *9*(1), 32-40.

Okyar, D. (2022). İnterseks küçüğe uygulanan genital rekonstrüktif cerrahi müdahalenin hukuka uygunluğu meselesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *30*(1), 161-193.

Oral, B., & Çoban, A. (2020). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi.

Özbaşı, D. (2019). Örneklem Belirleme. İçinde K. Yılmaz & R. S. Arık (Ed.), *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* (ss. 102-126). Pegem Akademi.

Özgüngör, S. (2021). Motivasyon. İçinde Ş. Işık (Ed.), *Psikolojiye Giriş* (4. Baskı, ss. 183-210). Pegem Akademi.

Özmen, H., & Karamustafaoğlu, O. (Ed.). (2019). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı). Pegem Akademi.

Özsungur, B. (2010). Cinsel kimlik gelişimi ve cinsel kimlik bozukluğunda psikososyal değişkenler: Gözden geçirme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, *17*(3), 163-174.

Patton, M. Q. (2018). Nitel Araştırmaların Desenlenmesi. İçinde İ. Eti & B. T. Türkkan (Çev.), *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (3. Baskı, ss. 209-257). Pegem Akademi.

Phelan, J. E. (2022). *Eşcinsellikten İyileşmek: Erkekler İçin Uygulamalı Alıştırmalar*. Ayık Kitap.

Phelan, J. E., Whitehead, N., & Sutton, P. M. (2022). *Eşcinsellik Konusunda Araştırmalar Neleri Gösteriyor*. Ayık Kitap.

Pilalis, J., & Anderton, J. (1986). Feminism and family therapy—A possible meeting point. *Journal of Family Therapy*, *8*(2), 99-114.

Pira, A., & Elgün, A. (2004). *Toplumsal cinsiyeti inşa eden bir kurum olarak medya; reklamlar aracılığıyla ataerkil ideolojinin yeniden üretilmesi*. 2nd International SymposiumCommunication in the Millennium:A Dialogue Between Turkish and American Scholars.

Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye Giriş*. Kaknüs Yayınları.

Poroy, A. (2013). *Dünyada Cinsellik*. Dharma Yayınları.

Prause, N., & Graham, C. A. (2007). Asexuality: Classification and characterization. *Archives of Sexual Behavior*, *36*(3), 341-356.

Reiner, W. G. (2005). Gender identity and sex-of-rearing in children with disorders of sexual differentiation. *Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism*, *18*(6), 549-553.

Rosario, M., Meyer-Bahlburg, H. F. L., Hunter, J., Exner, T. M., Gwadz, M., & Keller, A. M. (1996). The psychosexual development of urban lesbian, gay and bisexual youths. *Journal of Sex Research*, *33*(2), 113-126.

Rosario, M., Schrimshaw, E. W., Hunter, J., & Braun, L. (2006). Sexual identity development among lesbian, gay and bisexual youths: Consistency and change over time. *Journal of Sex Research, 43*(1), 46-58.

Ruble, D. N., Taylor, L. J., Cyphers, L., Greulich, F. K., Lurye, L. E., & Shrout, P. E. (2007). The role of gender constancy in early gender development. *Child Development, 78*(4), 1121-1136.

Santrock, J. W. (2017). *Yaşam Boyu Gelişim* (13. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.

Saygılıgül, F. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. Dipnot Yayınları.

Scasta, D., & Bialer, P. (2013). *Position statement on issues related to homosexuality*. https://ajp.psychiatryonline.org/doi/10.1176/ajp.1974.131.4.497

Scherrer, K. S. (2008). Coming to an asexual identity: Negotiating identity, negotiating desire. *Sexualities, 11*(5), 621-641.

Schneider, M., Brown, L., & Psyd, J. (2002). Implementing the resolution on appropriate therapeutic responses to sexual orientation: A guide for the perplexed. *Professional Psychology: Research and Practice, 33*(3), 265-276.

Segal, R. L. (1992). Neuromuscular compartments in the human biceps brachii muscle. *Neuroscience Letters, 140*(1), 98-102.

Selimhocaoğlu, E. E. (2021). *Lise öğretmenlerinin kapsayıcı eğitime karşı tutumları, algıları ve yeterliliği: Sistematik literatür taraması* [Yüksek Lisans]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

Slaby, R. G., & Frey, K. S. (1975). Development of gender constancy and selective attention to same-sex models. *Child Development, 46*(4), 849-856.

Starr, C. R., & Zurbriggen, E. L. (2017). Sandra Bem's gender schema theory after 34 years: A review of its reach and impact. *Sex Roles, 76*(9-10), 566-578.

Steensma, T. D., Kreukels, B. P. C., de Vries, A. L. C., & Cohen-Kettenis, P. T. (2013). Gender identity development in adolescence. *Hormones and Behavior*, *64*(2), 288-297.

Sutton, P. M. (2014). Possible factors in the development of same-sex attraction (SSA). *Journal of Human Sexuality, 6*, 50-104.

Şahin, B. (2014). Metodoloji. İçinde A. Tanrıöğen (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (4. Baskı, ss. 111-130). Anı Yayıncılık.

Şahin, D. (2021). Cinsiyetinden hoşnut olmama: Psikiyatrik açıdan tanı, değerlendirme ve raporlama süreçleri. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, *84*(1), 1-3.

Şener, M. M. (2018). *Biyoetikte savunmasızlık kavramının analizi ve LGBT (Lezbiyen, gey, biseksüel, transeksüel) bireyler için uygunluğunun değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans]. Kocaeli Üniversitesi.

Tobin, J. (2001). Childhood sexuality after freud: The problem of sex in early childhood education. *Annual of Psychoanalysis, 29*, 179-198.

Tutar, H., & Erdem, A. T. (2020). *Örnekleriyle Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve SPSS Uygulamaları*. Seçkin Yayıncılık.

Türkdoğan, O., & Gökçe, O. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*. Çizgi Kitabevi.

Udry, J. R. (1994). The nature of gender. *Demography*, *31*(4), 561-573.

Ulusoy, M. D. (1999). Plastik sanatlarda toplumsal cinsiyet: Feminizme karşı feminizm. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *2017-1*(55), 413-444.

Umar, E. K. (2021). Toplumsal Cinsiyeti Anlamak. İçinde L. Cerrah (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları* (ss. 1-14). Gazi Kitabevi.

Whitehead, N. E., & Whitehead, B. K. (2022). *Genlerim Yüzünden*. Ayık Kitap.

Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin*, *128*(5), 699-727.

Yardımcı, S., & Güçlü, Ö. (2016). *Queer Tahayyül* (2. Baskı). Sel Yayıncılık.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, A. (2019). *İşletme Alanında Nicel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği*. Gazi Kitabevi.

Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *10*(2), 1457-1490.

Yılmaz, M. T. (2021). Cinsel Gelişim. İçinde M. E. Deniz (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (11. Baskı). Pegem Akademi.

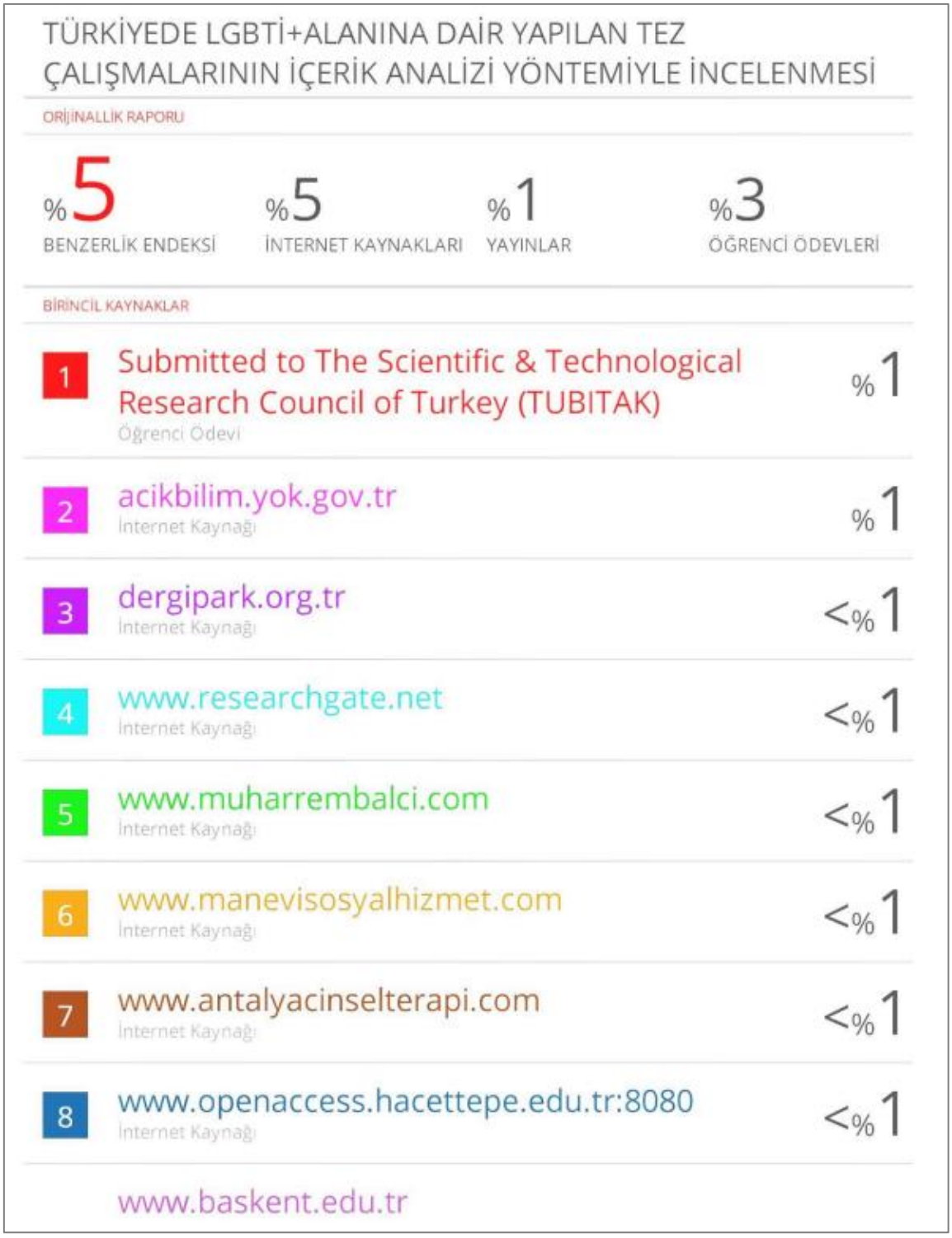
Yolcuoğlu, İ. G. (2014). *Bireylerle, Ailelerle, Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet*. Nar Yayınevi.

Zastrow, C., & Krist-Ashman, K. K. (2014). *İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre*. Nika Yayınevi.

Zosuls, K. M., Ruble, D. N., Tamis-LeMonda, C. S., Shrout, P. E., Bornstein, M. H., & Greulich, F. K. (2009). The acquisition of gender labels in infancy: Implications for gender-typed play. *Developmental Psychology*, *45*(3), 688-701.

Zucker, K. J., & Cohen-Kettenis, P. T. (2008). Gender Identity Disorder in Children and Adolescents. Içinde D. L. Rowland & L. Incrocci (Ed.), *Handbook of Sexual and Gender Identity Disorders* (1. bs, ss. 376-422). Wiley.

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

TÜRKİYEDE LGBTİ+ALANINA DAİR YAPILAN TEZ ÇALIŞMALARININ İÇERİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

ORİJİNALLİK RAPORU

%5	%5	%1	%3
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	%1
2	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
3	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
4	www.researchgate.net İnternet Kaynağı	<%1
5	www.muharrembalci.com İnternet Kaynağı	<%1
6	www.manevisosyalhizmet.com İnternet Kaynağı	<%1
7	www.antalyacinselterapi.com İnternet Kaynağı	<%1
8	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
	www.baskent.edu.tr	